Оссолінсъкі колекції.

CD – диск виконано в рамах угоди укладеної з квітня 2004 р. між Львівською науковою бібліотекою НАН України у Львові і Національним Закладом ім. Оссолінських у Вроцлаві.

Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów.
Zespół (fond) 4.
Zbiór rękopisów Biblioteki Baworowskich

Dział (opys) 1

792. Stanisław Leszczyński, Głos Wolny Wolność Ubezpieczający.

STRONY NIEZAPISANE NIE ZOSTAŁY ZDIGITALIZOWANE

Львівська бібліотека
АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
Бав. 792

C 8

Nr. 792. -

IV. E. 33

I

Ad Majorem DEI Gloriam BVM. Immaculatæ

Qui Hunc Librum scripsit defunctus est 13 Maii Anno Domini 1780mo

Audiamus nos qui es in cælis

GŁOS WOLNY
Wolność Ubespieczaiący

Legem pone mihi Domine dirige manum meam ad magnificandum Nomen Tuum in populo Tuo.

PRZEMOWA

Dalekoby mi wprzod, nim podam in Lucem publicam to, co mi dictat Miłość Oyczyzny moiey, starać się o approbacyą, przez ktora, według zwyczaiu Każdy Autor daie y czyni Authoritatem Pismu swemu na początku. Ia się Iey niespodziewam y na Końcu. Wiem owszem zeto co pisze, nie wydzie nie tylko strictam censuram, ale nawet y Krytycznych Interpretacyi: Wiem że Liga correctionis Status iest inter Libros prohibitos. Niegodzi się w tey materyi mowić, iak z Turczynem o Alkoranie. Wiem że to prozne Słowa, chcieć racyami perswadować to, co dotąd fatalna Experiencya rerum Magistra nie dowiodła; tam zwłaszcza gdzie stat pro ratione Voluntas. Chcieć dopiero Prawa warować, tam, gdzie się wolno impune łamać; Chcieć zbawienne wprowadzić zwyczaie tam, gdzie Statutum za artykuł prawie Wiary, rządzić się moribus antiquis, Chcieć dobry porządek zalecać, tam, gdzie nieszczesne axioma w przysłowie poszło: że Polska nierządem stoi: Chcieć na ostatek podawać sposoby do ratunku tam, gdzie Summa Li-

bertas etiam perire Volentibus. Zgoła iest chiec leczyc Pacyenta
Ktory mocney swoiey Naturze Dufaiąc y konstytuuyi dobrego tem
peramentu, lekie sobie wazy Smiertelne Symptomata, powszem
brzydzi się tym, co by go ratowac mogło, lubo wie ze się trudno
pozbyc choroby tyllko lekarstwem zdrowiu pozytecznym, choc
przykrym y przeciwnym Smakowi. Posliimy na owych He
retykow, ktorzy po długich Kontrowersyach, lubo convicti o
błędach Swoich inszey rauyi pospolicie nie maią w nich perse
verare tyllko tę: w tey Wierze chcę vmrzec w ktoryem się vrodził
Albo natych ktorzy pietate ku Antecessorom swoim, w sta
rych budynkach mieszkaiąc, nie chcą Ich nawet poprawic,
choc się trafi ze ich przywalic mogą, z tey tyllko rauyey: Oy-
ciec to moy, Dziad albo Pradziad budował, iak on mieszkał
tak y ia mieszkac chcę bez zadney odmiany. Rzecz dziwne
godna! Kazdy in particulari przyznaie, ze ta wyśmienita
Rzpltey Naszey Fabryka, mole propria ruit. ze optimi pes
sima corruptio, Kazdy in Colloquio particulari convenit, ze
ratunku potrzebuie owszem ze bez Cudu długo subsistere nie
może, a nikt in publico congressu dostatecznie nie radzi, iako
ią skutecznie ratowac, Rzecze kto omnis mutatio periculosa
uchoway Boze pomyslic de mutatione Statûs ale owszem
o tym aby ugruntowac, zeby go zadna vicissitudo odmienic
nie mogła. oMoze kto ieszcze miec non vanum Scrupulum,
aby chcąc ten Stary gmach poprawic, cale go nie obalic.
Tego się y Ia obawiam iezeli iako dotąd czyniemy na Radach
Naszych y ziazdach. Klecic tyllko będziemy, y latac stare coraz
podpory daiąc zeby się tandem cała Structura nie obaliła Ktory
coraz kto chce destruit, adificat mutat quadrata rotundis. Iezeli
tedy

tedy chcemy wystawić opus Seculorum rzućmy się vnanimiter do re
stauracyi tego walącego się Budynku, y ze tak allegorice rzekę do
poprawy fundamentow, scian y Dachu wszystkie czasu tak rec
dificando aby iedna z drugą mocno związana gruntownie y nie
naruszenie go konserwowała, osadziwszy się nayprzod na iak
nayzarowniejszym Gruncie, nie na piasku na którym Pra.
wa Nasze pisane, lada wiatr zwieje, ani na iakim trzęsa
wisku, na którym iak trzcina naylepsze postanowienia się
chwieią, żadney bezpieczney nie maiąc konsystencyi, ale na
nieporuszoney od wszelkich szturmow opoce przez które iako
dotąd Oyczyzny varios varios casus luctantem czerpiąc czu,
tak żeby in posterum iako Skała nieprzełomana circumla
trantes desinpet undas mole sua. Zazyimy po tym tych rzecz
stkich które mamy za łaską Pana Boga, materialia; iako
to Naród waleczny talenta w nim sposobne do wszelkiey cno
ty, do Woyny do rady. Mamy Państwo obszerne żyznością ob
sitą Krajow, przykłady Przodkow Naszych, Prawa Domowe
Zwyczaje obych Narodow, a osobliwie experyencyą Seculi.
Nostri ad eligendum bonum et reprobandum malum: nade
wszystko zas wolnosci, przy którey iako możemy, co chcemy,
tak chcieymy, tylko to w nam nayprzyiemnieyszego. Tey y
Ia Wolności prerogatywą bior Smiałość podaie do trutinam
ten abrys, którego niech każdy cnotliwy Polak, uważy debite
amenta y osądzi, iezeli się ta proporcya w nim znayduie
którą z pilnością upatruię y obserwuię, y ta equalitas pod ie
dną Linią, która powinna czynić w doskonałey Structurze
decus et robur. I tak, żeby bydź bydź doskonałey roboty Rze
miesnikiem trzeba naśladowac artem Snycerską y Malarską

Jedna uczy z prostego drzewa wiory niepotrzebne obcinaiąc, druga nowych coraz kolorow przydaiąc, iako uymowac co Superfluum a przydawac co defectuosum, aby figury ktorey sobie zalozyli przywiesc do należytey doskonałosci y Symetryi. Tą proporcyą mądrze miarkowali Przodkowie Nasi zakładaią fundamenta tak wyborney fabryki Rzpltey in justo equilibrio inter Libertatem et Majestatem. Chcąc zeby Krol Majestatu gubernij hamował excessum exorbitantem wolnosci, a wolnosć authoritate Praw, aby tamowała ambitum Krolow despotice regnandi. Ale upadła ta fundacya bo cz za skutek tak rozsądnego postanowienia? z ląd że ta ustawiczna Majestatis ad opprimendam Libertatem, et libertatis ad reprimendam Majestatem. Z ląd ta incompatibilitas Monarchici Status, cum Democratico? z ląd woyny domowe, Sejmy, rokosze, Konfederacye, związki y inne z niezgody pochodzące rewolucye? z tąd naypierwey że dobrzy Krolowie nie maią u nas dosyć władzy bydź cum utilitate dobremi, źli zaś y nadto sposobow staią się naygorszemi. Z tąd potym że na powszechnie naturalney Krolow ambicyi, stan Szlacheckiey prozonemi często wezami, bardziey ich irritat, niż wcześnie nie zażywaiąc formam debitam zwierzchnosci, ktorą ma nad Panami swemi, daiąc im ustawiczną tylko obławą, przez tumult tych faktyc y dyssensye, piscari in turbido y do tey Pseudopolitycznej maxymy Divide et impera. Krolowie Nasi zabon traktem panuią, iezeli umowionych per Pacta Conventa Kondycyi nie dotrzymuią Nasza wina, gdy sobie z nich Sprawiedliwosci nie czynimy. Ale zeby ad hanc extremitatem nie przychodziło y zeby do niey Krol przez złe Panowanie nie mogł dać okazyi

iezeli

ieżeli na Nim mamy założyć fundament Szczęścia, Satius hunc lapidem angularem tak ociosać, y obrzesać, żeby pod Jego ciężarem suspicax et Suspicions zawsze Libertas nie ięczała Rzeczy w taką go formę wprawić, żeby się na Nim bezpiecznie wspierała, to iść także przed się wziąść Sposoby żeby Nam y nay gorszy Krol Szkodzić nie mogł. Do czego przyść Snadno bo Nam wolno y mamy tę moc Krola opisać Securitum exigentiam bezpieczeństwa Naszego. Ale mało na tym, trudniey temu zabiedz, żeby exorbitans Libertas, a raczey degenerata in Summam Licentiam, mogła się pomiarkować. Vchodzę bowiem tego periculum Ktorego się zawsze od panuiących nad Sobą obawia, nie ma Sobie za nic tego, co się z samey Siebie czeka, tak ią ten metus occupat, tak pavor etiam auxilia formidat, tak nieufnie agitat, że nie widzi tey nad ktorą stanęła przepaści. Jako ten Ktory chroniąc się przed mocnieyszym, y slepo biegąc, w sam ogień gotow Skoczyć, y w oczywistey samey zgubie ratunku Szukać. Multos in Summa pericula misit venturi timor ipse mali. Cóż nato za sposob? Snadniey Ptaka wszystym locie z ręki vchwycić, snadniey bystrey rzeki impet zatamować, niż Wolność wszystym biegu utrzymać. Lubo na na nię każdy powinien mieć tę jakie wpodziła. Sumnienie ktore miłość zobopolną y tego dąg powszechną zaleca. Rozum Ktory nas do dobrego porządku prowadzi, y naturalnie do własney Konserwacyi zachęca. Prawa bez ktorych obserwanuyi y posłuszeństwa naycięższa przy Wolności niewola. Kochamy się w Wolności słusznieij ieżeli ią stawimy per Privilegia nad ktore nie masz

nie zaniczyszego iako wrôżic się Szlachcicem Polskim. Bo w może bydz za kondycyą Szczęśliwszą iako bydz Sobie Panem wielowładnym, mieć ius Vitæ et necis nad Swoim Poddanym. Mieć ius y moc pro libitu suo w Dobrach Swoich Składać podatki; mieć liberam vocem Prawo. radzić o sobie, Nie wyliczam innych prerogatyw które nie w tym consistunt, quod plaust, libet, nie w tym aby to Prawem było, w ten Komu zda in particulari. sine ullo respectu na Dobro pospolite, y na wolne Prawa zdanie, ponieważ par super parem nie powinien mieć potestatem; a dopiero nie w tym żeby tę władzą usurpare nad Samą Rzplitą: iako się w dzień dzieje gdy kto resistit Prawu, na które się wszystkie sprawy nemine contradiente zgadzają lubo każdy powinien myśli to, co ów Zelant pro Patria. Nunquam volui me plus posse, quam universam Rempblicam Ten albowiem w sobie ius gubernij przywłaszcza, pamiętać by powinien ze bene ordinata Wolność, też in corpore Rzpltey sprawować powinna, co wola w sile ludzkim, która wszystkim członkom tak rozną distribuit activitatem że iednakowo wszystkie y zgodnie cooperantur do wykonania Jey. Boymy się aby chcąc ieden drugim rządzić, nieuszyscy iednostajnie sobą; Nayscia Nas nie wzięła chęć uchoway Boże bydz od iednego rządzeni: Tak iako Rzpltą Rzymska, kiedy nie mogąc exorbitantias Wolności powstromić y zabiegaiąc fatalnym z tey dyssolucyi konsequencyom ad Supremam zwyczaynie Dictatoriam potestatem recurs czyniła. Uydziemy przy łasce Bożey tam extremum casum, iżeli tę Dictatoriam potestatem Samey Rzpltey zostawiemy, Której Ku

przemu

premium Dominium należy, iżeli w tym mocno raz convicti będziemy, że Sey powaga constituit y ubespieża każdego in particulari Wolności, iżeli kontentowac się każdy będzie voce deliberativa, a przy niey będzie in pleno jure decisiva: iżeli także wynaydziemy Sposoby aby Rzplta miała zupełną libertatem in Sanitis, a my Sanitorum observantiam, iżeli żadney Stronny będzie justa et moderata Magistratuum Jurisdictio, a zdrugiey rigida et exacta onym Subordinatio, iżeli na ostatek miasto prożney wexy między Sobą y daremnego narzekania super crimina Status, gruntownie się raz na zawsze postanowi że Jch nikt nie będzie mogł impune popełniać, y iżeli przez to dyssyndicya się Stanie. złego od dobrego, nie iak dotąd iest u nas ubi malus est Nemo, dopytam się quis bonus esse potest? Rzecz że warowne założemy fundamenta, y iako wszystka obligacya złego z tego pasowania się Majestatis cum Libertate et ex hoc unico Studio Kto kogo przełamie tak nietrzebas się spodziewac żadnego Dobra pospolitego, poki cy hanc basim solidè nie ugruntuiemy żeby Krolowie Nasi inszey Securitatem dostojeństwa Stawy y szczęścia swego. nie mieli, tylko in manutentione Swobod y Wolności Naszych, a Status Equestris Uwolnimy ab omni metu oppressionis Majestatis, integritatem swoią nie inaczey konserwowac, tylko per debitam Krolom y Prawom fidelitatem.

Druga cyrkumstancya ruynuiącey się Structury. Rzpltey naszey są ściany. przez które rozumiem Securitatem externam. Uważmy proszę co nas za Sąsiedzi opasali, co Jch za

Nas dzieli? @ im wszyst czyni? zeby się na Nas vstawicznie nie
talwmili? I przyznamy nie podchlebuiąc Sobie ze nie iesteśmy
sami przez się in Statu zadnemu z nich oprzec się bo w Siły
Nasze tak mizerne nie podobna vpaść. Traktatom trudno vie
rzyc w ktorych codziennie widziemy wiarołomstwa, tak ze ad
tum noendi perfido praetat ipsa Fides. Dopiéroż na tey nie
pewney trudno się fundowac Polityce, ze Sąsiedzi dla własne
go Swego Interessu Zginąć Nam niedopuszczą, gdyż widziemy
ze się na teyze opinij zawiodły y Straciły Swą wolnosć Krole:
stwa, Czestue Węgierskie y inne.. a za tym y Nas to czeka
że nas albo ieden posiędzie, albo wszyscy zgodziwszy się mię
dzy sobą rozszarpną. Rzecze kto też to są Narody co się
ich Przodkowie Nasi nie bali: Prawda, ale volvenda dies
commutat tempora rerum. Insze teraz u nich rządy, insze
Zwyczaie, inszy modus bellandi, Temu wszystkiemu się nie
oprzemy, iezeli tym ze Sposobem nie chwycimy się nowych
do Obrony Naszey Zwyczajow Ktore nova Scientia produxit
do wyniesienia Państw y Krolestw. Jest to rzecz dziwna za
co u Nas tak religiosa Starych zwyczajow obserwancya?
bo iezeli brzydzimy się Novitatibus, dla tego ze in tanta
Veneratione mamy antiquitates; toć Swiat teraźnieyszy
bardziey konsyderowac należy, bo im daley tym Starszy, y
tym daleko większey we wszystkim nabywa experyencyi, niż
ż ktorą miał przy młodszych y dawnieyszych wiekach. I
za u Nas nie mniey Szkodliwa prezumpcya że się nayle
piey nad Innych rządzimy niedbaiąc y nie pytaiąc się nawet
co za Rządy, y co z nich za Emolumenta w cudzych Państwach

nasze

Nasze Maxymy ze nam Są przed oczyma zdadzą się nayle-
psze. Maxima quæ videt quisq hac ingenitia putat, ani się
oraz pytamy co za defectuo w inszych Państwach przez co gi-
nęły y giną: żeby wiedzieć czego się strzedz, y czego naślado-
wać, byle zaka rzecz była cudza zda nam się zaraz ze cudo-
wna y posłuszmy na owego ktory cuncta mirator quibus est-
mirabilis ipse Rzecze ieszcze teo ze Polska Szabla rozprze-
strzeniała granice. Prawda, ale to wten czas było, kiedy Mo-
narchowie Nasi wielowładnie panowali, nim się wyzuli ze
wszystkiey mocy. Ale iak wolność złączona z nierządem
poczęła isc w gorę, tak Potentya Krolestwa naszego na dol
Każdy Obywatel nieznaiący żadney władzy nad sobą, zakłada
bespieczeństwo. swoie w obronie intaminatæ Libertatis. siedzi
iak za mocnemi okopami, za zasłoną rzadney Kondycyi swo-
iey, rozumie ze go Sama immunitas iak od Najazdu Sąsiada
ak ieszcze nieprzyiaciela postronnego ubespieczy. Niedba czy
Rzplta uboga czy słaba ma się za invulnerabilem choć się wi-
dzi inermem y bronić go incapacem, iakoby Konserwacya
partykularnego non consistat in Salute publica; y iakoby ie-
den Członek mogł Subsistere gdy całe Ciało umiera. Pytam się
co za bespieczeństwo Pułan naszych? wrotá zewszęd otwar-
te Nieprzyiaciel wchodzi, po wnętrznościach Oyczyzny gra-
suie, po kraiu się rozpościera, kontrybucye nakłada, pali,
w niewolą zabiera. Coż my na to bez Piechot bez Artyle-
ryi, bez Fortec, bez Prowiantow, sine ullo nervo belli, zgoła
bez żadnego do naturalney obrony Sposobu! udaiemy się
Zwyczaynie do Rady do Seymu, albo Konfederacyi a potym
do Traktatow kiedy nas za gardło trzymaią; przez które

okupuiąc życie, puste grunta; Usypuiemy wszystkiego, co się tylko Nieprzyiacielowi podoba nam imponere Wszym posłuszny nałego który w Starości naypilniey stara się o konserwauią zdrowia, kiedy życie na Schyłku: albo na owego marnotrawnego Syna, który wszystko Straciwszy zaczyna bydź oszczędnym, kiedy iuż nie ma co tracić. Słyszałem często y gorszyłem się z tego że w Polszcze nie po Fortecach że Polak od Pola ma swoią definicyą, że mu się nie trzeba między wałami zamykać. Racya tego że Nieprzyiaciel dobywszy Forteczy tak się w niey osadzi że go trudno rugować. Nie znaią tey nieuważney Polityki Obce Narody które przez Fortece prowident bespieczeństwa Granic swoich. Trzeba mieć Fortece, ale przy tym trzeba mieć oraz czym Jch osadzać y czym Succurrere kiedyś w Oblężeniu. Słyszałem y tę nie rozsądną maxymę że się nie trzeba Polakom bić wstępnym boiem, tylko uywszy infestować Nieprzyiaciela. Mogł by to zgoła tak waleznemu Narodowi Naszemu ow Woiennik, który powiedział: Malo me Fortuna paniteat quàm victoriæ pudeat: A zatym ten modum Woiowania zostawmy Tatarom, Wołochom Kozakom a naśladuymy godniejsze w przykładach Narody fundując się in apparatus bellicos tak, abysmy mogli tak iako oni aperto Marte woiować. Eventus bowiem probat iakie nasze progressus woienne z tey nieszczęśliwey w Nas, Starych Zwyczajow preoblupacyi:

Należy y to do reparacyi Stan naszych, to iest ugruntowania Securitatis Externæ żeby mieć Kolligacye z postronnemi pro Tempore et opportunitate dla uczynienia dywersyi Nieprzyiacielowi, o które nie będzie trudno kiedy będziemy in hoc Statu.

że

ze tąż pomocą będziemy mogli bydź Kolligatom, którą oni Nam
a zwłaszcza tym, których Interess zobopolny naturalnie z
Nami wiąże. Alias iakoż się zwyczaynie dzieie ieżeli wten=
czas Posiłkow zażywać zechcemy kiedy się Sami ratować nie
będziemy mogli, drogo ie okupuiąc, więcey Stracimy przez Kol:
ligacyę niż przez Kłęski z Nieprzyiacielem. Na to trzeba
mieć Posłow a przynaymniey ustawicznych Rezydentow
u Dworow Cudzoziemskich aby zawsze wiedzieć dokumental:
nie, nie przez Gazety co się dzieie, co za Negocyacye między po
stronnemi co za Konjunktury, co za Kombinacya Interessow
aby nie bydź iakoż do tych czas iesteśmy obcych Narodow ję
zykiem które czysto o nas, bez Nas, a prawie zawsze Nami
rządzą

Trzecia okoliczność potrzebuiąca restauracyi tego
Budynku, po założonych fundamentach, y wyniesionych ścia
nach iest Dach; przez który rozumie się Securitas interna.
Niezgod Naszych, Wichry odarły ten Dach, nie Nas nie
zasłania a tempestate ustawicznych Rewolucyi, tak dalece
że tak rzekę iak wstarzyo y zbutwiałym zmachu zewsząd
na Nas Kapie. Przykrycie naybespieczniejsze powinno by
bydź Protekcya Boska, którey się Spodziewać nie możemy
ieżeli vitia Respolite w Narodzie Naszym nie wykorzenie
my, iakoż to Krzywoprzysiężstwa, Rozwody, Oppressye ubo
gich krzywdy bliźniego, Nieszczerość zawziętość zbytki
y inne a przy tym ieżeli się nie chwycimy tego wszystkiego
naszym w inszych pospolitościach Securitas interna zawi
sła, to iest na dobrych radach, na exekucyi Praw na Powadze
et fidei Administratione Magistratuum a zwłaszcza na zgodzie

powszechney y dobrym porządku. Prawda że u Nas nie schodzi na dobrych Radach, ale cóż po Nich? kiedy Ich Prywaty słuchać nie dopuszczaią, kiedy zwyczaynie Sensus malevolorum prevalet. Nie schodzi na Prawach, ale iaka forma Stanowienia Ich? iaka po tym obserwanuya? fatalis eventus probat. Nie schodzi na Powadze Urzędow, tak dalece że Jey częścią zażywamy na oppressyą Słabszych, niż na Sprawiedliwe Dyscitium tey powinnosci, do ktorey Nasrożne funkcye obligant.

Co zgody y porządku Spodziewać się niepodobna in tanta dissolutione, bo taki Status, iaki Nasz, Anicholicy bardziey naturze żadnym Passyom niepodległey, niż ludzkiey convenit. gdyż to rzecz niepoięta iako może Krolestwo Subsistere bez Sprawiedliwosci w Sądach, bez zgody w Radach, sine disciplina militari w Woysku, bez pieniędzy w Skarbie y bez żadnego porządku in politia. Zgoła iako expedit do perfekcyi Kazdey Structury żeby ab extra miała wspaniałość y Securitatem; ab intra zas wszelkie wygody y ozdoby, tak Staramy się aby Rzplta Nasza, mogła reprezentować ze tak zewnątrz przez fasyatę swoią respectabilem Imperij Majestatem wewnątrz zas żeby w Sobie zawierała wszelką dulcedinem, ktora się tylko znaleść może przy wolnosci Naszey in Societate Civili. Niech że Sam P. Bog będzie Architektem tak pożądaney restauracyi ten, Ktory Swiat Fluctibus etantis, tantisq tenebris in tam tranquilla et tam clara lucc vocavit. Niech rzecze y nad tym Naszym confusum Chaos, iak przy Stworzeniu Swiata Fiat Lux, aby się każdy przeyrzał woczywistey zgubie y przepasci Swoiey. My zas przy Swiętey Jego pomocy dobądźmy z interoidera nieoszacowanych Skarbow Naszych na tę Fabrykę, tak żeby się

się z Niey wszystkie Obce Narody budowały. Niech wniey Pobo-
żnosci Cnota, Sprawiedliwosci, Mystwo, Zgoda, Miłość zobopol
na y obfitość Społoyną Sobie załozą rezydencyą. Niech się
Stanie Nieprzyiacielom Naszym Fortecą niedostępną, a
Swym Obywatelom Oyczystym Domem.

CLERUS

Każdego Ziemianina nayprzerwsza powinnosc myslić o Niebie
bydź dobrym Chrześcianinem, regulować wszystkie alwye Swoie do
Boga tanquam ad Terminum Universalem, y mieć pro principali Objecto, w Państwie Osobliwie Katolickim zeby Chwała Jego
Swiąta y Wiara Nasza iako nayhardziey Słynęła, która nietylko do Zbawienia Duszy iest potrzebna ale y w rzeczach doczesnych
et in omni Statu Civili constituit Dobro Pospolite, in Libero zwła
szcza, etiam ad temporalia, y z nayś nawet Polityczuych.
Wiara Swięta dobrego rządu powinna bydź fundamentalna
podpora. In Monarchiw niech ieden Krol według Wiary y
Praw Boskich rządzi żadne siekera mieszać się nie mogą bo y
nayzgorszy musi bydź dobremu Panu posłuszny. W Rzplitey Za
wolney ieden czasem zły żadnemi pospolitemi Prawami nie
powściągniony wszystkim nayznotliwszym zaszkodzi, iezeli się
Wiary obserwanuyą miarkować nie będzie która iest naymo
cniyszym węzłem wszystkich pospolitosci, ta utwierdza powagę
Bezbożeństwa, iako y Submissyą posłuszney dependencyi ta wszy
stkich cnot iest Szafunkiem iako y wszelkich Zbrodni Obrzydze
niem: ta miłosc powszechną utrzymuie iako y nienawiść uśmie
rza. ta zbytnią prosperitatem miarkuie iako y naycięższą calamitatę

słudzi: Jeżeli zaś Wolność snadno za Sobą Depravationem morum
pociąga, y w nieboprzieczny Zwyczay obraca, czym że go Skutecznie
przelamac trzeba nie tylko Wiarą Tajemnic Swiętych, ale oraz y
Praktyką Cnot Chrześciańskich przy których naydostatecznieysze
zawsze będą Swiatowe Rządy bo każdy będzie dobrym Statystą
byle był dobrym Chrześcianinem. To pewna że nie Wolność
tak naydroższą nie czyni, iako to że iest ex instituto Divino
Wiemy że Bog Stworzywszy człowieka, dał mu Liberum ar
bitrium, ale wiemy przy tym że ad salutarem ejus usum.
dał Reguły y Prawa aby tą Wolnością człowiek lekko=
mystnie, y na zgubę swoią nie szafował. In Statu nawet
Civili Bog dał Wolność Ludowi swemu, nim mu nadał Kro
low na karę; ale oraz wystawił, Arkę, w którey Prawa Jego
Swięte złożone Rzplta Izraelska miała zawsze przed Oczy=
ma. Co bowiem pierwszemu Legislatorowi czyniło autho
ritatem Imperij ieżeli nie regularis observatio Cultus Divi
ni zginęła. Rzplta Lacedemońska. Atheńska. Carthagineń
ska, Rzymska y inne z Poganskiemi zobobonami Zginęły y Na
sza ieżeli Ewangelia Swięta u Nas naywarownieyszym nie będzie
Statutem Staraymy się tedy na dewizystku bydź posłuszni Do
mino Dominantium. Bog Prawodawca każe bydź Sprawie
dliwym. Cnotliwym, każe osobliwie Zwierzchności słuchać. Bli
źniego kochać podleyszemu nie czynić żadney Krzywdy, ktoż nie
przyzna że na tych trzech Artykułach, wszystka vis Gubernij
Civilis zawisła że te trzy Swięte przykazania religijne ob.
serwuiąc, respekt nad Sobą przełożonym, Miłość przeciwko
równym y politowanie nad podleyszemi, wszystkie pospolitości

trwać

trwac będą w zgodzie powszechney, a przy niey Każdy Status prospe
rabitur. Tu się reflektuymy ieżeli by Nam Izaiasz zarzucić nie
mogł, Opus Dei non respicitis nec opera manuum Jus consid
ratis ieżeli sobie przeciwko tym trzem zbawiennym maxymom
od Boga postanowionym nie postępuiemy kiedy w tym często wol
ność zakładamy aby żadney Jurisdykcyi nam legalne przełożony
nie bydź posłusznym: w tym honor, aby przez niezgodzić emu
lacye, a raczey zazdrości cum detrimento bliźniego wynosić się
w tym Fortuny, aby się nie przez ruinę y oppressyą podległego
zbogacić. To założywszy że Wiara Swięta y Same przykazania
Boskie, powinny nas do Cnot politycznych tak potrzebnych do
dobrego Krolestwa rządzić, sposobić. Pytam się w do żywey Wia
ry pobudzać powinno ieżeli nie należyty cultus Divinus, co ad
cultum Divinum ieżeli nie Sacrum Ministerium Duchowieństwa
tak żeby sobie żaden z nich obijere nie mogł, opprobria expro
brantium tibi, ceciderunt super me. A ponieważ ad Sanan
dum totum corpus Rzpltey, nie mogę tylko singula Jey mi
nera producere, Niechże mi się godzi mowić tam gdzie dis
symulowac niepodobna. że Wiara Swięta y Chwała Boska
nie będzie nigdy należycie promowowana, ieżeli Promotores Jey
Duchowieństwo, samo się non reformabit ad Regulam, którą
im nadał Zbawiciel Nasz per primam Institutionem: którey
trzymaiąc się ad Literam mogło by się dopiero spodziewać
że ten haracter tak respectabilis, impressyą żywą uczyni, w
Sercu Każdego, ad venerationem Wiary Swiętey, et Zelum
augebit na Obronę Jey. A osobliwie Same przykłady
pobożne y admonicye quo ad Spiritualia pobudziły by nie

Każdego ad praxim tego czego nas Wiara uczy, co dictat Sumnie nie, zgoła cośmy Bogu y Oyczyznie powinni. Przebieżmy wszystkich Państw Rewolucye y upadki, nie inszą ich znaydziemy przyczyną tylko ambicyą y chciwość. Te naturalne w każdym człowieku passye, w nas często Wolność niepomiarkowana tym bardziey fomentuie, przy ktorey ieden się nad drugiego ex Ryper ipsam aequalitatem wynosi, a wyniosły Luxus przy wodzi do chciwego Fortuny nabycia. Czym ze compescare tak Szkodliwe do wszystkiego złego motiva ieżeli nie obserwancyą Prawa Bożskiego. ale jakoż się przy vlomności naszey nale życie obserwować ieżeli Nauczyciele Jego przez Zbawienną Sami praktyką nie będą do dobrego przykładu powodem a raczey iako nie widząc żadnego Szkaplu pokory y ubostwa Chrystusowego nie idą za wyuzdanymi chciwości y ambicyą passyami takich przed sobą maiąc przewodnikow, trudno maiąc ich przed oczyma Vos Dij estis? nie pomyślą tak Ci Bałwochwalcy ktorzy Crimina swoie authorisabant per Scelera Bożkow swoich: Culpa mihi plauit quel Jove digna fuit. Niech się nikt nie gorszy ze mnie szam Satyra prosza nie y ze inter Civilia reformanda kładę Duchownych. Rzeczono ze to mieysca nie ma w Polszcze naszey non formant Scorsivum iako w niektorych Państwach Statum; Prawda ale azaż y u nas wszystkie Statuta nie zaczynaią się My Rady Duchowne y Swieckie, y azaż nie zasiadaią na wszystkich Publicznych Kongressach, na Seymach ky mikach Trybunałach y Kommissyach a zatym maiąc part tem w Rządach Swieckich powinny nas te Luminaria

oświecać

oswiecaią we wszystkich Grotach Chrześciańskich. Vos estis lux mundi. Ale przez co nay bardziey należy ad Statum Civilem gdy ad temporalia? oto przez to że wielką część Krolestwa possident Duchowny Boże aby się Rzplta miała do tego mieszać, w agitur w Kapitułach, Konsistorzach Synodach alias gdzieindziey titulo do tego co należy ad regimen Spirituale: wszystkim iden Bog ma Jurisdykcyą nad Kościołem Kościoł zaś nad nami Niech to będzie inviolabiliter sacrosanctum. Dobrze Boże także słuszna Prawa Kościelnych których owszem immunitatem powinna Rzplta iako nayuczciwszy służebnicy y co do obyczajow należy, na które dyscyplina Kościoła dobrze postanowiona. Anathema się y pomysłu otym aby świeckie Potestas mogła w czymkolwiek dominari Jurisdikcyi Duchowney, y aby kto się ważył per brachium Seculare apponere manum ad thuribulum. Ale quo ad profanum vsum Dobr dozwolonych nadanych od pobożnych Fundatorow na Chwałę Boską nie na Pompę Swiatową na wyniesienie Kościoła nie Kościelnych. Wiel: kaz to y potrzebna dyssymulacya; Godzi się rozumiem salvo omni Charakteru Duchownego respectu, Stara się aby był in omni puritate, która mu należy zachowany. A zatym in Vim representationis, Pytam się w za Instrukcyą Apostołow od Zbawiciela Naszego: Nolite possidere aurum et argentum in Zonis Vestris. Toć trzeba koniecznie albo porzucić Swiat, dostatki, fastum, y wszystkie marności Jego przez Profesyą Uczniow Panskich, albo się stanu swego stanowczym według wyraznych Słow Chrystusowych Sui non.

Doczesnemi Dobrami błogosławił Ludowi swemu de rore Cæli et Pinguedine Terræ, tak w Nowym gdzie Regnum meum non est de hoc mundo. Beati Pauperes po czym poznał Uczniów Chrystusowych, nie po dostatkach y Pompie Swiatowey ale po Ubostwie, pokorze, y cierpliwym Krzyża dźwiganiu. A tak czym Wiara Swięta powszata tym się konserwować powinna. Stanowiąc bowiem Ją Fundator Jey Zbawiciel Nasz, nie zażywał ani Potencyi ani Dostatkow, ani żadnych Swiatowych powabow. Ja tak sobie myślę uważaiąc przeciwnosc w Nazymach, które Swiat zakłada a przeciwko którym Wiara wojnie ze zażywać Duchownym Dobr doczesnych na Swiatowosci przeciwko którym pugnare powinni, iest ptasie Żołnierzowi aby mego Nieprzyiaciela bronił, miasto mnie, owszem aby mnie własnym Orężem wojował Imprudens agit in Sua Vulnera ferrum. Militans Ecclesia Woysko to Chrystusowe iezeli ambituią, y chciwoscią się zbroi co za Tryumfu może się Wiara Swięta Spodziewać y w za Zwycięstwa nad swym Nieprzyiacielem Czartem y Swiatem, których owszem Pychą zetrzeć trzeba pokorą, Fastum et Luxum Ubostwem, mądrosc prostotą, wykrzty Prawdą Ewangelizną. Potencyą Słaboscią Apostolską, Rozkoszy u: martwieniem y prześladowania cierpliwoscią. Pytam się gdzie Apostołow copiosa merces? Ewangelia mowi: in Cælis. Pytam znowu a za co? za wzgardę y porzucenie Swiata

iuda

iako y za obrzydzenie Sobie wszystkich Jego Splendorow A iakoż po tym dwiema Panom służyć Deo et Mammonae? iako nad grody szukać w doczesnościach? iakim sumnieniem mieć do nich przywiązanie, kiedy się Ich bezpiecznie przez Oratio Duchowny et apostolicum Ministerium wyrzec potrzeba? Ja contrarietas chcieć nabydz Fortuny wyrzekaiąc się Jey podobna temu Authorowi ktory w swoy żydze zalęca wstem pstum prozney chwały lubo w tym samym Jey szuka ze się wstydzi, y tym sposobem chce Jey nabyć, ktory zda się do brzewolnie niedbać o nię, ale rzecze kto qui altari servit ex altari vivit; nie nad to słuszniejszego byle się tym kontentował, co honesta życia sustentatio potrzebuie. Na to odpowiadam: Gdyby pretium wielkie świata chcąc założyć, Ministerio tak świętego karakteru, wszystkie Jego Skarby nie okupiły by tak drogich dostatkow, ktore distribuit tak Różna Kapłańska, ale że nie powinien dbać o Skarby Ziemskie kto Niebieskiemi szafuie, ani się spodziewać nadgrody doczesney, ten, ktory dla wieczney pracuie, toć dobry Pasterz nie powinien bydz Mercenarius, ani ullo titulo pretendować nadgrody. Bo daymy że będzie Prałat nayzasłużeńszy w Kościele Bożym, Ja rozumiem że ta Jego naywiększa zasługa kiedy o zapłatę doczesną nie stoi, y kiedy bez żadnego Interessu Światowego, sam szczegulną Chwałę Bożą promowuie. Nie może zatym bydz większa prostytuuia Dobr Kościoła, iako kiedy się nimi bogaci, ktorych Professya obliguie niedbać o nie. Tak właśnie iako gdybym Żołnierzowi w rekompensę Jego zasług chciał dać kilka drogich Biblio tek ktorą według swoiey wchodzi zaraz sobie nie ma bo może

bydz ze y czytać nie umie, albo żebym temu w Życiu trawi
na Nauce dał Żołnierstwie orzża którey Jch zażyć nie umie
ani Jch vsum znać nie powinien. Jezeli gdzie equalitatem
salva dignitate Prałatur to w Stanie Duchownym zaiko
wywać by potrzeba. przy iednakowey którą ma in Sanis L.
Swiąte Kapłaństwo Potestatem wszak tenże haraktet Za Nay
liszym Plebanie co w wyniosłym Prałacie taż Swiętobliwość
w iednym Zakonie co y w drugim. tenże Cultus Divinus w
wspaniałszych Katedrach, co y w nay mizerniczyszych Para
fiach. Zgoła iak Bogu miła Dusza, krwią Swiętą Jego
odkupiona Nayuboższego Chłopa iako y nayważnieszego Mo
narchy. A przecie. iak wielka disparitas że na iednych
miejscach więcey Xięży niż Obywatelow a na drugich trzeba o
kilka mil Xiędza szukać do chorego. Jedni Xięża obfitują
we wszystko a drudzy potrzebney nie maią Sustentacyi. W
iednych Kościołach drogie Apparaty, w drugich Gnowe kie
lichy. Raya tego że należytego nie maią pomiarkowania
w Dochodach Kościelnych: a ztąd dwojakie iednakowo Scan
dala, iedne a Superfluo excessu, a drugie a nimio defectu, Za
proporcyą na Chwałę większą Bostwą znadniczby się znala
zła gdyby każdy Duchowny Konsiderował, iako powinien, Do
bra Kościelne Skarbem Samego Kościoła, nie swoim; gdyby
nimi szafował secundum veram jego exigentiam y gdyby by ć
convictus że poświęciwszy się na ten Stan, nie powinien
niczego nad potrzebę pragnąć, ani się żadnym Interessom
Swiatowym uwodzić, tak iako było za Apostołow in primitiva
Ecclesia, y długo po tym kiedy wszystkie Dobra Chrześcian były
communi

communi y iako się dzieje dotąd w Zakonach. Klasztor będzie
bogaty a Zakonnik nie mniey ubogi obserwuiący Paupertatem
ktorą wwił, nie maiąc nic in particulari, nad Sam potrze
by Stowem: gdyby pospolity Interes Kościoła był pro to
iecto nie prywatny kościelnych. Ale że generalna admini
stracya Dobr Duchownych wielkie by pod te czasy znalazła
trudności Czemuż by Stan Duchowny nie miał się pomiarko
wać według tey rowności, ktorą po wszystkich mieyscach exi
git Chwała Boska, y iednaz hujus Ministerij prerogaty
wa uczyniwszy między Sobą porządek w prowentach inter
excessum illicitum, et indecentem insufficientiam, convenit
bowiem temu charakterowi, żeby go ani zbytek nie pomiar
kowany nie odrywał a cura Spirituali ani Sollicitudo tem
poralium et egestas nie była przeszkodą do wypełnienia
należytych powinności. To iest gdyby każdy Biskup zamie
rzoną miał Intratę Secundum exigentiam tak Biskupiey
iako y Senatorskiey funkcyi. Opat tyle ile potrzebuie
ad regimen Swoich Zakonnikow nie będąc dozadney expen
sy tak Duchowney iako y Swieckiey obligowany Kanonik
każdy tyle czym by mogł żyć honeste inney powinności
nie maiąc tylko pilnował choru, y rezydował przy Swey
Katedrze, tyle na Oziatek na każdy Klasztor według propor
cyi ile requirit quantitas Sustentowania Zakonnikow.
Co zas nad to gdyby wnoszono do Skarbu Duchownego: bo
żeby kościoł y ozdoba Swięta miała pożytek są inne pilne
y przyiemne Bogu potrzeby, oprocz tey ktory iednak pro pri

ujpali Kiedy Sustentacyą dostateczną Osob Duchownych,
na Usługę Boską poświęconych, ktora Sustentacya niech
by była ad Satietatem, ale tak iak ludzy Zbawiciel nasz
z Opatrznosci Swoiey nabogatszy Lud dostatecznie ła-
zat obfitszy zbierać do kosztow, z tych to tedy Obfitszych
to iest co kto ma nad potrzebę należałoby Skarb Duchowny
formare et impendere na prawdziwą Chwałę Boską we
dług Sprawiedliwey dystrybucyi. Kładę nayprzod na Sub
sidium charitativum Woysha Rzpltey aby miała czym
Wiary Swiętey bronić. Tu należy reflektować się na oppres-
syą od wielkow Dobr Duchownych w ktorych Żołnierz po
spolicie iak in Hostico żyie, y niedziw, bo to co Duchowni
daią na zapłatę Żołnierza, nie wystarczaiąc musi Szu-
kać mercedem in rapina, lubo wiecey Duchowni przez to
tracą co im się gwałtem wydziera, niż przez to aby mo
gli proporcionate do Intrat Swoich contribuere, a Rzplta
cierpi dwojako, raz przez małą kwotę z miernay Kiberyi
ktorą odbiera, a drugi przez dezolacyą Kraiu gdy Żołnierz
gwałtem sobie zapłatę wydziera. Z tey także Obłatwi Po
tandum że u Nas Duchowieństwo całe nic nie płaci
Rzpltey, bo żaden nic sobie nie ujmie z Intraty na po
datek, na Chłopa to ubogiego ten wszystek Ciężar się zwa
la Według zaś tego porządku ktorego życzę gdyby do iednej
Massy zebrane były Superfluia, z Intrat Duchownych, byłoby
czym y znaczną Woysha czyść żywić y Potrzebom Kościołow
Subvenire. Ugodziwszy się raz na zawsze z Duchowieństwem
expedirei Surowo zabieżeć temu aby Dobra Kościelne nie miały
illum

ullum gravamen w konsystenuyach y przechodach Wrysko
wych. Dystrybuuya po tym tego Skarbu powinna by bydz
na Ereluyą Kościołow gdzie ich nie masz, iakow y na re
paracyą tych ktore saj; na Seminaria, zeby w Kazdey Dye
cezyi byly, y zeby sie niegodziło swiecii tylko tych, ktorzy
bedą in Seminario tyle czasu, ile potrzebuia należyte nauki
do Instrukcyi Klerykow. Przy tym na szpitale tak, zeby
miedzy Chrzesciianami zaden sie Zebrak nieznaydował
horret bowiem Chrzesciańska Dusza widząc po gnoiach ub
gich Członki Chrystusowe ktorych Patrimonia cum tanto
Luxu Duchowieństwo zazywa. Item na Exkusye na wykup
pienie Niewolnikow z rąk Poganskich, y na insze ktorych
daley nie wyliczam sacros vsus, tam gdzie prawdziwy Inte
resś Chwały Boskiey Wiary Swiętey y ratunku Bliźnie
go zachodzi. Takiego Skarbu coraz by przybywało bo pob
ony Fundator maiąc wolą w dac Kościołowi, da z wiekszey
Ochoty, widząc ze hoc Sacrum depositum Kościoła Xo.
Sielni fideliter administrant. y widząc ze sie będzie mogł
bespieczny spodziewac partem meritorum o tak Sprawie
dliwey według Boga y Sumnienia Repartycyi; Takowe
postanowienie byłoby w całym Chrześciaństwie przykła
dne bo ten Scandalosissimus abusus iest wszędzie pospolity
Wchodzą na Stan Duchowny bez Interessu Duszesnego
do samego by Ducha S. pochodziła, a tymby pewniey in
spirabat respectum Populo. Cura animarum była by
Zwazsza gdy by ustała w Każdym Duchownym temporalium
chciwość a przytym Oyczyzna nie omylnie prosperaret ur

gdy by Clerus za nią non iniquitas manus podnosił do Boga
iako mowi Ambroży S. Manus Nasyis Sunt Belli Vexilla
quod Victoria Sequitur Zgoła ten Swiąty karakter Kapłan
ski Stałby się wszystkich zniar respectabilior, im mniey Swia
towosciami decorantur, ktorych blasku ani go dobi, ani go za
cnieyszym nieczyni. Owszem oczy Ludzkie w nim się przezyrzeć
nie mogą iako w Zwierciedle Cnot Chrzesciańskich, ani on
Sam w Sobie rozeznać się nie mogąc, z Owocow ktore przyno
si, ex fructibus eorum cognoscetis eos powinienby mowić
z Augustynem Swiętym. Domine estende Sibi meipsum.
Tu tego rzecz żeby to było przeniesienie Intencyi Fundatora
gdyby dochody na insze miejsca przenoszono. y nainsze
potrzeby w Ordynacyi Fundacyi nie wyrazone. obracano. Prawda
gdy by się takie znalazły, ktoraby nie wystarczały y z tego
rey by nie superfluii nie zostało, nad to co Sustentacyą Du
chownych ad Sacra Officia fundowanych exigit. Ale gdzie
Sprawiedliwa reduktya pokaże possibilitatem przyłożenia
się do tak zbawiennego Skarbu Duchownego Salwa Czem
sione tego, co Fundator postanowił, ktorego pewnie nieby
ła Intencyą aby Jego pia Legata były Spendowane ad pro
fanos Usus. Czemuż by Ich nie applikował na pilniejsze po
trzebnego Kościoła potrzeby, aby wszędzie ex communi
Fundo provideatur, tak ad cultum Wiary Swiętey iako y
na większą Chwałę Boską. Tak iako to widzimy we Rzy
skich Państwach Katolickich, gdzie za Konsensem Stolicy
Apostolskiey przenoszą często Intraty Duchowne z iednego miey
sca na drugie gdzie ie Sądzą bydź potrzebnieysze. Ztem że tak

Inna

Swiątobliwego postanowienia trudna Exekucya, bo Usus universalis prevaluit, że Duchowni sine ullo Scrupulo, Dobr Kościelnych na dozorcowosci zażywaią. Widim nawet co rzeba, na tablą, proponuią że quocung titulo mieszaią się Swieckim do Interessow Duchownych, iest to Samą oppugnare Wiarą. Pytam się czyli tantum potuit Religio Svadere malorum, lubo ta mosia nulla authoritate legitimata perswazya, życzy owszem tego, co Wiara vczy y w Wolnością od Każdego reguirit, ktora według rozmaitey Kondycyi sprawować się powinna, po Żołnierzu wyciągaiąc aby wojował, po Maystracie aby radził, po Rolniku aby orał, a po Duchownym aby wszelkie Swiatowosci z Panem Swieckim porzucił. y tę Szczegulnie Professyą exerceat, na ktorą się posunął. Rubą pewnie y to Nolite tangere Christos meos. Słuszne gdyby kto był tak bezbożny, żeby się ważył tknąć tego co czasem na prożne zabiie Swiatowe potrzeby. Widim że w inszych Państwach Katolickich tak religijose immunitas Dobr Kościelnych observatur że to co contribuunt na publiczną Statūs potrzebę nie zowie się nawet podatkiem ale donum gratuitum. Mogą się y tamy znaleść że okrzyk to Samo Herezyą ktora zawsze zaczynała Dominium Swoie rozpościerał, per usurpatam Dobr Kościelnych possessionem. Ale na tę teskę objekcyą y fałszywy pretext Snadna odpowiedz. Przekładaiąc owszem przed oczy Prawa Boskie y Kanony a zwłaszcza że tu non agitur, żeby Swiecey Kościołowi chciel co wymowac. ale owszem żeby Kościelni

na Swieckie potrzeby Kościoła nie brzy vdzieli dochodow Jego vi-
debite zazywaiąc, a raczey zeby immunitas Dobr Duchownych
była, tak bespieczna od Samych Kościelnych, iako iest y bydz
powinna od Swieckich. Apello bowiem do Sumnienia ka-
zdego: iezeli na tym Instytuuia apostolici Ministerij, aby się
godziło usurpare w cudzego gdyz to cudze co Duchowny nad
Samą potrzebę zazywa. Fundator Swięty Zelo Chwały Bosko
duttus, Dzieciom Substancyi wymnic, a Kościołowi zapisnic
czy mozesz bydz większa vzurpacya, iako takiego stanąć się
Skarbu, na prozności Swiatowe? Pytam się czy się godzi przy
własnych Sobie, co Samemu Bogu należy? a więcey rzeczy
czy wolno z krzywdą y vszkodą Chwały Boskiey zazywać
tego, co na wyniesienie Jey poswięcono. Na Swiecheczo
Excommunika pewna, gdy się waży Kościoły zedrzec, a Du-
chownym abusus nieszczęsny sam dać Privilegium, ad commit
tendum vstawicznie Sacrilegium. A zatym miasto Cen
sury, tak tuszę, że każdy Wiarę lechcącey przyzna że moia
propozycya zgadza się z Nauką Jey y że prezentuięc Du-
chowieństwu Samego Chrystusa w Osobach vbogich kto
ry żalnie, aby go nakarmić, Ktory pragnie aby go posi
lić, ktory ięczy w Niewoli Pogańskiey aby go wyzwolić,
ktorego po tak wielu krzyżach bluźnią, aby Imie y Chwałę
Jego Swiętą rozszerzyć, ktory cierpi po miejscach błęda
mi zarazonych, aby ie wykorzenić, że Sami respektować się
będą na co się poswięcili, do czego przez Profesyą swoią się
Obligowani: toby za pozytek ex ministerio swo przyniesli,
Kościołowi Swiętemu Wierze chwale Boskiey y Bliznicgo ratun-

kowi

kowi. Azaż nie masz wielu takich ktorzy kontentuią się przystoyną Sustentacyą, miarkuią według Kondycyi swoiey Intraty, a nie według świata. Nie ieden in particulari to, co ma nad potrzebę dispersit, dedit pauperibus. A czemuż tak dobry Przykład nie miałby extendi in Universali, Kto Sobie może czy nie Expecyą aby go nie naśladował, tak aby się mogło mowić o całym Duchowieństwie: Omnia habentes et nihil possidentes Czemu z ochotą dobrowolnie per mutuum między Sobą consensum nie Salaryfikowac co Superfluum utilitati Kościoła Świętego, Ktoremu bez żadnego Interessu y nadziei Fortuny doczesney służyć powinni, tak aby Sanitatem et Majestatem Jego. żywo Nam representando, wyzuwaiąc się z Wszelkiey świata towarzi, y nas pobudzali Swym Samym przykładem aby smy nim powściągnieni, nie zatapiali się w Nich, z hadwe niem Cnot Chrześciańskich, bez ktorych Służyć nie możemy ani Bogu ziego Swiętą chwałą, ani Oyczyznie z pożytkiem. Uważyć nawszystek potrzeba. Że im więcey Statku Spiritualis dilatuie, tym bardziey Secularis ubozeie, y gdy coraz więcey ubogich przybywa, toć im trzeba succurrere a tandem nie będzie o czym, ani nawet Wiary Swiętey bronić. Jeżeli tak wielka część Dobr Ziemskich obracać się będzie w Kościelne, bez żadney prawie ani Oyczyznie ani Ubogiemu pomocy na iedne tylko Zbytki nie potrzebne, albo niektorych Familicy Zbogacenie. y ieżeli Duchowieństwo nowey fundacyi nie czeche erigere z dochodow Swoich, według zdawiennay ktorey zycz między Kościołem y Kościelnemi reparacyi; Gdy

to powinno bydz principale obiectum in Regimine zeby nigdy Wiara Swiąta nie była rozdzielna z Dobrym pospolitym. Prawa nasze z przyleżaniem Boskim, Posłuszeństwo nasze z władzą Krolewską, y Jego Dostoienstwo z konserwacyą Oyczyzny. Co nieomylnie subsequetur ieżeli Każdy według swoiey Professyi zadosyć uczyni tey, do ktorey obligatur powinności.

KROL

Rzecz Pospolita nasza będąc z trzech Stanow złożona, wiemy że Krol representat pierwszy, a zatym powinnismy mu omnem Venerationem, ytem Respekt, ktory Stanowi Pomazania Boskiego et dignitas Majestatis po Nas wyciąga. Powinnismy Honor y Sławę Krolow naszych iako naybardziey wywyższać, w nich owszem Nasze własną zakładać, y ią Im fidelitatem świadczyć, per inna tam generositatem, ktorą maią insze Narody ku Panom swoim per vilem servitutem, aby Panowie Nasi umieli sobie szanować obserwanyą pochodzącą bardziey z affektu niż z iakiego przymusu; y aby na ten affekt pamiętaiąc gdy nie maią zadnego z Urodzenia Prawa do Korony Naszey nabywaiąc ią per Suffragia Wolnych Narodow stali się godnymi Panowania przez tyle lat, ile maią Vota Populorum Ale trudno się na Naszym wybraniu y na Ich wdzięczności zasadzać. Wywyższenie Krolow Naszych, iest to iako Exhalacya z Ziemi, ktorą ledwo co Słonce per suam operationem. pod samo wynieśie Niebo,

az.

az się zaraz w ciemny obłok obracaiąc, obfuscat omnem jego Splendorem, ledwo co się ex Sinu Ziemi vrodzi, az zaraz przeciwko niey piorunami się zbroi; Tak też ledwo co Panow Naszych nad głowy nasze wyniesiemy, az zaraz radziby po Karkach Naszych deptali, radziby aby przy zaimieniu Vbl nosu, naszey krora Ich wywyższyła Sami tylko świecili Zawiodł by się Kto by rozumiał, że bardy panuiący w Koro nie zakłada Termin et Satietatem wyniosłości swoiey. Vczy nas bowiem domowe przykłady, że Tron wstępuiącym nań iest pierwszym tylko do niepomiarkowaney ambicyi Sto pniem, a zwłaszcza Nasz na którym Wolności y Prawa rozpościerać się niedopuszczaią. Iest to chciec Impet Powie trza zatrzymać, który się bardziey wydziera, im go bardziey przyciskasz, y nigdy z tym Szturmem Wiatr nie wzięie Spa: tio diffusus inani; iako kiedy mu się co opiera. Supponen dum tedy, że zradki iaki Krol Ktoryby Honoru y Sławy swo iey w tym nie zakładał, aby to przełomał co władzy Jego resistit. A niech będzie y naytaszczawszy, trudno temu we rzyć, żeby Oyczyznę bardziey Kochał niż własne Potom: stwo, in favorem ktorego będzie zawsze myślał ex Regno Electivo wzynić Hæreditarium. To perpetuum na Rzpltą stanie się periculum, inevitabile, ieżeli temu nie zabieżemy obwarowaniem tak Statûs Nostri, żebyśmy mogli z wszel kąd Vfnosią, zdobnym Panem co operari do dobrego a z Jego żebyśmy tak obmyślili aby y na ieden Krok nie mogł ex cedere w Jmprezach swoich extra Sphæram powinności swoiey

Wiecy rzekę zeby ani Krol nie miał obligacyi żadney ią trans
gredi, ani my ad non prestandam złemu Krolowi obedien
tiam. Ato dwoiakim sposobem. Pierwszy; Trzeba tak
Rzpltey Statum postanowić, zeby Krol więszą sławę za
kładał sobie nad wolnym Narodem panować niż nad
Niewolniczym, zeby był bene persvasus, że iezeli Respekt
powinnismy Jego Karakterowi, to Estymę y Miłość sa
mey tylko Jego cnocie. Drugi: Tak formam Guberni
obwarować zeby Krol sam przez się y dutu własney Wo
li swoiey w niczym go nie mogł naruszyć. Zgoła trzeba
ambicyą Krolow temi dwiema motivis ograniczyć; Amo
re, et timore. Bo szczerze mowiąc bez extraordynaryi
ney Cnoty Krolowie nasi nie maią żadney rayi w Wol
nosci naszey ani się kochaią ani Jey się obawiaią. Kochać
naturalnie nie mogą bo przy Jey nierządzie sam Krol
naywyższym Niewolnikiem, co proponit to zawsze Ku
Spectum, dopiero to co proprio nutu czyni, to illicitum
Obawiać się także nie mogą bo tenże Jey nierząd miasto
postromienia wszystkie krolow crimina contra Statum
tuetur et fovet y owszem daie do nich obligacyą. Ale niech
tylko Krol widzi że przez rozsądne y pożyteczne postano
wienia może Sobie y Rzpltey tą vczynić reputacyą ktora
w innych Państwach estimatur, chwyci się inseparabi
liter prawdziwych Jey Interessow, mogąc bezpiecznie tą re
putacyą attribuere Imieniowi y Panowaniu Swemu. Ztąd
amor proprius stanie się vinculum miłości pospolitey ktorą

pewien

powinien Oyczyznie. Na zbawiennym iednakowo Gubernij postanowieniu należy aby się Królowie nie tylko mieli czego obawiać, ale żeby nie śmieli sine periculo Dostoieństwa Swego y pomysłu o złych y szkodliwych Oyczyznie Intencyach, do których trzeba żeby dobry porządek raz na zawsze zagrodził Im drogę, alias subsistent zawsze słuszne rayce Differencyi do Panow naszych, przy których nayspiecyysze oko Dobra naszego starania, obrocą się w te iedyne sine ullo fructu conatus, znaszey Strony; iako się strzedz panuiących, a z Ich, iakimi sztukami podczas strzeżących się. Ogdy by Królowie Nasi nie przez oppressyą Wolności, nie przez Praw przestępowanie, ani per arbitrariam potestatem, wynosili ambicyą swoią, gdy by nim zaczną panować nad Nami, panowali nad Passyami Swemi, gdy by nie to co się Ich woli sprzeciwia, ale też Samę w Sobie wolą, a raczey Samych się bie umieli zwyciężać, tay stawszy się Sercu naszych Panami y godnemi uprosci Nayszey panowaliby sine detrimento Libertatis wielowładnie nad Nami. Gdy by się to o: nich mogło mowić, co o iednym dawniejszych wieków Królu, który rzekł gdy mu iakiś Podchlebca. exponował aby z większą władzą panował. Ego sano quaecung volo, quia nihil volo nisi quod justum est. Niechayże Nasz będzie iako ten bene intentionatus, y prawdziwie Kochaiący Oyczyznę, czy nie znaydziesz Posłuszeństwa w Woyskach, byleo go tylko na Samę obronę Oyczyzny zażywał. Zgody w Radach, byle Ich Sam nie miąszał. Sprawiedliwości w Sądzie byle się Sam w niey kochał.

Przezornosci w Senacie byle jey szczerze potrzebował, Cnyności w Ministrach byle Ich Sam dozierał Cnoty w Rycerstwie byle Sam do niey był powodem, Miłości nawstatek y wiernosci w Poddanych byle jey był godzien, y byle się im stał iako powinien Ojcem. Coż może naywięszy Potentat in despotica Imperio Dominio dla nasycenia Sławy swoiey więcey pretendował? Iako rzecz są nad te Jura Regalia majoris momenti gdyby się nimi Panowie Nasi contentowali chcieli, y gdyby uznali że maią przez co salva omni Libertate, rozprzestrzenić się w Ambicyi swoiey y według niey przyść ad Supremum prosperitatis gradum. Ale że nie tylko trudno o takich Panow, lecz o nayweższego że nas praesens Status albo nayleprzych zepsowcu może, albo im bydź iaka przeszkodą że nam w Niczym chociby chcieli nie mogą prodesse iako choremu przy osłabiałey Naturze nay wyśmienitsze Lekarstwo. Oto się tedy Starać koniecznie potrzeba, żeby nie tylko musieli y mogli bydź cum utilitate dobrymi Królowie Nasi, ale żeby y naygorsi Szkodzić nam ullatenus nie mogli, według odpowiedzi iednego Polaka, ktoremu pewny Cudzoziemiec chciał exaggerare limitatam Królow Naszych Potestatem, zarzucił: Vos Poloni non habetis Regem, Mądry Polak odpowiedział: Imo nos habemus Regem, sed Vos Rex habet, Takiego tedy nam trzeba żebysmy go w Ręku y mocy naszey mieli. Mało natym że Rzeczpospolita wamnie Sobie przez surowe Prawa Securitatem od Panow swoich, lecz dy sposobu nie ma przywieść ich do Electiey y zabiezeć temu, o nas a Fato et Sorte Electiey Królow Naszych zależa. Ten co chce nad Nami panować niech że będzie bene persvasus że Prawa

nad

nad nim majori authoritate panować powinny. Niech ma moc
y władzą do dobrego, a ręce związane do złego. Niechay będzie
Panem wolnego Narodu ale tak niezbitą Kondycyą, żeby się
oraz stał Oycem nie Tyrannem swych Poddanych ktorzy mu
się nad to poddaią aby ieden człowiek czynił przez swoie
Cnoty szczęście całego Ludu, a nie żeby ten wszystek Lud przez
Swoią niewolą mizerye y uniżenia wynosił pychę y prożną chlubę iednego Człowieka, iako Bernard S. mowi: Praeses
non ut de Subditis crescat sed ut ipsi de Te: Żebysmy tedy
według tey definicyi mogli żyć pod tak szczęśliwym y łaskawym Panowaniem trzy sposoby podaią dla dobrych Panow
Oyczyznę kochaiących pożyteczne, przeciwko złym arcypotrzebne, a dla wolności naszey tak bezpieczne, żeby żadney nie
mogła mieć nad sobą do panuiących dyssidencyi y buiaźni
przy ktorey nigdy się spodziewać nie trzeba pacatum et Solidum Regimen Rzpltey, ale ustawicznego, iakie dotąd iest
zamieszania. Cuncta ferit, qui cuncta timet. Kładę pierwszy aby Ministeria Status ugruntować w tey powadze, y mu
in hoc exercitio iako ie Rzplta ipso instituto ustanowiła
ad moderamen abusive Krolow Potestatis. Ci naturalni
Legum custodes żeby mieli Prawo y moc resistendi kiedy
widzą w nowiźnie, aby Rzplta mogła pacere rationem, nie
tylko z Krola złe panuiącego ale y z Ministrow złe mu
panować pozwalaiących Przez co Stanie się Kombinacya
Powagi Krolewskiey, Powagi tey ktorą Krol powinien mieć
per activitatem et Solam Iurisdictionem. Ministrow, kiedy
się stoią unica Instrumenta Stawy y szczęśliwego Jego panowania

Bespieczenstwa tiedy Rzplta przy czuynosci Ministrow nie
będzie mogła dissidere Krolowi owszem dufaiąc mu rowno znim
et eodem Spiritu zechce zawsze cooperari do Konserwacyi swo
iey. Jeden Cesarz Rzymski za nie Sobie nie miał pochwał
ktore mu dawano za Sprawiedliwe Jego Rządy, mowiąc: Gaude
rem si ab ijs laudarer quos et vituperare posse adverterem. Krol
u nas przeiwnie może bydź bespieczen y pełen chwały podczleb
stwu niepodległey tiedy będzie miał dobrych rządow swoich
approbacya od tych co mu złe zganić mogą. Drugi Sposob
żeby perpetuum Subsistat Regimen Rzpltey, albo o tym szcze
rzey Subsequenter sub articulo Forma Consiliorum. Każdy
bowiem rozsądny nie może, tylko condemnare arcyszkodliwy zwy
czay, Kadencyi Seymow naszych co dwie lecie y to na Sześc
tylko tiedziel, a dopiero tiedy się Seym zerwie, o ktorym
może się to tylko mowic: Fremuerunt Gentes et populi me
ditati sunt inania. Co za exigentia Rzpltey co się może dziać
dobrego in A. hoc interstitio, Imperiosa Potestas przy Krolu
ad apparentiam Składa Senatus consilia, albo pod Inszym
Tytułem Rady, ktore formuie z Kreatur swoich, decidit we
dług obiurrencyi pro Libitu in grauissimis negotijs ktore potym
ex post facto prozno na Seymie agitantur. Po naszemu tedy
radzę, iest to Suppeditare arma Krolowi, aby Sam bez inszych
Radow wedtug woli swoiey o Oyczyznie radził, a tym samym
Sposobem despotice panował, tą się słuszną bronię racyą,
że Rzplta będąc omni destituta Consilio, naturaliter ad bene
placitum Jego deuolvitur Krolestwa Regimen. W takowey
Cyrkumstancyi wystawiam nayprzykrzeyszego, iako tylko mo
żemy sobie Oyczyzne Krola, im lepszy tym Scrupulosior będzie w

nay

naymnieyszym Praw naruszeniu. Naruszyłby ie zas pewnie gdyby bez Seymu et participatione drugich Stanow proprio motu rządził y tak pod naylepszym Krolem Ktoryby miał y dobre Intencye y capacitatem requisitam do rządow. Natura Status nostri nie dopuszcza ratowac Oyczyzny etiam et in statu gravissimo. W. czym mogłaby nam służyc owa w Ewangelij Faryzeuszow Zbawicielowi exprobrauya; ze się nie godzi w Sabat Leczyc chorego to iest ze się nie godzi o Rzpltey radzic bez Seymu, licdy vacat a Consilio. Wystawiam ć wnerso złego Krola, w za lepszy może mieć sposob do wylewnania złych Intencyi swoich, et despotice regnandi iako amowendo Rzpltą á Consilio, albo przez zrywanie Seymow, albo przez tak długą, bo dwuletnią ich Kadencyą Trzeci Sposob. Uważmy w za Potestas prajudicialis Krolow Naszych przez dystrybucyą Vakansow et Bonorum Regalium. Jednych trzymał in servili obsequio spe nadgrody, drugich Korrumpował Saną nadgrodą, a wszystkim per hanc Summam potestatem Luxu, odeymowac Libertatem recte et in corrupte sentiendi pro Bono publico. Pytam się nayprzod w za pożytek złego in Publicum ze Krol ma w rozdawac?. Rzpltа żadney zgod nie ma Korzysci, w prywatny żyska, a przeciwnie powinnismy Interessa Jey preferre nad prywatne. a potym w tego za potrzeba, zeby Krol czynił sobie Kreatury? Kto bowiem Oyczyznę Kocha więcey mu powinien obligacyi za dobre y łaskawe Panowanie, niż za prywatne dobrodzieystwy, y iak wszystkim powinien opieke y Staranie, tak wszyscy mu w zamian respect y miłość, mogąc bydź pewien byle korzystał w. Uprzeywosci Poddanych, ze nie tak potrzebuie Jey, bezpieczniey na nich będzie mogł polegac kiedy nie będzie przedayna. Co do Urzędow tak

tak Duchownych iako y Woyskowych, sine dubio ze do Dyspozycyi Krolewskiey należą; ale co do officia civilia tobym tylko zyczył krolowi zostawić, ktorych Funkcya nie czyni activitatem in Consilijs publicis, ale te ktore componunt corpus Reipticy powinny by żadney mieć dependencyi od Krola, ale ab Electione wszystkich nie rozdzielnie Stanow. Rzplta będąc wolna nie powinna in gremio swe cierpieć takich, ktorych albo fawor, albo Interess albo iakiszkolwiek Respekt osadzi. Co zas ad Bona Regalia, codzienna rzecz experyencya iako Jch niesprawiedliwa Dzieie się dystrybucya. y iako nadaremna potissimi Fundi Rzpticy dyssypacya kto bowiem naywięcey possidet ex hoc pane benemeritorum, iezeli nie Faworyci, Dworscy, Wdowy, albo Dzieci a nayczęściey nay większi Panowie ktorych Kredyt wyciska te Donatywy, aby się Krol Jch Wzeie okupił. Ten ktory traci Subpanuya na usłudze oyczyzny nie skwsztuie tego chleba iezeli z niego Dworskie Interessa żadnego emolumentum mieć nie mogą. Zgoła ta Justitia distributiva znosi aequalitatem, kiedy iz sto iednych fawor bez zasługi wynosi, a drugich nienawiść sine respectu na zasługi poniża. To założywszy, życzę aby za tozyc in meliorem statum Dobra wszystkie Krolewskie to iestum Proventum ubogiey naszey Rzpticy per administrationem Skarbu. Intraty z nich pomiarkowawszy proporcionate przykazyć do Urzędow, aby ci ktorzy in Officijs civilibus et Militaribus autu służą oyczyznie, miasto expectatywy czysto niepewney mieli iustam zasług swoich meritum a tak słusznie nazwie się Panis bene merentium. Co ex residuo zostanie przyda się na zapła-

ty

tę Woyska albo insze potrzeby publiczne, na które chce nayspilniey
sze Skarb nigdy nie wystarcza. Krol zeli na tym Strzeż niema
iąc co rozdawał, zyska inszym sposobem, bo zwyczaynie ie
dnego dewinkuiąc, Swoich sobie przyiacioł czyni. A do tego
zawodzi się krol na tym, ieżeli rozumie, że mu kto tak wiele
ma obligacyą za konferowaną krolewszczyznę; a zasz on ie
ieśt Proprietarius? co daie nie ze swego, ale z Dobr Rzpltey.
ktorych tylko iest Dyspensator. Prywatny także niestrzeż,
ktory czuwa na iałą krolewszczyznę, bo dostawszy vrzędu
intratnego będzie miał y chleb y honor, we wszystkich zas
ustanie Spiritus Mercenarius. Krol nie będzie miał czym han
dlować Salutem publicam, a Szlachcic obłazy do Zaprzeda
nia Jey. Ustanie y diffidencya do krolow, odiąwszy im spo
soby do Korrupcyi, ustaną na ostatek inwidye, Machina
cye Szkodliwe zawziętości między Konkurrentami, a znich
Zwyczayna pomsta przeciw krolowi, tych ktorzy się w Kon
kurrencyach Swoich zawodzą bo czysto mierzyć merita swo
ie Secundum ausum et demeritatem dostawszy nia Wakansow.
Każdy sobie mysli Nemo est qui satis me equiparare que
at. Im iest śmielszy y obrotnieyszy, tym się zda bardziey
że powinien bydz naygodnieyszy y nayszczęśliwszy. Pytam
się o za pożytek Rzpltey, że prywatny dictatur Kiedy sama
eget? I czy nie słuszniey szasz rzecz, żeby albo ci ktorzy Jey
Corpus componunt, albo ktorzy jey actu służą mieli należy
te z Dobr Krolewskich Subsidium. A zaliś przy tym do vrzę
dow Intratnych nie była by większa Emulacya? aprzez nię nie ro
wnie większa applikacya ad Capacitatem. Jeżeli to takiego vrzędu

dostapi, ieszcze się Pan anticipative nie zasłużywszy, miałby przynay
naymniey obligacyą bene merendi in posterum per Exercitium
funkcyi Swoiey, nie tak iako się często trafia, że ten który się
stara o Królewszczyznę, ani Jey zasłużył, ani Jey otrzymawszy
myśli odsłużyć. I to do uwagi podaię że ten tak wielki ka
pitał Rzpltey, Dobra Królewskie obracaią się prawie in Bona
Hereditaria Spadaiąc Successive per tot generationes z
Oycow na Synow et perennando w Familiach. za Konsensa
mi ad cedendum, ktorych Król bez trudności odmowić nie
może. I tak w iednym czasem Domu żadnych zasług nie
masz a przecie Kilka albo kilkanaście Starostw. Senator
Zas Minister Stanu, Urzędnik, Poseł Deputat Kommissarz
y Officyalista Woyskowy trafi się ze żadnego Woyewodztwa
nie ma prospekt Sumptu służy Oyczyznie, nie dziw też że
y złe Jey często służy, że w zgubie Jey zwyczaynie służba nad
grodzi żeby zas Sine gravamine Stata się reluperacya
Dobr Królewskich á Possessoribus, trzeba na to czasu:
Wszak pretium Królewszczyzn iest to, co wynosi exactionis
tnia Intrata. Niech że á data Konstytucyi ieszcze sześć lat
trzymaią Possessorowie po ktorych expiracyi, niech ie
Skarb odbiera in Usum tam Salutarem Rzpltey iako y
walniąca in hoc interstitio. Dla czego Consensus ad cedendum
ustać by powinny y Dystrybucya dalsza walniących in
hoc Interstitio a termino Konstytucyi. I tobym życzył żeby
Oeconomie Królewskie były także in administratione Skarbu
z ktorych aby regulariter dochodziła quantitas iaka Rzplta
naznaczy na Subsistencyą Królewską Secundum Dignitatem Maie.

Stanu

statis a to dla dwoch rzeczy: Pierwsza zeby Rzplta zawsze miała Panow swoich wzglu: Druga: Zeby Krolowie zadnego niemieli starania Ekonomicznego y nie mysleli tylko o tym, iako dobrze gospodarowac in regimine Krolestwa

Przy tych wszytkich warunkach naygruntowniejsze bespieczenstwo Nasze dependet od Nas Samych, Niech bydzie Rzplta raz constituta w tey mocy, zeby nie tylko ab extra postronnym Nieprzyiacielom mogła dac odpor, ale y ab intra zlych Panow ambicyi. Niech przytym bedzie zgoda z porzadkiem w Radach, et rigor in executione Prawa: Naygorszy Krol nam niezaszkodzi, chyba sobie Samemu. Dobry zas y wdzięczen bycz zynie, za wyniesienie Nasze na Tron, dość Nasze nabędzie, inszey niezuiwaiąc tylko wiekszey reputacyi wolnych Narodow; Dość postuszeństwa ieżeli tego przypilnuie ze się wszystko Stanie co Prawo każe. Jego ta Krol u Nas prawdziwie dobry, przy wszelkiey wolności Naszey, będzie miec Snadno prerogatywy wdzięcznego Monarchy, byle chciał exercere authoritatem Imperij inseparabiliter z całą Rzpltą. Jezeli tu kto rzecze ze nazbyt by była obarzona Potestas Regia, niech przeyrzy uwazy ze wtym Samym bespieczenstwie, które Sobie od Krola warujemy, Jego własne dostoieństwo utwierdzamy, gdyż to co Tron Jego solidat, powinno bydz principale na którym tym pewniey się osiedzi kiedy nie będzie mogł dac żadney okazyi do zżerzywania przeciwko Sobie Rzpltey ani sposobu nawet nie maiąc zwykonania złych Intencyi swoich, do których łatwa wkażdym panuiącym dyspozycya, bo nie maiąc żadney mocy zwykroczyc przeciwko Dobru Pospolitemu, y będąc przez to Samo extra omnem suspicionem czy nie

będziesz pewien trwałego szczęśliwego y spokoynego panowania kiedy
uszczelli metus w nas a z niego ustawiczna obligacya do nieustannego
wania zostanie, tak daleco ze o Krolu naszym, ze stanowi po sytuacyi
osadziwszy będzie się mogło z Respektem mowić; Merudę timeri
nihil metuens, śmiele panuiąc, bo nie maiąc się czego obawiać. Nie
to każdy sobie uważy ze abusus u Nas Regia Potestatis, zkąd
perswazyi w Krolu naszym. ze rozumi się, bydz Panem Rzpltey
Co gdyby było nie powinienby Status Nasz zaszczycać się Imie-
niem Rzpltey. ale za łaską P.a Boga Konserwuiemy go do
tąd iusto titulo: Niechże Krol wie y convictus będzie ze iest
tylko pierwszym Stanem componens z drugiemi dwiema integri
tatem indissolubilem Rzpltey ktora iest Symbolum Troycy Prze
nayswiętszey, Trzy Stany a iedna Rzplta, a w nich individua
trzech Stanow Potestas: a ieżeli tak iest toc per naturam
Guberniy Nostri, nie powinien Krol żadney partykularney uzur
powac sobie władzy, y żadnego prywatnego miec Interesu,
owszem życzyc sobie powinien widzieć Ją, iako nayuiętszą
et non limitatam w Rzpltey. co bydz nie może ieżeli Ją per
sonaliter extendere zechce. Trzeba tedy ią kunicznie więc parti
cularem Krolowi, aby ią miała iako należy universalem Rzpla
Krol iako Głowa Jey, będzie ią miał nie mniey zupełną, ztą tylko
tko nader potrzebną distynkcyą, zeby to co Samo przez się czy
ni było nullitatis, a co wespot z Rzpltą absolutae Potes-
tis, tak zeby tylko wtey Samey iednostayności subsistat author
tas Imperij y zeby ani nabycie Stanu, ani żadnego Interes-
su motivum, nigdy nie dzieliło Krola od Rzpltey. Azaż przy
pochodzącym z dobrego porządku postanowieniu, Krol niebędzie
miał Woyska licznieyszego, y bitnieyszego, Skarbu obfitszego, czy
nie będziesz miał czym nasycić ambicyi swoiey, byle tylko dobrygatey
ktore są wszystkich panuiących powaby, chciał zażyć in rem razem

z Rzeczą

z Rzpltą Staray my Się tedy iako naypilniey ufunderować tę iednostayność trzech Stanow, a wniey zupełną moc y władzą nierozdzielney Rzpltey uznawszy za prawd że wszelka Potestas versiva w Krolu znosi Formam et Essentiam Jey constitutivam, co palpabiliter demonstratur, kiedy Krol co czyni tak palpabiliter dependenter kiedy Krol co czyni tak independenter od Rzpltey iakoby niemiał z nią żadney relacyi y Konnexyi, bo przez osobną Jurisdykcyą Stanie się od Niey Dissexpienecem, iako y przez partykularne swe Interessa, publicznych przeciwnikiem. Per Unionem zaś trzech Stanow concordando Jura Regalia cum Juribus Reipblicæ nie wynie będzie większa sine ullo præjudicio bo legitima Potestas Regia. Żeby Ią bowiem miał Krol dostawnatą nie będzie się mogł, ani chciał oderwać tak od władzy iako od prawdziwych Rzpltey Interessow widząc że nie może bydź szczęśliwym tylko per communem z Rzpltą prosperitatem.

MINISTRISTWO

Każdego Państwa Status y Rząd wszelkich pospolitości dzieli się na cztery Rozdziały y nie masz żadney materyi in gubernio całego Swiata ktoraby non reducatur do tey czworakiey repartycyi. Zaczym y Nam te cztery Objecta niech będą na cyfru, ktore są Sprawiedliwość: Woyna, Skarby, politices. I iako cztery Elementa mutuo universu conjuunt ad conservationem Universi, y ozdabiają naturę wszelkiego Stworzenia tak wszystkie pospolitości powinny tych czterech materyi Konnexyą należytą, subsistere żeby iedna drugiey była Skuteczną pomocą. I tak Woyska trzymać niepodobna bez Skarbu, iako y Skarbu dostatkowi Securitas kraju sub favore Woyska prowadzi powinna. Dobry porządek in politia, utrzymuie Sprawiedliwość, y ta Sama Sprawiedliwość czyni dobry porządek. Mamy tego żywą reprezentacyą w Polszcze Naszey przez czterech Ministrow Status ktorych na to

postanowita Rpltа, aby kazdy z osobna wszytkie negocyacye regulujące
się do tych czterech punktow fundamentalnych obserwował. I tak Ie
tmar Minister Woyny, Kanclerz Sprawiedliwośc y co do expedycyi
tak zadroziemskich, iako y domowych należy, Marszałek Status
Civilis y dobrego Porządku, Podskarbi Skarbu, y wszystkich in gene
rali Prowentow Rpltey. Ie wszystkich czterech materyi kapita,
to iest woiowac, Sądzic, dobrym porządkiem in civilibus gospoda
rowac, y Skarbem władnąc, iako są in Statu Monarchico pure
Jura Regalia, tak mądrze Rpltа in Libero distribuit, między
Ministrow, aby przy Ich pilney attendencyi ciężeliby przy Krolu
iako przy Głowie Naszey iakie znaydowały się y wznieciły szko
dliwe zamysły, nie mogły niczego dokazac maiąc tym sposobem
rzec obiąte przez przytaczoną ad Ministeria Status activitatem, któ
re prawda są brakia Krolow, ale nie rozdielnych od prawdziwych In
teressow Rpltey y Dobra pospolitego, owszem na Ich powadze
Rpltа iako basztach całość Państwa Nayiaśnieyszego Majestatu cum Liberta
te, aby iedna drugą nie przewazała, y zeby per hoc jestrum et Sa
lubre Equilibrium, tak Krol według Praw Sprawiedliwie panuiąc
był wolny od niewinnych czesto, y przeswisko respektow napasci,
iako y wolność zeby była bezpieczna ab oppressione Majestatis,
ktorey się nigdy niepowinnibysmy obawiac, gdy by Ministri stanu
należytą mieli powagę, y umieli Jey pro opportunitate zażywac
ponieważ bez Ich kooperacyi naygorszy Krol nayszczodliwszych
swoich Intencyi bez nich wykonac nie może. Na teyze porwa
dze Ministerium założyła Rpltа Prawo Executionem aby to a
raz dziewit bydź Prawem Ministri Status przestrzegali przysię
do Statutu. Ale coż potym ze są Custodes Legum, poszli coś na
straż ktorą by kto chciał postawić pod bokiem Nieprzyiaciel:
skim, nie tylko bez żadnego oręża y broni, ale nawet z Zatkanemi
Ustami z zasłonionemi oczyma y z związanemi rękami aby ia

ko

bo Poganskie Bałwany y nie słyszeli y niewidzieli żadnego niebezpie
czeństwa y ani mu zabieżeć mogli. Aures habent et non audiunt
Oculos et non vident, manus et non palpabunt. Bo na coż się przy
da Prawa Stanowić, iezeli Jch observantiam niepodobna prze
strzegać; Jako ich zaś można przestrzegać iezeli się nato Sposob
nie znaydzie, y policey Ci, Ktorzy temu invigilare powinni, nie
będą mieli tey władzy, niedopuszczaią aby ie impune nieprze
stępowano. Jezeli tedy chcemy, zeby in Ministerijs Statûs, iako
na mocnych Filarach wspierała się Vis Gubernij, trzeba im da
wanowne podpory, y gruntowne fundamenta, tak, zeby ludzie po
strzegą w Krolu w Oyczyznie periculosum albo w Woiewodzie nad
Prawa excessivum, powagą y mocą Vrzędu Swego miarkowali,
co zaś pożytecznego et prescripta Lege approbatum mocno po
pierali. Do czego wielką dotąd przeszkodą że się involvimus
często in Jura Ministrow Statûs. Jedni zawiązuią sobie na
przykład Woyskowych Ludzi, bez Konsensu Hetmana trzyma
ią Jch wewnątrz Kommendzie. Drudzy Paszporty Kupcom daią
in defraudationem Skarbu. Jnsi bez Konsyderacyi na Karde
rza przywileie daią Krolowi do podpisu. &. Z Kąd niezliczone
pochodzą inkonweniencye, y ktorym obviando, iako nayp il:
niejszey zyczą Konsyderacyi w postanowieniu tych Jurisdykcyi,
tak aby w nich Krol miał do dobrego panowania frutuosam
activitatem Rzeczpltą niewzruszoną auctoritatem y władzy
prywatny Fortun y Swobod Swoich securitatem. Alias iezeli
Każde Ministerium Statûs, niebędzie iako należy zrzędney stro
ny Functiyi Swoiey, a zdrugiey przydaią, iezeli niebędzie po:
miarkowania in hac emula Majestatis potestate, będzie za
wsze po Naszemu iako się dotąd dzieie że Ministri Statûs
będą albo vilia mancipia Krolow, albo z Sług Rzpltey staną się

Panami. Czemu Obuygu zabiegaiąc, nayprzod quo ad constituendam Ich authoritatem nie widzę lepszego sposobu, iako Sądy Ministeryalne, które są iura ex parte Prawa, przywieść ad formam Sussitientem; aby przez nie trzymać in continuo rigore według reparacyi, do którego Ministerium należy to, co przez Prawo Rzpltey decydowała, to iest żeby authoritas tych Sądow manuteneat Statuta, raz na zawsze postanowione, nie tylko karząc, przeciwko Prawom delinquentes, ale y obserwuiąc oraz aby im suo cursu naturali nieustawały Prawa wszystkie y dobre zwyczaie do iak naydoskonalszego rządu należące. Te Sądy żeby się odprawowały, tak pod czas Seymu, iako y po Seymie sub praesidentia Krola et assistentia Prymasa Regni, Marszałka Poselskiego Senatorow y Posłow deputowanych ad hanc Stubam seu conclave czterech Secretarzow Ministrow, którzy iako Plenipotentiarij Rzpltey y Procuratores Dobra pospolitego, będą powinni mieć attendencyą wszystkich Praw y Interessow; iako o tym fusius sub Articulo Seymow. Tu tylko przydaię że te Conclavia Ministerialia w Materyach dopiero proponowanych, nie powinny mieć tyleż potestatem deliberativam relative do decyzyi całey Rzpltey per formam Consilij, w decydowanych zaś y Prawem obwarowanych Decretoriam per formam Judicij. Jakom zaś sobie zatorzył pro principali Objecto należytą we wszystkim obserwować Symetryą, zadaię sobie questyą: Jako to pogodzić żeby z iedney Strony, w tak wielkich y potrzebnych prerogatywach osadzić Ministeria Status dla bezpieczeństwa Rzpltey a z drugiey aby się nie obawiał, aby ta nimia potestas nie była abusiva. et praejudiciosa. Pytam się tedy et custodem quis custodiet? Warujmy sobie Securitatem od iednego Krola, strzeżmy się

się abysmy Czterech miasto iednego nie mieli. Confidendo Im Jura Regalia y Składaiąc w ręce Ich tanquam ad fidele depositum Salutem publicam. O gdyby między te Cztery Ministeria podzielić Czterey przyrzyzalne Cnoty, Stanowiące Każdego Krolestwa szczęście, to iest gdyby w Woysku to exellat Męstwo które wzbudza Sławą Narodu, Obrona Oyczyzny nie nadzieią prywatney ambicyi: w Kancellaryi ta prudentia która non degenerat w Politycznę, a czasem frantowskie wyłuszty, w Skarbie ta Temperantia która prospicit potrzebom publicznym, żadnym się partykularnym nieuwodząca Interessem: In politicis ta vigilantia Która z oczu nigdy niespuszcza Dobra pospolitego. Niemielibysmy się czego obawiać od Hetmana Woyskiem według ambicyi Swoiey władnącego; od Hetmana Sprawiedliwości nie dozieraiącego albo publiczney negocyacyi nieswiadomego; Od Podskarbiego fideliter Skarbu nie administruiącego; Od Marszałka dobrym porządkiem variis casibus Rzpltey nie zabiegaiącego. Mogł bym tu sila przykładow cytować które do Historyi odsyłam, iakie Rzplta często ponosiła Calamitates, albo per incapacitatem, albo per Insufficientiam, albo per abusivam Ministrorum Statûs potestatem. Ale wszystkich Naszych nieszczęśliwości, iako ta iest racya, że nikt nie iest constitutus w Functiyi Swoiey, iako należy, która każdemu tylko in particulari prosima, a publico damnosa, tak w tey materyi sol: wuiąc Questyą która sobie zadałem, podaię moderamen tey zbytecznej władzy, która powinna bydź in Ministeriis, ale nie personaliter w Ministrach. Jeżeli mię kto spyta. Iako to rozdzielić? Odpowiadam: snadno; Kiedy Ich powaga y władza non aget proprio Libitu, ale mocą y wolą Rzpltey. Turuszy-

sposob ten życzę: Iako Rzplta dzieli się na trzy Prowincye Wielkopolską Małopolską y Litewską niechże każda ma swoich Ministrow. to iest do dwoch, ktorzy są przydani trzecich, aby każdy Minister miał curam swoiey Prowincyi, a tak tym podziałem nimia potestas się vmnieyszy. Emulacya zaś do dobrey Ministeriorum Administracyi przybędzie, a przy tym exercitium tak wielkich Funkcyi, stanie się snadnieysze. Każdy Minister swoiey tylko Prowincyi pilnuiąc Interessow. Drugi sposob aby Ministri Status niebyli iako są dożywotniemi. Rzeczpospolita Rzymska miała Consules, wiemy co za potestatem mieli, tak w Woyskach iako y w Sądach w Radach, ale Jeh co rok odmieniano aby im nie dano więcey czasu na złe zażycie Iurisdykcyi swoiey. Ale że tak częste odmiany nie mogły by się dziać bez ustawicznego zamieszania. Niech by Nasi Ministri Status byli Sześcioletni. Dosyć czasu tym ktorzy per Zelum y applikacya należytą zechcą prodesse Rzeczypospolitey Gdy zaś ktoryby Jey chcieli szkodzić per abusum swoiey władzy albo nie mogli służyć Rzetelnie, per incapacitatem, będą przynaymniey mieli zagrodzoną drogę per Terminum Limitatum z prawa Funkcyi swoiey. Owszem przez ten czas zamierzony, Każdy się starać będzie aby iako naybardziey clarescat w Administracyi swoiey, y aby Imię dobre y przykład dobry po sobie do Naśladowania Successorowi zostawił. Alias co za sposob może mieć Rzplta pozbyć się Ministra abusive Ministerium administrującego, y na zgubę Jey zawziętego, albo nataliczego ktory Jey iednakowo szkodzi ob defectum potrzebnych ad Ministerium Talentow. Pierwszego prawda może Sędzia et deponere, ale iako wszystkie crimina Status, maią u nas swoie Patrocinia, takiż Sędzy mogłyby kiedy dać okazyą do rewolucyi iakiey ktorey

uchodzę

uchodząc, Suppono ze żaden nie będzie tali zapamiętały, aby się
nie reflektował na prędką władzy swoiey expiracyą, y Rzplta
snadniey tolerabit malum transitorium. Drugiego nie masz za
to Karau propter incapacitatem, trzeba tedy cały Wiek cierpieć
wszystkie z tąd pochodzące inconvenientia, iezeli będzie dożywotnim
I to rozumiem animadwersyi godno to dożywotnim Ministerium
Administrabit go Kto cum omni competenti Dignitate, Będzie
Emeritissimus erga Patriam, tandem się starzeie, przy pode
szłych Latach iakoż może czynić rzum, chocby nayświeższych
z Przyrodzenia Talentow. z właszcza naprzykład Hetman: Jeż
li taż w nim odwaga Rycerska, którą miał z młodu, Która zła
ty tępieie, a którey Koniecznie potrzeba do Kommendy Woyska:
Turpe Senex miles a przecię chce umrzeć Hetmanem: Jakoż
temu mederi? inaczey tylko co sześć Lat nowe substituendo:
Subjecta, którego czasu expiracya, przerwie albo złą albo dobrą
Ministra Administracyą. Przyzna Kto że te racye godne są
uwagi, z iedney Strony, ale z drugiey może się zalożyć obiekcyą że
kiedy się trafi Minister ad votа et desideria Publica, kiedy przez
Jego osobliwe qualitatеo prosperantur Interessa Jego reparacyi
Kiedy experyencyi potrzebney nabędzie, nie mogłaby sine gravi pre
judicio stać odmiana ta, przez którą podobnym nastą
pić może. Odpowiadam na to za wz nie ma bydź wolność
Rpltey, iezeli będzie kontenta z tali iego Minister prolongare do
drugich sześciu Lat Ministerium Jego per novum actum, byle
tylko wiedział ze czas Jego zamierzony gdyż go to samo con
stituet bydź dobrym zeby sobie zasłużył na tę prolongacyą. Ale
ci sposob zeby Ministri Status nie byli ad Solum bene placitо
Króla, ale iako Każdego Salus dependet a fidеli exercitio Mi
nisteriorum, tak nie słuszniey szego zeby Ich Król z Rzpltą obi
ral

na Seymie, azeby ani fawer Dworski, ani Respekt prywatny ani faktye y korrupcye nie miały mieysca na takowych Elekcyach; Uchodzące niezgody y zawziętosci inter Cives, czemuzby nie progredi w nich zwyczajem Rzpltey Weneckiey per tacita Suffragia ktore niech by były ztą dystynkcyą, zeby Poseł dat iedey Krysztę. Senator dwie, a Krol dziesięc, w nadgrodę tego, iżeli dla rayi mianowanych, y bezpieczeństwa Oyczyzny transferuie Jus Distributiva Justitiæ ad pluralitatem Votorum Rzpltey całey. Nie takie rozumiem słuszniejszego zeby Ministrowie tak wielkiey Konsideracyi Urzędy, były tylko premia samych Senatorow dobrze się na nie zasługuiących; tak zeby vicissim każdy mogł się spodziewać Jure æqualitatis przyść do tey godności ktorey rzadko albo nigdy choć naygodniejszy nie dostąpi, ponieważ Ministri będą perpetui, y ponieważ to sześć Lat Ministerium wiele wam niebędą. Żeby zaś z Senatu tylko Subjecta obierali. Raya tego że Senator supponitur będzie większey experyencyi in tractandis negotijs. I iako Szlachcic ma gradum do Senatu, tak Senat powinien mieć per Justitiam ad Ministeria Status, tak porządek zachowuiąc żeby ten Minister ktorego czas Ministerij expirabit, wziął krzesło tego Senatora, ktory na mieyscu Jego będzie obrany na Ministerium, dla czego trzeba na każdey prowincyi Ministerium, gdzie tylko prowincyi Senatora obierać. Takowa vicissitudo Successu Temporis uczyni tak z Senatora dobrego Ministra iako y z Ministra dobrego Senatora zwłaszcza ieżeli się ten zwyczay ktorego życzę, wprowadzi żeby każdy Minister Status, przy expiracyi functiyi swoiey podał in Scripto ad archivum Rzpltey per modum Diarij, Relacyą administracyi swoiey, iako ią obiął, iako ią przez sześć Lat exercuit, et in quo Statu ią składa, co za Emolumenta w Rzpltey w Materyi Jego reparacyi przybyły, co za obstacula et defectus znayduią się, y iako im na dalszy czas obviare, azeby zgoła

Każdy brat lumen, iako in ulterioris studiu progredi, Successor zay
następuiący na Ministerium, żeby nie tylko należytę złożył
informacyą, ale oraz y emulacyą do Starania się, aby z tym więk
szą applikacyą co obaczy dobrego u Antecessorze swoim nasla
dował, a co złego poprawił. Czwarty Sposob iezeli Krolowi
niegodzi się nic czynić bez Ministrow, dopieroż Ministrom nie
powinno bydz wolno in ullo negotio. repartycyi Swoiey trans
gere bez Krola, ktorego consensus secundum vitatam praxim
et formam Status Nostri koniecznie requiritur, y bez ktorego
żadna decyzya nie powinna mieć waloru we wszystkich Spra
wach publicznych. Integritas bowiem Rzpltey consistit in unio
ne Krola z dwiema drugiemi Stanami: Sumisdyktuya zas Mi
nistrow w tym, aby przywiesc do Exekucyi to, co te trzy Stany
zgodnie, y nie rozdzielnie Prawem bydz postanowiły. Jeżeli te
dy iako często się trafia Minister Status nie dobitadaiąc się Kro
la propria authoritate agit, sine dubio znosi formam constitu
entem Rzpltą y iest rebellis Prawu, ktorego obserwanuya aby
była należyta Słuszna, zrzuba żeby tak Ministri dozierali
Krola, iako y Krol Ministrow. Wziął sobie pewny Minis
ter pro Lemmate Szachownicę, z tym napisem: Ars vni
attendere Regi. Ta y naszych powinna bydz Professya y u
tym naypilniejsza applikacya aby złemu Krolowi non Sup
peditare arma do złego, a Dobremu nietylko niebydz prze
szkodą ale wszelką pomocą do dobrego, doznawszy ze w Szczę
śliwym Jego panowaniu Salus vniversi. Jzey rauyi: Lichy
Sposob ktorym expedit zabieżec dwom zbyteczaynym Inkon
wenienyom bardzo bytnym nie bezpieczeństwom. Pierwsza kiedy
Krol złą iako praeoccupatus Intencyą, chce się etiam inszia Re
pblica uchronić stara się dewincere sobie Ministrow, ktorzy nie
tylko go od tey nie odwodzą ale owszem authoritatem czynią nay

gorszemu przedsięwzięciu, popieraiąc go mocą y władzą Jurisdykcyi
Swoich, tak dalece że Rzplta cuyuta exomni Sua Suprema potestate
te oprzeć się ztrudnością nie może, zawziętey iakiey na Swą zgubę
Imprezie. Druga Inconvenienciya è converso: Jeżeli Król iako
się często trafia dobrze życzący Oyczyznie ułoży sobie naylepsze Kro-
lestwa chciałby zażyć pogodnych do tego Konjunktur tak podczas
Woyny, iako y Pokoiu, widzi obligazyą publica utilitatis, niczego
nie dokazą, kiedy Minister Status, albo z prywatnego Interesu
albo z nieukontentowania na Królowi nieiakiemu resistere
sub pretextu prostestu iakie przeciwko niemu Suspicyi.
Oboygu temu życzyłbym zabieżeć per formatum iakom na
mienił, y iako otym fusius na innym mieyscu, Consilium z
Senatorow y Posłow przydanych do każdego osobna Mini
sterium, aby ci byli zawsze Sędziami, czy to co Król exigit, po
Ministrach iest Salutare Rzpltey, invigilando żeby secundum
præscriptionem Legis wszystko się należycie działo per For
mam Consilij et Judicij a non secundum beneplacitum ani
Króla samego ani Samych Ministrow. Tambowiem Król
z Pieczętarzami expedycye tak Cudzoziemskie iako y Domo
we czynił by, tamby z Hetmanami formował Wiecznie Im
prezy, tam z Podskarbiemi Rachunkow by Skarbu Dochodu
y Ekonomią Rzpltey z pożytkiem Jey prowadził. Tamby na
Ostatek z Marszałkami Dobry porządek in regimine iakowey
lepiey otrzymywał. Zgoła Rzplta tym sposobem zawsze trzymać
będzie w mierze tak Królow iako y Ministrow Jurisdykcyi, za
dney Ich abuzi niespuszczaiąc z oka tak dalece iż mogli by sy
się bezpiecznie spodziewać, że Ministeria Status in hac autho
tate et activitate constituta, Stałyby się dobremu Królowi efficacia
Instrumenta do dobrego rządu, a Rzpltey mocnym warowaniem

aby

aby się niczego y od naygorszego obawiać niemogła. Skąd by się oraz y mocnym węzłem zgody powszechney y harmonij potrzebney inter Status. Proklamuye zas przez które się zabiega aby remedia niebyły malis pejora ubespieczaią nas sufficienter że żaden Z tąd w niczym abusus niemogłby in prejudicium Rzpltey subsequi.

SENAT

Przyczrzymy się w Państwach, które się same sobą rządzą y wystawmy sobie iako teraźnieysze, tako y dawnieysze Rzplte, przyznaymy że wszędzie y zawsze Senat representabat faciem liberi Gubernij. Wiemy że y u nas nawet w Polszcze sam Senat przez pewny czas rządził Państwem, teraz zas componit drugi Stan Rzpltey. A ponieważ Godność jego ma preeminencyą nad Stanem Rycerskim, słuszna rzecz y nader potrzebna, aby powaga jego miała osobliwą dystynkcyą. Zowiemy pospolicie Senatorow wedle Rzymianow definicyi Patres Conscripti: Jakoż to Jch Instytucya iest żeby sobie po Cyrcowsku znami porządkowali, uczyć Nas przez nabytą experiencyą służyć dobrze Oyczyznie, zachęcaiąc Nas przez Przykłady swoie do Miłości y obrony Jey, będąc Sami powodem do wszelkiego Dobra, że primendo vitia, et corrigendo defectus in Statu. Zowiemy Jch także wierne Rady, mało na tym że są vel praetereaq nihil trzeba żeby były Dobre pospolitemu pożytczne. Zowie się ieszcze Senat Interpres Legum; supponendo że Jch ma perfectam Notitiam: Zowie się Ordo Intermedius inter Majestatem et Libertatem, aby tak Krolow hamował vsurpatam Potestatem iako y licentiam Populi; y aby iako naturalny mediator compescat

wszytkie dissidencye, niezgody zawziętosci et motus Civiles. Że Senatu powinnosci zeby były tak Statuczne, iako są in libero gubernio potrzebne, trzeba z Naszey Strony zebysmy Znim po Chrześcyańsku postępowali, od czego nas aequalitas dyspenserować niepowinna że Jch iako Oyców honsiderować powinnismy, bo lubo Sytamo że mowić że rowny w Urodzeniu Bycia, ale nie rowny in ordine Nature, a zatym trzeba Jm respect należyty Swiadczyć na Radach Jch polegać, przezornosci Jch Dufać, y honorować powagę Senatu, tanquam antemurale, za którym Wolność Nasza może bydź bespieczna od wszelkich szkodliwych Jmpetow, bo do Obrony Jey, y utrzymania nietylko Senatora Miłość przyrodzona obligat, ale y Sumnienie, przysięgaiąc Quid quid nocivi videro avertam. Sam nawet partykularny Interes wiąże, wiedzieć że go Sama Integritas wolnosci constituit, bez którey speciosum Nomen re ipsa inane. To założywszy pytam się w czym u Nas consistit ta Senatu praeeminentia, aby mogła Oyczyznie Salutares fructus producere, Ja nie widzę aby miał Senator u Nas tylko tę, że w Krześle na Seymie siedzieć, u Stołu wyżey nad drugich, a z tego za pożytek Dobru pospolitemu? Prawda że ob defectum dobrego porządku mogą się znaleść tacy, którzy nie chcą Oyczyznie iako Zakonnicy P. Bogu o zebranym Chlebie służyć służalą mercedem in detrimento publico, nie maiąc nic ex Erario Rzpltey ad competentem według fundacyi Swoiey Subsistentiam. I co prawda że się mogą znaleść y tacy, którzy żadney Karze nie podlegli, a ni się Jey boiąc, wynoszą się, nie tylko supra aequalitatem, ale et supra Leges, impune ie przestępuiąc. Na pierwszych trzeba zeby Rpltа provideat sufficienter według proporcyi Expens do których Senator z Urzędu Swego obligowany aby nie mowił: tak Stoię, iako mi płacą, y aby z potrzeby które frangit Legem

nie

nie miał obligacyi dać się skorrumpować. Na drugich niech będzie
Kara, et in Prasi Prawo które mu Rzplta Sądzi go Kiedy na to
zasłuży et deponere go ex Senatoria Dignitate. A tak zatwier-
wszy premium na dobrych, et poenam na złych, przez co wszy
scy do dobrego animantur, a od złego coercentur, będziemy się
mogli bespiecznie spodziewać widzieć ugruntowaną przez Nas
Senat Majestatem Imperij et dulcedinem wolności. I nie będzie
ta godność in tanto vilipendio iako iest dotąd. W sitie bowiem
opinij, bydź Senatorem, iednosz to w y zdrayca. Exempla ter-
rent iako za tada płonną. Suspicyą Senatorow na Seymach
y Seymikach tractowano, cum ignominia nawet Narodu,
a daymy że y przy nayslusznieyszey rayi, czemu non progredi
iuridice ad terrorem, et exemplum drugich, aby Rzplta cuius
juris eśt, sama nad Każdym sprawiedliwość czyniła y aby
Jey nikt nad nikim nie ważył się czynić. Ja w tych dwoch
pryncypalnych punktach, zakładam wszystkie commoda Oy
czyzny, które mogą promanare ex debita authoritate Senatu
y tak ie distinguo. Pierwszy żeby Senat na Seymie zgroma
dzony y reprezentuiący Secundum ordinem Rzpltey, dobrze o-
nicy radził, do czego trzeba żeby nas z młodu zaraz applikuiąc
Nasza Sposobiła ad capacitatem, Capacitas do zasługowania
się Oyczyznie, a zasługi dopiero czyniły godnemi, do tam respe
ctabilia Subsellia, które zwyczaynie w młodych latach occupa
mus, y miasto co bysmy mieli zasiadaiąc w nich, tanquam ex
Cathedra pronuntiare oracula, do Senatu iako do Szkoły dopiero
Status Politici wchodzimy, zaczynaiąc się uczyć rudimenta gu
bernij, a przecie Senat a Senio ma swoią denominacyą. Drugi
Punkt żeby po Seymie każdy Senator w Swoim Woiewództwie
cum assistentia naznaczonych do tego Deputatow reducat do Exem

tionem co się na Seymie postanowiło. Jasnicy rzeky niechay na Seymie Senat iako Secundus ordo junxta z drugimi Stanami powszystate Prawa Stanowi, po Seymie zaś niech każdy Senator in particulari iako Minister Rzpltey w swym Urzędzie przywodzi do Skutku w raz Statutum pro Lege, która jubet non disputat. Mało bowiem natym że Senator w swoim Urzędzie iest primus inter Pares, y ieżeli tyle tylko ma Kredytu, ile sobie umie captare benevolentiam ad promovendum Bonum publicum, żadny nie maiąc z urzędu swego powagi, do Praw utrzymywania y Exekucyi. Jako apello wstęp codzienney experyencyi; co za oppozycye nayczulszy Senator znayduie często na Seymiku, choć materyą nayzbawienniejszą samym nawet Prawem wsparta promowuie. Wiele nato perswazyi trzeba, aby bez żadney czasem racyi Kontradykcyą przełamał, wiele prozby aby oper nieprzełamany zdewinkował, wiele na ostatek podarunków, aby dla Interessu Publicznego prywatny skorrumpował. Zabiegaiąc tedy złym zrządzonym Konsequencyom, przez większą niż tę, którą ma Senat powagę, y zakładaiąc w niey modum practicabilem Executionis Praw, na co żadney reflexyi skutecznej nie czyniemy unicé intenti, aby ie tylko stanowił, nie uważaiąc że od Exekucyi ich utilitas dependet, bez której może się mówić: Nil actum credo, cum quid superest agendum. Życzę aby Zachował uniformitatem in modo et forma Guberniy, to iest aby też było regimen in particulari w każdym Urzędzie in vim Executionis Praw, które się postanowi w całey zgromadzoney Rzpltey in vim Institutionis. I iako tam przy Królu Pyma się Marszałku Poselskim Deputatach, z Senatu y Izby Poselskiey generalna administracya negotiorum podzielona, na trzy reparticye, czterem Ministrom Statuo ulegowne tak dla dobrey polityczney

czney Ekonomij żeby Czterech było Assistentow, w każdym Woiewodz
twie przydanych, ad consilium formandum perpetuum Senatora
na którym aby praesideat in praesentia Marszałka Seymikowe
go iako Tribunum Populi cum sola hac potestate przywiedze
nia do Expedycyi tego co na Seymie stanelo, sine nimia in
novatione nowych iakich Projektow nie proponowanych ieszcz
a dopiero nie decydowanych. Ci cztery Assystenci ex Equestri
Ordine żeby byli z Czasu Posłow z Seymu powracaiących, in
hoc infallibili Supposito ze powroią plene instruti, in negotijs
publicis które na ostatnim Seymie agitabantur y których iako
by Rzplta odsyłała z charakterem Kommissarzow Swoich. dla
przywiedzenia do Exekucyi tego, co postanowiła. Ci Czterey Assy
stenci trzeba żeby mieli każdy z osobna swoią Jurysdykcyą z
tą do tego dyspozycyą aby iq non exerceat cum plena pote
state, ale tylko dozieral żeby secundum constantiam Prawa
exerceatur od tego, cuius Jurisdictio est. Iako naprzykład ktoremu
będzie zlecona attendencya Sprawiedliwości, nie powinien sam
Sądzić, ale pilnował tego, aby dobrze Sądzono, y formował
Kanclerza tanquam supremum Sprawiedliwości Ministra
iako administratora w Jego Woiewodztwie. Ten ktoryby miał cura
porządku Domowego, nie trzeba żeby in Politicis Sponte sua
constituat, ale żeby miał baczność, iżeli się zachowuie według
Instytucyi Seymu, y donosił wielkiemu Marszałkowi iako Go
spodarzowi Rzpltey, co należy aby uwiedział w tey Materyi,
Jego reparticyi. Ten któremu zlecone będą Interessa Woyska
we, nie trzeba żeby tą częścią Woyska kommenderował kto
ra będzie miała albo zapłatę albo Konsystencyą w Jego Woiewo
dztwie, ale żeby się starał o iaknayspiesznieyszą Exekucyą tego co
do konserwacyi Jego ad disciplinam Militarem et Securitatem
Woiewodztwa należy, deferendo Hetmanowi exacte wszystkie ad Mili

sterium Jego należące argumentuje. Ten na ostatek, ktory do Skarbowych Interessow będzie naznaczony trzeba żeby inwigilet, nad regularnym Poduttkow postanowionych wybieraniem Supra fidelitatem Poborow, y nad tym w kwitnie może facilitare cursum commerciorum, Sam się Skarbu nie tykaiąc ale informuiąc regularnie o Administracyi Swoiey Prezesowi. biegy, iako Ministra Skarbu y Prowentow Rzpltey. Do tego Consilium żeby non multiplicare Entia sine necessitate zyczył. bym przenieść Sądy Grodzkie y Ziemskie, y aby Wuda był Starostą Generalnym Sądowym, iako to practicatur w Litwie w Ruskich, na ktorych Sądach aby Deputat Seymowy przytomny tym snadniey attendat Sprawiedliwości. Tam transferat y Kommissya Skarbowa, na ktorey Deputat Skarbowy, y Woyskowych Interessow zasiadaiąc interponent authoritatem Rzpltey, aby się nie contra mentem Jey nie działo. Deputat też ad Politicum Gubernium całe maiąc Woiewodztwa przed oczyma będzie mogł snadno przestrzegać, aby się ten porządek we wszystkim utrzymał, ktory albo Konstytucye Seymowe in Generali, albo Lauda Seymikowe in particulari postanowią. W takiey ordynacyi tego Consilij, niech prosze Kazdy rozsądny uważy izali się nie znaydzie ta prawdziwa wolność, ktora wszelką w sobie zawiera dulcedinem, a oraz ta sobie stabilitas ktoraią zaszczyca y utrzymuie. Bo ieżeli w tym tylko zakładamy Privilegium Libertatis, że nam wolno na Seymiku promovere pro libitu zdania nasze, bez nadziei przywiedzenia ich do skutku, iednoż to, iak ten w sieie a nie zbiera, albo iak ten ktory przy naywyższych dostatkach ubogi, ieżeli o nie niedba. Nemo nisi bono usu possessionis, non sola tantum possessione felix. Bo cz po świetle y iasnosci temu, co nie widzi, po przyiemnym

wdzięku temu, co nie słyszy, tak y nam w powolności iezdz. Jey
prozno y nadaremnie zazywać będziemy. Quo mihi Fortuna si
non conceditur uti. Przez tę zas Konnexyą, ktorą czynią Gene
ralne Rady z partykularną każdego Woiewodztwa spodziewać
się bezpiecznie możemy omnem successum in desideriis No-
stris z ktorymi wyprawuiemy posłow naszych na Seym,
kiedy iż sami posłowie, Posłami nie iako Rzpltey do nas
powracaią będą, prawem y mocą Jey authorisati, iako szcze
py y ptey naszey sadzone, obfite nam owoce przynoszyć. Dla
tey także Konnexyi y utrzymania w nieprzystanney powadze
to Salutare dla Dobra pospolitego Consilium przez wzniesie
nye Polityczne, życzyłbym aby dwoch było Senatorow, to iest
Woiewodow w każdym Woiewodztwie ejusdem praeeminentiae
Pierwsza tego rzeczy racya żeby alternatą ieden zawsze mogł bydz
na Seymie ad formandum completum in suo numero Sena
tum, praesens, a drugi był continuus Woiewodztwie, przy swoiey Ra
dzie, to iest ten ktory był na Seymie, powracałby z swoiemi
Posłami do Woiewodztwa, ktorzy byli na tymże Seymie cum ple
na Cognitione, tego co się na Nim działo, a na jego miesce
na nowy Seym succederet Collega jego znowemi na Seymiku
obranemi Posłami. Druga racya ktora subsequenter iaśniey
się pokaże, quanta utilitatis iest, aby perpetuum subsistat Re-
gimen Rzpltey, inaczey zas nie może żyć taborowym Senato
row podziałem, iednego na Seymie, a drugiego w Woiewodztwie
ktore Woiewodztwo, sana ratio dictat ze nie powinno bydz iako
iednak iest dotąd bez żadney Rady, bez żadnego porządku ybe
rnikowego ktoryby invigilet Securitati jego, z tąd snadno generantur
Crimina Status przeciwko Prawu, ktorym nie zabiegaiąc obraca
się w zły y nieprzełomany Zwyczay. Trzecia Racya iezeli w
tey powadze constituendo Senat moglibysmy się z naszey natural
ney dyffidencyi obawiać aby Senator non abutatur hac nimia o

Potestate, tedy podzielona między dwoch iednakowa Jurisdykcya ubezpie
cza nas, że owszem ieden nad drugiego przez Emulacyą między sobą
zechce excellere, aby obadwa służyli szczerze bycz̨yznie równemi
ięc privilegia y równą activitatem, tak w Senacie iako w Wo
iewodztwie, praesidendo na Radzie na Sądach, y w Administra
cyi omnium negotiorum, które im prawo podaie do Exekucyi. Przy
tym postanowieniu każdy snadno osądzi że się obyść może
my bez Kasztellanow albo iako ich zowiemy Senatorow Powia
towych, bo w Krzestwie, według tey dyspozycyi podwoonych Se
natorow zostałiby na swym mieyscu, ale co Kasztellanow Po
wiatowych, nie widzę żadney potrzeby ani pożytku tak wiel
kiey Senatorow multiplikacyi, doznaiąc codziennie co ten zby
teczny Numerus Consulentium sprawuie iak trudna między
tak wielą zgodą bez ktorey nayważnieysze Rady nic nie ważą. —
Owszemia tak sądzę, że wszystkie Urzędy in Statu, które są nie
potrzebne, są iako ręka albo noga paralizem zarażona która
ciału tylko cięży, y większą iest zawadą, niż pomocą. Adotego u
ważamy iakia się przez to dzieie krzywda Equestri Ordini, bo kiedy
się na tym ziadą wszyscy Kasztellani, prævalent liczbą Posłow
a zatym życzyłbym znieść ich totaliter, salvis modernis Posses
sionibus. Zwłaszcza ieżeli Senatorowie iako należy będą mieli
Intraty przyłączone do swych Urzędow trzeba pomiarkowania
aby Rzplta tym tylko płaciła, ktorych albo do vsług swoich
albo ad formandum suum integrum corpus potrzebuie. Przy
tym zaś nie potrzebnym na Kasztellanow Powiatowych kosztu
większa by była z nich przeszkoda, niż pomoc, ad manutenendam
Jurisdikcyi Senatorskiey regulam. Wiemy że ich Instytucya on
ginaliter regulatur do pospolitego ruszenia aby kiedy convocatur
Kasztellan prowadził swoy Powiat. Jeżeli tedy są creati ad hunc
solum usum pieniężny pochaz na swym mieyscu iako bycz
znie pernitiosissimum. tuszę że albo ich Rzplta cum hoc modo bel

landi.

tandi Respublitego ryzenia zniesie, albo ieżeli go według dawnego
zwyczaiu zechce Konserwować, zostawi Kasztellanow ad hunc Solum
Actum, odiąwszy Im superfluam Senatoriam activitatem. In hac
authoritate constituti, Senatorowie Nasi, nieichcialbym aby byli
Creati iako są za Przywilejem Krolewskim, aby ta Godność nie bo
Iaworow Dworskich, ale a libera Braci Electione dependeat,
tym naprzykład sposobem: Walnie w którym Woiewodztwie Kro
sło, Niech ze Krol w instanti Czterech Kandydatow poda z Sa
mych tylko Woiewodztwa Obywatelow et bene Possessionatos, Nobili
tas zas zeby tylko iednego miała faultatem obrać, per pluralita
tem Votorum et tacita Suffragia, tak iakom zyczył obierać Sta
tus Ministros na Seymie, dla wyscia Inwidyi respektow nie
potrzebnych, Szkodliwych Saliwyi, przez co zagrodzi się także dro
ga, do dissidencyi y zawziętości inter Cives, ktory ten nadmie
zawezmie do tego, ktorego Krysha minie w takich Elekcyach.
Notandum przy tym aby ten ziazd do obierania Senatora, był
Solus actus Electionis, y zeby na nim o inszey materyi niegodzi
to się trakttować, ktora by mogła albo tamować, albo zamieszać
Senatora Elekcyą. A iako zatożyłem sobie pro principali Ob
jecto wszystkich Jurisdykcyi obserwować moderamen, bez czego
żadna Rzplta wolna y porządna bydz nie może, tak rozu
miem ze się zupełnie znaydzie, w tym ktore proponuie Senatu
postanowieniu. I tak zadney Strony ubędzie Krolom zby
teczna, a często prejudiciosa potestas, Creandi pro Libitu Magi
stratus, a zwłaszcza Senatorskie ktore wmpowuią Rzplty. Ja
będąc wolna, powinna Sama z Siebie renasci, a zatym natura
Salwuiących Urzędow requirit aby non dependeant, od Iaworow Krola
ale pure a Liberis Suffragijs, zeby Subjecta na nich osadzone nie tra
ały Wolności, przez osobliwą krolow obligacyą staiąc się Jego Kreatura
mi. Z drugiey strony Krol to zyska y tę będzie miał nadgrodę ze miasto

iednego ktoremu może conferre Krzesło Senatorskie, ſzczerych, ktorych poda na nie Kandydatow, obligowan sobie będzie, sądząc Jego dnemi zasiadac w Senacie. Supponitur przytym ze Senator będzie dobry, y ouszem na Wybor znayleppszych wybrany, kiedy nie przez Sam Fauor Dworski ani zadne Intrygi y ſzaleye w konkurrencyach zuyczayne, ale arbitrio Populari aurae et Sola Justitia meritorum na Krzesle będzie osadzony per Suffragia Skryte, w ktorych chcicy my to poiąc ze Sama Wolność agit, bez zadnego do respektu przymusu. Equestri zas Ordini przybędzie zkąd nowa prerogatywa obierac sobie Senatorow, y ſzisleyſza nastąpi per propriam productionem do Senatu Konſideracya, ustanie przynaymniey ta Szkodliwa ktorą czysto mamy do Senatu awersya, kiedy tego dnoſć będzie in sua authoritate circumscripta, a raczey kiedy ta Authoritas stanie ſię Społeczna z Stanem Rycerskim, w ktorym ochota takze będzie żywsza aspirandi przez należytą applikacyą ad Suni in aequalitate Supremum dignitatis gradum Każdy Sługę dobrze Cyczyznie tam in Civili quam militari Statu, mogąc ſię bespiecznie Spodziewał, ze dostępi y Honoru y Chleba; Cyczyznie zas quanta Utilitas z Senatora, nie tyllo in plena activitate w Senacie zasiadaiącego, gdzie o niey radzi, ale oraz in particulari w Wudztwie czuwaiącego, aby to wykonał co raz Statutum dla Dobra Respolitego, ktore przeuise zakładam wtey dwoiakiey Senatora funkcyi, aby to co uradzi z drugiemi, iako Pars constituens Rzpltą przywiodł do Exekucyi, iako Minister y Sługa Rzpltey przestrzegaiąc in omni fidelitate et exactitudine tego co ta Rzplta Suiium suorum Domina Prawem będz postanowi. W tey na ostatek Sytuacyi Senat osadziwszy, przez ktorą powaga et integritas Rzpltey powinna manuteneri, expedit na zawsze znieść Senatus Consilia, bo nie tyllo ze złe y Szkodliwe pociąga ią za Sobą Konsequencye, iakosmy tego czysto doznali, kiedy Krolowie przez nie dobrzuią czego chcą, ale osobliwie z tey racyi ze

zakie

#

takie Rady Secundum formam Status Nostri, nie powinny mieć ullam legitimitatem, gdzie się nie znayduie conuersus trzech Stanow constituentium całą Rzpltą. Ponieważ zas in Senatus consilio Ordo Equestris żadnego niema mieysca, takowa Rada iest monstrosa ob defectum Nobilissimae partis integri et individui Corporis Rzeczypospolitey

ORDO EQUESTRIS

O Wstanie Naszym Rycerskim wszystka Sława Narodu, Krolestwa Potencya, y gruntowna Rzpltey consistit Konserwacya y gdy by w nim była taka applikacya, ad exercenda Talenta takaiż do nayleprzych Talentow dispozycya Nie miałby w Chrzeście Narod Nasz rownego sobie Gdyż nie widziałem zeby w którym pospolicie y iako w naszym Polskim były te Cnoty przyrodzone Lelus Wiary, Poboznosć, Mestwo, candor, Generositas, Rozum y do wszystkiego dexteritas. Nie tego bardziey nie probat że musiemy nader bydz cnotliwemi, iako to biedy przy takim nierządzie iakim iest u Nas Monstra codzien się rodzą przez dalebo cudowniejsze niż te które widziemy rewolucye. Ale coż po tym czego ciprize depravatio morum, in Saulo Nostro nie zepsowała to ten że nierząd nieszczęsny chociaż się kto urodzi cum hac innata indole w młodości ią zaraz stłumi. Vaulutum sepulta dijtat inertia celata virtus. Niech będzie Szczep nayszlachetniejszy na złym gruncie Szczepiony et sine ulla cultura zaniedbany, degenerabit w Lesne y dzikie drzewo. Niech się kwiat nayozdobniejszy pokaże, ieżeli go lada zła y niepogodna chwila zwarzy żadnego owocu nie przyniesie Niech będzie metall nayprzedniejszy w złą formę ulany, iako y kamień nie ociesany zostanie zawsze prostym głazem. Toż się y znami dzieie gdy nie szukamy sprzobow należytych ad usum Salutarem tanta-

rum qualitatum, ani nawet czasu sobie nie daiemy, aby ie do iakiey
przywieść doskonałości, ani się o nie staramy przez nayść applikuiąc
przez nabycie potrzebney experyencyi, y przez tę ochotę do literey:
gdzie widzicy stimulat każdego wspaniała ambicya, dostąpienia ho
noru y fortuny; A to z tey przyczyny: że urodziwszy się Szla
chcicem, y widząc się równym temu, który praeminet cnayważ-
szey godności, myślemy sobie tak ia dobry iak y ten, mogę tegoż
honoru dostąpić nie zastawiąc się nań, samym imieniem pre
tendując nie do nie(go) prawo, y dlatego u nas maior sitis gloria
quam virtutis. Sukcesy y fortuna żadnym u nas nie iest prawdo
aby się sobie zarobić przez iakie merita in publicum bo maiąc
zwłaszcza bezczynną substancyą y znicy cuspystkie commoda vitae
ad luxum, rzadki ten któremu by się na nię prawowac chciało;
Widząc osobliwie że nigdzie tak iak w Polszcze nietrzeba bydz
beneméritus, aby bez pracy y zasługi nabydz snadno wielkiey
fortuny. Jtak wyszedszy z Szkół rozumiemy zaraz że to iedzie
bydz dobrym Statystą co y Rhetorem, iako świadczą zwyczay
nie nasze mowy na Ziazdach publicznych, które nie inszego
nie są, tylko oracye szkolne et puerilia, wiecy w nich słow
nizeli sensu, wiecy w nich flores Eloquentiae niżowocow dla
dobra pospolitego. Na tę wymowę przesadzaiąc się zażywamy
Jey często albo na Panegiryki, chcąc się komu przypochlebić al-
bo na Paszkwil chcąc komu zaszkodzic. Materyi status która
agitatur nie wspomniawszy. Aprzytym przezumpcya zbyteczna
iako nas uwidzi? Wiele takich wpierwszy raz będąc na Seymi
ku a na Seymie nigdy, zostaią posłami; Niebywszy na żadnym
Trybunale y żadney nawet nie maiąc notitiam Juris, zostaią
Deputatami nie bywszy na żadney Kampanicy maiąc Chorą
gwie y Regimenty wszędzie zas cum Spiritu dominandi. A prze
cie aby komu rozkazywac, trzeba wprzod umieć bydz posłusznym.
Zgoła iakoby dosyć na tym było to urodzić się Szlachcicem zeby mieć
bez żadnych zasługi a często sine ulla capacitate do nich y bez za

dney

żadney experyencyi infusam Scientiam aspirandi do Wszelkich Rzpltey godności: Dwa są Status do których Nas Kondycya Nasza Szlacheńcow Sposobi Civilis et Militaris. Wobudwu powinnismy gradatim postępować, a zwłaszcza nie razem się ich chwytać, bo w porządney Rzpltey dystynkcya między nimi arcy potrzebna. Rzadko się trafi, żeby do tey dwoiakiey Professyi iednakowey kto miał capacitatem, y był doskonałym tam in civilibus quam in toga. A choćby y to było, trudno iedney drugiey rzyc: starczyć: Pluribus intentus minor est ad Singula sensus. Dowodem tego w pospolitie mowiemy iako w Woyskach gdzie certare trzeba non ratiotinari: Statystow siła miasto Potrzeby, a na Radach gdzie palata gravitas zasiadać powinna przy chuchach y chałasach armata rationes Status. A zatym czy nie słuszniey[sza] rzecz żeby każdy poradziwszy się inklinacyi swoiey duetu własney cnoty tę sobie obrał z swoią Professyą, w którey może służyć Oyczyznie, y z Jey pożytkiem y z swoią reputacyey, mogąc nabydz tey Zupełney Satisfakcyi że sposobiąc się należycie do tego na co się poświęci, dosłuży się czego będzie godzien. Tym bowiem sposobem iedne Subjecta in Consummata prudentia ad Magistratus drugie przy Experyencyi Woiennej do Urzędow Woyskowych formabuntur, tak że każdy będzie mogł clarescere vel per virtutem belli, vel per Sapientiam Fori, byleśmy tylko do oboyga nie zagradzali sobie drogi, wprzod się utorowawszy tam ad Civilia quam ad Militaria, bo ieżeli zostaną iako są in praesenti Statu, nayuymienitsza w Nas do wszystkiego Sposobność sterilescet: nie mogąc nic dobrego przy naszym teraźnieyszym nierządzie operari. Notandum że przez tę literę czynię dystyn-

luya Status Civilis á. Militari, nie pretenduię dać exkluzyą Woyskowym od Senatu. Owszem trzeba zeby ta godność Senatorska była w każdey Professyi służącemu Oyczyznie, tak primum motivum do zasługowania się na nię, iako iest Supremum præmium dobrze zasłużonemu; A przeto wolno bydź powinno w Woiewodztwie Woyskowego obrać Senatorem byle tegoż Woiewodztwa Comitem. y byle będąc exadwny w Senacie, żadnego vrzędu Woyskowego non exerceat, chyba że będzie obrany z Senatu, na Ministerium Woiennskie, iakom to sub Articulo Ministrorum Status wyraził. Gdy sobie myślę co za przyczyna że przy tak naturalnie dobrych y wielkich Narodu naszego Talentach Królestwo nasze nie iest iako bydź powinno, y naypotężniejsze w siły y nayszczęśliwsze, we wszystkie pomyślne Successy nie inszą znayduię, tylko tą, że z dawnych niepotrzebna agitat dissidencya, żeby przez iaką chwil nayzbawienniejszą odmianą nie naruszyć Statutem. Drugich zbyteczna uspiewa ufność że nas Sam P. Bóg lubo oczyścistym poniekąd Cudem dotąd utrzymuie, bez żadney naszey do tego Kooperacyi: We wszystkich zaś złey zwyczay prevalet, tak dalece że się staie consuetudo ipsa Natura potentior. Prześwietny Panie wie życzyć komu złego, żałuie ich było Przekleństwo, prosił swoich Bożków, aby go wiarli złey zwyczay wprawili, widząc że mu nie iest nadeń szkodliwszego. A zatym nie rozumiemy że iako Mitrydatesowi trucizna sama, do którey się przyzwyczaił niezaszkodzi, jeżeli chcemy vczynić vsum Salutarem naturalnym do dobrego przymiotow, trzeba Heroico Spiritu iako naybespieczniejszego Nieprzyiaciela złey nałog zwyczaye. et tandem a cheti animum Suspendere rebus. Nierząd sobie po-

wsze

wszechny do Nauczam przywiedziony, dulcedine Boni Publici o:
brzydzil, przy ktorym Zelus wiary, na nic się nie przyda ieżeli
na Obronę Jey niebędzie dosyć mocy, przeciwko Sąsiedzkim Za
Zarzym na nie Poganskim Zelobonom, y Heretyckim błędom.
Pobożność Nasza niebędzie P.u Bogu przyiemna, ieżeli iąpra
wiedliwość y Miłość Bliźniego non diriget: Męstwo y odwaga
obroni się in temeritatem, ieżeli iąnależyte siły wspierać nie
będą. Candorem Staropolską Cnotę y powinność prevarica:
bunt, Malum, ieżeli Subsistent Pseudo Polityczne Status Rzpti
Intrygi oy faluye. Generositas animi niebędzie chwalebna,
ieżeli się da iednemu, co będzie drugiemu wolno wydrzeć.
Rozum Stąpnie, ieżeli we wszystkich sprawach naszych non
presidebit. Desceritas naostrożność y sposobność do wszystkiego
nasza nadaremną się Stanie: Jeżeli Jey niebędzie można na co
pożytecznego impendere. Dowodem tego co mowię exorbitan
cye in Equestri Ordine. Gdzie bowiem rebellio prawu, złe
tumultowość odprawuiące się Rady, Konfederacye, Związki,
Rokosze Szyssye, Dissidencye często niepotrzebne do Króla,
do Ministrow Status, do Senatu, ieżeli nie ab inordinata No
stra Licentia, ktora rozumie że zelat, kiedy exorbitat. Wyb
cha iako płomień, ktory się Sam proprio impetu consumit.
Niech by Sobie Każdy Szlachcic pomyślił na Swoie prerogaty
wy, przyznał by że Jm są majoris momenti et pretij; tym oso
bniey mimi Szafować potrzeba, Mam Głos wolny, ale ieżeli
go dobywać będą na zagłuszenie, zastumienie melius Sentien
tium, przyidzie do tego że Sam swoim zamilczę. Mam im
munitatem Subsztancyi, a przy tym wszelkie bespieczeństwo
wdomu, ieżeli bym immunitatem całey Rzpltey nie obwa
rował, ieżeli się zamować będą, niepozwalaiąc niepomiarkowaną,
Wolnością rządzić o niey, Sam się na własnych Śmieciach nie oszedę

jestem sobie Panem wielnym, nad moim Poddanym, sam się tym Poddanym stanę, iezeli Zwierzchności Prawa nie będę pos- łuszny. Egota iako nayleprze lekarstwo supra dorim wzięte obraca się w Truciznę, tak wolność excessiva w Niewolę. Sku- tkuiemy fontem et originem wszystkich nieszczęśliwości Na- szych. Ja nieznayduię doświadczeńszey przyczyny, tylko że iako licentiosa Libertas nie dopuszcza żadnego in regimine porządku, ktory iest anima rerum, tak nierząd è converso Samym Natogiem authorisatus, dati wraz większey y usta- wiczną skłonność do wszelakich exorbitanyi. Stale per hunc circulum vitiosum, agitamur in continuo motu, iak ten co mobilitate mali nequit sentire dolorem nie mogąc nigdy trafić ad centrum Szczęścia pospolitego chuć do niego Zmierzamy, tak przez naturalne z przyrodzenia Qualita- tes iako y przez nayczęstszą ochotę benemerendi. Niech bowiem naprzykład do tego naywiększey poczciwości um- omni zelo, y przy nayspilnieyszey applikacyi chuć służyć Oyczyźnie, iezeli na Radach widzę nierząd prævalet, musi tor- rentem sequi, y stać się takim iak y drudzy. Dum spectant Lares oculi Laduntur et Ipsi. Niechcąc że nayuiększey reputa- cyi Wojennikowi podydzie do Woyska, sam z swoiey woiennej Cnoty, choćby w przepaść iak ow Mawny Rzymianin za Oyczyznę wskoczył niczego nie dokaże z Żołnierzem nie- cznym, nie płatnym et non bene disciplinatum. Y iako nay- przednieyszy Doktor Smiertelney choroby nie uleczy. tak nie umieiętny nayleprze zdrowie zepsuie. Podobnym sposo- iezeli chcemy żeby ab Sananda Symptomata Status Capa- citas Nostra była profícua, trzeba zarowno żeby też Sym- ptomata nie były uleczone, y nie tamowały modum possibilem

Capaci

Capacitatis Nrae. Tamowac zas nie będą, kiedy wszystko w należy
tey będzie ryzie, kiedy nie będzie pole otwarte do wyuzdaney Swa
woli; kiedy wolności wiąza y miara będzie in Regula Prawa. et
instituine dobrego porządku. in gubernio. A gdy niebędzie mogł
nikt nad Swoią powinnosc wylewczyc, Ktoz się znaydzie tak nie
rozsądny, zeby miał ultro y gwałtem isc w przepaść, widząc do
niey drogę zagrodzona. Jako bowiem wszystkie burze, sztur-
my Wichry Same nawet Pioruny y naygwałtowniejsze tego
Swiatła miiaią z Chmurami, nie tamuiąc Cursum ordinarium
Astrorum, tak nayburzliwsze Wolnosci excessus y zniey po
chodzące rewolucye, nie naruszą oyczyzny firmamentu byleśmy
go in bene ordinato motu utwierdzili per firmam Gubernij Sta
bilitatem Wten czas dopiero naturalne Cnoty nasze excellent
in arte et Scientia regnandi; Jako nayprzednieyszy Rzemie
śnik w swey robocie, kiedy do niey ma Warsztat, y Instrumenta
sposobne; te Instrumenta nie są inne, tylko chęc y wola Nasza.
Przyznac ze rana bolesnieysza kiedy ią cudza ręka, która nie
czuie co boli dotyka, ale kiedy swą własną mogę do vlecze
nia Jey przyłożyc, Sam sobie z ulgą folluiąc, zadnego pra
wie bolu nie czuię. Nie powinnoby zatym nam bydz ci
ężko leczyc Rany Nasze, gdyż to do zagoienia Ich Samey tyl
ko woli Naszey potrzeba y własnych rąk Kooperacyi. Wtych
wszystkich sposobach, które tu podaią do uformowania iakiey
szczęśliwszego Rzpltey uzna rozumiem Każdy, ze nie nato na
rzekam super excessus Wolności, aby Jey potrzeba co więc,
gdyż wszystką Prawą moią na to impendo aby Jey iako nay
bardziey przyczynic. Ale tego życzę ze im więcey Jey przydamy
Prerogatyw, aby tym większego przyłożyc starania zeby się
przy tych prerogatywach nie naruszenie utrzymała. Utrzyma
się zapewne, iezeli każdy iako znatury Wolności iest Sobie Panem
tak zeby zprzyrodzoney do konserwacyi Swoiey inklinacyi był Pa-

nem nad sobą. Należy sub articulo Equestris Ordinis rozumiem przełożyć, co sądzę bydź godnym każdego uwagi. Definicya Obywatela Naszego Rycerskiego iakoż go pospolicie zowiemy ztąd iest za wydaniem Wici od Króla powinien na Koń wsiadać. Ztąd Sequitur że każdego Szlachcica Professya iest bydź Rycerzem. Nie godnieyszego naszemu Stanowi iakoż tak zacnym zaszczycać się Imieniem. Ale wolałbym żeby do tey Professyi nie powinności, ani Prawo, ale naturalna ochota była powodem, każdy bowiem in particulari może służyć w Woysku, żeby zaś cała Nobilitas była obligowana Pospolitym ruszeniem formować Woysko, nie widzę nic nad to Oyczyznie niebezpieczniejszego, gdyż tym sposobem wojować iest to na oczywistą Zgubę stan Szlachecki podać, a w nim całą Rzpltą. którą nie fatali ictu w kilysce od Nieprzyiaciela zginąć może. Gdyż to pewna iżeli nas kto dotąd nie posiadł, nie inszey racyi ludzkiey po P.ᵘ Bogu to przypisuię, tylko tey, że trudnoby wielkiey bardzo Potencyi żeby tak liczną Nobilitatem która iest w Polszcze subjugare. Ad subjugandum zaś nayspodnieyszy sposob suppeditat Pospolite ruszenie, przez które cały Naród wolny iak w matnią zgromadzony może poyść w Niewolą. Instytucya Pospolitego Ruszenia od Przodków naszych stała się w ten czas, kiedy Żołdowego Żołnierza niebyło, każdy tak Naród Nim się w iakim Kraiu osadził wojować sam sobą musiał Viribus. Tak powstała Rzplta Rzymska, tak y Nasza w swoich się granicach rozprzestrzeniała. Z początku każdy Obywatel mieszkał pod namiotem, niż pod Dachem, inszey nie maiąc Possessyi tylko tę, którą sobie zawojował. A tak do nieznic potrzeba było bydź Żołnierzem, żeby było bydź nad czym Ziemianinem. Nabywszy zaś tym sposobem obszernych Krajów iakoż ie inaczey konserwował tylko tą Generalną ruszy-
stkich Państw Ekonomią, staraiąc się aby Obywatel miał Zkąd pła-

ci

cii Żołnierzowi, a Żołnierz żeby miał zaw bronii Obywatela
Że zaś tą dystynkcyą Stoią wszystkie Królestwa, uznała to
dawno Nayza Rzplta kiedy Kwarciane Woysko exedit reser
vando od extremos Casus Rospolite Rusenie, w którym ulla
tenus ani radzic, ani wojowac nieżyczy. Co do Rady doznali
śmy tego cum ignominia Narodu, że tak rzeczy iako się zwy
czaynie przy tłumnym zamieszaniu na Scenie iakiey fatalnej
takowe ziazdy konczyły. Jako się Snadno in cognatas aues
obracaią, y iezeli nieza wsze do Woyny Domowey mutua ar
mati cõeunt in vulnera Fratres. To często do niebespiecznych
Seyssyi się obiazyą. Co zaś do boju czy iestże rzecz podo
bna żeby takowa Milicya mogła inaczey woiowac tylko
na własną zgubę, a na tryumf pewny Nieprzyiacielowi
A przy tym iakie expensa Obozowe niepotrzebne na Szla-
chcica, iaki zawod w Domowey Ekonomij na Ziemianina
iaka na ostatek całego Kraju dezolacya iako in statu tego
naybardziey pilnowac potrzeba, żeby się każdy swoiey trzy
mał Kondycyi, to iest żeby Żołnierz nie mieszał się do Rady
a Ziemianin do Woyny. Navita de ventis de bobus narret
Arator. Enumeret miles vulnera, Pastor oves. Ubowa Nas
P. Bog extremos casus, kiedy przy Jego Swiętey pomocy za
bierzemy Jm dobrym postanowieniem Rad słusznych y
Sił na obronę Nayz dostatecznych, tak że się Snadno obeyść
będziemy mogli sine violento et periculoso Rospolitego Ru-
szenia subsidio, non enervando wszystkiey mocy naszey
y niewyrywaiąc z Korzeniem tam fruttiferam plantam
Rzpltey. Ponieważ iednak Stan Szlacheckii dawnemi Pr
wami y zwyczaiem obligatur do tego zaciągu, y ponieważ Jn
stytucya y nadanie Dóbr Dziedzicznych originaliter od wszy
stkich xiąząt Królow iest na to, żeby Stan Szlacheckii iako Ry

cerski teneatur viritim do Woyny: Niechciałbym aby Rzpta te posiłki trudziła a zatym czemużby Szlachcic olupuiąc Ko: szty, fatygi zawody w Gospodarstwie, ruinę kraju, y życie które exponit nie miał Zastąpić ten zniesiony modum bellandi con: tribuendo colloviche ad aliud genus Żołnierza, które nieuwa convenientius Stanowi Szlacheckiemu, iako nasza Hussarya Więc niech będzie robur precipuum Obrony Oyczyzny. Nay przod Judicio wszystkich Wojewnikow comprobatum że nie masz w żadnym Państwie rowney Kawaleryi, iako nasza Hussaria. A potym iako ze Szlachty consistit, tak co może bydz Słusznieyszego, iako to żeby ubodzy Szlachta mieli zysk Służby levamen, y znas subsidium, iako Synowie Brania y krewni Nasi, azeby nie musieli iak często się trafia exegata te z Imienia Szlacheckiego z nayподleyszey Służbie y lem dyiu Szukac refugium. A tak transformando Pospolite ruszenie w Hussaryą, niech by Każde Woiewodztwo miało non ad extremos casus, ale na Każdy Rzpltey potrzeby sumptu Nobilitatis gotową Chorągiew Hussarską według porządku który Samo między Sobą postanowi. Rozumiałbym że to onus niebyło by bardzo ciężkie Salutare zas wielce w Ekonomii nie Śmiertelnego Żołnierza Którego Komput był by zawsze zupeł ny. Podatek zas Którym dotąd Hussarya sustentatur obro: cił by się na część Woyska Cudzoziemskiego. Z tego artykułu ta niech będzie Konkluzya że zarowno trzeba aby y Rzpta dobrym porządkiem ustała viam benemerendi Equestri or dini, y Equestris ordo aby niebył przynypadną przeszkodą do tego porządku. Spodziewałbym się zas że niebędzie iżeli nie mogąc mieć dissidencyi do Króla do Ministrow y do Senatu, nie miałby pewnie żadnego do exorbitancyi pretextu, sub favore którego przy ustawicznym Zamieszaniu Wolnosc Nasza tym się ła

mym

rym obruit czym się zastania ab impetu tak panuiących nad sobą, iako y radzących oniey. Tuszy ze Equestris ordo nie będzie przeszkodą do tego zbawiennego porządku, kiedy raz dulce dinem Jego zasmakowawszy uzna ze w postanowieniu Jego consistet prerogatyw naydeliberatnieyszych Wolnosci Securitas y kiedy obaczy przy sprawiedliwey Magistratuum Jurisdictiuyi powagę et integritatem Rzpltey tak utwierdzoną, ze Jey naruszyc nie będzie mogł bez pewnego Wolnosci Szwanku. Obrzydzi sobie raizey nierząd, ktory tamuiey Oyczyzny y Każdego w niey zyiącego Fortunę. Widząc ze Każdy według naturalney Kondycyi Swoiey, w tey Professyi do ktorey ma ochotę excellere będzie mogł z Sławą Narodu, y pożytkiem tak Dobra pospolitego, iako y swego partykularnego.

FORMA CONSILIORUM

Tu Niech Każdy przyzna ze solo fato regimur. Jeżeli kto ma za Cud Opatrznosci Boskiey ze tak wielkie Krolestwo bez żadnego rządu subsistit, niech się na to reflektuie, ze lubo się nigdy ta Swięta Opatrznosć bardziey non manifestavit, iako w Rzpltey Izraelskiey nad Ludem Bożym, kiedy Sam P. Bog visibiliter nim rządził, a przecię przy tak sławney Słuszney protekcyi, chciał tego Pan Bog, aby nie tylko Przykazań jego quo ad cultum Divinum słuchano ale aby się oraz Prawami Politycznemi od Boga nadanemi rządzono. Swiadkiem tego kiedy im postanowił primusze go Prawodawcę, potym Wodzow Sędziow, tandem Krolow y potey Lud Boży był w bycie Boskiey, polskiey się nadanych od niego trzymał Instytucyi. Tego y po nas potrzebuie, abysmy się przy cudownej jego nad nami Opatrznosci po Ludzku rządzili

cum Jove manum more et humani à te nihil alienum puta.
A zatym uważmy iaka u Nas forma Consiliorum, y czy można
humanitus dobrego ialiego z Rad naszych Spodziewać się Pożyt
ku. Nulla majestas na Seymach y Seymikach, nulla Liber
tas recte Sentiendi, co za konfuzya przemowowanych materyi
ialnie zamieszanie w deliberayach, iaka niezgoda w decyzyach
iaka na ostatek exdecisorum exekucya. Wystawia się nam
Ojczyzna na Radach naszych ze wszystkiemi swoiemi dolegliwo
sciami, prezentuie Rany y Zwyczaynie naydnie w cerach
Naszych Kompassyą. Przez wszystek bowiem czas obrad Na
szych wyliczamy ie, ale nie leczemy, owszem nowe coraz przy
daiemy, y te naybolesnieysze litore Sami Sobie zadaiemy. Ho
patiór telis vulnera facta mea. Zjezdzamy się na poprawę
defektow litore się znayduią in statu, narzekamy na nie, rzecz
dek dobry dictat: Errores non sunt allegandi sed corrigendi a
nieuwaga nowych coraz przymnaza błędow. Zjezdzamy się aby
Złym iakim zabiezec konsequencyom, et imminentibus malis.
Przezorność czuła przelatuie ie przed oczy, a Slepota nasza
na Wszystko je mruży, y w tym omamieniu onii niedba
tylko byle była cura futuri mens humanum fati. Zjezdza
my się nakoniec aby o tym radzic w nas instantanee premit,
Zelus Nas wszystkich animat do ratunku, a Impet rożnych
partykularnych Passyi tak prawalet, ze się płonny nadzie
ią uwodząc Spodziewamy się znayważeszego niebespieczeń
stwa elutari, lekce ważąc to, czego bysmy się obawiac nayba
dziey powinni, byle tylko liceat Sperare timenti. Zgoła na
sze Rady, ze tak rzekę Lekarstwu się rownaią, z ktoż Ojczyznie
nulla Salus et redemptio. y gdzie tylko wczesny nie rzad et

Stri

Stridor dentium. Bo Seymowanie u nas iest to ostrzenie sobie Zęby ieden na drugiego; Wszystkie bowiem ziazdy zawzyncią się na wezach na insultach, na prywatnych zawziętościach. a ktoneż pospolicie natumultach, Jasnicy tego dowodzę Smiele mowić mogę, że co gdzieindziey Solidum et Salutare constituit Consilium u nas cale mieysca niema; gdzie kazdy o wszystkim generalnie pretenduie radzić, bez generalney w rozmaitych Materyach experyencyi Y ztąd bardziey szkodliwe niż na insze Rady, gdzie Kazdy usurpat Sententiam decisivam według swego particularnego zdania: y ztąd niezgodne et cum oppressione liberi alterius Sensus Rady, gdzie się czas trawi in nullius momenti negotijs, gdzie curae leves loquuntur ingentes stupent, y ztąd prozne y nadaremne rady; Gdzie bez zadnego porządku, wyrwanego agitantur materye, y z tąd bez zadney czysto, a zawsze potrzebney decyzyi, odprawuią się Rady. Gdzie Passye rozmaite Sub favore wolności Zadney perwazney niedopuszczaią deliberacyi, y ztąd arcy nie bespieczne rady; gdzie nayppowazniejsze ziazdy bez należytego Rytuey zgromadzone respektu, obracaią się in tumultuosa conventicula, gdzie Arcana Status promulgantur, y z tąd na nic nieprzydaiące Rady. Gdzie na ostatek naylepsze Statuta non observantur, y nie służą pro Regula; y ztąd znoszące Same nawet Prawa Rady. Nie trzeba rozumiem daley tego wywodzić, ale raczey studiować temu Sposobu, zaleo Salva per omnia in integro Libertate zabieżeć y starać się Ne malum Consilium sit Consultori pessimum. Bo to iest pewna iakii methodum wezmiemy in forma Consilij takiego z niego spodziewać się może my pożytku. Gdy z nie natym nam schodzi, abysmy nie umieli o sobie radzić, Chmiędzy Nami consummata in prudentia

et Nobilissima Subjecta, ale natym ze iest rzecz nie podobna abysmy nayleprzych obrad mogli uczynic usum Salutarem iezeli forma consulendi za ktora ie dotąd zamuie subsistet y przez ktorą zagrzebuiemy naydrozsze Wolnosci Nasze privilegia, y co o Niebieskim to y o naszym moze się mowic Krolestwie, Simile est Regnum Thesauro abscondito Skarb Zakopany ktorego bonicznie dobyc trzeba. Podzimy nay przod do Seymikow, gdzie vota et desideria Populorum congregantur, gdzie Prawa provisionaliter conduntur, gdzie per consequens należy nayprzeraszy porządek w obradach postanowic. Zaczniemy a Subiectis ktore componunt Congressus Publicos y uważmy czy expedit Młodziez ad Consilia przypuszczac, y co za szkodliwe ztąd pochodzą Konsequencye. W Rzpltey Rzymskiey nie godziło się mieć pewnych urzędow tylko in etate virili. Wielbiz to u Nas Urząd zasiadac cum activitate w publicznych obradach aby tymze Przykładem do niego nie przypuszczac tylko Subiecta maturi Judicij. Młody Człowiek wyszedszy ze Szkol zaraz na Seymiku chce się polecac Statystą nie rozumiejąc bynaymniey Statum ani mogąc miec tego rozsądku y experyencyi, ktorey dopiero naturalnie w dozrzałym wieku nabydz moze. Zachowuy vivacitate nay Starszego, ktoremu rownym się bydz kładzie w Latach y rozsądku, iak w urodzeniu ma po sobie non bene distinctam wtey mierze aequalitatem ktora nie moze bydz w żadney nauce między Uczniem y Nauczycielem chyba że bysmy się rodzili cum infusa Scientia Rzpltey. Ztąd pochodzą levitates et pueriliа na Seymikach ztąd nieważne

uważne y nie przelomane kontrady kuye, ztąd optime consulentium, et recte sentientium, dalemy te Starania obrotu dobra Rzpolitego.

Czemużby młody przez iaki czas nie miał vacare ab activitate y nie uczył się wprzod słuchaiąc co agitatur na publicznych Obradach, albo służąc Woyną, do ktorey lata młode nayspособniey sze polieyby niedostąpił tych coby mu były ex prascripto Legis zamierzone, y dostąpiwszy ich, niech by zasiadł Stallum Consilij cum maturo Judicio, y nabyta in tractandis negotijs experyencyą. Czy nie iest rzecz dziwu godna obwarowało Prawo aby się niegodziło młodemu ante annos competentes, ad Acta comparere, ani żadney w Grodzie czynić translacyi gdzie tylko idzie o partykularną Subystancyą, a tam gdzie o fortunę publiczną wolno młodemu płocho pro libitu decidere de Sorte Oyczyzny, nie maiąc dosyć lat ad cognitionem praeteritorum, dosyć Statku ad justum moderamen presentium ani dosyć przezorności do przenikienia futurorum. Trafi się że iedzie sam nie wyszedł z pieluch a iuż się chce Rzpltą opiekowac. Podzmy do Scundam speciem Consulentium. Jeżeli w każdym porządnym Państwie powinna bydź dystynkcya inter Statum Civilem et Militarem, to iest kto służy w Woysku aby niemiał miejsca w Obradach, iako ci ktorzy nasrzą do rady, aby niebyli w Służbie woiennej, y aby każdy te funkcyą exercował, na ktorą się poświęcił iakom to iuż wyżey obszernie wyraził. Dopieroż u nas tego iako nayspilniey przestrzegać potrzeba, gdzie Senatorowie y Inssi Urzędnicy Civiles, a osobliwie Biskupi, cum tanto praejudicio mieszaią Regimenty, Chorągwie, kubo powinność ich Professyi, ktorą vi Vrzędu swego exercent, dosyć ich occupat, y kubo zda się bydź incompatibile żeby Senator był Żołnierzem, to iest oraz Sługą y Panem. niech Żołnierzowi ci co do Woyska nie należą

nie zagradzaią drogi do promocyi et ad gradum Rotmistrzostwa Pułkownikowstwa y Generalstwa, a Senator niech swego stanu pilnuie, y tego w mu cà Lege prescripsum nie mogąc dwoialicy y przeciwney sobie powinnosci zadosyc uczynic Jakoż y Żołnierz niech swoiguo pilnuie, a ieżeli chce według prerogatywy swoiey Szlacheckiey kondycyi w nisc in activitatem Consiliorum, niech ze służby woienną porzuci. Napatrzyłem się tego często, kiedy iakii Officyalista Woyskowy chce czego dokazac na Seymiku, sprowadzi towarzystwo, tak dalece ze przy tey assystencyi Woienney Leges uduntur per Legiones y Rudy pod obwachami się odprawuią. Napatrzyłem się z drugiey strony y tego co za krzywdy służba woienna ponosi, z Senatora Rotmistrza albo Pułkownika, ktory trafi się ze nieżyczko w Woysku nie postoi, ale nawet przez życie swoie nie będzie widział y Chorągwi swoiey. A przytym czy mozno Viro ut Supponitur Sedato, wypełnic wszystkie powinnosci Woyskowe, kiedy na przykład na niego koley przyidzie, poyc do Szturmu, albo na podiazd. Nie wymuią ze w Żołnierzu mozebydz Prudentia consummata et requisita ad consilia, iakoż y w nayweyszym stanysnie Męstwo y odwaga, ale powinna Professya tak rozmaita distingui, ieżeli chcemy aby wszystkie Cnoty y talenta nasze per tam necesariam disparitatem, były na usługi Oyczyzny pożyteczne. Trzecia Species activitate w Obradach carrentium powinnaby bydz tych, ktorzy autu służą Supponuntur bowiem bydz subjecta mercenaria, wszak kto służy wolności traci. Pan ktorego nato stanie sprowadzi na Seymik assystencyą, ktorey czasem Numerus prevalet, nad Samych obywatelow, Szradno dobaze czego zechce a pospolicie cum oppressione Libere Vocis. W innych Państwach nayubozszych nie służy tylko

tylko albo swemu udzielnemu Panu, albo swey Oyczyznie u nas zas rowny rownemu. Niech ze się trafi ze publiczne Interesa niezgadzaią się z prywatnemi Jego Pana Czy mozna rozumieć zeby tego nie popierał, y nie szedł za Wolą tego, ktory go Karmi, y chowa na to, aby go słuchał co mu każe etiam cum praejudicio Dobra Rzpolitego. Czwarta Species są non Professionati ktorych Consilia powinny bydź suspecta, przez to ze niemaią constrainte non ligantur ullo proprio vinculo ad eam fidelitatem, z ktorą należy o Oyczyznie radzić, y ktorey zgubę tak iż nie swoią, ani dbać może o Dobro pospolite, własnego in particulari nie maiąc. Jeżeli Fortuna zabroni im activitatem in Consilijs, mogą mieć według Szlacheckiey swey kondycyi refugium w Służbie woiennej, gdzie iako mogą przy posłuszeństwie Woyskowym prodesse Oyczyznie, tak Jey szkodzić na Radach cum spiritu dominandi. Piąta Species są Banici et Jure condemnati, ktorym nienależy prawa stanowić, bydź prawu Rebelles, iako ich dawne prawa czekaią ab omni activitate. Jeżeli tedy chcemy obwarować sobie medium securum libere et utiliter consulendi, życzyłbym amovere a consilijs tę piątą rzeczą Speciem Consulentium.

Co zatoż tyczy Sądzemy do naszego porządku Seymikowania Mamy według zwyczaiu trzy genera Seymikow: Jeden Przedseymowy: Drugi Relationis. Trzeci Deputatki; Tam do nich przyszłe się znayduią tam nieprzebyte, ktorzy się rozbiorą nayleprze Rady, y nayspiesznieysze około Dobra pospolitego starania. To iest rwanie Seymikow y Seymow, ktore nie tylko ze niedopuszcza radzić, ale tollit omnem consulendi medium. Zaczym nie utrzemy fermam stabilem Consiliorum, trzebaby w przed radzić de possibilitate consulendi, nie de successu. Zgadzamy się na Seymik przed Seymowy aby z posłow formare corpus Rzpltey

na Deputatu, aby z Deputatow formare Trybunał reprezentuiący tak
ze Rzpltą. Lytam się iakia jey może bydz na Seymie validitas ad
Statuendas Leges. Co za Authoritas zupełna w Trybunale ad
Justitiam administrandam ob carentiam z tak wielu czasem Wo-
jewództw Posłow y Deputatow, ktorzy ią całą powinni compone-
re. Niechcieć mieć Posłow na Seymie gdzie radzą o mnie bez
mnie iest to chcieć się dobrowolnie emere znayosobliwszych Wol-
nosci Prerogatyw. Owszem iest to chcieć renuntiare omnibus Iuribus
Nobilitatis, o ktore przeciw tak zuawo zelamus. Urodzenie moie w
Stanie Szlacheckim constituit mnie Patrem et membrum Rzpltey
wolney, a zerwanie Seymikow wstępa z poddanego mię obraca
bo muszę słuchać tego co insi omnie postanowią privando mnie
principali Wolności duledine, ktorą nayuiększy w tym zakła-
dam że mogę o sobie radzić, pewien iestem że nikt nie iest tak
ktoryby nietylko nie widział nayfatalnieyszych złych Konsequen-
cyi, ale nawet żeby mogł się spodziewać aby kiedykolwiek Rzplta
przy naygruntownieyszych Prawach, przy nayważniejszey Potencyi y
przy nayodwłoczniejszym de certo porządku mogła bydz in Securo, Stra-
te abusiva et tam periculosa potestate ruwania Seymow y Seymikow
z policey natey Słabey nikt nie Syn Oyczyzny zawieszona będzie. Ale
co choć to każdy przyznać musi, co iest oczywista prawda nie masz
iednak żadnego z nas w Wolności się kochaiącego, żeby iey funda-
ment w tym nie zakładał, żeby sobie niepomyślił, mało periculo
sam Libertatem quieto servitio, ley będąc perswazyi że ią Straci
z stracona mocą ruwania Obrad publicznych. Ale na dno w nas
tę przeklętą zprzeczney bierzni pochodzącą przetamać byle
smy się w tym reflektowali, że owszem przez ruwanie Seymow y
Seymikow, nikt nie iest wolnym tylko ten, co przy tey Licencyi ma
sobie za Wolność Imperium exercere nad drugiemi. Uchoway zaś Bo
że tylko iakiego zrzenicy woluszy naymnieyszy naruszyć Rip illam Libertatis
Liberd

Liberum Veto, et Sanita ialso się Stanowi powinny nemine con
tradicente. Na tych bowiem dwoch fundamentach wszytka się
wolnosc wspiera, ialso na niey wszytkie Oyczyste Swobody. Oto
się tedy Starai potrzeba, zeby nii nie mogło vetare liberum Veto, y że
by był in majori niż iest obserwantija, ale zią dijstinkcyą ktorą za
kładam: Niech ma omnem vim et robur w Materyi propono
wanej ktora dopiero agitatur. Suffiuiat temu ktory ma activi:
tatem rzec: Nie maysz zgody nato, abyntym Samym materya
contradicta nie miała micysca; Ale gdy kto per Liberum Veto
chce znieść co juz Prawem stanęło, takowa Kontradykcya Ro:
zum sam dictat, ze powinna bydz Nullitatio, to iest kiedy zaydzie
przeciw wyraznemu Prawu, na ktorego zniesienie albo odmianę
Samaty tylko Rzplta nemine contradicente ma potestatem, bo w
ten est vndere Leges Ejus et interpretari. Ale ieden partykular
ny przeciwko Prawu się protestuiący, staiąc mu się Rebellio, ia
ką może mieć activitatem, ktorą owszem eo ipso tracić by po
winien. A dopiero kiedy się protestuie contra totum actum:
y gdy rzecze Sisto activitatem. Pytam się co za Prawo, y co za
Ratio Status może authorisare takiem Licentiam, co inszego prze
Prawie przy Słuszności przy wolnym swym zdaniu wolno et
Salutare niepozwalaią na iaką materyą Specyfice, ale dla znie
sienia iedney materyi chcieć Protestacyą swoią annihilare totum
Actum co iest inszego tylko się manifestare takiemu, ze chce y że
mu wolno zgubić Oyczyznę destituendo ią omni Consilio. Taka
wa Licentia partykularnego nie może się nazwać wolnością
gdy się obraca w Tyrannią nad całym Państwem. Przydaię y to
do Warunku Liberi Veto, ze niebędąc in hoc respectu iale należy da
ie często obłażą ad bunt abusum rwania Seymow y Seymikow
Widziałem to nie raz. Szlachcic nie ma czasem żadney woli wy
niść z Protestacyą na Seymiku albo Powet na Seymie, zaydzie mate

rya litora mu się nie zda y na litorą nie pozwala. Ieco za promovent miasto perswazyi. y dobrych ad convinuendum rauyi chcą go za chuzrec nie będą dbaiąc na Jego Kontradyktuyą y tandem przywo dzą Go ad Sanc extremitatem ze exacerbatus wyndzie z Prote stacyą, zeby Jey pokazał validitatem, z tąd Konsequenuya ta pe. wna ze tym Samym Liberum veto obwarowane będzie bo wsta zdey materyi speusfice bezpiecznie subsistet, kiedy modus zenu wania vstanie, na zniesieniu wszystkich. Rzecz Kto ze się talia może trafić oblicza ze koniecznie trzeba Salvare Oyczyznę zer. waniem Seymu, albo Seymiku. Odpowiadam chyba tak iak pe wnemu Deputatowi, litory ciężką chorobą znudzony, chciał się gło dem Koniecznie umorzyć, y tenże Głod obrocił mu się w pożyteczną Dyetę, ktora Go do zdrowia przywrociła: ale non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Strzeżmy się tak gwałtownego y nie pewnego remedium, litorym coraz bardziey Natura Wolności Naszey wysila się y słabieie, y litora Sama się Sobą gubi, iak pewne insectum co się Samo ciwym Zydłem zabiia Vitam in Vulnere ponit, et nocituro alijs se se necat, ipse veneno. Mało nato ze znieśiemy tak Szkodliwy zwyczay Rwania Seymowy Seymi kow.

Weźmy ieszcze methodum, zeby zadney przyczyny potrzeby y praetextu nawet do tego nieby to. Iezli tak tą Seymik Przedseymowy w Szale, Objectum y Koniec ten Jego bydz powinien: Posłow obrać na Seym, zgodną Im podać Instrukcyą, według litorey powinni agere na Seymie in rem tak całey Rzpltey iako y Wurzędu Swego. Pytam się za co te dwa Objecta powinny podlegać iakiey Kontradyktuyi, cum peri culo zerwania Seymiku; Bo nayprzod Posłow obieramy plura litate votorum, non nemine contradicente. Wtakowey Elekcyi żadna Protestacya zachodzić niepowinna. Tymże sposobem zyczył bym

bym obierał y Marszałka Seymikowego tak iako na Seymie o
bieramy Posłskiego. obwiania temu, że iako się często trafia na
Marszałka Seymikowego Elekcyi, przydzy się Seymik Skończyć niż zaczął. Co do Instrukcyi iako w rożnych materyach
które powinna complecti, rożne muszą bydź opinie trudno za-
tym combinare discordes Sensus: Ztąd snadna obligazyana
tylko do Kontradykcyi ale y do Protestacyi cum discrimine
Seymiku. Czemuż by nie wziąść przed się tego sposobu żeby
materye na które generalna y powszechna zgoda Stanie
weszły w Instrukcyą która iest instrumentum Zgromadzo
nego na Seymik Woiewodztwa, że zas na które zaydzie iako
nieprzełomana Kontradykcya, mogłyby się seorsive zebrać y
bydź oddane per modum Memoryału Posłowi, aby uchodząc
niepotrzebnych Dysput, y kontrowersyi tamuiących, obrady
publiczne, dał przecie to Solatium Szlachcicowi żeby to co
libere sentit, y co mu się dobrym bydź zda, według Jego opinij
mógł podać ad trutinam Rzpltey. Bo za coż ma bydź in æ-
qualitate większa Wolność tego, co mi contradicit, niż moja
w proponowaniu tego, co mi się zda Salutare y Dobru pospol
temu congruum. Nie masz bowiem w żadnym Państwie na
wet wielowładnym tak lichego Poddanego, żeby mu niewolno było
exponere Panu swemu, co mu rozumi bydź pożytecznego, po-
nieważ zwłaszcza że się dzieie może sine ullo prejudicio, bo In-
strukcya na Seym nie iest żadnym Prawem, dopiero idzie ad
examen Seymu, który finaliter decidendo, należy mu discer
nere, tak z Instrukcyi zgodnego Woiewodztwa, iako y z partykular
nych Memoryałow, co dla Dobra Oyczyzny służyć może, nay
lepszego. A tak żadneyby obligazyi, ani pretextu niebyło do
vporney kontradykcyi, a zniey do rwania Seymikow Ale Sup
ponendo nawet czego uchoway Boże żeby tego rwania nie
subsistat gdy się na żadną Instrukcyą zgodzić nie można. Za coż

Posłowie dla obwarowania Interessow Woiewodztwa et ad formandum Corpus Rzpltey posłani, mieliby privari na Seymie auctoritate, przez nieszczesne Rugi, ktorych zwyczaiu zadna Ratio Status nie moze legitimare, bo iakw moze aby całe Woiewodztwo iakby było Gangrena zarazone oddzielic ex corpore Rzpltey ktorey unitatem iako naybardziey chowac należy et cuius integritate Salus universi dependet. Dla czego praeveniendo tanti fatalem Casum zerwania Seymikw powinni by bydz Posłowie obrani zaraz na Sprzątku Seymikw, ktorego zerwanie niepowinno by naryzyc Charakterem Rebelskiego, abiz mogło by się trafic zeby Seymu niebyło, gdy by casus taki zaszedł ktory może snadno dani, zeby się po wszystkich Woiewodztwach Seymiki porwały. Seymik także Deputacki, iako iest pure na Samo obranie Deputatow, zadna także ma tradycyą a nie powinnaby miec mieysca, na takowym zieździe, ponieważ także per plurabilitatem votorum obieramy Deputatow. Taki Seymik zerwany iest chcieć nie miec Sprawiedliwości. Co może contradicens allegare za Prawo, y co za racyą Statûs zeby Sprawiedliwości niebyło. Przez co niech każdy przyszły extravagantem abusum rwania Seymikow uważy. Zdyz ieden partykularny Szlachcic więcey sobie impune wolny usurpat, zwolnym Państwie, niz nayuprzeimieyszy Monarcha w wielowładnym Krolestwie, ktory niedługo by się uprzedzał na Tronie gdy by swym Poddanym delikatnował, że niechce miec w swym Krolestwie zadney Rady ani Sprawiedliwości. Seymik na ostatek Relationis dopiero zadney nie tylko protestationis, ale nawet contradictionis nota podlegac nie powinien. Bo się nań zwykle zamy na przyięcie bez zadney reniteney y Kontradykcyi tego co Rzplta na Seymie postanowiła. Chcieć Sanuta jego znosić albo odmieniac, iest oczywi-

sta

#

sta eversio Status et Rebellio Prawu, ieſt chcieć znieść authoritatem
Rzpltey, a raczey Samą Rzpltą. Cavendum y to zeby żadnych przy
wod do Obrad publicznych nie przypuszczał, ią nato Sądy. —
Trafi ſię zaycie iakie o grunt o chłopa, czasem y o psa trzeba
zeby ſię natym Rady mieszały y Seymiki rwały, nietylko cum
periculo ale y ze wſtydem Narodu, iako to codzien doznaiemy
Quantaq quam parvi faciunt discrimina motus. A ponieważ
Kontradykcya et Liberum veto, każdego Szlachcica byle nie przeci
wko Prawu, może mieć iako powinno omnem vim et robur sine
dissolutione congressus; Securitas Rzpltey exigit, aby ten tak
Szkodliwy Zwyczay rwania Seymikow, iako znoszący media
wszystkie powszechney Zgody, całe abolentur, y iako ten który sup-
peditat tylko arma Nieprzyiaciołom et malevolis na zgubę Oy-
czyzny. Bo iednoż to chcieć ią mieć bez obrony co y bez Rady.
Prawa nabonicz które ią Stanowią dla porządku domowego
iako expedit, żeby były nemine contradicente, tak tymże spo
sobem Snadno będą, kiedy ta materya na który zaydzie kontra
dykcya. nie będzie miała mieysca, byle non sequantur inde aby
ſię godziło na iedną materyą nie pozwalaiąc protestan contra
totum actum. Concludo finaliter ten artykuł podaiąc do uwagi
ten prosty argument na który Każdy zgodzić ſię musi y przyznać
że cujuslibet Status w tym szczególnie wſzystka wolność za
wiera gdy Sam o sobie może wolno radzić. Że zaś tak rwanie
Seymow y Seymikow iako y forma według Naszego zwyczaiu
Consilium znosi omnem consulendi modum, tak nie mogąc
o sobie bespieczne radzić w Samey tylko imaginacyi Wolność
Nasza consistit. W Samey zaś rzeczy ieſt ciężka niewola przy
którey in Regno despotico mamy przynaymniey tę Konsolacyą
że lubo mi nie wolno radzić o sobie, ieſt ten który mną rządzi co o-

mnie radzi. Ex hoc zas abusu na pozor tylko Wolności Naszey kto mi się realiter obeymuie, a zaś nie rowny mey zadney nademną nie maiąc zwierzchności. Jeżeli się tedy kochamy w Wolności y ieżeli prawdziwie chcemy bydź wolnemi, vgruntuymy formam practicabilem Consiliorum, abysmy o konserwacyi tak drogiego Skarbu Wolności Naszey bezpiecznie y skutecznie radzić mogli Żeby ieden Każdego y całey Oyczyzny nie była podbita pod tak ciężkie jarzmo, albo przekupioney albo na zgubę Jey zapamiętałey bez uwagi Licencyi.

SEYM

Seym na ktorym Rzplta cum pleno et absoluto Jure zasiada trzeba żeby była cała in numero suo completo et partium ktorą ją componunt. Expedit bowiem żeby Senatorowie Nasze iako się stanowią nemine contradiente, tak żeby bydź nemine etiam absente, to iest żeby wszystkie Woiewodztwa miały Swych Posłow na Seymie, co nie chybi, ieżeli iako tego vstawnie pernitiosus abusus rewania Seymikowy alias Seymowan bez należytego Kompletu iest oczywista Eversio Status ktorego Validitas legitima consistit in forma et integritate Rzpltey zebrany ze wszystkich Woiewodztw Ziem y Powiatow. Jest przytym nietylko niewola, ale Tyrannia na Woiewodztwo, ktore caret activitate na Seymie, przyiąć od rownych sobie Konstytucye Seymowe nie miawszy ullam partem w stanowieniu Jch. Ibi Omnes debent nosse quod agitur, quoties omnium causa tractatus. Ludzmy do porządku Naszego Seymowania: Lisrowszy według zwyczaiu iest actus obrania Marszałka Poselskiego ad dandam Seymowi activitatem. Ten przytym y Spolszynie się

od

odprawi byle się niegodziło w Izbie Poselskiey nie iako papiim przeciwnie się dziecie, w żadney mowie materyi, ani Active ani Passive policzy nie stanie Marszałek Poselski, y byle zaraz po zagadnieniu przystąpiono ad Suffragia, których pluralitas decidendo nie powinna żadnych excitare Kontrowersyi. Po obraniu Marszałka naszego pucie Ceremonia, Powitanie Króla, od tegoż Marszałka Jmcia nie Poselskiey Izby do którey powraca Ordo Equestris, gdzie Zaczyna non Semotis arbitris promulgare arcana Status które dosyć nabym wyiawiu aby o nich Sine ullo Successu radzić, Za czyna potym non observato ullo Ordine każdy Poseł proponen ultima primis tę materyą promowowai, która mu naypierwsza przyidzie na Mysl, nie tę która do ratunku Oyczyzny naypotrzebnieysza, a Gwałem wszyscy razem insistunt o tylu Materyach, ile iest głosow. Każdemu się zda ze matym dowcipniejszy im głośniejszy, ze rzecz ważnieysza im iest uporniejsza. Stała przychylność y chętność bez zgody y żadney pożytecznej Rady przez Sześć Niedziel agitantur negotia Rzpltey Y iako zwyczaynie finis ab origine pendet, iako się zaczęły, tak się kończą. Ostatniey dopiero godziny, gdzie motus in fine velocior przy expiracyi Seymu Konstytucye cum Plausu były Słuchane, stanowią się często subreptitie Sine ulla Maiestate przytomney Rzpltey Sine authoritate wolnego głosu bez żadney deliberacyi, nie słuchaiąc Prosecracyi chyba ze Znią kto wyidzie y Seym zerwie. Y ta wszystkich obrad naszych konkluzya z ktorey nil concluditur in rem Oyczyzny. Z tego krotkiego ale prawdziwego opisania Seymow Naszych ten kto przyzna ze nas Niedyskowich pewna zguba Nasza Czeka, musi bydz owym Filozofem Ktory trzymał ze żaden bol.

nie iest insensibilis. y zeby się Sam Sentencyi Swoiey nie zaparł
wielkie bole czuiąc; wołał: Nihil agis dolor, quamvis sis mo
lestus, nunquam te esse confitebor malum. Ale ze nas ieszcze
taka Jangrena nie opanowała, trudno nie widzieć y nieczu
tego, o nas tak obrutnie y bolesno dosega. Spodziewam się
zatym ze bardy ulyi Stanu będzie w staraniu się nayosobli-
wszym aby vivam faciem Gubernij wystawił, iakio nayleps zym
porządku Sejmowania. Do czego nim przystąpię podaię do re
flexyi cztery objecta indispensabilia, bez Ktorych Sejm cum
desiderato Successu bydź niemoze, ani zadne dobre Rady, ieżeli
w tych Wolności nie zechce progredi, iakio procedit natura in pro
ductione Urodzayow swoich. Pierwsze Objectum constituens do
brą Radę iest Propozycya, zeby się założyć na dobrym fundamen
cie, tak naprzykład iakio Drzewo trzeba nayprzod Starać się na
dobrym gruncie osadzić aby się Szczep dobrze przyiąwszy był
sposobny do Kooperacyi natury. Drugie Objectum iest Delibe
racya, ktora Wolności prawowac powinna z uwagą:
y ztąd spodziewać się pożytku; tak iakio natura Drzewa
Szczepionego ktora agit według Starania, ktorego in cubum
potrzeba. Trzecie objectum iest decyzya, przez ktorą Rada
Stanie się doyrzała iakio owoc tego drzewa, ieżeli Wol
ność Sprawiedliwością miarkowana uczyni się doskonałą,
ieżeli zgody powszechney Sanctwierdzona przywidzi się ad
maturitatem, y ieżeli miłością Oyczyzny zagrzana uczyni ją
fructuosę doyrzałą. Czwarte Objectum iest Exekucya
ktora powinna bydź iakio owoc ztego drzewa pożytkuiący
ieżeli ią Wolność ad Vsum Salutarem przyprowadzi; to iest

ieżeli

rzeczi zechce wyłonać Nemine renitente to w postanowi nemine contradiente. Podzimy do pierwszego objectum do Propozycyi, alw ad primum gradum dobrego Seymowania Ktory u Nas żadnego prawie mieysca nie ma, gdyż trafia się często że nay pierwszy od kogo uczynioney propozycyi talie się wszczy naią Kontrowersye ze inszym nie dopuszczą promulgari. Na iedney czasem materyi wszystek czas Seymu consumitur. a zatym życzyłbym nim się Posłowie powrocą z Senatu do Izby Poselskiey, aby Vota Senatorow zaczynały się a Minister Status, aby każdy według swoiey repartycyi informował nale życie Rzpltą o czym na Seymie radzić, z kąd także biorą lumen Senatorowie ut moris est, niech swoie vota maią y na Piśmie compendiose zebrawszy zdania swoie w tym co ad rem służy Marszałkowi Poselskiemu podadzą, alias nie po dobna ani pamiętać ani mieć dosyć attencyi nad tym. Co tak Sita Senatorow w Mowach swoich radzą dopiero z trudno według tego każdemu formare swoie zdanie. Co życzą Secundo consummatam ut supponitur in negotijs publicis notitiam. Miawszy zaś na Piśmie przed oczyma, co ci Patres Conscripti Sentiunt, dwojakii zpąd także pożytek. Pierwszy: Że Senator z wiekszą uwagą examinabit Votum swoie daiąc go na Piśmie, Litera Scripta manet. Drugi: Że Posłowie tym sposobem plene Instructi od Senatu będą mogli Snadniey miarkować zdanie swoie maiąc pro regula przed oczyma Senatorskie. Na Zagaieniu Seymu y tym Słuszniey in ulteriori tractu Consiliorum, radzić pro opportunitate Cyrkumstancyi. Powro ciwszy tedy do Izby Poselskiey tanquam ad officinam Legum niech by pierwszy Poseł każdego Województwa Secundum suum gra

dum umowiwszy się z Kollegami swemi podat także Marszał
kowi votum Swoie in scripto reguluiąc się do propozycyi od
Krola na Seymie podanych, ad Sensum Ministrow Statu
y Senatu do Instrukcyi swoiey, et a desiderio Woiewodztwa swe
go, a na ostatek y do własney Opinij swoiey ktorą tylko wo
zumie bydz Dobru pospolitemu pozytecznq. Przytym po
rządku pierwszy gradus observabitur, gdy każdy będzie miał
proponowac ieżeli zatem to, co mu się będzie nayleps zego.
Notandum że policey te Wota trwac będą aby żadne się kon
trowersye nieuszczynały w Materyach proponowanych
gdyż to deliberacyi należy, ktora aby była należyta trzeba
cierpliwie słuchać to co proponitur. Wysłuchawszy zas
przystąpić ad modum deliberationis iako ad secundum
gradum wszystkich obrad. Ta powinna moderare zia
nayprzieyszą applikacyą złe z dobrym, wątpliwe z be
spiecznym, szkodliwe z pożytecznym, niesłuszne z sprawie
dliwym, prywatę z dobrym pospolitym, a zwłaszcza
upor z Sumnieniem y Prawem. Ta powinna oraz com
binare materye y ziednoczyć wszystkie contrarietates
ułatwiaiąc ie per omnia practicabilia media do zgody po
wszechney do czego, ieżeli się zda tak porządek może bydz
Skuteczny sposobem. Niech Marszałek Poselski cum
assistentia Czterech Secretarzow Ratus uczyni Synopsim
Votorum tak Senatorow, iako y Posłow, niech rozdzieli
wszystkie materye na cztery Classes, albo iakom ie nazwał
Cztery Capita omnium in genere Negotiorum to iest zoso
bna Memoryał tego co należy do Woyny, do Sprawiedliwo
sci, ad politicem seu Statum Civilem y do Skarbu. Miasto

zas

zas co naznaczamy Deputatow do konstytucyi, niech Krol z Se
natu á Marszatek z Izby Poselskiey deputuie do traktowania
Seorsivé tych czworakich materyi. To iest niech caly Senat
y Izba Poselska na cztery czysci podzielona będzie do ufor
mowania czterech Izb albo Curias, aby iedna była woienna
ydzie Hetmani trzech Prowincyi Woyskowe Interesa pro
movebunt, Sub presidentia iako y w drugich Krola et
assistentia Prymasa y Marszatka Poselskiego, Druga Ju
dicialis consequenter ad Ministerium trzech Kanclerzow
należąca. Trzecia Marszałkowska do trzech wielkich Mar
szałkow. a czwarta Skarbowa do trzech Podskarbiow. W
każdey tych czterech Izb trzeba zeby każde Woiewodztwo miało
swoich dwoch Posłow z osmiu, którzy powinni bydz na Sey
mie. Na Marszałku należec będzie Poselskim aby kazde
ta capacia dobierał, secundum talenta w którym wiadzą
z tych czterech materyi excellunt, y do którey Izby ktoż
będzie sposobniejszym, tak iako y Krol zeby distinguat
między Senatem, którym Senator gdzie naylepiey convenit
Tym sposobem Rzplta na cztery Classes podzielona ad tur
nam tego co często praticatur podczas Seymu przez Sessye
Prowincyalne. Marszałek Poselski powda każdey Izbie Spra
wsim którą Jey służy zebrana ex Votis Ministrow Senato
row y Posłow, iako y z Instrukcyi wszystkich Woiewodztw danych
Posłom na Seym, co powinno służyc pro Regula do Obrad
y ze tak rzeki za abrys do wybudowania tanti operis.
Sam pierwszy Actus powinien by bydz reassumpcya Sanc
torum ostatniego Seymu ieżeli są do skutku przyprowadzone
aby na Seymie praeteritis praesentia non obruantur, A potym

zeby przystąpić do deliberatyi, bez tumultu, y konfuzyi, ale per sa
riliare wszystkie materye seorsive examinowac. Bio
re tylko regulantur ad desidenia Populorum y do obwiesnosci czasu.
Ten porządek do deliberatyi postanowiwszy niech by Krol na Se-
sye czas Seymowania podzielił, iednego dnia zasiadaiąc w I-
zbie Hetmanskiey, drugiego w Pieczetarskiey, trzeciego w
Marszałkowskiey a czwartego w Skarbowey. Tam przy po
wadzie Majestatu y Prymasa Regni, przy dozorze Ministrow
Status, kazdego według swey reparticyi, przy expeny enciyi
Senatorow y pilney attendencyi, Posłow deputowanych pacta
ta consilia peragentur. Rationes Status y Prawa cum omni
moderatione producentur, iednym słowem examinuiąc soli
de co Dobru pospolitemu congruum, nad tym słuszznie de
liberabitur w tych czterech Izbach, aby Woysko Sprawiedli-
wość, Polities y Skarb in quam florentissimo Statu utrzy-
mać, od czego Salus integritas y prosperitas wszelkiey Rzpltey
zawisła. Na tych prywatnych Sessyach niech by Marszałek
Poselski formował Proiecta do konstytucyi z troiaką dy
stynkcyą. Jezeli się Izba na ktorą zgodzi, zeby annotował
Rationes Status, ktore tego exigunt. Druga iezeliby ktora
konstytucya była controversa, y iezeli niebędzie można zgo-
dzić się na nię, aby przy ni w Protokule racye wyrazić kon
tradycenta. Trzecia Dystynkcya iezeli się iakaś trafi materya
proponowana ku konstytucyi, ktora albo nieiest ullius mo
menti, albo przeciwna Prawu y Dobru Pospolitemu y ze
ią Izba nie odrzuci y tę exkludzyą expedit zapisać w Protokule.
Tuteo rzecze ze tym podziałem, trzymałby się działa Senatowi
y Posłowi, ktory ma potestatem in omni genere materyi radzić gdy

by

by tylko ad unam speciem był deputowany. Naprzykład ten który by miał curam Interessow Woyskowych, byłby extlusus od Skarbowych y inszych. Mogł by sięgnąć to rzec, że te wszystkie materye maią z sobą takową konnexyą że trudno o iedney bez drugiey radzić, iako to o Woynie nine relatione z Skarbem, którego subsistencya powinna siły woienne miarkować. Na to odpowiadam że lubo materye w rożnych Izbach agitować się będą trzeba iednak żeby te Izby miały z sobą Kommunikacyą y znosiły się przez Marszałka Poselskiego, który do wszystkich należy y przez Ministrow Status, aby co iedna dla Dobra pospolitego postanowi, drugie do tego eodem spiritu mogły cooperari. Według każdego Jurisdykcyi do każdey materyi regulującey się. A do tego Król y Prymas ze każdey z tych Czterech Izb zasiadaiąc, miarkować snadno będą mogli, aby Ich unanimitas zachowana była. aby wszyscy concurrant według repartycyi swoiey do uformowania zgodnego Projektu każdey Konstytucyi. Co zaś ad universalem Potestatem którą maią Senatorowie y Posłowie, o wszystkich materyach iednakowo radzić, będą ją mieli zupełną, Kiedy się te Cztery Izby ad formandum corpus całey y iednostaynej Rzpltey złączą, y kiedy wszystkie materye na Sessyach prywatnych z uwagą roztrząśnione, y dobrze ułożone ad eum ordinem będą reductæ, żeby się cała Rzplta informa sua Naturali zgromadzona per unanimem consensum et remine contradicente ratyfikowała. I tu podawszy modum Deliberationis, przystąpić do trzeciego gradum Consilio do decyzyi. Na tym bowiem generalnym Kongressie Marszałek Poselski czytałby Artykuł po Artykule, na które się

Szby Ministeryalne zgodziły, podaiąc wszytko ad trutinam exa
men, et approbationem całey Rzpltey. Jezeli w litorey mate
ryi zaydzie Kontradykcya, tam będzie campus przy Prawie
y słuszności, racyami certare w kazdym punkcie z osobna
policzy abo przez zgodę powszechną nie stanie Prawem albo
policzy się z Protokułu niewymaże przez nieprzełomaną
Kontradycenta Protestacyą, Obserwuiąc sacrosanctę Liberum
Veto, wtym, zeby ta materya micysca nie miała, na litorą
zachodzi Kontradykcya, ale nie wtym iakoby się iuż rzekło,
kiedy się iedna Materya niepodoba, zeby miało bydź wolno
przez Zerwanie Seymu nie mieć żadnego Prawa y Konsty
tucyi same intelligendo że authoritas wolnego głosu nie po
winna extendi przeciwko Prawu wyraznemu, iakoby y na
Protestacyą abusivam contra totum autum. Bo pytam się
co może dać za casus pretext, albo iakąkolwiek Species
Dobra pospolitego w zerwaniu Seymu? Ja nie widzę, in
szego tylko in falso et impossibili Supposito. zeby cała
Rzplta sprzysięgła się na własną swoię zgubę y ze by się
na nię per solennem autum Seymu podpisać chciała, azeby
in tali casu iedentylko zelant pro Patria znalazł się lito
ryby mogł przez zerwanie Seymu salvare Oyczyznę do
browolnie chcącą zginąć. Jezeli tali casus może się poma
cić w czyiey rozsądney Imaginacyi, przyznam dopiero
że tak gwałtowne remedium potrzebne. Ale że snadnicy to
powiąc, co iest przez codzienną experyencyą oczywista. Ze
gdy cała Rzplta concurrit do ratunku swego, ieden malevo
lus przecz się znaleść może, litory Jey wszelkie broń odeymu
ie, toć temu zabiczeć trzeba, zeby niebydź pod tym ustawi

cznym Mieczem Litony odsina wszystkie sposoby do ratowania
się, y waruiąc iako naygruntowniey Wolność Naszą in Libero
Veto, wyzuć się z niewoli swywolnego Seymow rwania
przy którym nie tylko dobrey obrad Naszych decyzyi, ale za
dney spodziewać się nie można. Jtu należy exponere co
często tamuie, y mięsza deliberacye y decyzye obrad Naszych
owe Wesy na Seymach, przeciwko Krolowi, y iako cudzych
przeciwko drugim, ob aliquod particulare odium. Czemużby
kiedy kto co ma przeciwko Krolowi, albo quouing titulo prze
ciwko Komu, iakie Crimen Status, nie tamuiąc obrad pu
blicznych, ani exitando niesłusznezonych nigdy dyssensyi
nie miał nie tylko Rzecz ale y każdy podać Memoryału
Marszałkowi Poselskiemu, który iako in vitute tego, iako
Tribunus Populi, et Naturalis vi Vrzędu swego Censor
petat rationem in Conclavi ad Ministeria Status cujus re
partitionis Crimen contra Statum, ten zas Minister iako
Custos Legum aby się sprawił dla czego, czy od Krolaczy
od kogo inszego deviatum, y Prawo przestąpione aby temu
in instanti mederi, per authoritatem Rzpltey. Na to wszy
tko trzeba czasu, Termin sześcioniedzielnego Seymowania
y to co dwieście nie wystarczy: owszem repugnat każdego
rozsądney reflexyi. Kto to bowiem poięć może żeby przy
tak krotki czas pomieścić się mogły propozycye. Delibera
cye y decyzye rządow, tak wielkiego Krolestwa Moim tedy
zdaniem życzę żeby tygodnie odmienić w Miesiące, y żeby
czas Seymowania co Roku był praefixus, ex Lege a prima
Octobris ad ultimam Martij nie tylko na rezolucyą Mate
ryi, które ex antecedenti potrzebuią decyzyi, ale y tych które
in tractu tych sześciu miesięcy podać się mogą, aby in instanti

wiedzieć, iako sobie w tych postąpić. Przez co samo kiedy czas założony będzie z Prawa do Seymowania, vstanie obligacya y sposob do rwania Seymow, kiedy Activitas jego trwać będzie powinna do terminu założonego. Na takim Seymie choćby dato non concesso nic się nie uradziło przez niezgodę we wszystkich materyach, przynaymniey subsistowałby modus zabieżenia dalszym inconvenienciom które ztey niezgody pochodzić mogą. Wyraziwszy modum possibilem decyzyi Salvis omnibus Privilegijs Libertatis. Idę do czwartego finalem gradum Consiliorum do Exekucyi. My iaż to czyniemy inverso ordine, exekwuiąc to z własney naszey woli co iszcze non deuisum, albo deuidendo, co iszcze non propositum, iako świadczą owe głosy gdy kto uporznie chce swoią materyą utrzymać deklaruje Jure deuisivo. Nie pozwalam na nie ieżeli nato nie masz zgody co pro mowuią. A zatym szukaiąc modum possibilem Executionis Sanitorum, ten mi się zda nayspewnieyszy aby po skończonym Seymie ultima Martij, a prima Aprilis ad ultimam Septembris czas ten był obrocony do Exekucyi tego co się na Seymie postanowiło. Atak continuo et indissolubili nexu invigilabit integritati suae Rzpltae sześć Miesięcy zasiadaiąc in Consilio, a sześć obracaiąc na Exekucyą albo iasniey mowiąc in Judicio. Bo złym zwyczajem u nas natym często czas Seymowania consumitur, iako prawa przywiesc do Exekucyi, na co dotąd żadnego sposobu nie znalazszy dawne przestępuiąc nowe coraz kuiemy, których farragine obruimur iedne drugie mi znoszące, a żadnych stricte nie obserwuiąc Pozeto co sza

wem

wem Stanelo, o tym iuż mowie, ani wznawiać tego niechce
ba a do pierwszi kontradykowac, ale usitata we wszytkich
Rzadach Prawi Sędzie delinquentes. I tak do tych Sądow
przez Sześć Miesięcy walnuiącego Seymu będą mieli dość czasu Mi
nistri Senatus, y dość władzy byle były ultima appellationis dość
powagi, ktedy in presentia Krola Prymasa Regni Marszałka
Poselskiego, y Posłow deputowanych z Seymu, odprawowac się
będą. Żebym to lepiey objasnił, tedy idaam wystawnić Rzecz
plta po Seymie Skończonym zostawuie curam Oyczyzny w
ręku Krola y Ministrow Status. Niech zeby te Cztery Izby Mi
nisteryalne Które podczas Seymu Subsistebant na formowanie
Konstytucyi, Subsystant miasto Senatus Consilia, albo Rezyden
tow iako ich pospolicie naznaczamy do Boku Krolewskiego
cum Iurisdictione Sądzenia Przestępcow Prawa, obwarowawszy
tę potrzebną prehaucyą żeby nie tylko żadney nieczyniły odmia
ny, w tym co na Seymie stanelo, ale żeby y nie nowego niepo
stanowiały. Nie zasiądaiąc tylko Jure in vim Executionis non
Institutionis. Te Izby powinnyby formari z tych że Senatorow
ktorzy w nich zasiadali podczas Seymu, iako y z tych że Posłow
Deputowanych z Izby Poselskiey, to iest supponitur że na Sey
mie będzie osmiu Posłow z każdego Woiewodztwa, y że po dwoch
deputowano do każdey Izby. Niechże czterech do Swego Woiewo
dztwa powraca, a czterech zostanie, po iednemu do każdey z tych
Czterech Izb, aby w każdey repartycyi negotiorum, każde Woie
wodztwo iako miało partem in Consilio, miało zarowno et
in hoc supremo ad executionem Judicio; A tak naprzykład w
Izbie Woyskowey Hetmanskie Sądy, odprawowac by się powin
ny, nie Samą zbyteczną Hetmana władzą iako się dotąd dzieie,
ale per authoritatem Krola y Rzpltey. W Izbie Marszałkowey

oprocz Sądow zwyczaynych do tey Jurisdictiyi należących Sądzić by się powinny wszystkie Crimina Status. W Izbie Pieczętarskiey wszystko co należy ad rigidam administrationem Sprawiedliwości. W Izbie Skarbowey to co zwyczaynie agitatur na Kommissyi Radomskiey, in Vim zapłaty Woyskowiało y Sądy Fiskalne et contra defraudationem Skarbu. Notandum zeby tych Deputatow Seymowych, przez cały Rok nieustawata Jurisdyktiya, poki ey na nowy Seym nowi niebędą obrani. Sub hoc Titulo Executionis należy Consilia Palatinalia, ktorem podał sub articulo senatu. Tu zas tylko przydaię, że iako powinny mieć Curam tylko Executionis Praw, tak Izby Ministerialne rigorem, przy ktorych suprema potestas Judicij agit Rzpltey. Naprzykład ieżeli Consilia Palatinalia znayda w tym renitencyą do Exekucyi Prawa, ta Izba Ministerialis, do ktorey repartycyi Statu na tey Sprawy należy, powinna renitentem do posłuszeństwa Prawa redigere per viam Justitiæ. Przez takową continuam faciem Rpltey subsistet continua authoritas Gubernij, ktore powinno bydz fixum et permanens. Tak zeby Smy mogli bydz Singuli in Singulis, et omnes in omnibus, iako partes indissolubiles individui Corporis Rzpltey ktora alias nie ma ullam formam nec Substantiam, y niebydzie nigdy nic inszego tylko Ens non existens, ieżeli przy tobie Krolewskim niebędzie trwała perpetua Majestas Regnantis Rplitæ. Przez te Izby podzielone na Cztery Classes prynuypalnych in Statu Jurisdyktiyi według Ministrow repartycyi y przez nie rozerwaną nigdy tych Izb potestatem consulendi, et judicandi. Przy takiey zas Rządu dyspozycyi będzie przy Krolu iako należy Directio Negotiorum y

przy

przy Ministrach Status Custodia Legum a przy całey Rzpltey Jus et Dominium ktora przy wszytkich Sprawach swoich będzie continuo presens przez Deputatow Swoich. Inaczey ieżeli nie będzie ty konnexyi Partium cum Toro Każde Woiewodztwo iako się dotąd dzieie formabit z osobna Rzpltą. Każdy szlachcic Monarchicum Statum według swey Kondycyi exercebit, sine ulla ani Prawu ani Rzpltey Subordinatione. Jeż sobie usurpabit in particulari na Seymiku, co Poseł ma na Seymie in generali. Lauda Seymikowe znoszą będą Konstytucye Seymowe. Jurisdykcya Rzpltey podzielona zawsze w nie zliczone atomos, y ktorych nigdy nie będzie mogła componi Solidum et Stabile corpus. Finaliter mowiąc o Seymie trzeba ze Rzplta tę Sobie na Nim powagę postanowiła, ktora nadała Trybunałowi, lubo tam Sprawy tylko partykularnych agitantur, atu Causa publica et communis Całey Oyczyzny Dobra pospolitego y Nas wszytkich nemine excepto. I tak Trybunału authoritas permanens nienaruszona y nieustaiąca Seymu nie może bydź podleyszą, kiedy go iedna Protestacya znosi. Niegodzi się bowiem zerwać Trybunału Deputatowi, przy uporney Sentencyi Swoiey, iako Seym Posłowi nie przełomianey Kontrowersyi. W Trybunale każdego Głos y Zdanie prawdziwe wolne. Na Seymie ledwo słowo. Protestor Silentium imponit y uciszyć go trzeba. W Trybunale z Regestru Sprawy przywołują na Seymie confuse et tumultuose materye agitantur, a Konstytucye Seymowe za nie. Jeżeli iednak Salva omni Libertate tak wielkie Prerogatywy Trybunału subsistunt, a zawsze że Seymom denegare, gdzie suprema agit Rzpltey Potestas. I to sepreze przydaię: Że iako Ministeria Status, y wszytek Gubernij porządek dzielę na trzy Prowincye, tak rozumiem że go expedit y w tym

za

zachowai zeby się Seymy alternatą odprawowały we trzech Prowincyach to iest iedego Roku w Wielkopolszczy, drugiego w Małopolszczy, a trzeciego w Litewszczy. Podawszy do uwagi Panc Normam Seymowania, niech się proszę każdy reflektuie ieżeli nie dostatecznie przez nie Securitas Consiliorum obwarowana kiedy a zaden Casus zniesć, et invalidare nie będzie mogł. Jeżeli Authoritas nie ubezpieczona, kiedy co tam Seym postanowi, firmum będzie et Stabile. Jeżeli przy Prawo warunku Regimen Rzpltey nie będzie mogło bydz pewne zawsze dostoieństwa swego a zwłaszcza ieżeli wolność nie będzie in pleno suo robore, kiedy ią każdy nie będzie zupełną w proponowaniu ex suo Stallo Materyi pro Libitu, przez tamy, iakie tylko komu się podoba zdanie, w Deliberacyi przez rozsądną y pożyteczną Dobru pospolitemu uwagę, w decyzyi przez wolną przy Prawie y słuszney racyi Kontradykcyą, w Exekucyi przez wierną applikacyą wykonania tego co tuto Sam na się postanowi. Zgoła we wszystkich Radach tak trzeba procedere, iakby Sobie każdy Człowiek we wszystkich Actyach cum Libero arbitrio urodzony naturali instinktu pozwie, proponit, deliberat, decidit, et exequitur, alias iest to tylko omamienie rozumieć się bydz wolnym na takim Seymie gdzie ieden, ma potestatem opprimendi wszystkich.

INTERSTITIUM
Między Seymem a Seymem

Nim zaczną de Bene Interstitio mowić pytam się czy powinno dać w Rządach tego Krolestwa? zaśmiey mowiąc, czy się te Rządy kiedy powinny przerywać albo ustawać? Resilire bowiem na iakiś Czas a cura Boni publici, y nie piastować go ustawicznie w tym iest go upuscić, y do upadku pewnego dać obiazyą. Jgdyby tak Snadno było zatamować wszystkie ingruentes na Oyczyznę

Casus

casus, ialio desistere ab omni zabieżenia modo im, zgodził bym się
na nayze tak długie walkuye. Ale że niespodziane na wsprytkie Pan
stwa Rewolucye zamierzonego nie maią Czasu, y cuzzem że nie
gdy nieustaią, toc im koniecznie trzeba continua vigilantia atten
dere. Alias bydz y na moment sine Consilio, iest to chcieć in aestu
Woyny zwisać Woysko, albo po Morzu pływać bez żaglu bez Wio
sła y bez kotwicy nie maiąc czym Sobie succurrere in casu ialicy
nawalności. To się u nas dzieje po Skończonym chociaż trafi że
y szczęśliwie Seymie. Nie dosyć natym, że na nim Interessa
Rzpltey do dobrego końca nalieżnie my, ieżeli ie do niego nie
przywiedziemy. Przyuiesz zas niepodobna kiedy ie zbku nasze
go Spuszczony, ladatama zawali im drogę, lada zamieszanie
przeszkodzi, lada szczęśliwego im progressu nie dopuści. I tak w
Rządach Krolestwa Naszego magna pars vitae elabitur male
agentibus maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus. Jeżeli
tedy według tego wszyscy co życzą Seym by się skończył ultima Mar
ca niech by każdy Senator ad primam Octobris do Terminu przy
szłego Seymu został per hoc Interstitium in suo Stallo w Izbie
Ministeryalney do ktorey był deputowany, ktorego czasu Kolle
ga Jego kazował by go powinien znowu obranymi na nowyckym
Postami Czterech zas Posłow z Seymu zakończonego niech by po
wracali do Swego Woiewodztwa na Seymiki Relationis, drudzy zas
Czterech z Osmu niech by zostali przy Swoich funkcyach po ie
dnemu z każdego Woiewodztwa w Izbach Ministeryalnych. Na Seymi
ku Relationis ut moris est, powinna Nobilitas informari co
na Seymie agitabatur, y co na nim stanęło. Po uczynionej Rela
cyi Posłow zodprawionej na Seymie funkcyi Poselskiey niech by
Woiewodztwo uczyniło porządek domowy, relative ad Sanitia Seymu
Ostatniego z ktorym powinno mieć iakąs nayściśleyszą rekacyą
żeby się słusznie mogł nazwać Seymik relationis ktorego Natura

y postanowienie exigit aby o tym szczegulnie na nim radzic iako
Rzpltey Sanita do iakonayprzyszey y naydostoynieyszey przy wiozc Ele
kcyi bez zadney Kontrowersyi a dopiero Konradykcyi przeci
wko temu co iuz inviolabiliter Prawem stanelo. Zeby zas iakom
iuz wyrazil, sub articulo Senatu Regimen particulare Kra
iego Wudztwa subsistat eadem methodo iako universale, po:
winno by Consilium iakom go nazwal Palatinale formari ad
manutentionem Rządu pospolitego, z Marszałka Seymi
wego y czterech tych Pastow, powrownych z Seymu z harabe
rem nie iako Commissarzow Rzpltey maiących zlecony sobie
attendencyą nad czteremi speciebus generalium negotiorum,
to iest: Niech by ieden miał curam Woyskowych, drugi Spra
wiedliwosci. Trzeci Statûs Civilis a czwarty Skarbu. według
teyze repartycyi do ktorey byli deputowani na Seymie. To
Consilium niechby się odprawowało sub presidentia Senato
ra iako Wdy tegoż Wudztwa. Eundem Eminentiâ aby koley
no zawsze ieden był przy Krolu y na Seymie y per interre
gium po Seymie; a drugi aby continuo presidebat huic Con
silio, na ktorym żadna materya nie powinna agitari tylko
in Ordine ad Executionem Prawa et Sanitorum ostatniego
Seymu. Lubo oprocz tego może dari casus ze będzie potrzebne
gdyby co ingruens napadło na Wudztwo, aby nie było iako się
dotąd dzieje bez Rady y żadnego Rządu, y iako zwyczaynie
trzeba zrehiac Seymiku na ktorym często radziemy ex post facto
iako by było należało ihmuz rozpędzic kiedy iuz pioruny u
derzyły. Na takie Rady mogłoby się mowic Id unicum et ma
neo credis curare sepultos, bo na tyle się przydadzą co umar
łemu kadzidło. To Consilium powinno by trwac w swey funkcyi
az do Przedseymowego Seymiku, na ktorym nakazy aby dat ra
tionem Wudztwu z Administracyi Swoiey; Apotym per modum
Memo

Memoryału nie ieh by podało coby rozumiało Dobru pospolitemu
congruum, aby Woiewodztwo dobrze informowane w tranoaliey
ach swoich lwnnezyą należyty uczyniwszy praeteritorum
cum futuris, mogło wiedzieć o podac nayspotrzebnieyszego w
Instrukcyi nowym Posłom na nowy Sejm obranym. Repeto
tu ieszcze wam już rzekł na inszym miejscu ze sub authori
tate ejusdem consilij mogą się odprawować Sądy Grodzkie
y Ziemskie Kommissya Skarbowa zgoła wszystko co do Do
mowey Politycznej należy Ekonomij, a osobliwie co do Ex
lucyi Prawa nil instituendo proprio motu ani innovando
owszem trzeba zeby particularis Jurisdictio każdego Woiewodz
była sub ordine universalney dla potrzebney Kointelligencyi Par
tium cum toto. Dla tego expedit ialwm nadmienić zeby to Con
silium Palatinale informowało exacte w tranzakcyach swo
ich Ministrow Status, iako tych, ktorzy z Deputatami przy
danemi Sejmowemi componunt przy Krolu Supremum Con
silium Samey Rzpltey authoritatem representando, ktorzy
ad manutenendum in ordine universale Regimen potrze
buią tego, aby byli informowani ialw procedens w każdym
Woiewodztwie negotia Publica według repartycyi cujuslibet Mini
sterij. Przez co nie ustanie nigdy suita Kommunikacya z wszy
stkich tych członkow ktorych będzie zdana cura Salutis pu
blica, cum corpore Rzpltey. Zabiegaiąc zaś przez Smierć
albo chorobę ktorego z Dziesiąt Posłow Sejmowych trzebaby
dla Konserwacyi tak potrzebnego Kompletu Zeby na Sejmi
ku Przedsejmowym oprocz Dziesiąt Posłow. Obrali cztercch club
Statutow seu vices gerentes ztąd przikazuią: zeby nie mieli
Activitatem tylko supplendo absentiam zmarłego albo cho
rującego Posła aby ob defectum Consulentium nie tamował

się porządek tym sposobem postanowiony do obrad publicznych. Dla tey że rauy in Casu Śmierci Senatora trzeba żeby Krol instan ti złożył Seymik y podał czterech Kandydatow iako się zwykło na Samy tylko Elekcyą Senatora. Iak tedy opisawszy iako Sub Tempus Interstitij Seymow Każde Woiewodztwo powinno swoy rząd partykularny prowadzić referuiąc się do generalnego listorym iuż wystawił Sub articulo Seymu. W tey zaś wey reprezentacyi powagi Rzpltey kiedy per Interstitium między Seymem a Seymem osadzone będą przy Krolu Ktery by Ministeryalne cum Potestate przywiedzenia do Exekucyi Praw a et Statuta Seymowe per Jurisdictionem Judiciale contra transgredientes. Tu zas przykładam indispensabilem necessitatem tey harmonij inter Status. Bo niech się każdy przez reflexuie iezeli to perpetuum chaos subsistet. Iako się można evoluere, extam confuso regimine listowego są trzy przynayprzod rauy. Pierwszy mamy Monarchicum statum w Krolu listory cokolwiek czyni iako czyni to musi sine participatione Rzpltey y Seymu. wszystka Vis guberny ad Ejus beneplacitum będąc devoluta. Pytam się iezeli w tym Jego nie iest potestas absoluta bo gdyby musiał za każdą okazyą albo dla iakiey expedycyi zwoływać Stany Rzpltey musiałby albo co moment Seymy extraordynaryine Składać, albo nieskładaiąc et absoluta potestate nie rządzić despituere Cywszystkim Consilio polickiey Kadencya dwoch lat nie przyidzie do czasu naznaczonego Seymowania. Co skoro z drugiey Strony Senat albo Ejusdem Ordo albo listowe Woiewodztwo Secrisive czyni et independenter od Krola iako to Konfederacye Zwiąsku rokrocznie to denotat Statum Democraticum et opposito Contrarium. Przez

oba

obudwa zas eversio totalis Rzpltey ktorey natura forma et validitas in unione trzech Stanow złączonych tak constituta ze zadna decyzya niepowinnabydz ważna iednego Stanu bez drugiego. Na tak wielkie inconveniens ktore nayniebezpieczniejsze za sobą pociąga Konsequencye y w tak przeciwnych sobie Jurisdyktyach ktore siz dzielii nie mogą sine periculo podziału Oyczyzny, rozumiem ze ich combinare inaczey niepodobna, tylko iakonaysciszleyszą trzech Stanow koadunacyą. Ta zas koadunacya inaczey bydz nie może Stante Interstitio Seymow kiedy siz Rzplta ex omni activitate wyzuwa tylko perpetua existentia trzech Stanow et exclusa omni particulari authoritate ktora ich dzieli: Rzplta Nasza powinna agere in operationibus suis iednostaynie. Tako Duza do ktory doskonałosci trzy attributa współcześnie concurrunt, y wtenczas iest na Schyłku, kiedy ią wzaiemnie tetrzy organa nie ożywiaią. Druga rzecz ze Jura Regalia iedne będąc w rękach Krolewskich, a drugie podzielone inter Status nie mogą producere tylko wstawiczne Sprzyczki, dissidencye, niezgody. I tak Krol ma absolutam Potestatem creandi Magistratus Justitiam distributivam, przez ktorą Captat seu captivat Libertatem, ma Jus congregandi Congressus Publicos, Ministri Status Hetman y Podskarbi maią także Jura Regalia, pierwszy Woyskiem, a drugi Skarbem wielowładnieyą dysponuiąc, Senat decydując często per Senatus Consilia Sine Equestri Ordine. Equestris Ordo ma tak że swoie Regalia, Stanowiąc Prawa ma juz bello et pacis ma moc Składania Podatkow, ma także Jus creandi Magistratus przez Elekcye Posłow y Deputatow. Ma na ostatek Supremam Justitiam w Trybunałach. Każdy nawet in particulari ma

w kondycyi swoiey Jura Regalia ktore pro libitu suo exercet
iedna tylko Rzeczpta ktora powinna miec wszytkie. Zadnego
nie ma bo sine ulla od niey dependentija kazdy sobie Panem
A zatym tych roznych Jurisdykcyi certamen nie dziw ze tak
wielkie generat zamieszania z ktorego się nigdy nieuwyplątamy
tylko coadunatâ trzech Stanow Potestate, aby ta agat wszędzie
y zawsze per Officia Subalterna tak podczas Seymu, iako y per
Interstitium az do drugiego. Trzecia rzecz iest ze wtak wiel
kim Krolestwie naszym niewiedzieć gdzie szukać Supremam
potestatem? rzeczesz kto ze iest w Rzpltey, a Rzplta gdzie? Na
Seymie co dwie lecie. a Seym gdzie gdy się zerwie? per con
sequens nie masz iednym slowem ani Supremam potestatem
Rzpltey ani Samey nawet Rzpltey do exercendam hanc Suppre
mam Potestatem, bo dispolucta in Partes, Krol ad Senatus
Consilia przenosi Rady a Equestris Ordo na Seymiki. Insze
Rady w Kazdym Woiewodztwie, kazde się z osobna po swoie
mu rządzi, tak dalece ze się mowić może Est aliud quod nos
regat. majus et in proprias ducat mortalia Leges. Gdyż sama
tylko Opatrznosć Boska nami rządzi, ale iako ta operatur
per causas secundas naprzykład to pewna ze moc Boska
Swiat oswieca, ale przez Słonce, tak y w rządach świata.
Bog nami władnie y rządzi, ale per potestates ktore są z Jego
Saméyze Instytucyi, y przez porządek ktory mu iest przyie
mny y ktorego koniecznie trzeba przy tak wielkim zamiesza
niu naszym, aby więzał indissolubili nexu rozdartą w niezli
czone części Rzpltą y zeby utrzymywał hanc compagem par
tium cum toto. Powinnismy konsyderować Rzpltą iako Serce
Nasze ktore iako wszytkie części Ciała Ludzkiego animat tak
do niego vicissim wszytkie vitales Spiritus concurrunt. Tako
wac Cyrkulacya ad Salutem Publicam nie powinna nigdy usta
wać

wat y owszem naturali motu wiednosa trzymac Rzpltą, do ktorey
ialio do centrum szczęścia pospolitego powinny vota et desideria
nasze zmierzac, aby per hunc fluxum et refluxum skutek desi
derionum na Nas obsiąść się rozpływał. Co się nie omylnie sta
nie kiedy przy Krolu y Ministrach Status będą miały indesinen
ter wszystkie Woiewodztwa Posłow swoich a w nich czuwaiących
Sprzrzow tak na publiczne iako nawet y na partykularne Pryn
cypatow swoich Interessa kiedy także Krol z swoią Radą będzie
miał nie rozerwaną nigdy Kommunikacyą per Consilia Pala
tinalia nie tylko z każdym Woiewodztwem y całym Stanem Ryce
rskim, ale oraz z każdym niemal Obywatelem, a zwła
szcza kiedy ani Krol, ani Ministri Status, ani Equestris Ordo
ani Senat żadney pro libitu non exercebunt Jurisdykcyi, gdyż
ta Jurisdykcya per unionem Stanow nigdy nie rozdzielona
w Samey władzy przytomney zawsze y wszędzie Rzpltey subsi
stet. A tak wstaną dissidencye y Emulacye szkodliwe inter
Status Jeden nic mogąc nic czynić bez drugiego, absoluta Pań
stwa będąc przymieszona iako należy ad Corpus individuum
Całey Rzpltey ktora Sama nad sobą będąc wolna powinna
panowac, a w niey y przez nią My wszyscy ktorzy ią wompo
nimus. Postanowiwszy Consilia Ministerialia przy Krolu a
Palatinalia po Woiewodztwach in hoc interstitio po Seymie szes
miesięcznym iako cura Woyskowych Interessow potrzebuie
z wielu okolicznosci y czasu pilności nayważnieyszey. Czy niechwa
lebny by był ten zwyczay introducere, aby Woysko tey Prowin
cyi na ktorey będzie alternata Obozem przez Miesiąc stało,
w tym obozie żeby Krol presens. był z Hetmanem. teyże Pro
wincyi y Deputatami Rzpltey do Izby Woyskowey Ministe
rialney należącemi, przez ktory czas niech by się popisy Woyska

tego y exercitia Militaria odprawowały. Przez co poliarata by się ta gotowość contra subitos casus ktora ich sama odwraca. Ten Speciem Kampanij Krol odprawiwszy y podczas Niey zordy nowawszy wszytkie Woyskowe Interessa ostatek czasu będzie mogł impendere interstitij z Inszymi Ministrami y Rada do ich repartycyi należącj: Trzy proponita zawsze maią pro Obiecto wszytkich publicznych transakcyi. Pierwsze quo ad preteritorum aby to do Exekucyi przyprowadzić co pro Lege reputatum. Drugie quo ad presens: o tym radząc, co może przypaść ex novo emergenti. Trzecie quo ad futurum temu prospiciendo co będzie powinno na przyszłym Seymie agitari wcześnie zbierając materye ktore Krol będzie miał proponowac na Seymikach Przedseymowych, przez co ułatwiać się będą negotia publica. ktore in hac filo trzymaiąc Rzpta na Seymie zgromadzona in plena activitate snadno bez zadney konfuzyi traktowac będzie mogła. Trzy takim bowiem Interstitium y na moment cura boni publici ustawać nie będzie, ktore ustawiczney potrzebuie attendencyi. I tu to rzecze że takowy modus Gubernij byłby zbytecznie onerosus tak Krolowi, iako y tym co Gubernium componunt gdyżby całe życie impendere trzeba na publicznych Interesach. Prawda że luxuriosa frugalitas pana est, pigro, chłopiciu bieo labor, hac aetate imbecilles sumus dura, atq intoleranda credimus. Przyzwyczaiśmy się do nierządu Porządek nam nieznosny, y że się o Dobro pospolite Staramy niluzemnie, zda się nam że dobrze y słusznie: czynie o nim radzić niepodobna. Prawda y to co dawno napisano in Libertate Labor, in servitute dolor. A zatym temu tylko praca może bydz przykra komu niewola smakuie. Ilubo przyznaią że in Statu libero większego dozoru potrzeba niż in Monarchico

chuo. Te iednak sposoby ktore podaię ad Regimen tynaymniey niebędą prawowite zniosszy bowiem raz nierząd ktory fatra ginem negotiorum generat, a zadnych non decidit; przy dobrze zas postanowionym porządku inszego starania nie będzie potrzeba tylko tego iako go utrzymać. Utrzymać zas inaczey niepodobno tylko per continuam vigilantiam gdyż przez toż samoze consilium perpetuum subsistet, ubędzie materyi ad consulendum: medium non decerit unquam Eccli Phabus iter radijs dum omnia lustrat. Dla czego to Astrom przeminiet, y przepagat natury kazdego Stworzenia bo się po całym Swiecie iednakowo promieniami Swemi distribuit Dla czego się Structura Swiata y Ziemi przez produkuye Swoie iednostaynie konserwuie, bo że Słonce regulari et continuo motu ozywia, A osobliwie dla czego inne Konstellacye y Planety żadney odmianie y rewolucyi niepodległe są, bo Słonce ktore nad nimi przedominatur, nigdy w biegu Swoim nieustaie. Zgoła finaliter mowiąc o nieustałey applikacyi około Dobra pospolitego tosmy powinni czynić to żeglarz z okrętem żegluiącym po Morzu, raz zprawę podniosszy żagle y zordynowawszy Instrumenta potrzebne do szczęśliwey nawigacyi spokoynie siedzi przy swym kompasie, Czemu? bo Szteru z ręki nigdy nie wypuszcza ktorym dirigit prostą drogę Swoią do portu zamierzonego.

PLEBEJI

Ten Stan lubo posledni a osobliwie w Polszcze naszey gdzie iest in tanto vilipendio ze się może o nim prawdziwie mowić Obprobrium Dominum et abjectio Plebis. Powinien by u nas w większey bydz Konsyderacyi iako ten ktory iest

wszytkich Panstw podpora. W naszym zas lubo iest naypodleyszy nie trzeba go sobie wazyc pamiętaiąc nato co Mędrzec Panskie mowi. Qui spernit modica paulatim decidet. Zkąd bowiem obfitość z Krajow, zkąd Podatki w Skarbie, zkąd reformy w Woysku ieżeli nie a Plebejis, tak dalece że gdyby Ich niebyło musiałby się Szlachcic w Chłopa obrocic sam pracuiąc na wyżywienie swoie, ani by się mogł zwac Panem gdyby nie miał poddanego Ta podpora naywyższych Kondycyi ludzi godna wielkiego respektu, a nadewszytko Miłość bliźniego y powinność Chrześciańska exigit po nas abysmy Chłopow nietraktowali iako bydlęta. Mało natym że Chłopem robią iako Wołem że im go wolno przedac iako Szkapę albo Psa; Ale w naywiększe bo przeciwko samemu wyraznemu Prawu Bożkiemu, bylem dał sto grzywien mogę go impune zabic, iako by życie ludzkie nie było ejusdem pretij przed Panem Bogiem, y rowne homicidium tak naywyższego iako y naylichszego człowieka; Uważmy przezrawszy się po całym Chrześciaństwie że ten Ludu pospolitego contemptus w iedney tylko Polszce naszey tak wielki. Owszem gdzieindziey w Państwach ktore się też Wolnością iako y my szczycą, Status Seorsivum Regni componunt iako to widziemy w Szwecyi Anglij Hollandyi Szwaycaryi. Co my to się obeydziemy bez Ich Rady, ale nie obeydziemy bez pomocy. Ta zeby była Słuszczna reflektuymy się według Boga ieżeli chcemy zeby nasze Państwo było Regnum Dei czy godzi się w Krolestwie Chrześciańskim, iako w Poganskich, tyle practicatur, Chrześcian miec za Niewolnikow. Co za Prawo zgadzaiące się z Boskim y wszelką Sprawiedliwością może mieć, kogo w Niewoli trzymac. Bog przy Stworzeniu człowieka dał mu wszelką wolność nad sobą iakimże sumnie-

nieniu.

niem mogą mu ią odiąć; co mogł mieć za Prawo nad nim? chyba te które armorum Ius daie, kiedy kogo zawoiuią, albo nie przyiaciela, albo Ius publicum, kiedy kto iest Suspectus, albo conuictus de aliquo Crimine, albo Ius rationale, kiedy kto szaleie, y kiedy mu Samemu wolność bez rozumu stanie się niebezpieczna. Iczy dosyć że iest na tym ziemi Chłopa mego Panem, żeby mi było wolno transgredi, tę naysfundamentalniey szą wszytkich pospolitosci regułę. Suum cuiq. Iczyż przestaie urodziwszy się Chłopem bydź moim bliznim? żeby się godziło krzywdę mu czynić, et extendere Ius Dominii, oprocz tego co mi od niego należy, nad tym co sobie krwawo zarobi, ktorey denuymy przy tym co może bydź za racya Polityczna Plebeias mieć za mancipia, trzymaiąc Ich sub titulo Niewolnikow. Ia z tąd wnoszę dwa extrema prajudicia; Pierwsza że naturalna Człowiekowi chęć zrzucić z Siebie co mu ciężyła zatym obawiaią się trzeba żeby kiedy kolwiek niechcieli się wyrzec z tak ciężkiego Jarzma niewoli, cum periculo Oyczyzny fatalnym przykładem buntow ukrainskich podniesionych z Okiekazyi Oppressorow Possessionatow, z ktorych doznalismy iakie gravissimi Sunt morsus irritatæ necessitatis. Drugie prejudicium z ktorego aktu wielkie pochodzą inconvenientia, a z tąd osobliwie że Lud Nasz pospolity staie się nieużyteczny bo nie robiąc tylko z przymusu, nie mogą mieć żadney ochoty do Zarobku, nie mogąc go bydź pewni, ani żadney Industryi ad artem Mechanicam, tak potrzebney do Ekonomij, bo przy mizerij rozum tępieie, dopieroż nie mogą bydź sposobni ad artes Liberales, bo w kazdym Człowieku unum et primum Studium vere liberale est, quod Liberum facit. Wszytko mu za nic nie mogąc niczego z wolnością zażyć. Choć

iest podlego rodu może mieć talenta ktore należałoby szalować non secundum qualitates Rodziców, ale secundum qualitates animi. Dlatego też nie widziemy w Polszcze naszey, iako w inszych Państwach, ani dozoru w Ekonomij, ani tego pożytku z Gospodarstwa, ani tey przebiegłości w Handlach ani tey nayostrzeyszey Indystryi w Rzemiesłach. Jakie zaś ztąd detrimentum Rzpltey niech każdy uważy. A do tego oprocz szkody in publicum. Ja nie widzę co może bydz in particulari nawet Dziedzicowi za pożytek, że Chłop iego Niewolnikiem. Nietrzeba uchowuy Boże wymowac prerogatywy Stanowi Szlacheckiemu ktorą ma nad swoim Poddanym są Iura Dominij wszytkiemi Prawami Rzpolitemi warowane, ale nietakie iakichby nayuyższy Monarcha niemogł bez wielkiey Krzywdy usurpare nad Swoim Poddanym, bo naprzykład miano by go za Tyrana nie za Pana gdyby proprio nutu komu kazał wziąć życie, to iest gdyby delinquentem nie kazał karać, per ordinariam viam Justitiæ. U nas bez Sądu często y bez słusznej przyczyny woli swego Chłopa każdy Szlachcic może stracić Jeżeli go na Gardło sądzą, to pospolicie tacy ktorzy nie maią naymnieyszey Juris notitiam, ktorzy per consequens dobrym sumnieniem niepowinniby administrare Justitiam a zwłaszcza in causis Criminalibus Jus gladij, według wszytkich Państw zwyczaju nie należy tylko supremæ Potestati, a że ta iest w Samey Rzpltey ponieważ każdy z nas iest Pars componens tę Rzpltą. Cóż mi się za krzywda dzieie kiedy to Jus gladij transferam do Jey Jurisdictiyi nie stracę go ani mi się żadne prejudicium nie stanie, kiedy iako członek Corporis Rzpltey particulare moc Jus Dominij in universali exercebo.

Jeżeli Rzplta ma Jus gladij na demnę Samym, a za coż go nie ma

ma mieć nad moim Poddanym. Przeto należałoby ea prima tylko
Instantia sądzić Dziedzicowi Plebeiusz. adau Jmtę Wolność aby mo
gli appellować do Grodow gdzie Jurisdykcya Rzpltey constituta
y gdzie supponitur ze cum majori aequitate Sądy się odprawuią
Jezeli to repugnat auctoritati którego Dziedzica sądzi się w Grodzie
z poddanym swoim, niech że obawy żadney we wszystkich Państwach
Sprawiedliwość administratur. Jnaey w Trybunałach Parlamen
tach Regni nayuboższy Chłop pozywa się o krzywdę swoią z Pa
nem z Monarchą swoim, y wygrawa sprawę jezeli ma spra
wiedliwą non deroganbo przez to Juribus Majestatis. A za
tym choć Szlachcic iest Pan vdzielny, nad Chłopem swoim,
przez ten którey cytuią przykład powinien nie mniey sub:
esse Supremæ Potestati Rzpltey w uczynieniu Sprawiedliwo
ści Poddanemu swemu, gdyż to bynaymniey non præjudicat
Privilegijs Libertatis, præjudicat zaś Juribus Rzpltey kiedy ka
żdy in particulari należące Jey samey vsurpat, præjudicat
owszem samey Wolności, którą authoritas Rzpltey naywyż
szą czyni, y naybespieczniejszą utrzymuie Mowiąc iestże
daley o niewoli Poddanych naszych, przykładam z tąd Ruinę
pewną Kraju. Rzecz to oczywista przez codzienną experyen
cyą gdy się trafi, że moy chłop y Poddany będzie dobrze osia
dły u Sąsiada mego, musi mi go wrocić, przez co y Wieś cała
się zrobi spustoszy y Chłopa dobrze w mniey osadzonego ruguiąc
z osiadłości iego ruynuie. Trafi się także, że mam więcey Podda
nych niż gruntu, a Sąsiad więcey gruntu niż Poddanych, niepozwa
laiąc żadnemu dlatego że moy Poddany opuści Dziedzinę swoią
z bytecznie Ich rozmnożeniu prowadzi do ostatniey mizeryi, a Wieś
Sąsiedzka odłogiem leży nie maiąc się czym osadzić przez co wiele

czyść naszey Polski pusta z wymay Podatkow Rzpltey y luszywdą Dzie
dzica ktory nie maiąc własnych Poddanych, cudzych nie może
osadzać; z obcych także Krajow Chłopa niezwabi, bo ktoż by
chciał dobrowolnie stać się Manupium, y podać się worzywszy
niewolą wiedząc w iakiey w Polszcze są Plebeij. Z tąd to wno
szą że y Rzplta, y kazdy Possessor większy dalekw miałby pożyt
tek gdyby ad proportionem gruntow zgodzić się z Chłopem czy
na robociznę czy na inne powinności, y czynsze, a de certo dać
mu wszelką wolność in transmigratione, ieżeli zechce na inną
Dziedzinę, bo ta wolność będąc powszechna, ieżeli własnego Pod:
danego stracą będą mogli bespieczniey nabyć cudzego, y bylem go
nieprzeładował, y byle był pewien tego co sobie z pracy swoiey z
bierze, nad to w mi dać powinien, nie puści się osiadłości swoiey
świadkiem tego Węgrzé: ktore widziemy osiadłe y dostatnie nad
Granicą Śląska albo w Prusiech, ziednęy tylko Respektuią wolno:
ści, ktora będąc generalna widzielibysmy cały Kray tymże Spo
sobem y w osiadłościach et in agriculturą obfity, z pożytkiem daleko
większym tak Rzpltey, iako y partykularnego Dziedzica. Rzpltey,
bo przy wolności dobrze pomiarkowanej ludu pospolitego może
się spodziewać z tego Kapitału swego przy większych osiadłościach
że tyle pustek w Polszcze nie będzie, ktore są przyczyną tak po
dłych, y mizernych sił naszych, gdyż to rzecz nie podleta ze Kray
tak żyzny we wszystkie urodzaie obfity, a cale nie ludny ledwie
Czwartą część odłogow y lasow. Może się spodziewać
y większych Podatkow z większą Szlachectwa płacących. Może
się na ostatek spodziewać przy większych chandlach większey pieni
dzy z za granicy ich y cursus mobilior subveniet potrzebom tak
publicznym iako y każdego partykularnego Dziedzica Lasy y Dobr

Lasowych

Possessor trzymaiąc Poddanego w tey powinności na którey go naszo-
im gruncie, y proporcionate do gruntu osadzi, y nieczyniąc mu
żadney krzywdy, tak żeby mogł bydź y Życia pewien, które Spra-
wiedliwość pospolita każdemu ubespiecza, iako y tego w sobie
z krwawey swoiey prawy zbiorze może się spodziewać przy tey że
albo ieszcze większey utracie, że Chłop z Worem do Gumna go
nie przyidzie, że zwiększą ochotą y pilnością gospodarować bę-
dzie y na Pana y na siebie, że y Pana w Podatkach zastąpi
Przy takiey generalney Ekonomij nie będzie po miastach y Mia-
steczkach ta co teraz iest dezolacya Jaka bowiem w tych Bu-
dynkow Ruina, iaka nie ludność Obywatelow, iaka indygencya
Mieszczanow, iaka incapacitas Rzemieślników, iaka insuffi-
encya Towarow, iako na ostatek przy wielkim nie dostatku nie
rząd in Politie, co tego za rayą? nie inszą, tylko że od nikogo
lud pospolity protekcyi nie ma, a od wszystkich krzywdy, y że
nigdy Mieszczanin nie doydzie Sprawiedliwości z Szlachcicem.
A przecię iżeli gdzie to w Polszcze Nayey osobliwszą trzebaby
mieć Curam Konserwacyi Miast y Miasteczek. My bowiem na
zbogacenie się po morzu nie pływamy iak inszy Narody. Te są
Nasze Emporia utrzymuiące całego Państwa Commercia, y bez któ-
rych żadnego pretium nie miały by Nasze Dobra y Substancye
A za tym iako każdego Interes wchodzi w pospolitym dozorze
chować iako nayważniejszey Konserwacyi Miast y miasteczek tak
trzeba żeby miały immunitates et Privilegia iako w inszych
Krajach broniące y zasłaniaiące ie od wszelkich napaści zaktore
kolwiek y Szlachcic będzie karany kiedy sobie po szlachcicku nie postępuie Mość:

Granie, ktorych Securitati providendum ze wszystkich Stron. Nie
mas bowiem tak mizernego Mieszkanca zeby swoiey chaty nie ogro
dził, nie masz nawet takiego Stworzenia zeby mu iego natura nie
dała do obrony Nasza tylko tak iest nieszczęśliwa Oyczyzna ze
lubo iest continua meta ad Sagittam, nie ma ani Fortu na Gra-
nicach, ani Woyska dostatecznego w Polu zeby mogła należyty
Nieprzyiacielowi uczynić resistencyą. A przytym wszelkiey
Konsyderacyi możemy bydź, przy takiey Sytuacyi u Postron-
nych, ktorzy nas po Sitach Naszych miarkuiąc iedni nie boią
się temere y bez żadney przyczyny aggredi, drudzy chociaż Nam spry
iaiący żadnego ratunku nie dadzą. nie mogąc ani Im ani nam za
Dną bydź pomocą. I chociaż Ich ieden Interess z Nami wiąże z tru-
dnością się Naszego chowyca widząc że Sami rzec opuszczamy tak
Dalece że nikt Nas ani bronić się, ani Konsyderować nie może. Trzy
są niebezpieczne w Nas praeliminaryie y budzące nas bardzo
w niepewney obronie. Pierwsza że dysiamy w Polu Postron-
ne, na ktorych się zawodziemy bo ieżeli in virtute Kolligacyi,
tę Zwyczaynie a nigdy oportune nie czyniemy, albo ie czynią,
albo nie maiąc Sami ich dostatecznych, ktoremi byśmy mogli
Zarowno prodesse Kolligatom Naszym, miasto iakiego zysku
Zysku musiemy zawsze na tym targu tracić z wielką szkodą.
Naszą albo drogo okupuiąc Kolligacyę, albo ze wstydem mo-
wić Protekcyi szukaiąc zeby nam ktoś w potrzebie succurrat,
a zwyczaynie tę opiekę kosztownie przepłacaiąc. Swiadczy
tego ostatnia Woyna Szwedzka, tyleśmy mieli Opiekunow ile był
woiuiących między sobą Narodow, Żaden się nie deklarował
Nieprzyiacielem Oyczyzny, dla czego każdy ią przyszedł bronić

ieżeli

ieżeli nie dlatego że Sama przez się żadnemu się z nich obronić się nie mogła. Druga w nas preolubpaya nie mniey Szkodliwa pochodzi z naturalney naszey wrodzoney Samey cnoty. Tak iest in nata w Narodzie Naszym animi Generositas y odwaga że dusza iąc Serca naszego Męstwu, nie uważamy ieżeli siły do niego correspondent. Czekamy extremos casus bez żadney gotowości, czemu? bo się Ich nieboiemy, lubo ostrożność zpowagą pomieszać się mogą przy lżeyszych albo przy nayleprzych rzeczy zawsze reflektować się trzeba; ze insanis Sapiens Nomen ferat, aequus iniqui: Ultra quam Satis est virtutem si petat ipsam. Tak według naszego Zwyczaiu Woyska dopiero zaciągamy, kiedy smy prawie zawojowani, y dopiero na nowe zaciągi podatki Składamy, kiedy ie Nieprzyiaciel miasto Poboru wybiera. Do tey Szkodliwey na obronę Naszą renitencyi contribuit siła przyczyn czasem się ad Varios casus; Ztąd trzecia preolubpacya że w ustawicznym Życiu niebespieczeństwie, stało się Nam tak familiare że się by naymniey niczym nietrwożemy, lubo mors minus poena, quã mora mortis habet. Przyuczeni ad continuas Calamitates, że Nas ieszcze nie dolusnały firmiter rozumiemy, że zkądkolwiek wybrnąć uszy wybrniemy y zdrugiey, mowiąc pospolicie: Niemie to. bywało ieszcze gorzey, a wyszliśmy ztego. Rzekłby kto zesmy posli na owego Prostaka Lwowy przyszedszy nad Rzekę y chcąc ią przeyść suchą nogą, zatoczywszy nie chciał spokoynie azby wszystka splynęła, lubo widzi że Jey nie ubywa. Tak y my Naszych rewolucyi czekamy końca, lubo wraz nowe z hierzydu Naszego wynikaią, iakby Woda z zrzodeł nieprzebranych, ktora labitur et labetur in omne volubilis aevum. Uznawszy tedy że obro

na Krolestwa dependet a quantitate Woyska, nibi temu nie sprzeczy ze Sława Narodu a qualitate Jego. Ta osobliwie przywiązana będąc do Professyi Woiennej, sprawnie ze ochotnie drzewo lecie, ktore się na nię porusza. I tak dla ukontentowania iakiey Papryi naprzykład chciwości życia nie postradam bo bez niego nami mi się nie przydadzą naywiększe zbiory y dostatki; Dla Sławy zaś gotow bądź ginąć, bo go ta nieśmiertelnym czyni, y rownie go z życiem nieodstępuie. Ale ze przy naturalney Sławy inklinacyi, trudno się nabydz bez zadnych do nabycia sposobow, starać się potrzeba trzymaiąc iako naybardziey Woysko in disciplina Militari ktora naywięcey do zwycięstwa contribuit, y do szczęśliwych Sukcessow woiennych, y bez ktorey naywiększe y wrodzone Narodu Naszego Męstwo niczego nie dokaze. Iako bowiem drogi kruszce minoris est pretij, policzy mu szkła Rzemieślnicza nie dopolorowy y formy, iako kamien dobrze ociosany większego szacunku nabywa, y iako naylepsza rola zadnego pożytku nie przynosi odłogiem leżąc policzy Jey nie uprawią; Tak y nasze naturalne do Woyny talenta na nic się nie przydadzą sine arte et cultura. Widziemy to tak w dawnych historyach iako y ocrzyma naszymi ze Sama reverencya Woyska tak imprimit terrorem Nieprzyiacielowi, ze go albo nie śmie zaczepić, albo iezeli zaczepi, nim przyidzie do bitwy, wpad zwykle w ony od takowego Woyska bywa, ktore Sława praecedit. Te przyczyny oczywiste zalożywszy przyznamy nie podchlebiaiąc sobie ze non vitio Gentis, y tey ochoty woiennej ktora nam przyrodzona, ale ob defectum voluntarium Status Nostri, y miarkuiąc się ex progressu Nostro bellico, trudno utrzymać tak wielkie Przodkow naszych reputacyą modo praesenti bellandi tam dispari od inszych Sąsiedzkich Narodow. Doznalismy tego fatali Seculo Nostro ze Nieprzyiacielowi Naszemu zadnego odporu dać nie mozemy. Wchodzi

do

do kraju pewien ze zadney rezystencyi nie znaydzie opanuie potym
caly kray, pewien tego ze iego Stylow nasza lekka Militya nieprze
lamie. O naszym Chlebie nas wojuie, my defensive się trzymaiąc
miasto orezem Konstybucyami y Prowiantami zastawiaiąc się abi ieden
Nieprzyiaciela wygladaiąc z Lasow, aby ialiego Stylowacha por
wac; nie mogąc wstępnym bojem oprzec się et tentare przez gene
ralną bitwę Fortunam całey Oyczyzny. Pytam się na ostatek co
za bespieczenstwo bydz może od Woyska nieposłusznego, ialeo to
Swiadczą owe związki y bunty Woyskowe w Kolach Rycerskich
podczas których ani Rzplta nie iest bespieczna Integritatis suae
ani Szlachcic w Domu, ani Chłop w swey chałupie. To zas niepo
słuszenstwo iakie pochodzi, często ex irregularitate płacy. Wolałbym
nie mieć Woyska niż mieć nie płatne y nie cwiczone; bo miasto pe
wnego z niego bespieczenstwa, periculum owszem pod czas Woyny,
kiedy Nieprzyiaciel snadnie się zniszczy, nabywa Jure belli Prawo
do posiedzenia kraju. Periculum y pod czas pokoiu, bo się sami
Naszym Woyskiem wcwiczemy, enervando Populum podatkami
których insufficiens quantitas, y nie porządna przy tym Dyspo
nuiąc non providendo Żołnierzowi dostatecznie, sprawuie zeglo
dny y szczupły dewocat wnętrznosci Oyczyzny swoiey. Stąd
Sędzi się zeschadzaią na Seymach, y roznych sposobow zażywaią
aby mieć Woysko należyte, Komput Jego formuią na Papierze
Podatki składaią na zapłaty y konserwacyą Jego, a nieprzykłada
Starannego starania aby się można z tego Woyska spodziewać
obrony Sławy y bespieczenstwa, Jest to taka contrarietas iako
w tym, ktory z tąd wielką prace y kłopotem budował, iakoby miał
żyć na wielu; a przy tym sam żył marnotrawnie iakoby miał
umrzeć nażajutrz. Status Nasz ktory nic nie ubespieczaia
iest prawie na Stylu nie może sobie obiecować trwałego do
stoienstwa, a przecie w tym co do konserwacyi Jego należy

agitamur continuo motu ialubysmy chcieli wystawic perenne opus Seculorum, lubo w niczym go consolidando, y czas y prace y koszty niesłychane marnotrawnie consumimus, nigdy nie będąc pewni trwałego z nich pożytku. Dwa są Każdego Państwa objecta w konserwacyi Woysba regularnego. Pierwsze wojewac cum spe felicis Successus kiedy Woyna inevitabilis: Drugie utrzymac Pokoy si vis Pacem para bellum. tak aby sama należyta zawsze gotowość do obrony odwrociła pełne ambicyi y chciwości imprezy obcych Monarchow czuwaiących vigilanter na pogodną okazyą rozprzestrzanienia granic swoich cum detrimento Sąsiadow. A za tym tychże sił trzeba ktoremi by można et vincere et parta tueri. Nasza Polityka iako każdey Wolney Rzpltey powinna bydz Chrześciańska. Nie zaczynac nigdy Bellum offensivum dla przyczynienia Krajow kiedy obszerność dość wielką mamy za łaską Pana Boga. Rozległość bowiem ich im większa, tym większey potrzebuie do obrony pilności. y spokoyney nie dopuyzcza possessyi. Kiedy Rzym w wolności swoiey excellebat, iżeli nie wten czas, gdy się w swych murach continebat; Iak począł extendere terminos Imperij do samych prawie granic Świata, tak sam znalazł terminum Wolności y dostoieństwa swego. A przy tym myli się często w Raturnku ten, kto non acquisita sed acquirenda computat. Nasza maxyma nie pragnąc cudzego, ale bronić tego, czegośmy ieszcze przez Nasz nierząd nie utracili, y zachowaną potrzebną dystynkcyą między zbroyą y zazdrością, pierwsza iest sprawiedliwa bo chce konserwowac to, co komu bonum Jure należy, druga niesłuszna, bo pragnie nabydz cudzego.

Itu kto rzecze: Coż tedy po Woysku? Na co odpowiadam że ich litas jego większa bo pewna w tym, konserwowac to co mamy

niż

niż nabywać inertia spe lucri tego, cobysmy pod wątpieniem mieli mogli; Nie trzeba się przy tym ubespieczać podczas Polwoju chociaż nie mayż Woyny Każdy Status ieżnalowo ma niemniey swoich Nieprzyiaciół, ktorzy ieżeli vprawiżnie inwijlant iako zazyć pogodney obłazyi: ad aggressionem toć się zawsze spodziewać y mieć na Ostrożności, y bydz gotowemi ad resistendum Iako czynią inne przezorne Narody: tum quod cum Pax est trepidant formidine belli. A ieżeli na ten tylko koniec wszytkie są Woyny, aby dobrego Polwoju dostąpić; Toć Polwy rozumiem utrzymać y bespiecznie vgruntować nayważeysze staranie bydź powinno, nie woiuiąc, ale na utrzymanie go Woysko chowaiąc należyte. Dwie są principalne tego rauye: Że ta gotowość daleko bardziey trzeba utrzymywać in Statu libero niż in Monarchico: Pierwsza bo tam gdzie ieden Krol wielowładnie panuie, choć go insperate Nieprzyiaciel zaszczyci Snadno za iednym rozkazem wszystkich sił Państwa swego dobędzie na potrzebę y skuteczną swą obronę. In Statu zaś libero trzeba wprzod formować Rady, na tych Radach trzeba zgody przy zgodzie dopiero pospolitey, trzeba Składać y wybierać podatki, za ktore trzeba zaciągać Woysko y tandem wojować, a interea cierpieć y ponosić z ciężkim uiemieżeniem omnes fructus belli: Druga rauya że in Statu Monarchico partykularny przez Woynę nie wiele straci; bo przez nayniższą skłonszy Jey cuentum Oyczyzna jego choć się w nowego Pana odmieni, on iako był Poddanym tak będzie. U nas non item bo przez nie dostateczne siły Nasze na Woynach pewney sławy nie mogąc, nie omylna Nas czeka Strata nie tylko Oyczyzny ale Swobod Wolności naszych ieżeli na obronę Ich Woysko takiego nie będzie przy ktorym bysmy mogli Ich bydź bespie

Sey stawało pro Nervo belli, bo to oszczędza podczas Woyny Poddatki extraordynaryjne składać, albo gwałtem żyć ex rapina. Sami siebie mniąc miasto Nieprzyjaciela. Do tego porządku trzebaby zawsze y podczas Polskiey konserwować completum Numerum Officerow o których trudniey dobrych, niż o prostego Żołnierza, ale tak aby Kapitani Porucznicy Chorążowie których potrzeba do pięćset Ludzi realiter służących mieli zawsze Żołd Swoy zwyczayny, y zupełną zapłatę, Drudzy zaś których tylko provisionaliter trzymać należy in casum omnis eventus mogliby się kontentować połową Żołdu Swoiego iako nie będąc obligowani do żadney służby podczas Polskiey oprocz samych Popisow, y wtenczas kiedy ich zawołaią. A tak gdyby Rzplita miała podczas Polskiey Czterdziesci y Pięć Tysięcy Woyska y pieniądze gotowe na zaciąg alterius tanti do tego komputu byłaby bespieczna żeby Jey nikt nie śmiał teritorium aggredi. In casu zaś Woyny miawszy każdy Regiment ex Massa gotowe pieniądze trzebaby każdą Chorągiew rozdzielić, to iest zostawiwszy Polskiey Kapitanowi alias służącemu, a połowę dać Subalterno. aby te rekruty nowe inkorporować między starego Żołnierza, którem rekrutam dowiązać będzie potrzeba do zupełnego Komputu obu dwu Chorągwi, tak żeby mogła Rzplita na każdą potrzebę mieć przez tę multiplikacyą in instanti Dziewięćdziesiąt Tysięcy Woyska regularnego. Należy przy tym obmyślić fundum także perpetuum na Artyllerya która iest broń przemyślna każdego Woyska, Item na konserwacyą Fortec iako y na Erekcyą Nowych gdzie ich pro opportunitate Loci potrzeba. Na szkołę także Ingenierow o których u nas trudno, albo w nich consistit ars praecipua Militaris. Są także w Inszych Państwach chwalebne instytucye, którychby trzeba naśladować, iako to szpitale na Żołnierzy, co bowiem słuszniey szego żeby ten, który życie swoie kosztuie na usłudze Oyczyzny miał go czym sustentować do śmierci kiedy albo

albo Starością albo Kalectwem przycisniony nie będzie sobie mogł za
robić chleba. Niemniey potrzebne y Szlachty Rycerskie, ktore sposobią
Młodzież do służby Woiennej Piszey konney, do Artyllerysi do
dobywania y obrony fortec, aby nie szukali po cudzych Krajach
in hac arte expertos. Alias iako ztąd pochodzą wszystkie szczęśli
we woienne progressus, tak bez tey z młodu zaraz applikacyi długo
się trzeba per praxim ćwiczyć w powinnościach Woyskowych
Szlachta zas Rycerska producendo Woysku te wymienione nasienia
Stanie mu się iako zrzodło Rzeczy ktora nigdy nie cnyciha, iako
Korzen Drzewu, ktory czyyne owoce przyymuie; y ieżeli naywonnie
sze badziłło nie da zapachu, policz ie na ogień nie wrzucaią tak
bezdzey naturalney Cnocie, ktorą fama obscura recondit trzeba po
modz, aby ią zagrzebaną dobyć, ieżeli ma słynąć przez to co się do
dostoynatosci stimulat. doznaiąc przez experyencyą iak ciężko
złe z młodu nałogi przełomać. y ztąd Edukacyą naprawić. ktorą
powinna Oyczyzna iako dobra Matka taką dać Synom swoim
żeby z nich mogła mieć pożyteczną pociechę y usługę. Przy Edu
kacyi zas Woyska należytego, trzeba by znieść Szlachtuy u Nas Zwy
czay, waruiąc aby się nikomu nie godziło mieć sub titulo Gwar
dyi ktora Samemu Krolowi należy żadnych Nadwornych Woysko
wych Ludzi, zwłaszcza gdy Rzplta przez postanowienie dobrego
porządku Każdemu, iako powinna obmyśli Securitatem. Perni
tum bowiem ztąd że może się taki znaleść, ktoremu przeniwko
Oyczyznie Nieprzyiacielska iako Potencya na swoię impreze
Suppeditabit medią pieniężne do znacznych zabiegow y niemo
pod pretextem Nadwornych Ludzi ten ktory się da ułowić może
militare in rem tego, co nato łożyć będzie. A do tego zayść iako
Zaysza między dwiema Familiami, obligacya pewna do Woyny
domowey, temi Ludźmi Nadwornemi wesprzyć przeciwko sobie stać
się mogą snadno cognata aures. Przyznaię że dostatnieysi ex Zelo Oy

Oyczyzny ²usługi ¹proprio Sumptu zaciągaią Woyskowych Ludzi, ale za ochotą zwyczaynie degenerat in rapinam. Nie maiąc bowiem Sposobu do Sustentacyi takowych Partyi pro Libitu usurpata Authoritate Konsistencye im daią Kontrybucye na nie Składaią: Stamtąd lekkie posiłki w kupy się potym swywolne obracaią na Samo tylko uięmierzenie ubogich Ludzi. I tego bym życzył żeby partykularnemu nie godziło się mieć Fortec, bo nie iest żaden in Statu tak ie trzymać, y takie w nich mieć presidia iakie należą do obrony Ich, przez co snadna obiatya dobycia ich Nieprzyiacielowi którego po tym trudno z nich rugować, kiedyby tedy chciał mieć Ludzi należące Rzpltey, niech Ich odda pod Kommendę Hetmana, któremu władza generalna należy nad wszystkiemi woiennemi Ludźmi którzy chcą mieć Fortecz w Dobrach swoich niech że w nich czasu presidia Rzpltey, która może lepiey securitati Ich providere niżeli partykularny którego na to nie stanie. Nie chcę się daley rozwodzić w tym co ad regularitatem Woyska należy, iako y ad exercitia et disciplinam Militarem. Mamy dość dobrych Przykładow do naśladowania w zwyczaiach innych Narodow które porzuciwszy dawne woiowania sposoby starаią się iako nay lepiey ieden nad drugiego excellere. Co y my Snadno potrafimy byleśmy Sami chcieli, y byle abusus z Naszego Nierządu pochodzące nie tamowały naturalney dyspozycyi którą mamy do Cnot woiennych.

De KRB.

In materia Skarbu każdy zyiący według swoiey Kondycyi Sądzić może, że ieżeli in Statu particulari dobra Ekonomia potrzebna bez którey nikt się obeyść nie może, dopiero z uszytkich Państw Rządow powinna bydź fundamentalnym warun-

kiem

luiem. Widziadliem tego niektore w Europie: Zkąd taka Ich potencya, zkąd wewszystko obfitość? nie z obszernosci Kraiu, nie zliczności Narodu ale z dobrey Administracyi Skarbu publicznego, z tąd że commercia et Industria Obywatelow produkuią cyrkulacyą pieniędzy, tak potrzebną ad prosperitatem cuiuslibet Status, iako swoią cyrkulacyą wiele do życia Ludzkiego: ztąd zwłaszcza nay bardziey że każdy Fortunę swoią prywatną zakłada w Fortunie Oyczyzny contribuendo z ochotą do tego do czego przez powinność iest obligowany. Uczy Nas Ars Mechanica że cum adminiculo Instrumentow Matematycznych możemy lekko dźwigać by nayważsze ciężary, tak y w Skarbowym Interesie wszystkie onera stanąć znośne, bylesmy że z należytą proporcyą umieli miarkować, y taką z kąd by mogła się Rzplta iakiego emolumentum pewnego spodziewać: nie iak dotąd, gdyż wielkie owszem detrimenta ponosi, y gdyby inszey okoliczności, do zamięszania niebyło, to sama, iaka iest u Nas Skarbu ordynacya przynuszalną zawsze będzie przeszkodą do dobrego in Regimine postanowienia. Uważmy proszę, iako modus poddatkowania zwyczaynie progressum obrad publicznych nacechuie y symptomatyzuie. Iako retractatio płacenia Podatkow zawodzi naylepsze chęci Dobra pospolitego starania, iako przy tym szczupła y mierna Podatkow Quantitas, ubogim nie mniey ciężka, a Publico commodo nie pożyteczna niedopuszcza nayzbawiennieyszych wykonać Intencyi. Iako na ostatek Administracya Skarbowych Interessow Rzpltą krzywdzi, a prywatnych tylko bogaci. Że zaś inter capitales defectus Status Nostri, Sądzę ten nayważszy, ktory pochodzi ex indigentia Skarbu. Pytam się o tego za Rayą że przy tak wielkiey obfitości kraiu, chociaż u nas wszystko, choć gdzieindziey z daleka większą żyznością rodzi, a przecię tak wielka raritas pieniędzy? Nie insza iest tylko ta, że tego zażyć nie umiemy, co Nam Pan Bog daie; Jesteśmy iak owe Drzewo ktore się tamie z Wielkiey obfitości owocow swoich y nad ktorym

napisano Copia me inspem fecit. Dostatek y bogactwo widząc Ziemi naszey, nie dbamy o żadną Oekonomiczną Indystryą. Plebeij przytym ubogich to profesyja Commercija prowadzić, nie maią Wolności y Protekcyi w Handlach, ani Securitatem nawet tego, co possident. Boie zeli przez krwawą pracą, y zabiegi swoie co zbiorą, to Im mocniey szy wydrze. Ruina także Miast nie może cyklo tamować Cursum Commerciorum, tak daleco, że to, co się w Domu urodzi, trzeba albo consumere albo zaniechać, żeby się samo consumat. Na postanowienie tedy Skarbu należytego, trzeba nayprzod zaczęć ztąd: iako ma Sufficienter providere według Potrzeb y expens Rzpltey, trzeba iąć sposobow z Ludźmi maiącemi perfectam Commerciorum notitiam, aby przy tak wielkiey ilości obszarow, przy Morzu przy tak wielu Rzekach deflutantych, Nasze Krolestwo bis benepicijs gaudeat co insze w oczach Naszych, lubo nie rowne w obszerności, ani w obsitości naszemu. Trzeba potym Skarb iako naybardziey zbogaciwszy pilney przytrzyć applikacyi w administracyi Jego, co się snadno znaydzie, ieżeli Ministerium Podskarbiego in illa activitate et regularitate iakom życzył, sub Articulo Ministrow Senatus, będzie constitutum, y ieżeli zechcemy do Sufficyencyi należytey Skarbu unanimiter concurrere: Takie bowiem iego iest Natura aby koniecznie unanimiter et nemine excepto, nie tak na przykład iako na Radach, gdzie iednego dobra Rada może bydź bycz znie Salutaris. Nie tak iako w Woyskach, gdzie iednego Wodza Męstwo y czuła przezorność może ustrzymać zwycięstwo; W Interesie zaś Skarbowym ieżeli dostatek ma bydź primum et praecipuum mobile. Dobra pospolitego, trzeba żeby wszyscy do tego za przykładali, obserwuiąc rigorose iako aequalitatem w generalnym podatkowaniu tak disparitatem secundum facultates in quantitate Podatkow płacenia, aby ubogi za bogatszego nie płacił. Uważmy co to za Indigencya Rzpltey, y ieżeli w cudzych Państwach Skarb nichtonych Miast nie iest dostatecznieyszy albo mierncgo Xcia vdzielnego, Prowenta nie są ewidentnie, niż Naszey Mizerney Rzpltey

przy

przy ktorey niedostatku w czym można nadzieię zakładać. Jest to
Kotwicę rzucać w bezdenne Morze, albo zagle podnosić przeciwko
Wiatrowi, chcieć o tym myślić y radzić aby poprawić w widzianey
in Statu defectuoso, policyey defektu Skarbu nie poradziemy.
ktorego opulentia powinna facilitare Zbawienne Dobru pospo
litemu rezolucye. Wiemy snadno potrafiemy, bylesmy wszyscy go
szpodarowali z tak dozorną Oekonomią w Intratach Rzpltey iako
Każdy partykularny w tych, ktore ma z Substancyi swoiey byle
Rzpltą uczynić dostatnią proporcionate do tych dostatkow kto
re z niey maią ci, w ią componunt, y byle każdy z Nas był w sobie
convictus, że iako się z pilnością stara per instinctum naturale
o swoią własną Konserwacyą, tak eodem vinculo tenetur do kon
serwacyi Oyczyzny swoiey nie mogąc Subsistere in parte tylko
per Ejus consistentiam in toto, ani żadnego mieć bezpieczeństwa
prywatney Possessyi jeżeli z niey czego nie udzieli aby obmyślił
Securitatem całey Oyczyznie; W czym nasza renitencya podobna
tym, ktorzy przy wielkiey odwadze życie exponunt, y śmierci się
nie boią, a kiedy kilka kropel krwi na zachowanie tego życia
upuścić trzeba, nie maią dosyć serca, y spoyrzeć na Lancetę. Tak
y my o całą Substancyą zdamy się niedbać, kiedy wiedząc żeśmy
bez żadney Obrony, exponimus się ad praedam Nieprzyiacielowi
a kiedy na Konserwacyą y ubezpieczenie Jey trzeba z niey ciężar
małą cząstkę udzielić z iak wielkim wstrętem temu się zabra
niamy. Ta iednak ochota powinnaby w Nas przeważać nad in
sze Narody ktore contribuunt do Skarbu Monarchow swoich.
Pytam się na co? ad Satiandum ich Luxum, na wynieśienie
nieznośney Ich ambicyi, na próżną ostentacyą albo marno
trawną Satisfakcyą z Zadawalniczey często pochodzącey Dominan
tium Passyi. My zaś w dajemy, to benevole nie z żadnego przy
musu. Wiemy w imponimus Sami na się, Wiemy na co, że na

konserwuiąc nieocenioney wolności, ktorey maiąc o czym bronić tym samym wyłupuiemy się z niewoli. I ktoż by na tak drogi dług czego żałował? a przytym w daią in remotum lumen publicum, odbieram Seruitie ex usu Dziedzictwa moiego, zażywaiąc tego Patrimonium przy iaśnieiszey wolności y bezpieczeństwie. Obligat my do tey powinności recognitio Supremi Domini; Reptey Obligat miłość Oyczyzny, ktora mię iako dobra Matka spłodziwszy y wychowawszy, karmi abym nie był odrodziem, nie ratuiąc Jey w Jey potrzebach; Obligat nawet sam amor proprius y potytularny Interess ktory mniey pożytkować nie może tylko proporcionate et relative według pospolitego. Do Instytucyi tedy należytego Skarbu przystępuiąc podaią do reflexyi trzy przymuszalne Objecta: Pierwsze: żeby sufficyencye Skarbu tak mi arbitrowane, aby superabundanter wystarczył na potrzeby Reptey. Obserwował ktoś że in ulla arte mediocritas nie iest tak nieznośna iako w Muzyce y Malarstwie, nie uszom nie będąc przykrzeyszego, iako słuchać Instrumenta Muzyczne w rękach niedoskonale umieiętnych, nic mnieey y oczom Obraz nie przyiemny, kiedy mu do brakuie do perfekcyi należytey. Ja zaś mowię że nic niedoskonalszego, iako mediocritas Skarbu. bo z niego daremny tylko zawod, y daremne ubogich Ludzi uciemiężenie, kiedy skłaniaiąc chociaż małe Rzadkie nie mogą ich bez ciężaru płacić. Ten zaś ciężar staie się dopiero nieznośny, kiedy ullum levamen nie przynosi utilitati Publicæ, y kiedy z nich, nayuboższe ubogich Ludzi żadne Solatium redundare nie może, bo iako też Rzeki ktore w padaią w Morze, z tegoż Morza przez zrzodła nowego nabieraią vigorem: Tak też ten fluxus et refluxus powinien bydź in Statu, to iest kiedy Prywatni Skarb publiczny ditant. Niech że by dzie tak dostatecznie aby ex fluxu et utilitate publicæ tegoż Skarbu

bu wszytkie commoda na nich spływać y rozlewać się viącym mogły. Więc porachować trzeba o zapłata Woyska należytego Fortelkim serwacyą Artyllerya y inne Woyskowe expensa wynoszą. Item wiele trzeba na Sustentacyą cum Dignitate Króla z Dworem y Gwardyami. Wiele na wczne Intraty iako się rzekło Senatorow Ministrow y Deputatow y Posłow iako publicznych y służących Oyczyznie Urzędnikow. Wiele na ustawicznych Rezydentow u Dworow Cudzoziemskich, albo na Extraordynaryine Poselstwa y na inne które daley nie wyliczam potrzeby Rzpltey. Drugie Objectum przykładam żeby proventus Rzpltey był pewny et perpetuus nie tak iako się dotąd dzieie, gdy Coviden Sejm postanowi, to drugi znosi. Takowa odmiana nie może tylko pociągać za Sobą pewną Variationem in Gubernio, y ieżeli dopiero in Casu extraordinario podatki extra ordynaryine składać będziemy: z trudnością ma zabieżemy: bo może taki dari który niedopuści ani czasu ani sposobu do wybierania podatkow y ratowania się nimi. Radbym żeby Rzplta postąpiła sobie w swoich Dowentach iako dobry partykularny Gospodarz, który według pewney y dobrze obwarowaney Intraty Ekonomią Domu swego tak czasu prowadzi, że y regulariter według swoiey Substancyi żyć, y oprzeć tego prospicit casibus, maiąc zawsze iako mówią, grosz do potrzeby. A tak Rzplta na pewnych y raz na zawsze postanowionych dochodach fundując się, będzie daleko snadniey mogła manutenere regulare regimen Woyskowy, które ob defectum et irregularitatem Skarbu, w niczym nie może bydź stabile. Otiako subsidium Woyska życzyłem żeby bez nowych y ciężkich z właszcza podczas Woyny podatkow mieć gotowey mayętności y fundum na przyczynienie Woyska et pro nervo Belli, tak tu do Skarbowey maiętności należy podać sposob żeby podczas pokoiu ta mayętność nie była

Sterilis, ale zeby fructificat tak Rzpltey iako et incolis. Jezeliby się te-
dy zdało, zyczyłbym zeby ią podzielić między Miasta przynależne
mają się od Kapitału Kontentuiąc Prowizyą na przykład dwa
albo trzy pro Cento. Tey massy nie może bydź fidelius depositum
byle należyte wziąść od Miast bespieczeństwo: zeby zawsze in quo-
unq casu albo Woyny, albo nagley iakiey na Rzpltą potrzeby mo-
zna tą Summą instanti repetere. Przez to Rzplta będzie zawsze
miała Skarb pewny y dostateczny przy pozytku choć mier-
nym Jego, kiedy w roli anticipationis, a przytym Circulacyą będzie
po całym Państwie wielką pieniędzy, przy których obfitości pewna
tak iako w Rzece ustawicznie płynącey gdzie wody nigdy nie ubę-
dą choć ią wszyscy bez przestanku czerpaią. Commercia także
znaczne się wprowadzą, y osiadłości będą liczniejsze, byle po Mia-
stach Magistraty dobry porządek prowadziły, dzieląc tą Summę po
między Mieszczanow z taką ostrożnością zeby ią każdego momentu
mogły recuperare od partykularnych, y kiedy Rzplta potrzebowała bę-
dzie. Interea ci Mieszczanie tak mierną płacą Prowizyą zarabiać
będą siła, maiąc o czym chandlować y zażywać tego Kapitału pro-
porcionate do osiadłości y chandlow swoich. A zas do Prowentu pe-
wnego y iednostaynego Rzpltey. Nim przyndę ad genus Podatkowa-
nia ten będzie nieustaiący a do tego nim go uczynimy znaczniey-
szym tym bardziey allevabimus Populum w Podatkach.

Znaczny zas będzie ieżeli propositum moie stanie się acceptabile
z Jednat iakom życzył wszystkich Stanow y Woiewodztw. które
są legitima Bona et Dominia Rzpltey, y które bez żadney krzyw-
dy y niczyiey może recuperare. Bo Supponamus że się nie
podoba ten sposob, com podał, do reluperacyi, aba a data Kon-
stytucyi przez Sześć Lat Possessores Bonorum Regalium uprzy-
mali zwyczayne tych Dobr pretium. Na to Nihil Słowa rzec
może kiedy Król ważnieyce miasto konserwowania partykularnemu
Rzpltey restituet, gdyż nikomu krzywda się nie stanie, kiedy Senio-

dum

Secundum Jus solitum Possessionis ad Vitæ tempora possidebit Krole-
wszczyznę lubo tym sposobem dłuższego by czasu potrzeba aby Rzpta
z tego Prowentu pożytkowała. Notandum żeby te Intraty z Krole-
wszczyzn per plus offerentiam do Skarbu wnoszono, non secundum
beneplacitum Podskarbiego, aby Jeh nie puszczał per favorem.
Drugi Prowent pewny Subsidium Charitativum według ugody ge-
neralney z Duchowieństwem z Dóbr Kościelnych. Trzeci Cła które
in bene ordinato Statu iako się spodziewam powinny augeri, iak
nastąpi dobry porządek in Commercijs a przy nim Ludnieysza po
Miastach osiadłość, y iak się temu zabiezy że Kupcy pod Paszpor-
tami Szlacheckiemi handlować nie będą. Przytaczamy do tego mono-
polium Soli, które maly bardzo pożytek czyni partykularnemu
a wielkiby uczynita in publicum commodum, gdy by Stan Szlache-
cki per amorem Boni Publici chciał residere a Jure Soli Subhedniowey

Pytaią się tylko co monopolium Soli wnosi w Inszych Państwach
iest to Jus Regale, które samey Rzpltey należy. Nie urywodzę daley Pro-
wentow iako to Pogłowne Żydowskie y insze, których dwoiakiego Spe-
ciem ma każdy Status. Iedne nad któremi ma Jus Proprietatis
Rzpltea et Dominij, iakom ie przełożył. y które się płacą bez nie-
iego uymiezenia, tak iako Intrata partykularnego Dziedzica
którą mu przy iego Staraniu Sama natura produkuit. Druga Spe-
cies są Podatki, które każdy Zyiący w Oyczyznie ex proprio płaci,
I ta czyni trzecie Objectum w Interessie Skarbowym. Niedosyć bo
wiem natym żeby prowenta Rzpltey były Sufficientia według ex-
gentiam potrzeb publicznych, niedosyć żeby były trwałe y nigdy nie
odmienne, ale oraz żeby genus podatkowania nie było ciężkie
żeby Ludzie ubodzy nie byli przeładowani, y znosili sine gravi
onere to, co na nich włoża. Zwyczayny u Nas modus podatko-
wania iest przez Pogłowne y Podymne. Przyznam się że w Pań-
stwie Chrześciańskim tym samym Imieniem Pogłownego się brzy-
dzę, które toż iest co w Pogańskim haracz. Bo czy słuszna że

żeby Chłop umierający czasem z głodu okupował głowę y życie nie maiąc
się czym suppentować. Prawdę mowiąc u Nas w Polszcze nie powin-
naby Repta na Chłopow y Pospolstwo Podatki imponere bo nie są
proprietarij Gruntow, Każdy Rpcesor Dobr swoich może pro Justi-
tia Poddatek Rzpltey pomiarkowac między swoich Poddanych tak
iak rozumi, bo supponitur że ich nie przeładuie y krzywdy nie uczyni
tylko z swą własną szkodą. Ale Rzpltа powinna od Panow iako
Dziedzicow et Possessoribus fundi requirere Podatki swoie, nad które-
mi ma Supremum Jus et Dominium, tak iako Dziedzic in par-
ticulari nad swoim Poddanym. I drugi podatek podymnego tak
mi się nie zda, bo iak może bydz fidelis calculatio Dymow ktorych co
rok albo przybywa albo ubywa, trzeba by za tym często Taryfy odmie-
niać, aby nikomu nie folgowac y nikogo nie krzywdzic. Wolno Pos-
sessorowi w Dobrach Swoich czy przez Poglowne czy przez podymne
Podatek wybierać na Dobra Jego przypadaiący, ale Rzpltа ma sna-
dniey sze y sprawiedliwsze sposoby do generalnego podatkowania
y uczynienia dobrze pomiarkowaney reparty cyi, nie wchodząc w
Exakuye ciężkie y nie pewne od Głowy y od Dymu. Ja nie wiem
inter omnia genera podatkowania w Polszcze naszy łatwiey szego
y trwalszego y obfitszego, iako ab ultimo Consumente to iest La-
nowe y Szopowe z Szelężnym Generalnym z Dobr Dziedzicznych
Duchownych y Krolewskich. Łatwe, bo chleba y napoiu wdzięcz
na Konsumpcya contribuit: Lekkie, bo z małą quantitatem
ktorą płacą z Łanu zarobią na Targu proporcionando Valo-
rem et pretium zboża, Similiter y w Szynku, tak dalece że ten
Podatek nie ia płacą co przedaią, ale ten co kupuie: Trwałe, bo
nigdy chyba przez głod powszechny ustać nie może. Obfite bo
choć mierny Podatek zatory się od Łanu y od czopa to wtak
wielkiey kimiu obszerności et tanta consumptione Chleba y napo
iow stanie się considerabilis. A ieżeli iest iaka trudność w wybie
raniu generalnego Szelężnego, y ieżeli nie znaydzie się sposob
do zabieżenia tak wielkim krzywoprzysięstwom ktore się dla
tego

tego Podatku codzien popełniaią. Jest inszy modus podatkowania który completitur in sobie wszystkie insze genera Podatkow y przez który wszystko co tylko Natura, Industrya y Oeconomia Gospodarstwa produkuie, bez żadnego zawodu Erario publico contribuet: Ten iest przez Parafie. Rzecz nayprzod tego ze Taryffa y znicy całemu snadny, bo całe Woiewodztwo na Parafie iest podzielone. Niemasz żadnego w Nim Kąta, żeby do którey nie należał. A zatym snadno w każdym Woiewodztwie, wiedzqc Parafią liczbę porachować co Powent Rzplitey wynosi, et per consequens prospicere, aby ią nikt nie krzywdził. Do ułożenia zaś Taryffy według Parafii, trzeba pilnego dołożyć starania, aby Kommissarze probate fidei nato deputowani, pomiarkowali sine ullo respectu et favore wiele każda Parafia choć z rożnych Possessyi złożona, może produkować Possessoribus Intraty, tak iakoby tylko iednemu Possessori cała należała. Z tey tedy Intraty naznaczyć plus vel minus, iaka w tym przez zgodę nastąpi decyzya certum quantum na podatek Rzplitey naprzykład ieden procento. To iest ieżeli Parafia złożona z rożnych Wsi należących rożnym Possessoribus wynosi Intraty Dziesięć Tysięcy żeby od tych Dziesiątka tysięcy Pięćset Złott było Podatku. który Possessores tylko powinniby a nosić do Skarbu, ale nie płacili: Do Rzplta uwolniwszy Dobra Ich od Poglownego Podymnego Łanowego Czopowego Szelężnego, wolno im ten modum Podatkowania który im się podoba postanowić między Poddanych Swoich, którzy Ich w Podatkach zastąpić mogą, byle Rzplta ten szczegolny repetere mogła, przez który każda Specie proportionate Publico płaci, w partykularnemu Intraty czyni. Przez ten także sposob zabieży się wielkiey niesprawiedliwości in modo visitato naszego podatkowania, która się przez to dzieie: Mam naprzykład Wieś albo Maiętność na którey ma-

Dłużnik moy Summy sobie zapisaney od którey mu in toto płaci Prowizyey, mowia Wieś według taxy iednakowo płaci Podatek, a on od Swey Summy nic nieda[ć] do Skarbu lubo przez moy zapis y przez Prawo, które nabywa pożyczaiąc mi pieniędzy staie się Cohæres y wspołeczny ze mną Possessor Substancyi moiey. I lubo mu płacę Prowizyą ex parte Intraty moiey, muszę niemniey intoto, czy Pogłowne, czy podymne czyli inne Podatki wnosić do Skarbu. Pytam się za co ma będzie ten Szlachcic y ta dystynkcya tym którzy maią w Summach pieniężnych Swoię Substancyą od Dziedziców y Dóbr Possessorów. Dla Sprawiedliwey tedy cœqualizacyi podatkowania takby należało postanowić: Wieś moia naprzykład oszacowana według Intraty na podatek pięć pro Cento. Jeżeli z niey Dłużnikow płacą Prowizyą, niechże mi wolno będzie proporcionate wytrącić, z tey Prowizyi która iest Intrata Dłużnika mojego, także pięć pro Cento, aby równo mecum contribuował. Tego Podatku ten iest pożytek że go każdy tak bogaty, iak ubogi według swoiey Substancyi bez żadney krzywdy płacić będzie, że żadney w tym defraudacyi być nie może, bo raz Taryffa Sprawiedliwie postanowiona, snadno fidelem calculum każdemu demonstrabit, y że go nigdy nie odmieniaiąc in modo et forma Rzplta według potrzeb swoich snadno będzie mogła in quantitate przyczynić, albo umniejszyć nie wymyślaiąc coraz nowych Kwalifikacyi mało pożytecznych Kłótni, często mięszaiących Consilia Publica, a zawsze nieznośnych ubogim Ludziom. Nie rozwodzę się tu z Inszemi Prowentami oprócz Podatków któremi Skarb może ditari[ć] sine gravamine Populi; bo media do nich snadno sama Œconomia na dobrym porządku ufundowana suppeditabit. Interea y temi Sposobami które podaię, byto by superabundanter o czym y wielkie Woyska chować, y wszystkim innym potrzebom

Repley

Rzpltey subuenire. A ieżeli się w kim znaydzie iakie renitentya przeciwko temu pożytecznemu y sprawiedliwemu Decretowi Sądu
niu w tym zakładaiąc indemnitatem wolney szlacheckiey Kon
dycyi, aby Rzpltey nie płacił; Niech prosz uważy opatrz
winności swoiey kazdego z Oyczyzny zyiącego. obligat aby Jey z tego
co mu daie, succurrat, ze succurrendo Jey należycie siebie sobie
drogę do pewney własney swey Fortuny: bo przy dostatku Skar
bu kiedy Woysko będą y liczne y płatne, Urzędy przy tym Jmia
ne kazdy dutu inclinacyi swoiey służąc Oyczyznie czyli w Woy
sku, czyli w obradach publicznych, czyli w Trybunałach wy
cey się spodziewać może, nietylko, nix to czym contribuit na
postanowienie tey nieustaiącey zbawiennej fundacyi, ale owszem
Stanu takich będzie co się będą mogli więcey dosłużyć, nix to co
possident ex proprio Patrimonio, w ten czas kiedy Rzplta
będzie miała sposob czym przemiare dobrze się zasługuiących
I lubo recte facti fructus, mercedis est; ztym większą vdrałość ochoty
każdy zasługiwać się będzie mogąc się pewney spodziewać nag
rody tak iako pracowity Rolnik, zeby miał z roli obfite zni
wo, trzeba zeby ią zasiał, bo nie będzie miał kłosu, ieżeli
w nią ziarna nie wrzucił. In reliquo co do administracyi Skar
bu należy, et fidelitatem Podskarbiego może bydź Rzplta
zawsze bespieczna, według postanowienia którego my cały
sub articulo Ministrowskiego status ze żadna nie będzie się mogła
stać w Skarbie defraudacya, bo rachunki gotowe będą Podska
biego. kiedy zawsze w oczach Rzeczypolitey y za
samym Jey tylko konsensem Skarbem dyspo
nowac będzie.

SPRAWIEDLIWOSC

Sprawiedliwość Same Prawa Boskie dość zaleraią żeby
ią we wszystkich rospolitosciach każdy konsyderował pro.
Regula vitæ. Nią się wszytkie Państwa utrzymuią, Nią wszy,
stkie Rady stoią: na niey dobre Rady powinny fundari, wszel
kie transakcye y negotia publica agitari, Powinna rozsą-
dne deliberacye dirigere, w Decyzyach prasidere, za iey ma-
nudukcyą wszytkie niezgod y dyssensyi oblażye. ustaią, bo
tam gdzie Sprawiedliwość będzie pro principali obiecto, am
bicyą posłowmi, nienawiść zwyciężą, zazdrość przełamie
Respekt odrzuci, Interessu prywatnego niedopuści; Zgoła
Sama Sprawiedliwość nietylko te niezrzeczne y zwyczayne
dyssensye motiva wytworzeni, ale owszem vinculum indissolu
bile Jedności pożądaney. Zwłaszcza ieżeli przedominabitur
nad wolnością, która ią é contra u nas bierze gor nad Nią
zewszęd rugui. I tak ieżeli wszytko czynić będziemy co nam
Wolno, a nie to co się godzi, nie trzeba się żadney w aktyach
naszych spodziewać Sprawiedliwości, bez ktorey wolność za-
wsze degenerabit in prolixam licentiam, Sama ią Natura
każdemu inspirat człowieczeństwu, ody by na ową generalną y
powszechną pamiętał regułę. Quod tibi non vis alteri ne
feceris, y iako nie trzebaby żadnego Prawa gdybysmy wszytko czy
nili duzu sprawiedliwosci, tak bez niey żadne Prawo nanic się nie
przyda, ktore się dla samego Jey utrzymania y wamienku stanowi.
Wiemy że ią nam zwyczaynie reprezentuią trzymaiącą wagi; Znać
nato: żeby ważyła wolą naszą z Prawem zdania wolne z wzgląd&
desideria z dobrym Pospolitym, ambitya z Talentami, presensye z
Zasługami, aby to co Sumnienie, Prawo y miłość Oyczyzny di wat pre
ponderet.

ponderet zawsze nad Nasze Lekkie beneplacita Powinna przy tym
quolibet Statu Justitia meritorum bydz w nayleyszey kumiderazy
ktorą vitia extirparent et virtutes coronarent. Jako bowiem nay
większa Cnota typienie bez nadgrody, tak zbrodnie y występki ans
mantur bez Kary. I na toc sprawiedliwość Boska cum libero
arbitrio ktore dała Człowiekowi postanowiła premium et pœnam
Na tym y każdy Status politicus się fundnie że maiąc przy wolney
liberum campum bene merendi, trzeba żeby było, dobrze czyniąc
czego się spodziewał, a złe czego się strzedz y obawiał. Takowey
Sprawiedliwosc powinna Rzplta Nam iako my Joy t: aby się Pilat
nad Swoią kondycyą nie wynosił miarkuiąc pretensye swoie
według Zasług y godności, do ktorey lubo equalitas u nas Prawo
kazdemu daje gdyż się wszyscy rownemi rodzimy przy rownosci ta
iednak rożnosć się znayduie, ktorą sama Opatrzność Boska
postanowiła kazdemu Stworzeniu dawszy rozmaity Naturę co
mu convenit, y iezeli się kazdy swoim wzrostem kontentuie
czemuż nie matey kondycyi w ktorey go Bog osadził. Będzie
dwoch Braci Starszy ma większą Sukienkę to rosleyszy młodszy
mu Joy nie zazdrosci choć ma mniejszą według Swey Statury.
Przy takiey Sprawiedliwosci mocniejszy non oppremeret by słab
szego, Przełożony w Sunkcyi miałby powagę nad tym ktoryby
mu był Subordinatus; Rigori Prawa byłby posłuszny iednako
wo naymocniejszy iako y naylichszy; Niewinność byłaby in
tuto, nie tak rzadko dotąd się dzieje, gdy dat veniam corvis vexat
censura Columbas. Zgoła na postanowienie powszechney Spra
wiedliwosci in Statu Nostro, lubo nemo se Judice nocens absol
vitur trzeba żeby każdy był w przed Swoim własnym nai Sobą
Sędzią, żeby się osądził, czy się godzi Sobie folguiąc krzywdy
Bliźniemu czynił, czy słuszna nie porachowawszy się z Sobą

wynosić się nad bardziey zasłużonych, y czy wolno dla prywaty dobro Rzpolite tamować. Ale gdzie Sprawiedliwości naypotrzebnieysza y gdzie sedem zatorze powinna, to na publicznych Sądach żeby ią zaraz iako nayleppiey intaminatam na Swym mieyscu osadzić examinuiemy te Sądy, ieżeli maią trzy które im należą attributa to iest: Władzą, Integritatem et Eruditionem. Co do pierwszego Nasz Trybunał ma wzbyt. owszem zupełną władzę bo Sądzi bez apellacyi, ale quæritur ieżeli ta iest compatibilis cum authoritate Rzpltey ktorey Samey Iura Regalia należą. Że zaś Sądzić iest Ius præcipuum, y co in Statu Monarchico Suprema Potestas ultimanie deudit, to in libero do Samey Rzpltey powinno deferri. Jeżeli mi kto rzecze że Trybunał iest Corpus representans Rzpltą, to iest compositum Z Deputatow Woszytkich Woiewodztw, iako Seym z Posłow. Prawda ale zda się bydź monstrosum secundum Naturam Status Nostri bo tyllko Equestris Ordo z Duchownemi y czasem nie ktorzy z Senatu formant Trybunał. Rzplta zaś nigdy nie może bydź in pleno sko Jure tyllko per unionem trzech Stanow Króla Senatu et Equestris Ordinis. Atak dwie by musiały bydź miasto iedney, a przeciż iedney tyllko individuitas constituit Zupełną władzę. Jeżeli tedy Trybunał nie może się zwać Rzpltą, toć per consequens nie powinien usurpare Jus Jey, potissimum w Sądzeniu bez apellacyi; toć nie inąża iest potestas Trybunału, tyllko derivata per commissionem od Rzpltey. A iako przez wszystkie Sposoby które podaią ad Salutare regimen, w tym zakładam fundament żeby każda Jurisdykcya Subaltena była relativa od Samey całey Rzpltey tanquam a centro suo y iako promień od Słońca; tak życzę osobliwie in administratione Sprawiedliwości żeby Sądow Trybunalskich Respektem ultimæ instantiæ Limitare żeby Rzplta evocando do siebie Decreta Trybunalskie mogła albo ie Kassować albo ratyfikować od ktorey trzeba żeby wszystkie Subsellia były dependentia, ieżeli chcemy żeby Sama była iako powinna bydź independens nie dzieląc Swoiey powagi y nie znaiąc żadney innej

sobie

Sobie rowney, albo nad soba zwierzchnosci, tylko moc samego Boga Do
mini Dominantium. Nikt temu nie sprzeczy ze w Krolestwie trze
ba rządu, w Rządzie ze trzeba pewney iednostayney Iurisdykcyi
y ze ta Iurisdykcya powinna w Sobie uniwersalną zawiera władzę
Co ieżeli tak iest; Pytam się: iaką ma nasza Rpta y iaki rząd
może tu consequenter prowadzić wyzuwszy się ex omni Iure consti
tuente Supremum Jey Dominium za sobie zadnego prawie nie zostawi
ta Wywiodłem to obszernie co iest za Potestas Krola independens
od Rzpltey. Co za władza od Ministrow nie podległa zwierzchnosci
Hetmanow osobliwie. Co za privilegia Equestris Ordinis oddzielnie od
drugich Stanow. Co za moc Seymikow per Lauda, Seymowe czasem Pra
wa znosić, a nowe Stanowić, a na ostatek Trybunał Dominus vita
et Necis bez zadney relacyi z Rzpltą administrat Iustitiam, wszystkie
Sądzi, a Sam pod zaden Sąd Supreme et regnantis Potestatis niepod
pada. I tak iako rzeka naywyższa osycha w nieznaczone rozlewaiąca
Strumienie tak Rzplta nasza obarczona derivando wtak sita Iurisdykcyi
żadney innszey Speciem regiminis nie zachowuie, tylko Prawa bez żadnego Sądu
tku, bo bez żadney Exekucyi Stanowią. Jezeli tedy to propositum est infal
bile ktore założyłem ze Wolnosci bespieczeństwo wprowadze y Zupełney
Władzy Rzpltey powinno concentrari; Staraymy się aby ią miała dosta
teczną. Upewniam ze im będzie wiekowładnieyszą tym my bardziey z
Warownicy będziemy Wolnieyszemi. In materia zas Trybunałow
ktora tu traktuię, żeby authoritas Jego była relativa od Rzpltey tak
iezeli się zda podaię Sposob. Niech by się visitata Prawa Sądy Trybu
nalskie odprawowały tak podczas naznaczonego czasu Seymowania
iako y podczas Interstitium między Seymem a Seymem. Niech Trybunał
in Causis Criminalibus ktore peremptoriam exigunt Iustitiam Sądzi bez
apellacyi iak mowią na gorzącym Prawie bo te Iurisdykcyą maią y Grody
y niektore nawet Miasta. ale de caetero in Causis Civilibus życzyłbym ze
by wszystkie Decreta Nim przyjdą do Exekucyi nie miały validitatem pobie
Ich Izba Rzeczytarska Ministerialis ad manutenendam Iustitiam całego Pań
stwa Constituta non ratihabebit przyciśnieniem Sigilli Regni y podpisem Kanclerza

to iest zeby Sentencya Trybunału nie była definitiva. Distinguie ze non per appellationem in virtute ktorey Specialiter te tylko Sprawy idą ad alium Subsellium, w ktorych Strona injuriata appellat; ale zeby wszytkie generaliter Decreta Trybunał odsyłał do Izby Pieczętarskiey ad augustrendum Jus et robur Validitatis do executionem. I tak naprzykład przyidzie Decret według ktorego obiedwie Strony Sądzą się byde Sprawiedliwie osądzone, gdy zadna non reclamabit Taki Decret sine ullo examine bo Supponitur Eo ipso bydz Sprawiedliwy in instanti expedit robore suo. Przyidzie zas Decret przeciwko ktoremu Pars injuriata compa rebit niech ze poda Kanclerzowi racye na obronę swoią przeciwko temu Decretowi w czym się rozumi bydz injuriatum. Kanclerz zas Sumiente niech poda in Scripto informacyą Izbie Pieczętarskiey we dług ktorey osądzić powinna. Jezeli Decret Trybunału ni chilomi nie godzien approbacyi, to Pieczęć przytrzyie, ieżeli nie to go według Sprawiedliwości poprawie. Dla prędszey zas expedycyi nie trzebaby za dnych Iurystow Kontrowersyi do tych Sądow przypuszczać, bo Supponitur ze te już będąc przy Sprawie w Trybunale agitowane daty lumen potrzebne do formowania Decretu, ktorego defectum Pars łasa przez Memoryał snadnie może Kanclerzowi demonstrare sine alijs formalitatibus to tylko exponendo w czym się rozumi bydz gravatam. Dla lepszego zas pomiarkowania czasu mogłby się taki ieszcze porządek postanowić, żeby podczas Sześciu Miesięcy Seymu Izba Pieczętarska nie była nazbyt obcią czaine Decretow Trybunalskich maiąc insze Negotia publica do za łatwania według repartycyi swoiey. Niech zeby przez czas destynowany do Seymowania Trybunał cursu ordinario Sądził wszystkie Sprawy. Po expiracyi zas tego czasu, niech by dway Deputati Trybunalscy ex Gremio Kollegow swoich byli deputowani do Izby pieczętarskiey, y zostali w niey per Tempus Interstitij Sześciu miesięcy przez ktory czas Examen Decretow odprawował by się. A dway Deputati reputarentur nie iako za Patronow Trybunału daiąc informacyą y Racye. dla ktorych Trybunał ten aten Decret ferował, o ktorego by Informacyą Pars injuriata instaret. Atak Izba Pieczętarska miałaby wszytek czas do ratificowania albo odmieniania ze

ieżeliby potrzeba Delretow Trybunalskich miawszy lumen należyte
z dwoch Deputatow Pars loco wszelką Satisfakcyą, Sprawiedliwoś
integritatem a co nayuiększa Repleta Zupełną, swą powagą, per
Supremam ktora Jey należy Justitiam, a przy tym ta rząd emana
bit utilitas, że w Trybunale rigor Sprawiedliwości exactissimè obser
wowany będzie; Bo widząc że interitum Jego Delreta będą miały
Validitatem, inquantum ie Sigillum Regni legitimabit. Będą się
Deputaci Trybunalscy Starali pro gloria tanti Subsellij żeby w Sen
tencyach Swoich nie dali żadney obelżywości ad censuram Repley.
Notandum że ta moia propozycya Subsystere by nie mogła iuż
za formam presentem Seymowania Naszego bo gdyby Delreta Try
bunalskie odsyłano na Seym, po Naszemu się odprawuiący, a oso
bliwie periculo zerwania podległy nie było by nigdy końca w za
dney Sprawie. Ale że wszystkie Sposoby ktore podaią ad prospe
Regimen zakładam in perpetuo et Stabili Consiliorum modo
Snadno się przy trwałym y nie ustaiącym rządzie y Sprawiedliwo
ści attendencya pomieści. Dla zachowania zaś dobrego porządku
w Krolestwie na trzy Prowincye podzielonym Tychżeby zaś
żda z osobna miała Swoy Trybunał, iako to: Wielkopolski w
Piotrkowie Małopolski w Lublinie, a Litewski w Wilnie; przez
co farragy Spraw podzielona, będzie mogła daleko prędzey y snadniey
expedirii. Druga Circumstancya Sprawiedliwych Sądow iest Integ
gritas Sędziow. Wiem że temu dawno provisum przez kary po
Stanowione, tak na korrumpuiących iako y na Skorrumpowa
nych. Ale nie dosyć natym bo ktoż może investigare co kto da
komu, albo co kto weźmie od kogo trudno w tym o Świadkow, aby ko
go nimi Skonwinkować. Trzeba na korruptora innego zazyć spo
sobu, żeby ieżeli co zechce dać Deputatowi na korrupcyą nie był pewien
że Sobie kupi za nią favorabilem Jego Sentencyą. Bo ktoby dla za
pluwego Sprawy wygrania chciał by prostituere nadaremnie to

czym sobie chce więc y ubespieczyc Sędziego. Żeby tedy Korruptor był
zawsze in hac perplexitate, trzeba by postanowic żeby Deputati pu
blicy one nie dawali Sentencyi albo na Piśmie, tak żeby ex Colle
gio Judiciali ieden drugiego Sentencyi nie wiedział. Wszpie nie trze
ba że przy takim zataieniu Sędzia na żaden respekt oglądać się
nie będzie gdy nikt nie będzie wiedział co myśli, gdy dutuc Samego
Sumnienia et recti Judicij według szczerey Samey opinij zdania swo
ie proferet. Że zebrane na piśmie Sentencye nie wiedząc która
czyia niech by Marszałek Trybunalski, albo Pisarz Dekretowy czy
tał y według zwyczaiu per pluralitatem Votorum niech by Decret
był ferowany. Jeżeli Corruptor złym wszystkim będzie tak nieroz
sądny, że rzecze dac Korrupcyą, nie wiedząc na co mu się przyda
a Corruptus tak bezbożny że się weźmie, to przynaymniey choc
oszuka Corrumpentem, ale nie maiąc świadka przy daniu albo
Sentencyi, żadna go Konsyderacya ani respekt ligabit, aby fey nie
mógł dać sprawiedliwey, y choć krzywdę uczyni temu od którego
weźmie co, może tey nie uczynić sprawiedliwie która ma słu
szność po sobie Co zaś u nas do Korrupcyi siey naybardziey dokazuie,
to Indigencya Deputatow, bo nie maiąc żadnego ex Erario publico
Subsidium, nie dziw że za prace y koszta swoie szukaią w Korrupcy
ach Nadgrody. Iakto Poddany ma swoie powinności przeciwko
Zwierzchności sobie przełożoney; tak każda Zwierzchność ma także
swoie przeciwko Poddanemu, a między innemi ż nayprzyzwoi
ciey sza, czyni mu Sprawiedliwość która powinnaby administro
wi gratis, Co bydź nie może ieżeli Rzplta Deputatowi in ministe
tam gravi et importanti Służącemu Publica utilitati non pro
videbit Sustentacyą Sufficientem Trzecia Circumstancya do spra
wiedliwych Sądow należąca iest, żeby iakto Minister Stanu y każdy
Funkcyą publiczną odprawuiący, tak osobliwie Sędzia miał przed talenta

tak

tak złączone, że ieden bez drugiego nic nie waży. Trzeba żeby miał Capacitatem nie tylko przez naturalny rozsądek, ale y nabytą Erudycyą Juris Communis. Praw Cywilnych y formalitatum Procesów Sundycznych, a przy tym fidelitatem y Sumnienie in tuitione nie winności. Mało na tym trzeba żeby był Statecznym y nieporuszony żadnym respektem żadną konsyderacyą przyiaźni albo zawziętości amici et inimici discrimine sublato. Dla czego w Areopagu to nowy Sądzono aby żadne Objectum Sędziego nie uwiodło. Do tey doskonałości przydaią applikacyą aby przez iakie niedozor albo niedbalstwo Sprawiedliwość y na moment in cursu ordinario nie nie tamowała. Te trzy ostatnie Talenta Sposobność Sama naturalna do wszelkich Cnot Narodu Naszego może w situ prodacere ale co do Erudycyi, ta się z nami nie rodzi trzeba do nabycia Jey nauki y Experyencyi. Co do Nauki przyznaią że iakie żdy Spuć Szkolnych Theologicznych mogą się rodzić Herezye y nie potrzebnych często dysputy o Wierze, rożne błędy tak ex Scientia Juridica wszystkie wyżarty Brunne; Ignoti nulla cupido. Ale iakbym, żeby Sam Kandor Starożytności enoty był in omni sua puritate według którego sądzę wżdy bym się spodziewał Sprawiedliwości. Ale ex multum interest, utrum peccare quis nolit aut nesciat, y ze tego bez erudycyi distinguere nie podobna która in Scientia Nostra będąc Universalis, trzeba żeby Sędzia nie błądził, ani z złey woli ani z złey wiadomości. W insych krayach Ludzie całe życie trawią na nauce Jurisprudencyi u Nas zda się że to Scientia infusa, inszey Szkoły do tey nauki nie maią tylko Kancellarya a przecię wielkaż to rożnica umieć Dekret napisać a wiedzieć iakby go według Sprawiedliwości formować. Co zaś osobliwie Sędziowie incapacitatem tak w Jurisdycyi iakby y w inszych Politycznych potrzebnych in quo libet Statu, to że żadney Dystynkcyi nie maią w kondycyach y professyach rozmaitych J. tak do żadney się doskonale nie applikuią.

iemy ba się wszystkich z młodu zaraz generalnie chwytamy z tą pra
tumpcyą aby excellere tam in Sago quam in Toga. Bywamy na
Seymach na Seymikach na Trybunałach, na Kampaniach u Dwora
y gdy wszytko razem ampleximur, nic solide nie trzymamy, ale
nie odrzucając przez to dygressyą od Materyi Trybunału: Uważ
my ieżeli Ziemianin Oeconomij Domowey pilnuiący albo iakie
passim się dzieie, Towarzysz Woyny służący na Fundusz Depu
tacką obrany, może mieć notitiam należytą Praw y Proceſsow
Jurydycznych, bez ktorey iakim Sumnieniem może kto bydź Sędzią.
W Porządnych Państwach u nawet co Ich zowią Satrapa, co po
wiatu Chłopow ex prima Instantia Sądzą, nie mogą tey Jurisdy
kcyi exercere, ani w naymnieyszey Sprawie Decretu ferować, pokiąd
nie będą in Jure licentiati Nie tylko tedy nie podobna bez nale
żytey nauki stać się y bydź iako każdy Sędzia powinien Juris con:
sultus, ale ani nawet ex praxi można nabydź w tak potrzebney nau
ce experyencyi ktora by iakie kolwiek Rzpltey nie umieiętnie
co rok bowiem innych Deputatow na Trybunał obieramy, iakie zkąd
inclinowanienige, nie trzeba ich wywodzić, same się przed oczy wy
stawuią, a sama ratio dictat, żeby temu obwiare Statuendo żeby
Deputaci Trybunalscy byli perpetui. Bo gdy ta fundusz będzie sta
bilis przy honorze, y intracie należytey każdy się z młodu będzie
applikował ad illam capacitatem ktorą requirit Dignitas Judicij
y administracye Sprawiedliwości, Continua przy tym Praxis
permabit Sądow Subjecta do tak potrzebney nauki z lądu pitym
mogł by bydź Gradus Deputatowi Trybunalskiemu do Senatu gdzie
należałoby zasiadać cum perfecta Praw Notitia y z nabytą iuż ex
perycncyą tego co należy do administracyi Sprawiedliwości. Tu
kto wieże że ta perpetua Dictatura mogła by bydź prejudicio
sa ob Nimiam Authoritatem. Prawda gdyby Trybunał został

in eo

in eo Statu w teraz iest, ale ieżeli iakw życzą nie będzie ullamce appellationis to iest ieżeli Rzplta reservabit y sobie Rzeczą sam legitimandi. Delere ta Trybunalskie, nie widzę żadnego ztąd periculum, kiedy tym sposobem ta chce perpetua Deputatow Trybunalskich authoritas mo derabitur. Rzecze ieszcze kto że tasz była przedtym forma Judiciorum kiedy Krolowie sami na Sądach zasiadali, y takowe Judicia z Krolem były ambulatoria, aze wszytek swiat czas consumebat administratio sprawiedliwosci tak dalece że Krolowie nie mogli vacare negotiis publicis, przeto a Trybunału nasz pita. A za tym tor by inconvenies sequeretur z tey ktorą czynię Propozycyi. Zgadzam się na to gdy by całe Trybunału iako na ten czas nie było, y gdy by prosto z Grodow szła appellacya do Rzpltey, nie wystarczył by Jey czas pewnie do Sądzenia wszytkich Spraw, ale supponendo że Delereta Trybunalskie będą z wielką deliberacyą y Sprawiedliwoscią ferowane według tego ktorego życzą postanowienia, nie będą zatym czytey potrzebowały Sprawy y nie wiele czasu wezmie examen takich Deleretow, aby że przyciśnieniem Sigilli Regni validare, Zwłaszcza kiedy trzech prowincyi Sprawy między trzech Pieczętarzow będą podzielone Nie wchodzę na ostatek in Correctionem Trybunału, bo przeciwa y vitio Gentis mea, zem się Jurisprudencyi nie uczył, zostawuię to lepiey się na tym znaiącym. Wiem że dawno ta Materya agitatur, iako temu poradzić, żeby Sprawy zbytecznych Litygantium a z pozytkiem tylko Juristow zwłoczone prędzey się Sądziły żeby wszytkie dispucja prawne y wybryki Jurydyczne abolere, żeby za dnych zawiedow nie mieli A; ktorzy sitiunt Justitiam. Nowem co iest periimens, żeby nie odkładali, bo są tales casus że iednoz to nieczynić całe Sprawiedliwosci, co iey nieczynić oportune et in instanti. Ieżeli we wszystkich wystąpieniach zawodzi chimnienie

agendi recte qui provocat horam; Dopiero w Sądach ten który wierzy wdzięczney Sprawiedliwość czynii odwłacza. Czemu zabiegaiąc są Selecti et in Jure exporti Za których radą może Replica postanowiwszy raz na zawsze iako Codicem Justiniani, albo ad instar Bulle Aurece Imperij Statut zebrany, tak z dawnych Praw iako y Nowych Instytucyi które się tu podaią ad formandum Gubernij Regimen in omni prosperitate perenne.

POLITICES

Polities iest anima vitalis wszystkich Spraw in Gubernio Królestwa przeto do tego wszystkiego w się tu antecedenter wyrażiło, ad formandum Corpus solidum Repliey trzeba przydać Duszę. Ta zaś Dusza nie iest nic innego tylko dobry porządek wszelaki pospolicie mowiemy Ordo anima rerum.

Wystawuie Nam Statuy Nestor in Corpore Rzpltey Króla iako Głowę która myśli powinna o dobrym Rządzie y o Konserwacyi całego Ciała, powinna zabiegać przezornością swoią co mu Szkodzić może, prowadzić przykładną applikacyą do tego co mu może bydź nay bardziey Salutare, y utrzymać samą praktyką co iest do naśladowania godnego Quid quid Principes faciunt precipere videntur. Wystawuie Senat iako Piersi, aby Synowie Oyczyzny wyssali z nich, co może bydź Dobru pospolitemu nayporzyteczniejszego; za którymi Oyczyzna powinna bydź iako za wałem Praw y Swobod Swoich bespieczna, y ze tak rzekę, żeby w tych piersiach Wolność miała wolne respirium. Wystawuie Ministeria Statuy iako Serce, do którego wszystka Negotiorum circulacya powinna concentrari, w nim wszystka Miłość Oyczyzny comprehendi. I iako Pars Sensibilissima tego Ciała powinna czuć nayżywiey wszystkie Oyczyzny dolegliwości. Wystawuie Equestrem Ordinem iako ręce, których Kooperacya tak w Obronie Oyczyzny iako y w Exekucyi Praw y we wszystkich alegatach Dobru Pospolitemu

mu

mu potrzebnych powinna bydź Statuczna. Wystawuie na ostatek Plecy os iako Nogi: na ktorych się Oyczyzna wspiera y ktoremi rawnie stać powinna. Wte wszytkie członki ciała Naszego Politycznego ie żeli chcemy zwać Duszą, y ieżeli za Duszą iest dobry porządek, ktory że iednoczyć powinien, aby wszytkie społecznie wspuiant do iednego końca Salutis Publicae trzeba żeby ten Porządek miał iako Duszą trzy facultates, ad animandum, to iest: Wolą Pamięć y rozum. Co do pierwszey trzebaby każdemu pamiętać że Si habere nemo potest quid quid vult, illud potest velle quod non habet. In Statu Monarchico wola dobrego porządku nieznosi owszem go utwierdza bo co ieden chce y we dług tego rozkaze wszyscy temu posłuszni, y tak iedna wola we wszytkich Stanie się universalna. U nas non item: bo w Rzpltey wolna é converso wola rozmaita, albo pospolicie nie Statuczna, trzeba quod modo voverat, edit gdzie wszyscy rozkazuią a nikt nie słucha. Trzeba tedy rzecz rzetelnie żeby z dobrego porządku pochodziła, ieżeli chcemy żeby nogi a ręce wszytkie części a każda według swey naturalney sprawy dirigere y prowadzić Nas iako powinna ad Terminum Dobra Rzpolitego aby iako wszytkie motus Ciała Ludzkiego idą zgodnie za ordynaryą woli tak żeby y nasze szczęśliwe progressus szły za manuductyą Ja byle dobrze zordynowaney. Co się stanie licuy non tutu samey tylko Wolności postępować sobie będziemy. Ja iako bystra rozumi, że się: dnosz to, chcieć się do dobrego porządku przywieść, co takie na nie pozwala wysokie bacia co niechce aby się w woluce Jey tamowało: tak dissoluta że żadnego ięzaru nie ścierpi Daie się prawda obrestać Prawami ale Jch Scripte obserwować ma sobie za subtelnyą Jeżeli tedy chcemy żeby wszym dobrym zamysły Nasze były Statuczne trzeba wiedzieć rzeczy dystynkcyą między wolą y Wolnością, aby nie to tylko chcieć co nam Wolno. To iest żeby Wolność była taka iako należy zbawienna y pożyteczna trzeba żeby się dała dobrey y porządney Woli prowadzić żeby wolą rządzoną nie sama wolność dirigat tutu Impetus swoich Naturalnych, trzeba żeby pierwsze motivum agat dumnienie to iest ieżeli to co chcę zgadza się z Samą wolą Bożą z Przykazaniem Jego Wiarą Surytą y Miłością Bliźniego. Drugie to chcieć zawsze co prawo

stare, ktore zadna wola Nasza znosić nie powinna ani mu bydz przeciwna, Trzecie Dobro Pospolite aby nas desideria Nasze nie uwodziły za prywatnym Interessem, albo quovis alio Titulo Słusznym Oyczyznie Te trzy motiva iakoby zadna prerogativa Wolnosci przestąpić niemoze tak maiąc ie zawsze przed oczyma y umysłi, Wola nasza bydz dobrym porządkiem pomiarkowana, bydzie nie omylnie służyła przez Samą oczywiście osobliwie Wolności Naszey. Swiadkiem tego dwie Ludzkie choroby Jedna w ciele ktorey samą wolą moią chorobą naybardziey chciał nie uleczy; Czemu? bo natura Ciała mego podległego chorobie nie mogę disponere, ani to iest w mocy moiey. Jest druga choroba na Duszy grzechem zarażoney, ktą chciał uleczyć bylem chciał, y nie trzeba inszego Lekarstwa, tylko samey własney Woli mojey do uleczenia Czemu? bo mam wolność ktą wolą moią do dobrego Końca dirigere. Tymże sposobem wola nasza w dobrym przedsięwzięciu bydąc prerogatywą Wolności naszey poparta uleczy wszytkie Symptomata Statu, tym samym kiedy ie szczerze zechce uleczyć. Druga Facultas Duszy iako y dobrego porządku iest pamięć. Ta nam ustawicznie wyszawiać powinna we wszytkich sprawach Naszych Oyczyzny, Prawa, Wolności, Swobody y Fortuny Nasze, Przykłady Antecessorow et gratam Posteritatis Powinniśmy y na Samych siebie pamiętać, w iakiey my się kondycyi porodzili, na co poświęcili, zgoła do iakiey powinności obligamur. A naybardziey pamiętać powinniśmy na Fatalną ex peryeneya, iakośmy do tych czas przez nasz nierząd ginęli, Suavis est Laborum preteritorum memoria. Na to wszytko pamiętaiąc Zapomnijmy abusus nieograniczoney Wolności, niepomiarkowaney ambicyi nie nasyconey chciwości, nie abtagowaney zawziętości y niedbałego obroto Dobra Pospolitego starania Zapomnijmy przytym Stanych zwyczaiow predilectiones ktore wszytkie Narody Chrześciańskie porzuciły iako nie służące bogactwu in omni arte re

gnanti

Regnandi wielkuiu teraznieyszemu y literemi nie umiemy tylko Sobieskim Szkodzie mozemy, convicti tą Prawdą ze Mundi Naturam totius aetas tempus cuncta mutat et vertere vgit. Trzecia Faultas Duszy iest Rozum, ktory w piwszym tak iako w dobrym porządku powinien manifestari. Gniech mi się godzi powiedzieć ze in tam confuso regimine przy tak wielkim nierządzie iako iest u Nas y przy ustawicznym zamięszaniu rozsądek y uwaga pomieszać się nie mogą. Auiadkiem tego gdy naymędrszych Statysty Rady sine Politie y dobrego porządku obracaią się in tumultuosa Conventicula. Naybitnieysze Woyska w Kupy swywolne sine disciplina militari, ktora porządek utrzymuie. Naysprawiedliwsze Trybunały in vana oracula sine formalitatibus Juris. Nayboatatnieysze Skarby albo w nie potrzebne dispersita ieżeli ich porządna Oeconomia in bonum usum non administrabit, albo wschodzą rozrutności, ieżeli dobry porządek w Dystrybucyi nie zachowa: Applikacya nawet nayuyższa y staranie około Dobra pospolitego w daremną pracą. Wszystkie Zwierzchności bez tego Porządku albo żadney władzy nie maią albo się w Tyrannią obracaią; iako y wszelkie Poddaństwa albo się staią ciała manucpia, albo Rebellizanta mi gdyż gdzie nie masz porządku żadney nie może bydz w niwzruszoney moderacyi bez ktorey wszystkie extrema iawne za sobą pociągaią niebespieczeństwa, Omne nimium vertitur in vitium boy nayuyższa Cnota rozumem miarą y dobrym porządkiem nieprzemierkowana pospolicie degenerat w iakąś wadę iako to Męstwo y powaga in temeritatem, Generositas in prodigalitatem, Sprawiedliwość in Severitatem Clementia w niesprawiedliwość, Szczerość to Prostotę umieiętność w Prantostwo, Sława w Pychę Sama nawet Pietas w Superstycyą; A zatym bez dobrego Porządku przy nayuyższych dyspozycyach kazdy błądzi może iak Duszą bez rozumu Ciało wszystkich Praw Instytucyą wszystkich Magistratow Officia

y kazdego Ministerium punktuy a, aby utrzymac dobry porządek ktory
pretium czyli wszelkich dla Dobra Pospolitego Transakcyi y kazdego
dobrego postanowienia tak per debitam od kogo należy Zwierzchno
ść przełożony Subordinationem ialko per rigidam wszystkich Urz-
dow obligationem zeby nie tylko kazdego ialko go charakter y fun-
kcya osadzi zawsze na swym mieyscu to iest w swey powinnosci
znaleść, ale oraz zeby nemo immittat falcem in alienam messe
bo ieżeli kto na kogoś z swey powinnosci wykroczy, albo w us-
dzy wdawać się będzie pewny za sobą nieporządek pociągnie na co się
bowiem przyda zeby Żołnierz chciał bydź dobrym Teologiem
Sędzia dobrym Rycerzą albo Statysta dobrym Astrologiem. We-
zmy w reflexyą Structurę całego świata iaką Polityką Bog Stwo-
rca przy wszechmocnosci swoiey w przyrodzeniu kazdego Stworzenia
postanowił, co za porządek in motu Planet, in productione eve-
ntus, in concordantia Elementow in curso ordinario przeciw
czasu Roku, in operationibus natury, wszystko tym stoi y pe-
rmanet, kazde by naymnieysze ziołko obiawia nam porządek
nieogarnionej Opatrznosci Boskiey, między nawet nierozu-
mnemi Zwierzętami Instynkt naturalny porządek et Politiam
utrzymuie w tym co do Jch Konserwacyi należy Przyzrzemy
się także we wszystkich Państwach wolno się po naszemu rządz-
ących Jm lepsze większą Wolność maią tym ią większym po-
rządkiem utrzymuią. Ten wiąże Stany wzgodzie, ten miasta
kwndycye aby się iedna nad drugą z krzywdą publiczną nie wyno-
sita, ten kazdemu providet Securitatem, ten kazdego Stringit
do swoiey powinnosci ten wszystkie exorbitancye tamuie przy
Jego obserwancyi y należytym zachowaniu possidemus o cosk
nay bardziey w życiu staramy. On nas do chwały prowadzi
ktorego się tym godnieyszemi staiemy kiedy go gradatim et per
bene ordinatam viam meritorum nabywamy ex Fortuny Na
sze in immensum cumulat, ktorych przy porządku ialko acqui-

Życya snadniejsza, zdr y conservuya bezpieczniejsza On na
wet y zdrowiu pomaga które zwyczaynie perfectatur gdy kto
vita [illegible] które Prz[illegible] ż[illegible] [illegible] wy
stko ginie. Omnes [illegible] [illegible] y [illegible]
szeią Postanowienia nayleprze. żadnego stanu nie maią
wszystkie zgoła generalnie życia gotz biorą. Przełożywszy ne
cessitatem indispensabilem dobrego porządku, nil wchodzę
in particulari iako go w każdey rzeczy osobna postanowić
bo byle forma Gubernij taka była iako icy życzę snadno do
niego przyidziemy byśmy w przod znieśli wszystko co nam
do niego drogę tamuie. et do tego poda nam sposoby ur
tata innych Panstw Praxis w których oczywiście widziemy
co sama Politica y dobry porządek sprawuie. Zwłaszcza tam
gdzie nie zyłko wolność z dobrym porządkiem się zgadza
ale owszem gdzie się przez ten sam iedyny porządek utrzymuie.
Nie tak iako u nas gdzie rozumiemy że nierządem stoi, y że
im cięższy nierząd tym większa wolności, prawda że nie
może bydz in superiori gradu, iako to czyni się komu
podoba gdy by to kto mogł bezpiecznie żiwić na swych
Smieciach cum solo independenti od nikogo beneplacito.

Co by bowiem było szczęśliwszego iako żeby każdy Ziemia
nin był sobie Panem wielowładnym proporcionate do kon
dycyi swoiey y gdy by można retrogredi do pierwszego wie
ku gdzie ile było Familij tyle Imperia. y gdzie widzimy
Cindie nullo Sponte sua sine lege fidem rectumq colebant
ale Wolność in communi Societate nie porządkiem autho
risata w za inszą konsequencyą za sobą pociąga, iżeli nie
tę że nie chce bydz żadnemu dobremu Porządkowi podległym

stale się niewolnikiem y Poddanym tyle Panow, ile iest Passyi
ktore w Ludziach dominantur.

ELEKCYI KROLOW

Skoro kiedy konsyderowac Rzplta, mozemy w zupełney swey cało
dzy to sub tempus Interregni, kiedy obiera sobie Pana aby nad nim
authoritate Praw panowała, tak dalece ze się smiele mowic może
Tanetum est hoc Regnum, quod Regibus imperat ipsis A zatym
tak wielka Rzpltej Naszey Majestas, czy niegodnasz od Nas Sa:
mych wyborzego respectu, tak wielkie a prawie iedyne w całym
Swiecie Narodu Naszego privilegium, czy niegodnusz pilnieyszego
w utrzymaniu się przy nim Starania, y tak wielka godnosc pre
rogatywa czy niegodnasz aby ią iako nayostrzeyszey intaminatam
konserwowac. A przecz wzięli kiedy to w tenczas naybardziey to
oczywiste zą podaigny niebespieczeństwa. Zda się bydz sub tempus
Interregni przy wszystkich siłach swoich, bo naywięksey wten
czas mocy dobywa, w ktorey im się bardziey wysielaią tym więcey
słabieie. Iako ten ktoremu in Phrenesi zda się że mocnieyszy
niż przy nayleps̄zym zdrowiu, lubo tak Paroxyzm konczy się
Zwyczaynie koniem samego życia. Kiedy się przypatrzmy wszy
stkim cyrkumstanciom Elekcyi Krolow Naszych wystawia mi
się Leszka wtorego o ktorym konkurrującego. O ktorey Historya
Nasza Polska świadczy. Co za sposob przed się wzięli Przodkowie
Nasi na obranie Krola nie mogąc się **inaczey** zgodzic między so
bą. Wystawili koronę y na niey Beło z koroną do ktorey miano
biegac w zawody, y kto by był do tey mety przedzey przybiegł ten
miał bydz Krolem proklamowany. Leszko wtory stał się nayrąk
szym przez portel bowbiąwszy bowiem nieznacznie po drodze
kilku po ktorych ubiegaiący się szwankowali, sam iakąs siłą
uprzedził wszystkich. Ja tak sobie myslę, co się in barbare na ten
czas działo, to u Nas dotąd practicatur. Jak przykro bowiem ego
szobie

stono Interregnum wystawienie Reyska Koronę Krolestwa swego na tele
wszystkim całego Swiata Konkurrentom, przypuszcza do tych zawo.
dow nay biegleyszych Gonow, a naszey Sama do tego celu iak do osta
tniego Terminu swego biegu, bo ieżeli ią kiedy Fatalny Koniec czeka
to a modo imprætikabili obierania Krolow Swoich, przez lekcyą poda
ie się w oczywiste niebespieczeństwo, otwieraiąc wrota y scielą dro
gi przeciwko wszelkiey rozsądney Polityce ad omnia genera Stra
tagemmata, tak że tandem przez nie Wolność y Oyczyzna nie
dą mogły wyść pewnego Szwanku. Ta iest nayczęstsza nieszczęś
liwość że lubo doświadczany przez tak częstą experyencyą, iakie
na nas zewsząd zasadzki, bynaymniey Ich się nie strzeżemy. Uwa
żamy przez iakie to powaby Posłowie Cudzoziemscy nas łowią, y przez
iakie ponęty nas łudzą. Jedni zalecaią Swego Kandydata z wielkie
go urodzenia zem Dom jego iest Propago Regum, ze per tot genera
tiones ta Familia tyle Krolow zrachuie. My nie reflektuiąc się że
taki Kandydat z przyrodzenia pełen ambicyi Statui Nostro niebe
zpieczney, że przyzwyczaiony Prawa dawać nie przyimowac, chwytamy
się go iako expertum in arte Regnandi, y iakoby Korona Nasza
potrzebowała Illustracyi zasnoscią wielkiego Imienia. Zalecaią
Drudzy że Ich Kandydat bogaty że ma niezliczone Skarby My nie
uważaiąc że tych dostatkow na własne Interessa swoie zażyie
y na szkodliwe Korrupcye, mowiemy zwyczaynie takiego nam trze
ba Krola, bo będzie miał co rozdawać. Zalecaią Insi że Ich Kandy
dat ma Swoie Dziedziczne Państwa Woyska liczne, Kollegacye
Wielkie z Postronnemi; My nie myśląc o tym że tym snadniey może
Nas ta Potencyą swoią oppresere, płonno spodziewamy się że Nas
będzie miał czym bronić. I tak ultro sami to te Sidła wpadamy
co na nas zastawuią, y tak pięknemi pozorami zwyczaynie decipi
mur. Jak bysmy nie wiedzieli że do Tronu Naszego nie Nam po Kro
ami Dzielnym, ktoryby chciał despotice panowac, ani pożytnym ko
rzystu bysmy się oprzec nie mogli, ani bogatym ktoryby Nas Korrupcy

ami batamuit. Nie nam po Jego dostatkach byle obfitował wcnoty y znich miał iak nayw[illegible]ksza Stawę. Rex Virtutum ipse est Rex gloria. A ieżeli się kto pyta z Kościołem quis est iste Rex gloriæ. Odpowiadam nie Achab gwałtem Winnicę Nabeta wydzieraiący, nie Salomon Niewiescinych, nie Roboam opressor Poddanych, Nie Jeroboam Wiarę y Prawa Boskie depcący, nie Nabuchodonozor za Boszka się maiący, y homagia nie należyte wyciągaiący, ale taki coby mogł osobie mowić bespiecznie z Jobem: Niech mi kto zarzuci iż adversum me Terra mea clamat, et cum ipsa sulci Ejus deflent, vel si animam Agricolarum Ejus afflixi. Taki ktoryby w sobie ziednoczył Majestatem Imperij z Polorą Chrześciańską żeby miarkował nayw[illegible]ższą władzę z Posłuszeństwem Bogu y przykazaniom Jego, żeby zgadzał praeeminentiam Guberniy z Wiarą. Mamy Polityczne z Ewangelicznemi, żeby Studiił Sprawiedliwość per mansuetudinem, świadczył tarkawość sine discrimine Prawa: żeby się hamował cum moderatione in prosperitate, a znosił adversitatem cum fortitudine animi. Taki ieszcze ktoryby vzbroiony Cnotami Chrześciańskiemi, stał się invulnerabilis contra tela bijących na niego Passyi żeby go żadna zwyciężyć nie mogła, y aby był godzien inszym panować żeby sam sobą władnąć umiał: Maxima Annibalis Victoria de ipso Annibale fuisset. Taki ktoryby per amorem Boni Publici et rectam notitiam veritatis nie dawał żadnego do siebie przystępu Podchlebstwie Obłudzie Fraszostwu, za ktoremi Najiaśniejsze Majestaty się w zaćmieniu iak Słońce za obłokiem. Taki zgoła ktoryby był terror hostium amor Populi et Pater Patriæ y ktoryby przykładem swoim więcej magis docendo quam iubendo, et magis monendo quam minando. Pamiętamy nato że Bog daie Królow iednych in furore swo drugich in amore; iednych na kar drugich w nadgrodę. Jedni są ultores Jego S. Sprawiedliwości Drudzy dispensatores Jego Dobrodzieystw iedni secundum iram drudzy secundum cor Ejus. Podaie nam Opatrzność Boska z dwoiaką Specią: Nam obiorąc sobie należy wziąć

mamy

mamy wolną Elekcyą jeżeli poydziemy za prywatnym tylko Interessem za respektem za Korrupcyą albo za niepomiarkowaną wolnością da Nam Pan Bog Krola ale zagniewany, ten, ktory congregit in die ira Sue Reges, Jeżeli zaś za Interessem wiary Swiętey Oyczyzny y Dobra Pospolitego: Da nam Pan Bog Krola ale łaskawy, o ktorym się będzie mogło mowić: Domine in virtute tua lætabitur Rex, quoniam præ veniesti eum in benedictionibus. Żebysmy tedy mogli się tego Słusznie spodziewać trzeba się każdemu dobrze examinować in dando Suffragio y wystawić sobie na cylu tego wczesnie Kandydata, ktorego nay doskonalsze cnoty przenoszą a nie zjeżdżać się po Naszemu z kreskami na Elekcyą iako na targ, y dalcie że często temu, ktorego ani znamy ani my widzieli, ani my nawet o nim przedtym słyszeli; Sądzemy o Jego Godności iako casus de valore. Albo często trafia się że żadnego pro objecto nie maiąc Kandydata idziemy za łodzią wichrem gdzie Nas po pędzi. Ignoranti quem portum petat nullus suus ventus est. Znaiemy sobie Lepiey tę nayzacnieyszą wolnego Narodu prerogatywę nad ktorą nie może bydź wyższa, iako ta obierać sobie Pana z Silachcica Stać się Elektorem z Elektora mogąc się spodziewać bydź y Krolami. Co może bydź godnieyszego do zachęcenia Nas abysmy się przy tak nieograniczonym prawie utrzymać mogli ktore insze Pan stwa strzedzieszy uczą Nas iako go invio labiliter utwierdzić, abysmy kiedy per Interregnum nowego Krola nabywaiąc, starego się Krole stwa nie pozbyli, nie dufaiąc temu co się pospolicie mowi że Reges mortales Respublica Immortalis. Na pierwszy ogłos walącey Polskiey Korony w ktorym Potentacie albo obym Xiążęciu nie ode zwie się ambicya starać się o nię. Ze wszystkich tedy stron świata zbierają się Kandydaci aby poyść między sobą na wyścigi, Każdy swoią Partyą formuie y tam gdzie nayściśleyszą unio animorum inter Eives naypotrzebnieysza na niezliczone nas rozrywaią faluye. Mało na tym tych wszystkich Potentatow przeciwne między sobą

Interessa dzielą sensus nostros każdy wiązę się do swego kandydata przestaui bydź Polakiem, y staie się nie tylko Osoby Jego Kreaturą, ale Fautorem y Promotorem tego, co mu może iakie uczynić Emolumentum chociby z nayrzadszą Oyczyzny szkodą. I tak in Campo Electorali iako w Polu Marsowym pewne certamen zbiiaiących się cudzych Interessow Pytam się przy tym iakaż może bydź Civium przy takiey dyspozycyi zgoda y iako bez zgody libera, a dopiero sine nemine contradicente Electya Niech każdy prosty rozsądny uważy iakie z tąd szkodliwe a znich zaszłe potym y nieuwyborzenione dyssensye y zawziętosci? Iak snadna przy tym obiazya do obrania dwoch Krolow miasto iednego, cum quanto na ostatek Oyczyzny discrimine. Z tego Monstrum o dwoch głowach generantur owe Woyny Domowe, w których to Patrem Patrie perimunt, natosq Parentes. Trzeba się zdnak wszystkim zgodzić na iednego, lubo rzadko między tylką Ludźi iednakowa opinia w materyi nawet samą Jey własnością decidowaney; Smierć naprzykład drzy tkim naturalnie przykra, a przecię świadczy że była terribilis Ciceroni Desiderabilis Catoni Indifferens Socratii. Ta diversitas & Fallacitas zmysłow naszych wydaie się, iż dy choremu nayprzednieysza potrawa obrzydła, a zdrowemu y głodnemu prosty chleb smakuie, y ouo zem quod alijs cibus est, alijs sit acre venenum. Sita iest takich co rozumieią że się leczą tym czym się truią. Rożnią nas temperamenta Kompleksyi, rożnią inwidye, rożnią Interessa rozmaite, rożnią nawet Antypatye naturalne tak dalece że w każdey niemal obiazyi, ieden się cieszy a drugi się smuci, co iednemu iest pożytkiem to drugiemu szkodą. A co nayprzedniejsza ze pospolicie tak iest na świecie Człowieka że się nawet sam z sobą niezgadza, quod petijt spernit, repetit quod nuper amisit. Kto by rzekł naprzykład że tak wielki Tyran Nero kochać Ludzką nieuważyony miłością tak dalece będąc podpisuiący na życie iednego Winowaycy Dekret, Exclamacyą mowił: Utinam nun nossem Literas. Doznaiemy nawet y tego że często sami prawdy sobie opinamur tam gdzie idzie o Interes wiecznego szczęścia iako y doczne-

Iego.

#

snego Sklonnieyszi będąc iak za tym w Duszy y zdrowiu naszemu szkodzi y bi-
czego się niegodziło to tego bardziey pragniemy Nitimur in vetitum cupi-
mus q negata. Tu zednak na Elekcyi Krolow naszych powszechna zgoda Za-
gie tego zebym się z inszemi zgadzał lubo nie mogę sam z Sobą Samym.
Amor proprius opinij y zdania mego uwodzi mi wolność go popiera
Interes prywatny potwierdza, lubo Samo sumnienie Rozum y Dobro Pu-
spolite resistit. Podałem sposob iako na Publicznych Radach wszytkie Ma-
terye Sine discrimine Seymu mogą resolui nemine contradicente Kiedy ta
matenya mieysca mieć niebędzie na ktorą zaydzie Kontradykcya. Ten spo-
sob na Elekcyi nie służy, bo gdyby na wszytkich Kandydatow była iaka
a
Oppozycya y gdyby eo ipso byli a Suffragiis relegati żaden by Krol albo
niestanął, albo Stanąć niemogł nemine contradicente. A zatym nieżyc-
lubo o to Starać się potrzeba aby per Liberam Electionem dobrego Krola
obrać ale oraz żeby ta libera Electio nie stała się kiedy tak nieprzeloma
ną przeszkodą. Zetandem żadnego obrać nie będziemy mogli. Idę na-
przod do obrania dobrego Krola y Suppono Supernaturali casu quam
felicissimum Elekcyi Successum. Coż nas może potkać nayniewszczęś-
liwszego, ieżeli sors padnie na Cudzoziemca. Kto nie przyzna primo
quam periculosum, dostać się w ręce takiemu Panu, ktory albo Sam
będąc absolutem albo urodziwszy się in absoluto Dominio imbutus
Monarchicą Gubernij Maximami, miłością w narodzie nie będąc do
Oyczyzny przywiązany owszem wolnością się brzydzący do żadney
Praw Subjekcyi nieprzyuczony, Zwyczajow naszych nieświadomy Języka
nawet naszego nie umiejący Pytam się w za nadzieią podkładać wolne
go Krola Panowaniu; Secunde quam ignominiosum Szpecii Rzeczy
Samych Szukaiąc w obcych Narodach Krola: iako by nie bez w Polszcze
nie było godzien Korony. To Samo repugnat Sano Judicio wybrać to za
nayleprze co nie znam y czego nie widzę. Brzydziemy się cudzemi Zwy-
czayami chcemy widzieć rzeczach lepszemi niż nasze a insensibiliter przez
Krolow Cudzoziemcow sami się w Cudzoziemcow obracamy przez cudzo
Ziemskie Panowanie. Egipcyanie tak byli przywiązani ad cultu

Oyczystych swych Bozkow ze Woyną toczyli z Sąsiadami o to ich
bo ze inszych adorowali: Inde furor vulgi quod Numina viciso
rum odit quisq; tamen cum solos credat habendos esse Deos, quos
ipse colit. Naśladuiąc tego choć Pogańskiego Zwyczaju, trzy
maymy się Domesticos Lares et Penates, y nieszukaymy cudzych
Idola. Zkąd quam fatale mieć Krola Cudzoziemca nie wątpię
że sacrificabit pewnie Interessa swoim wrodzonym y Domu swego,
Zwłaszcza iżeli się nie będzie mogł spodziewać, iakby nie powi
nien panować in posteritate sua, bo ktoż iest tak[i]? ktoby z Dzier
żawcy niechciał być Dziedzicem? A zatym iakby nie widzę żadne
go emolumentum Rzpltey z Pana Cudzoziemca, a owszem nie
zliczone et fato nostro doznane detrimenta, moim zdaniem.
Daie im na zawsze od Tronu Polskiego exkluzyą z tey osobli
wie racyi, że ad apparentiam tylko zdamy się Ich wolney Obie
rai a w Samey rzeczy szczerze mowiąc zaprzedaiemy się Jm. Jo
w tym tylko na Elekcyach Krolow Cudzoziemcow consistit zlota
Wolność Nasza, ze złotem pospolicie zakupiona Ryszałem
często tą maxymę co nie którzy maią, że lepiey Cudzoziemca
obrać za Krola, aby zagrodzić drogę Szkodliwey inter Cives
emulacyi. Prawda że ta reflexya godna uwagi, bo iakby każdemu
wolny ambitus do Korony mogło by być więcey Kandydatow niż
Elektorow, a przy tym trudniejsza powszechna zgoda, bez ktorey Za
dna Elekcya nie może być legitima, gdyby każdy konkurrent
tyle miał Suffragia ile może mieć adherentow, podczas zaś
nas in tot discordes sensus, quot capita, żaden niechce drugiemu
ustąpić, co by mogło za eventus takiey Elekcyi fatalnych? Ale niech
tylko będzie postanowiony dobry raz porządek in modo Electionis
taki, żeby się nikt nie mogł Korony ani dokupić ani Jey przez za
dne fałszywe dostąpić, nie zaszkodzi żadna emulacya. A nieszko
dzę przyzna każdy że z swoim lepsza sprawa y ze Xiąska madrzey

Łatwo.

Pactis Conventis obrysliu, y trymac zawsze wzglu, ktory stanu y Fortuny swoiey nie za Granicą, ale in sinu et salute Oyczyzny musi zakładac, iezeli chce bydz szczęśliwym. Co założywszy pro principali objecto Szczęśliwey Elekcyi, przystępuię ad modum odprawienia Jey. Salva omni Libertate prawicabilem. Pytaią się wprzod ieżli odprawuiąc Ią według zwyczaiu Naszego może się nazwac liberą? Rad: bym żebysmy kiedykolwiek w tym się omamieniu przeyrzeli po znalibyśmy iakto ten, co nabiwszy sobie imaginacyami głowę że swiatem rządzi, tandem do rozumu przyszedszy uznał ze falsa voluptas et mentis gravissimus error. Kto bowiem iest w tey preoblupacyi, rozumieć się bydz wolnego zdania na Elekcyi Krola, niech się prosto reflektuie bez żadnego zaslepienia na trzy pure Imaginacye, ktore nas łudzą. Pierwsza. iezeli to humanitus podobna żeby in tanta quantitate Suffragiorum zgoda powszechna pomiescic się mogła. a przecię obserwuiąc stricte Prawo trzeba żeby Nemine contradicente Stanęła Elekcya; to gdy nie podobna toc inaczey nie może stanąc tylko per vim, y bez żadney uwagi na liberum veto. Tak zas actus nie tylko się nie może nazwac wolną Elekcyą, ale owszem znoszący wszystką wolność, bo sequitur inde ze ta naydelikatnieysza liberi Veto prerogatywa tak wielkie ponoszę prajudicium, Senvim przyidzie ad tantum Vilipendium, ze Jey na wszystkich Publicznych Radach cum debito respectu mocnieyszy nad Rabszym obserwowac będzie. Swiadectwem tego wszystkie Nasze przeszłe Elekcye ktorych żadna albo rzadka Stanęła bez Protestacyi nieważney y nieskutecznej. Druga Imaginacya nie iest ze to Chimericum rozumieć ze ten Kandydat koniecznie będzie Krolem, ktoremu per libera destynuię moie Suffragium, cum firmo proposito ze na skutek promocyi Zawiodę, to moy głos wolny prozny, to nulla libertas elen-

uiendi to daremna zatym y nie ważna Wolnosci moiey prerogatywa gdyz non gaudeo Iure aequalitatis, kiedy ten mię przewazy ktorego Suffragium stanie się efficax w Nominacyi tego Kandydata co sie nie Krolem przeciwko woli moiey y oppozycyi. Trzecia Imaginacya rozumiec y bydz w tey nieprzelomaney perswazyi ze ten Kandydat na ktorego nie pozwalam nie może ullatenus bydz Krolem dla tego ze mi się nie podoba. Przyznaię, ze gdy by to można, tak by bydz powinno, ale gdy by moia Kontradykcya przeciwko innym Kandydatom zaiw należy miała Valorem; nigdy by żaden Krol nie stanął, a przecię przez gwałt ktorey się dzieie moiey oppozycyi et per incompatibilitatem ponieważ ullatenus to Subsistere nie może zeby ten koniecznie był Krolem ktorego chcą a ten nie był ktorego niechcą, nie iest y nigdy bydz nie może libera Electio chyba zeby się Eudem takie Subjectum Znalazło. coby było ad plausum Universale Rzpltey, nemine excepto tych, ktorzy Ea componunt; co iest impracticabile według naszego Polskiego przysłowia: ze ieszcze się nie urodził coby wszystkim dogodził. Obviando tedy tak oczywistym Inkonwenienyom pochodzącym ex methodo Elekcyi Krolow naszych et resolvendo hoc problema ze albo nigdy żadnego Krola obrac nie będziemy mogli dal vio Juribus intaminata Libertatis, albo ieżeli go obierzemy, to zawsze nie tylko z nadwerężeniem Wolności, ale et cum periculo utraty Iey. Szukaymy sposobow przez takie moderamen, w ktorym aby każdy mogł in integro zachowac Liberum Sensum w obraniu Sobie Pana, ale non imperiosum. Przez to go zaś rozumiem bydz imperiosum kiedy się uporczywie upieram przy moim Kandydacie, ktorego drudzy nie chcą, albo kiedy na tego nie pozwalam ktorego inni eadem qua fruor faultate promovent. A przytym ieżeli chcemy aby była prawdziwie Vox Libera, niech że nie będzie corrupta et

Partialis

Partialis. Staramy się osobliwie o to żeby in aequalitate się urodziwszy równa była Potestas in dando Suffragio na Elekcyi, gdzie każdy ma Interess społeczny obrać sobie dobrego Pana, żeby iednego zdanie non prevaleat nad drugiego, żeby Szlachcica o iednym zagonie wol. na Krysha tak była ważna iako naydostatnieyszego. Co wszystko spodziewam się znaleść by się mogło tym, który tu exponuie sposobem. Po obwołanym Interregnum co po tym dawać czas do nieprzebranej faluyi ieżeli na przypatrzenie się in Subjectis nie trzeba ich długo. Szlachta odezwą się sami, nie trzeba na to czasu, aby examinowali tego godzien Korony, znamy się dobrze wszyscy ex anteactis, nie idąc do piérwszego z czego się każdy na ten czas zaleca, zwłaszcza ieżeli iako tu zyczą nie będziemy za granicą Szlachta nieznaiomych y niesłychanych przedtym Kandydatow. Miasto tedy Konwokacyi, która praecedit Elekcyą y gdzie pospolicie Semina dissensionum wszczynaią się niech by Prymas in instanti wydał uniwersały na Seymiki na Elekcyą Kandydatow do Krolestwa aby a tylko mieli campum liberum w Konkurrencyi o Koronę których merita manifestować się będą per Suffragia Civium. Te Seymiki trzeba żeby były iednego dnia odprawowane po wszystkich generalnie Woiewodztwach żeby nie dać czasu Konkurrentom mieszać Seymikii obieżdżaiąc ieden po drugim, iako y Seymikom do porozumienia się przez które miasto zgody przeciwne zdania bardziey się mocnią. Te Seymiki trzeba żeby były unius diei actus, który na to wystarczy, kiedy in szych materyi nie przypuszczaiąc, na samo tylko zebranie bydź ma iorum ten dzień będzie dessynowany. Żeby ie zaś każdy mogł dać pro libitu et cum omni Libertate na tego na kogo musi będzie naylepiey zdało, expedit żeby te Suffragia były. Skryte et in Scripto podane, tym bowiem tylko iednym sposobem Libertas Sententiae żadnym respektem nie uwidziona, ani żadna Korrupcya przenaiętza, może in sua puritate conservari przy świadectwie samego szczegulnie sumnienia

ktore zwyczaynie w podobnych okazyach zawodziemy uwaszcz się przeciwko własney opinij powierzchownie iakąś Politycznę Kunsydera cyą, a wewnątrz occultum quatiens animo tortore flagellum. Te Suffragia skryte in scripto podane niech by Marszałek Seymikowy propter majorem fidem in presentia Senatora y Czterech albo więcey assystentow ex nobilitate, zebrawszy publice otwierał y czytał aby Każdy Suffrum calculum uviedział, ażeby tuo Ich mieć będzie Dnia tego Actus na zapisie na tym Seymiku niech by był na obranie Posłow na Seym Electionis Krola, y życzył bym żeby propter solemnitatem takiego Ziazdu przydać numerum alterum tantum czyli to iest Czmu do Ośmu Zwyczaynych. Ktoryby iuż byli tego roku in Activitate. na Seymie według tego co się rzekło o Posłach Seymowych. Tym nowym Posłom mogłoby przydać Woiewodztwu nowey Instrukcyą regulującą się do circumstancyi Electionalney. Ale to Secundum novam formam Consiliorum ktorąmem podał Życzyłem żeby dwoch byli każdego Woiewodztwa Senatorow y żeby zawsze ieden był continuo przy Krolu, a drugi w swym Woiewodztwie tak należało by in hac sola casu Elekcyi aby obadwa assistant żeby plenus Senatus Krol był obrany obserwuiąc między obiema gradum per Seniam. W czym do czego rowney obudwuch Praeminencyi. Po Seymiku tym sposobem szczęśliwie skończonym niech by Senator y Marszałek Seymikowy Stanąwszy na mieyscu y na czas naznaczony Elekcyi oddali Prymasowi calculum Suffragiorum Woiewodztwa swego podpisany od Senatora y Assystentow do zbierania Kreseck deputowanych y zaprezentowanych pieczęcią Woiewodztwa. Kuni calculum eadem methodo Prymas odebrawszy od wszystkich Woiewodztw comportabit w dzień naznaczony do Zagaienia Elekcyi Krola, na mieysce do tego aktu destynowane y tam in presentia Senatu, Ministrow Status y Posłow reducet ac

collectis

collectis et calculatis suffragijs Jus Nominativnis do czterech tylko Kandydatow, to iest tych ktorzy naywięcey suffragiow mieć będą, zebrane ex universis Populorum Votis. Ci czterey Kandydaci promulgati z ktorych ieden na bydź obrany Krolem, niech by się in instanti a Campo Electorali na Kilkanascie mil oddalili czekaiąc ē longinquo sortem suam aby nie będąc przytomnemi nie mogli żadnych czynić faktyi ieden przeciwko drugiemu. Dnia tedy naznaczonego ad ipsum actum Electionis życzyłbym semestis Arbitris, y znioszy ten Ledaiaki zwyczay w Polu obierania Krolow gdzie szlacheckie głosy z Ludem Pospolitym confunduntur na Zwyczaynym Sattus Seymowania mieyscu. Niech by Prymas czterech Kandydatow mianował gradatim iednego po drugim według quantitatem suffragiorum ktore kto miał, to iest tego pierwszy co ich miał secundum reductum calculū. więcey. Pytaią się seorsive na Każdego według zwyczaiu Stanow Rzpltey zgromadzonych Jezeli zgoda na niego. Ta ieżeli powszechna Subsequetur nemine contradicente, ten niech by był Krolem prokłamowany iako legitime obrany, ieżeli by zaś na kazdego z czterech mianowanych Kandydatow iednego po drugim zaszła Kontradykcya. Nie trzeba by zażywać Zwyczaynych sposobow wezwania y oppressyi Kontradicenta, albo zachęcenia słabszey Partyi od mocnieyszey. Jako zdaie periculum obrania dwoch Krolow iako iuż przy podobnych controwersyach practicatum, życzyłbym ob respectum wolnego głosu mieć recurs ad pluralitatem Votorum zażywszy wprzod notandum, iako naypomiarkowanszych do Kombinacyi sposobow to iest staraiąc się ile bydź może humanitus aby Electya nemine contradicente mogła stanąć, ponieważ nie by nad to nie było szczęśliwego, gdyby mogło bydź tam practicabile iako iest desiderabile. Dla tego dopiero widzę omnem impossibilitatem

do tey pożądaney powszechney zgody. Życzyłbym zwyczajem Rzpltey Weneckiey recurrere ad calculos żeby biały znaczył affirmativum a czarny negativum; to iest ktoryby zaterech Kandydatow miał naywięcey białych, aby ten był Krolem proklamowany. Może dari y tym sposobem, chociaż per pluralitatem votorum, że na ktorego Kandydata iednostayne zbiorą się suffragia, bo za słusznością każdego Senatus będąc wolniejszy może się stać zgodniejszy. Daiąc go zaś publico oré respekt przyiaźni albo interessu swego iakiego uwodzi y sprawuie nie przełomaną w zdaniach disparitatem, ktore ciągle będą za powodem samego sumnienia y słuszności secundum meritа ktorego Kandydata będą mogły pozaciemnie snadniey się zjednoczyć. Tych Kalculow niechby miał Lord iaden Senator dwa a Prymas trzy ktoreby powinien reservare ob casum gdyby się trafiła Paritas suffragiorum, aby uchodząc nie potrzebnych albo szkodliwych Prymasa decidant in superioritate. Tu proszę o refleksyą nad moią rzeczą, ktorą popieram kunc modum Electionis y ktorą genuine expono przez prosty argument do snadnego każdemu pojęcia. Że dla tego życzę wziąć przed się modum pluralitatis votorum in extremo casu kiedy się nie podobna będzie spodziewać powszechney zgody. Bo kiedy ten modus będzie eventualiter postanowiony snadniey się trafi że nie zażywaiąc go, z zelowaną stanie nemine contradicente. Clarius tego dowodząc: Suppono na przykład że Prymas mianuie ktorego Kandydata na ktorego pars potiorissima zgadza się, ieżeli będzie kilku albo kilkunastu ktorzy na niego nie pozwalaią z racyi że maią inszego in petore, kiedy będą widzieli że uporczywie stawaiąc przy kontradykcyi: trzeba będzie ultimarie tę kontrowersyą resolvere per pluralitatem votorum y ogłosić ex parte potiorii zgadzaiących się na tego Kandydata przeciwko ktoremu się protestuią, że pewnie będzie miał po swoiey pluralitatem

tem

tem Votorum; Tyram się tho tak nie uważny się znayduie, żeby sine ullo effectu się protestował, y żeby nie mogąc dać exclusyi temu Kandydatowi na którego obranie inclinat Rzplta sam się chciał sprzeciwić y zarobił sobie na nie laskę tego co jego ma bydź Panem. Każdy o: wszem na Elekcyi naturalnie Staraiąc się aby się mogł tym szczęściem ze voto suo contribuit do wyniesienia na Tron Pana swego. A zatym każdy widząc że ani przez vpor, ani per pluralitatem nic nie wskora. To samo postanowienie Pluralitatis in casum Sessyi z Kontradykcyi nieprzełomanej może się trafić że nigdy nie będą in Voto, Sprawa to efficaciter że wszyscy snadno concurrent do pożądanej powszechnej Zgody, która tym łatwiej szczęśliwie sposobem może się stać practicabilis, aby zabiezeć wszystkim fatalnym inconvenienciom. z nieomylnej ale Sessyi przy której albo Elekcyą nigdy stanąć nie może według naydelikatniejszego Prawa Wolności Libero Veto; Albo ieżeli stanie choć ta słaba Kontradykcya. zatamuie to nie może bydź legitima przez oppressyą wolnego głosu, który per vim iako się dzieje sine ullore spocznie na Prawa y Wolność przełamaw potrzeba Emolumenta za trzecią mocy propozycyi do takowey Elekcyi Kandydatow na Seymiku a Krola na Seymie, te przebitabam. Imo Jus Electionis nikt nie wątpi że iest privilegium principale każdego Szlachcica; Pytam się tedy zaw ma privari z tego, co naybardziey illustrat Szlachcica Jego Koniecznia? Privatur zaś, bo zwyczaynie Elekcye Krolow odprawuią się iako Seymy przez Samych tylko Posłow, chyba że extraordinario tylko casu. convocatur Rzpolite Ruszenie. podczas którego na Wszystkie ziazdy Publiczne może się rzec co Duch Swięty mowi: Cogitaverunt Consilia, quae non potuerunt Stabilire. Nie wyiuerdzę dalcy com iuż na inszym mieyscu powiedział. o pospolitym Ruszeniu przypominam ostatnią Elekcyą gdzie cognate aures Koronowskie Partyi przeciwko Caskiey wszystkie Rady gotowe ad perniciem całego Narodu, gdy by Bog odwrocił na ten czas nie odwrocił zawziętych na zgubę

swoię między sobą Braci. Po takim przykładzie Naszych nie wspominaiąc; iakoż nie rozumiem żeby Rzplta ultro chciała ad similitem casum exponere, y podać się w oczywiste niebespieczeństwo, tak spodziewam się że nie conveniencius nie osądzi do obierania Króla, iako czym Electionis żeby iednak nie Sami tylko Posłowie Seymowi gaudeant Jus Supremo Privilegio, ponieważ każdemu Szlachcicowi do Prawo należy; czy nie słusznasz żeby go zażył in suo stallo na Seymiku w podaniu pro Libitu suo Kandydata. Jeżeli kto rzecze że większa złym wszystkim prerogatywa Posła na Seymie per faultatem obrania Króla niż Szlachcica na Seymiku, w obieraniu tylko Kandydata; Niech proszę uważy moderamen tych dwóch Prerogatyw uzprawiedliwym ich podzieleniu. I tak prawda że każdy Szlachcic zadney Strony nie będzie miał Partem w Elekcyi Króla nie obieraiąc tylko Kandydatow, ale też Poseł zdrugiey Strony nie będzie mógł innego obrać Króla tylko iednego złych Kandydatow których mu do wybierania Szlachcic poda. A za tym Posłta faultas zda się bydź bardziey limitata niż Szlachcica, któremu wolno tego chce mianować. 2do ten modus Electionis iest Secundum formam visitatam et constitutam Rpltą która iżeli na Seymie zgromadzona nie powinna nic decidere nisi congregatis wprzod votis Populorum, toć in tam gravi materia obierania Królow, iednego z tych powinnaby decisive promulgare których zeszytek Ordo Equestris po Woiewodztwach podał propositive za Kandydatow, iako ten od którego uniwersalna Regula Consiliorum et Sanitorum pochodzi originaliter powinna. 3tio Jeżeli się pluralitas Vocorum nie podoba którą kładę pro ultimo casu et in tantum in quantum zgoda powszechna ullatenus nie będzie mogła subsequi Nemine contradicente, a owszem na tym snadniey sze przywiedzenie do tey powszechney Zgody. która constituit legitimam et Liberam Electionem iakom tego wyżey dał racyą; Pytam się kto mi podaie którą Elekcyą którąby ad speciem tylko

tylko nie była powszechną zgodą, sama zaś rzeczą iezeli nie plura-
litate Votorum zwyczaynie stawały. Ponieważ żadney taktyey nie
było na którąby Kilka albo Kilkanaście Kandydatow nie konkur-
rowali o Koronę, a per consequens tylez Partyi każdy maiąc swoię
z których pospolicie naymocnieysza in pluralitate Votorum a czyli
et armorum prevaleбat opprimendo słabszą, bo wtakiey oblażą
nikt nikomu nie ustąpi, tylko ten co musi. Jezeli tedy ten zwyczay
Pluralitatis actu praticatur cum oppressione Liberæ Vocis et ever
sione Statûs, y iezeli go cierpiemy sola imaginatione wolney Elekcyi
lubo realiter Wolność znoszącey. Czemuż tey dyssydencyi nie uży
nie, aby to co per abusum się dzieie, reducatur do porządku przez
Prawo, sposobem który podaię. Aby ta Pluralitas która Liberum
Veto y powszechną zgodę znosi, była owszem albo do niey obla
Tyą albo in extrema tey zgody impossibilitate stała się salutare
remedium do obrania Króla, salvâ omni Libertate, legitimitate
et Securitate. Salva mowię Libertate bo głos każdego general.
nie będzie Wolny gdyż nie będzie tego szlachcica, któryby per
Suffragium swoie nie miał partem w obieraniu Sobie Pana wol-
no nie będąc podał tego co mu się podoba, żadna go Konstytucya
nie zatłumi, gdy ad conflictum niezgadzaiących się głosow obiażą
nastanie. Będzie Vox incorrupta bo kto się obierze z Konkurren
tow o Koronę tak nie uważny żeby chciał rozdawać Korrupcye
nie wiedząc y nie mogąc sobie ubespieczyć niemi kogo, skoro bo
wiem Suffragia y iednego dnia po wszystkich Województwach zbie
rze zabiorą temu, że nikt wiedzieć anticipative nie będzie czyia komu
Krysta służyć będzie, przez co takie vstanie targ bezecny o Wolność
y swobody nasze. Będzie Vox impartialis, bo przy tey skrytości za-
den respekt, żaden fawor albo iaki interes nie będzie nikogo obligował
ad manipandus Sensum suus, mogąc nie urazaiąc nikogo ducha samego Sie-

Sumnienia rozsądku y Dobra Pospolitego disponere woln[o]-zdaniem
Swoim. Stanie takowa Elekcya Salva Legitimitate. bo Jey validi
tatem żadna Kontradykcya nie naruszy kiedy Contradicens nie pozwala
iąc na lugo, tym się kontentować będzie że mu nie da Swey Cześci y
kiedy za Krzywdę wolnego swego zdania nie poczyta. że ten nie ma
nie Krolem, ktoremu iąz deklynuie. A przytym kiedy się modus Pos:
sibilis według dobrze ułożonego porządku postanowi iednakowo się
Stanie ten actus Electionis et legitime practicabilis et practicab.
liter legitimus, alias nigdy nie mogąc bydz obserwowanym Secun
dum Supernaturalem institutionem, ktora imponit aby per Ver
bum plaut, Jeden się wszystkim podobał, stać się albo nieważnym
przez nieważne kiedy zaydzie Liberum Veto: albo niepodobnym
w Exekucyi, kiedy go wolna Przestawa nieprzełomanie Zatrzy
ie, ktora na dewszystko utrzymać należy, iako principaliter con
Stituentem Wolności naszey. Stanie na ostatek taka Elekcya
Salva omni Securitate kiedy się tym sposobem podanym, zabie
gy wszystkim fakcyom, Zamieszaniom, Dyssidencyom, a osobliwie
Secessyom, przy ktorych Rzplta nie iest bezpieczna ani Wolności
ani Dostoyeństwa swego. Tak nas bowiem Zwyczaynie na Elekcyi
ach Interessa Kandydatow y cudzoziemskie artyfycia rozniią, że Secula
Zaiętych po tym pozarow zawziętości naszych nie wygaszą, po kto
rych y nowo Krol obrany Szczęśliwego mieć panowania, ani spo
koynego rządu prowadzić nie może. A do tego quantum emolumen
tum z pewney nadziei, że ten Tron nie omylnie osiędzie, ktory go bę
dzie albo naygodnieyszy przez Swoie zasługi, albo naywznaczniey
szy per talenta in arte Regnandi gdyż go Samaca sprawiedliwość
wybierze bez żadnych Machinacyi, Sam amor Populi tu nie będzie
Praw y Wolności naruszenia; nie tak iako się u Nas dotąd dzieie
gdzie temu stopień do Tronu naypewnieyszy ten albo nay bogatszy

maiący

maiący czym Subjecta Venalia Korrumpowac albo naypotężnieyszy ma
iący siły nad inszych per vim wydrzeć go sobie, y ze tak rzeby Sztur-
mem go dobyc, albo in activitate naybiegleyszy, artificiosus Papu
lavista maiący szkodliwe wynalezty do ułowienia Credulitatem Popula
Koncząc na tym artykule y uważaiąc iak iest rzecz trudna a bardzie
niepodobna na Elekcyi Krola wszytkim na iednego się zgodzic; Dopie
rozi myslę sobie iako dalego trudnieysza zeby to wszytko, w tu ad tru
tinam podaiąc, y w rozumiem Deo et Conscientia Tepte, Salutare byłby
Znic było ad placitum universale powszechney zgody ktorey u nas
z tak rozmaitych prywatnych Interessow z tak przeciwnych Dobru po-
spolitemu Opinij y z tak niedowierzaiącey dla plonney często Suspi-
cyi, reniteneyi trudno się spodziewac. Wiem ze na sam odgłos do-
brego porządku wprowadzenia, a z niego przymnożenia większych
sił naszych, odezwą się cudzoziemskie Sąsiadow Naszych faleyce ko-
rzy nie maiąc się czego od Nas obawiac, Securitatem Granic swoich
zakładaią w nierządzie Naszym, y ktorzy są zawsze pewni secundum
Statum Noſtrum praesentem, ze Nas mięszac w Radach mogą, se-
cundum opportunitatem Interessow swoich. Wiem ze ad solam
apparentiam postanowienia tey generalney summ mię we wszy
stkich Rządach sprawiedliwych Reguły, odezwą się ci ktorzy
albo w Taworach Dworskich albo w oppressyi y zdzierstwie ubo-
gich nie w zasługach swoich Fortunę swoię pokładaią. Wiem ze
Turbatores Publicae Tranquillitatis Społecznego rządu nie dopu-
szczą ktorzy zechcą w nim languore mortali, nie mogąc życ żyłki
in motu turbido, iako in probatica piscina, przy zakłoceniu y
Zamieszaniu in Statu. Wiem ze ci ktorzy amore proprio Seducti,
Żadna im się inszą dobra nie zda rada tylko ich własna y Supplet ze-
by była zła, byle była cudza preponent swoię opinią nad Dobro pospo
lite. Wiem ze ci vwadze y Konsyderacyi żadney mieysca nie dadzą ko
rzy rozsądku bez experyencyi w należytey do Rządow Rzpltey wiadomosci

mieć nie mogą. Znaydą się y tacy Pseudo Politycy którzy przez zbyt
wylewną Politykę nayszczerszą Cnotę censurować. Będą y tacy którzy
przez samą ambicyą contemnendo Prawa nie zechcą Jm rigide pro
desse. Będą na ostatek y tacy którzy ex vero Zelo ku Oyczyźnie
despiciunt naypozorniejszym do ratunku Jey sposobom, y którym
sufficit rozumieć, to samo szkodliwym co się im widzi bydź nowym
jako ten co do naygorszego powietrza przyzwyczajony bez się zeby
mu nayzdrowsze nie zaszkodziło, albo jako ten co do ciemności przy
wzony Swiatła znieść nie może. Wiem że przy takim niedowierza
niu będzie się im zdało że latet anguis sub herba, że to są sztuki
y podchyscie na Wolność. Jakoż bluźnierstwie bydź te wszystkie lwsy
deracye krytycznych Interpretacyi nie tamują we mnie Zelum
ku Oyczyźnie. chuć by tez kto go sądził temerarium, ponieważ sam
przyznaię że to wszystko co proszę: Me quoq; qui fui Judice digna
lini; I dla tego przy tey konkluzyi według pospolitego zwyczaiu ka
żdego Autora na końcu przydaię corrige errata. Zdaie się przyleprzy d
dalekie niż moy lichy dowcip. Skuteczniejsze niż te które tu podaię
do tey korrekcyi sposoby byle w tym każdy znas conveniat że ich
koniecznie potrzeba. Za zas to czynię, co wszyscy powinni czynić,
kiedy gore wszak wolno każdemu na gwałt uderzyć y swoim na
czyniem ogień gasić; Wiem zas że go nie ugaszę chyba że każdy
cnotliwy Polak rowno ze mną, iako mu dant Erilowie Sua tela
profundum, przytoczy się ad corrigenda errata in Statu, które prze
kładam pro Judice Libri reducendo compendiose totum opus dla
poduczania bez żadney krytyczney repetitii consuetudines. co nam
szkodzą y które nie dopuszczaią Zwiatłego ubespieczenia prawdzi
wey ngr ad apparentiam Wolności.

Pierwszy Error Profanus Usus Dobr Kościelnych tak wielkiey

Powyż

Sorcyi Krolestwa przeciwko Kanonom y Samey Instituycyi Swiętego Cha
rakteru Kapłanskiego. Pierwsza zatym maxyma Starać się, żeby
Status Ecclesiasticus Spiritualia, Supremo et independenti Potestate ad
ministret, Temporalia zaś restricte et relative do samey chwały Bosky
ad cultum Wiary Swiętey, ad Subsidium Oyczyzny do ratunku ubogich
y do Sustentacyi przystoyney Duchowney.

Drugi Error. Zbyteczna y niepotrzebna Potestas Krolow in
Justitia Distributiva tak Walianssow iako y Dobr Krolewskich. tak
wielkiey części Krolestwa z ktorych żadnego pożytku albo bardzo maly
ma Rzplta a osobliwie in authoritate indeterminata ktorą mieli Kro
lowie nasi, mogąc podczas interstitium Sejmu zwłaszcza kiedy się zer
wie czynić proprio motu sub favore Curiæ Boni publici co Im się podo
ba. Jztąd druga maxyma transferre Officia Civilia ad Suffragia
Rzpltey. Dobra Krolewskie do Skarbu in usum Publicum necessitatis
& instituere Consilia perpetua aby nie Krolowie bez Stanow Rzpltey
czynić nie mogli.

Trzeci Error. Że Rzplta na tyle Jurisdykcyi podzielona Za
drey powagi nie ma, ani w Praw Stanowieniu ani w Ich Exekucyi.
Z zatym trzecia maxyma powinna by powagę Jey per equalem
tionem trzech Stanow tak postanowić, żeby iako Jey samey Jus
et Dominium nad Sobą należy, tak żeby absoluta potestate mo
wiedowładną nad Sobą in Gubernio Krolestwa exercet.

Czwarty Error. Że Ministeria Status per abusum przywiedzio
ne do tego że Są vana simulacra, albo periculosa pola, lubo na ich
vis Gilberniy zawisła. Czwarta maxyma niech będzie, żiedney Strony
Powagę Ich utwierdzić w tym w należy ad Executionem Literarum
et Custodiam Legum z drugiey per limitatum Tempus ich Functyi et
per conclavia Ministerialia trzymać ie ne excedant nad zlecony so
bie powinność.

Piąty Error. Że godność Senatorska nie iest bynaymniey Rzpltey
profitua żadney osobliwey nie maiąc prerogatywy, przeto Piąta
Maxyma. Że Im nadać y tak Ią podzielić aby to in congressu generali

na Seymie zdrugiemi Stanami urządzą, mogli efficaliter presidendo in particulari consilio Wardztwa swego do Skutku przywieść.

Szosty Error. Z Wolności żadnym porządkiem nie pomiarkowaney bywa często obraza się in exorbitante. Licentia prawdziwey Wolności szkodliwy. I tu naygodnieysza uwagi potrzebna maxyma Żeby ile można Wolności ubliżem przyczynić per modum Seminonli: bere Sentiendi żeby in hac equalitate w Ktoreysmy się porodzili, w tych nie była niepochamowaną swywolą drugim niestała się ciężką niewolą.

Siodmy Error. Nierząd generalny dla ktorego Ordo Ogniestnie nie ma obligacyi ad exercenda talenta, ani przy tym jakym premiis mentorum. Siodmą maxymę w tym zakładam, aby Szlachcic miał ustaną drogę, ktorą by mogł progredi w usłudze Oyczyzny, tak cum emolumento publico, iako y particulari Honoru y Fortuny swego, to iest że by się mogł spodziewać że się dosłuży kiedy tego będzie godzien y honoru y chleba.

Osmy. Error. Że nigdzie śmiercysze iako u Nas abusus, z ktorych crimina Statûs generantur, tak impune że w niektorych obligacyach pro Gloria et Privilegio Libertatis reputantur Potrzebatedy osmą maxymę założyć in rigore Prawa in authoritate Sądow przeciwko Przestępcom et in equalitate panes bierzących bez respektu Urodzenia y godności.

Dziewiąty Error. Z tąd że się każdy w rozmaite Sprawy zimplikuje a nihil swoiey Kondycyi nie pilnuie z tey obligacyi niech będzie dziewiąta salubernima Maxima aby się nigdy Żołnierz nie mięszał ad Statum Civilem, a Statysta ad Militarem.

Dziesiąty Error. Że Rady Seymowe nie maią ullam stabilitatem sanctia żadnego nie mogą mieć bezpieczeństwa ani w postanowieniu ani w Exekucyi. Założyć tedy expedit dziesiątą Maxymę in Methodo Securo radzenia examinuiąc w przod materyę per Consilia Ministerialia nim się powszechna zgoda ustanowi, Jako y in executione Sanctionum zachować porządek przysiedzenia do Skutku co Replica postanowi per Consilia Palatinalia et per Judicium Kara Rebelles Prawu.

Jedenasty.

Jedenasty Error. Z niegodziwego ex solo abusu pochodzącego zwania Seymow, y Seymikow. Poradzi temu przez iedenastą maxymę, aby Liberum veto iak naygruntowniey obwarowwał, ale tak żeby miało walor przez wolną Kontradykcyą przeciwko każdey seorsive materyi: przy Prawie albo ważney rzeczy Dobra pospolitego ale nie na zniesienie totius actûs Obrad publicznych.

Dwunasty Error. Jako iest in Creatione Ministrow y Senatorow tak bytby pejor priore gdyby w Elekcyach Faworu Intrygi y respekt iakie miały miejsce. A zatym zabieże temu przez dwunastą maxymę, żeby in Pluralitate votorum obserwował methodum skrytych Suffragiorum.

Trzynasty Error. Nie tylko ex impraticabili Forma Consiliorum ale y z krotkości czasu do skutecznej Rady. Wziąść tedy przeciw się Maxymę skuteczną Trzynastą Consilij perpetui: aby wszystek czas impendere y podzielić na nieustaiącą nigdy Radę y Rady postanowioney Exekucyą.

Czternasty Error. Implikował się w Woyny bez potrzeby bez słusznej okazyi bez pewnego zysku y sił dostatecznych. Naybespieczniey sza tedy ta Czternasta Maxyma strzedz się Woyny, abydz zawsze przy należytey gotowości, aby cudzego nie pragnąc mieć czym swe własne się konserwować potrzeby trwały utrzymać, & in casu aggressionis bydz w tey porze, do obrony żeby dał odper nieprzyiacielowi.

Piętnasty Error. Ex Insufficientia Sił y nieliczonego Woyska na którego subsystencyą iednakowo zawsze ubodzy Ludzie extenuantur a kiedy go potrzeba na obronę Oyczyzny zaraz trudno się iakiego sukcessum spodziewać ex tanta mediocritate Komputu y zrąd Piętnasta Maxyma w każdym Państwie Statum warującą, aby mieć Woysko proporcionate do Sił y Potencyi Sąsiadow iako y do rozległości granic Krolestwa.

Szesnasty Error. Ex defectu Skarbu & ex inerti studio Stanowienia y płacenia Podatkow. A zatym Szesnasta Maxyma, aby Skarb ufundował pro opportunitate ad quantitatem requisitam Woyska iako y innych potrzeb Rzpltey, aby modum practicabilem wziąć przeciw się & immutabilem do podatkowania Snadnego dostatniego y ubogim Ludziom znosnego.

Piedmnasty Error. Z odmiany woroznicey Trybunału, z tąd defectu experyencyi do należytey Sprawiedliwości administracyi: stąd ex defectu płacy Sędziom y z tąd obłazya do Korrupcyi a przytym ex Suprema Potestate Trybunału z tąd dyminucya & vilipendium tey Iuryzdykcyi Sama Rzplta powinna mieć zupełną. Vziąć tedy przed się Maxymę aby Trybunał ta Potestatem uczynił dependentem od całey Rzpltey Sędziow dla nabycia Experyencyi uczynił dozywotnicą y ptaui fm aby w tym dali fidelitatem zachowali. 9

Osmnasty Error. Że Commerciorum nullus vsus ani Notitia. y z tąd Egestas vniwersalna y kraiu desolacya; na którego wyiszą osiadłość a znicą większą obfitość y dostatek. Arcypotrzebna Commissia Maxyma. aby Handle rozmaite zaprowadził, a chandlującym słuszną obwarował protekcyą.

Dziewiętnasty Error. Ex vilipendio Plebejorum z tąd krzywdy a niesprawiedliwości nieznośne pochodzące przeciwko Boskiemu y wszystkich Rospolitości Prawu. Jeżeli iednak są iako powinni być. pod porą Oyczyzny toć ta Dziewiętnasta Maxyma Salutaris aby Jey miała w większey konsyderacyi.

Dwudziesty Error. w Elekcyach Królow Naszych przez które oczywiste Oyczyzna podaie się niebezpieczeństwo. y którego tandem nieuydzie Jeżeli na zawsze nie da od Tronu Odrzuciemom exkluzyi. Aprzytym żeżeli sobie tey Dwudziestey nie założy Maxymy, aby wszystkim faktyom, y Korrupcyom zabiezeć, aby się oraz starać żeby każdy Szlachcic miał in dando Suffragio omnem libertatem sentiendi, a zatarzicza żeby salva omni Libertate modus Electionis stał się Practicabilis

Dwudziesty na ostatek Pierwszy Error. Że wszych wszystkich Specyfikowanych Arcykutach żadna się Politics nie zachowuie, która uczynić powinna Dwudziestą pierwszą Maxymę żeby porządek był obserwowany nie tylko in institutione ale oraz manutentione et executione każdego postanowienia –

Jeżeli tedy in tam desiderabili opere Salutis publicæ pracować chcemy trzeba ztąd zacząć aby te errores Status krótko o demnie zebrane a

Znat

uznaie kiedy się do tego nie ie sobie a obrzydziwszy natym zalewnizy
aby ie zgruntu extirpare. Nasymy zas politycznie exopposito kto
remi wszytkie Państwa stoią, wzięc sobie pro regula Liberi guber
nij w ktorych ad perpetuandum liberum et immortale regimen
Znaydziesz tu miła Oyczyznę. ktora agitaris velut minuta magna
deprensa Navis in mari. vexaniente Vento, po wszytkich nawal
nościach Społeczny malaniam y bespieczny odpoczynek. Znaydzies
moderamen zbytecznej Swobod zadney strony władzy, a zbrugiey
exorbitantis Libertatis między ktoremi cum periculo Straceniа
Siebie Luctaris, tak abys w panuiących nad tobą bywała Miłość
y opiekę zawsze uznawała, a w służących ci ochotę y synowskie
Prawom swoim Posłuszeństwo. Znaydziesz Unionem stanow Rz
plitey przy nayscisleyszey zgodzie ktore cię dotąd rozdzierają Uznasz
że iako Elementa choć przeciwney między sobą Naturey wspolnie
iednaiowo concurrunt. ad animandum wszytkie Stworzenia tak
in Statu Politico si velit, quid possit, verum concordia discors.
Znaydziesz justum aequilibrium in Jurisdictione Magistratuum
ktore cię opprimunt. kiedy Interes prywatny nie będzie mogł przy
ważyć nad Dobro pospolite. Znaydziesz sposoby na wszystkie
nie spodziane przypadki odmianie czasow podległe, bo przy wa
runkach raz na zawsze postanowieniu nic ci nie zaszkodzi. Vbzal
sen omne tulit punctum qui miscuit utile dulci, tak y ty miła
Oyczyzno znaydziesz wszytko co powinno constituere tak potrze
bną powagę Władzy y Securitatem Rzpltey, iako y dulcedinem
Wolnego twego narodu. Wszyscy sub authoritate Praw, dobrego
Porządku, Swobod, concurrent do Konserwacyi y Sławy twoiey
z Emulacyi bez Zazdrości, z zgodnością bez dyssensyi z ufnością
bez boiaźni, z Wolnością bez Swywoli z ochotą bez żadney za
mulacyi Jey przeszkody. Dosyć tego żebym finaliter pobudził prze
kładam trzy motiva preynantia. Pierwsze: że iako do poczętku

Swiata wszystkie Krolestwa y Respublice y Trybunału, z tąd Cnoty y Mystwo Narodow, konserwowały przez Sprawiedliwość Sędziow, y dobry in regimine porządek, tak upadły przez nierząd y zbytek, et de privationem morum. To założywszy niech prosty każdy rozważy, jezeli Nasza Rzplta nie iest iuż na tym Schyłku, y jezeli do tego stanu nie zbliża się periodu. Jeżnawszy tę szczerą prawdę, niech przyzna y nacedno się zgodzi; albo że Naród nasz ma specialę Przywileia privilegium. nad insze we wszystkich dyshonestiach, że go iedenże Spiritus animat, że w nim żadna Ludzka ułomność non dominatur, że nikt znas nie iest tey ambicyi, aby się wynosił nad swoią miarę et supra aequalitatem cum detrimento Bonj publici że nikt nie ma tey chciwości do nabycia Fortuny lub przez Komendy lub przez insze nienależyte z krzywdą Bliźniego sposoby. Że nikt nie iest do swoiey prywaty tak przywiązany, aby się miał preferre nad interes publiczny y Dobro pospolite. Zgoła że wszystkie pospolite Ludzkie zwycięzywszy każdy nad sobą za Prawo tę prawdę postanowi: Quam contempta res est homo nisi se supra humana evexerit, y że konserwuiąc innocentiam primi status tych ięzyków Natura non depravata, nie mu po Prawach y Dobrym porządku że się bez niego obeydzie, że przez Chimienie Rozum y Miłość Oyczyzny rządzi się lepiey będzie, niż przez naylepsze ingubernio Instytucye. albo iezeli tak iest iako palpabiliter videmy et fato Nostro co raz bardziey doznaiemy ześmy rzeczy Ludzie iako y Inni: Jeszcze że Nasz Status nie tylko złych naprawić nie może ale y naylepszych zepsować. Toć go trzeba poprawić, y tak co złego iest wykurzenie, abyśmy nie maiąc do niego żadney odrazy i przez to samo stali się wszyscy dobremi Nimium boni est cui nihil est mali Ambicya niczyia brzegiem Szkodzić nie będzie, kiedy każdy będzie mogł honoru dostąpić nie przez Fawor albo Protekcyą, ale per justam viam bene merendi. Chciwość nabycia niegodziwą Fortuny

ustarnie

stanie kiedy się do tego nie należyte odeymą sposoby, y kiedy temu
ra y sprawiedliwość zabiezy, privata commoda kiedy będą tamowane
publica, kwoy kiedy partykularny rzna że in tantum tylko szczę
śliwym będzie może, in quantum interessa Publiczne prosperantur
Wolność na ostatek nayprzyny palniejszym naszym szczęściem bę
dzie kiedy każdy w niey przez pomiarkowanie należyte żyć będzie
mogł cum omni dulcedine et sine praejudicio rownego sobie. Jest
Drugie motivum abyśmy uważyli sobie co w innych Rzpltach
Wolno się rządzących ed sine dependentia ab unius arbitrio dalo
obligazyą ad Statum Monarchicum et absolutum Dominium. Jeże
li nie essensus niepomiarkowaney Wolności. Dobry Polityk po
winien będzie ostrożniejszy, niż odważny Woiennik, ktory godzien
pochwały, gdy choć widzi Towarzysza obok siebie zabitego sam
na krok z placu nie ustąpi; Ille cadit, hic metu non frangitur ullo.
Taka śmiałość temeraria się nieszłuży, bo maiąc przed oczyma przy
kłady zgubionej innych Narodow Wolności, iakosz się nie starać aby
się przy naszey bespieczney utrzymać, iako nie szukać sposobow
aby nie była ijsdem casibus exposita, y aby przestano mowić o nas
że Polak po szkodzie mądry. Rzekł by kto że in ipso interitu
kamy salutem. Jako ten Desperat y Nieprzyiaciel sobie, ktory
nte sua sethe caput obvius obtulit ipse. A zatym nie dufay
sto żebyśmy tym się leczyli, czym się truiemy. y tym się sal.
li, przez co ginięmy. Niebędziemy Dedalami budując sobie
iąć się przez ustawiczne zamięszania w takie Labirynty
boymy się, żebyśmy tandem do wyplatania się z nich
ili szukać sposobow, nie iak baiecznay Dezeusz po
swoiey Aryadny, ale rzetelnie po szlachu cnowey Boże
na naszę zarzuconym. bo nieznayduiąc przy naszey iako cz
sto iest Wolności ani Oyczyzna commodum, ani partikularny solidi

tatem Szczęścia Swego ani Status Securitatem zeda się zawsze rażun
ku Szukamy. w samym dnie przepaści Naszych, rządzące się zawsze tą
Politylią Sentencyą bez żadney czyste gwałtowney strzeby Capienda
rebus in malis etiam praeceps via est. Od tey przepaści iakie nas do
tąd Opatrzność Boska obroniła tak ochroni dalszym y dalej ieżeli
Nam dalsze do prawdziwey Wolności Smakowowdać będzie bardziey, ktora
ra iako Szczepione naywyśmienitsze drzewo ieżeli bujności Jego do
puszczą w gałęzie się rozdrzewiać, w dziki y Leśne się obroci y dobre
go nie przyniesie owocu. Tak y wolności przez wszystkie czasy tak
co raz bardziey dzikieje Sine cultura Praw y dobrego porządku Mó
my iż Jey Symbolem iest Koń wyuzdany ktory ieżeli nie trzi natu
ralem rigorem choć na niego włożą wędzidła, Toć y ona nadzie
owszem nabydz powinna, kiedy się Prawa rozsądne Miłości Oyczy
zny y dobry porządek frenabit. Rzecze kto że nas nierząd tak da
wno subsistit, a przecie my do tąd Oyczyzny nie utracili. Na to odpo
wiadam in aquo est dolor amissa rei et timor continuus amittendae
I z tąd trzecie do Uwagi naszey motivum że żadna Rzplta nie iest bliż
sza upadku swego iako nasza, ktora troiako per continuum pen
ditatur periculum. Naypprzod od podeyzrzanych Nam Sąsiedzkich
Potencyi, ktore zazdrość Wolności Naszey czuiąt. aby nas sub jugo
z innemi porownac Narodami, Żyznością przytym Krajow naszych
ustawicznie czuiąt aby niemi swoie rozprzestrzenić, A do tego
słabe y niegotowość Nasza daie Sama okazyą do Sąsiedzkiego
wojowania. Drugie periculum od własnych Krolow Naszych
iących zawsze na uymnieszenie się przez zgubę Naszą. Doz
tego często iako w naszych zamięszaniach Swoią tranquil
kładącą, w naszych niezgodach Securitatem y w naszych
status absoluta Potestatem. Trzecie periculum od Nas
gdy nie uważaiąc na żadne niebezpieczeństwo tam ab ex
ab intra luctamur żyliśmy Sami przeciwko Sobie. Jakoby w
zbach et vineae et vinei, nie było iednakowe Oyczyznie fala
zale

Lotry
A ieżeli

tale iest, toć na pierwsze niebespieczeństwo trzeba mieć czym się bro
ć ab insultibus Postronnych Nieprzyiaciol. Na drugie obwaro
wać sobie z oględam zewszęd, y wewnątrz Securitatem. Na trzecie
wziąć przed się radzie medią ktore sam Instynkt naturalny poda-
ie kazdemu do konserwacyi swoiey. Ten y we mnie agit natu
ralną y prawdziwą Oyczyźnę miłością wzbudzony, w tym wszy
stkim do uwagi y korrekcyi kazdego podaię koncząc zatkom za-
czął na Fabryce, ktorey rzucz zgruntu restauracyi y piszę na
Frontispicium Jey te Słowa, ktorem czytał w iednym Mieście
na wystawioney Kamiennicy in ipso estu ostatniey Woyny
Szwedzkiey: In spem melioris ævi. A zasz ten wiek tak pożąda
ny kiedy kolwiek nastąpi; ázasz tandem grata superveniet,
quæ non sperabitur hora. Prosząc Pana Boga. ktorego to.
Samo dzieło bydź powinno. aby do tey Structury wszechmo-
cną swą rękę przyłożył; Wszak. Nisi Dominus ædificave-
rit Domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant
eam

DYARIUSZ
Seymu Walnego Grodzinskiego.
w ROKU 1744
Agituiacego się
Dnia 5. Obr.

Post peractas Solennitates w Kosciele Farnym przy mianey Wotywie de Spiritu S. przez Xcia Jmci Kardynała Biskupa Krakowskiego, y podczas Niey mianym Kazaniu przez Jmci Xdza Gołuchowicza Kanonika Katedralnego Wileńskiego super Thema Simile est Regnum Celorum Homini Regi qui fecit Nuptias: ore eloquentissimo zachęcaiąc Stany Rzpltey ad Concordiam et Unionem zaprowadziwszy JKMć in magna frequentia Procerum et Equestris Ordinis na Salwoje, zeszli się Jchmć PP. Posłowie do Izby Poselskiey, y zasiadszy o godzinie pul do dwunastey, zagaiał Sessyą albo raczey starą podniosł Laskę ob absentiam przeszłego Marszałka Seymowego, który z Nakaz nie został Posłem. Pierwszy in Ordine Poseł Woiewodztwa Krakowskiego JW Jmć P. Wielopolski Czesnik Koronny sermone Eloquentissimo, y prawdziwie distincto, dawszy zaraz Głos do Nominacyi Urzędzeni Królewskiemu od którego zaczawszy szły conformiter Vota, favore Jmci P. Ogińskiego Pisarza W. Xstwa Litt. Starosty Oszmiańskiego, aż do Ciemi Zakrzeczymskiey w ten czas gdy skończył Głos swoy Jmć Nominuiący Marszałka Jmć P. Poniatowski Podkomorzy Koronny. a Turnus przypadał na Kollegę Jego Jmci Pana Krakowskiego Podskarbiego Nadw. Koronnego odezwał się w przod Jm Pan Walewski Chorąży y Poseł Sieradzki y przy Nim ze dwuch Posłow prosząc o Głos. Jandem cała Izba Poselska, nie pozwalaiąc na żadne głosy prosiła o Konkluzyą Turni. dochodzącą

podobno ſ. ialwz tali bytoſze chuiano contradicere temuż. Jmć Pan Podskarbiemu, ex ratione iż maiąc Administracyą Skarbu Koronn. zasiada w Izbie Poselskiey, lecz gdy oswiadczył ſię privatim wſpomniony Jm Pan Podskarbi, że w takiey okoliczności gdzie idzie o Dobro Publiczne, gotow iest Salwyfikować Honor Swoy y ustąpić z Izby. Był daley Kontynuowany Turnus głosow przerwany na Jm Panu Podskarbim Nadw. Koron. y od niego potym Zaczęty aż do ostatniego Woiewodztwa Czerniechowskiego. Concordibus tedy votis nemineq se Illi opponente nec contradiente stanął Marszałkiem wſpomniony Jmć P. Ogiński Pisarz W. W. Xſtwa Litt. y po odebraney z Rąk Jm P. Czesnika Koron. Laſce oraz po wykonaney według Prawa Przyſiędze dziękował disertiſſime ore, pro affectibus Izby, po którym podziękowaniu pytał ſię zaraz iżeli iest wola uniwerſalna donieść Jkr. Mci o nastąpionym szczęśliwie Electyi, y iako zaraz wszyscy o to upraszali tak incunctanter denominował Szeſciu Posłow z każdey Prowincyi cum denunciatione na którą teſchliwie oczekiwał Jkr. Mci cum Senatu. Poszli tedy niebawiąc ſię Jchmć delegowani przez Jm P. Marszałka, y w pułgodziny ſalbo mało co więcey powróciwſzy wyrazili ex relatione Jm Pan Tyzenhauz Starosta Inſterburſki który pierwſzy był denominowany według alternaty W. Xſtwa Litt. cum hac denunciatione, nie tylko o szczerym Jkr. Mci vlwolentowaniu z tey pożądanej wiadomości, ale też de tædio et expectatione do powitania Nayiaśn. Pana. Na tym tedy zalimitowana Sessya in craſtinum na godziny cosmy przez Jmci P. Marszałka przy zachodzących niektórych Posłow prelucydowanych aby naſtępuiąca Sessya od Rugow Prawem opisanych zaczynała ſię.

DZIEN 6 Obr.

Po zagajeniu Sessyi przez Jmci Pana Marszałka ſaundiſſime ore przystąpiono do Rugow, lecz gdy przeciwko tym Posłom którzy ieszcze nie przyiechali do Grodna et non comparebant w Izbie zachodziły częſtą z Manifestow przeciwko Seymikom, częścią ex Nexibus Juris oppozycye. Pytał ſię Jmć Pan Marszałek iżeli iest zgoda do powitania Jkr. Mci

z iuż

y cuz wszyscy byli inclinati ad peragendum hoc praeliminare Seymu
Tandem odezwał się Jmć P. Sapieżka Lowczy W. X.stwa Litt.e aby
to nieinaczey się stało tylko per Turnum zaczynaiąc od Woiew.
twa Wileńskiego, movit to zaraz całą Izbę ze dia disceptatum
nad alternatami utrum praesenti tempore może bydź conces.
sibilis Prowincyi Litt. Verum non były gdy Jchmć PP. Posłowie
Wileńscy non sufficienter probarunt ex Lege prioratum stosuią
cego się wtey obwoliczności do alternaty, supersedowali, ale wyż
sza zaczęła się Questya, między Woiewztwem Poznańskim y Kra
kowskim które ma pierwszeństwo ad Salutationem Principis
pod Laską Litt. która była oddana onymże przez Prowincyą
Małopolską. Długo ta rzecz trzymała in expectatione ani-
mos Auditorum, co się stanie? Interim Jchmć PP. Posłowie
Wielkopolscy Zmiękczeni częścią persvasionibus Senatorijs
et Ministerij, częścią Eminentissimi Cardinalis który ordyno.
wał Prałata swego cum prudentissimis reflexionibus posła
wszy Voulut ad Satisfactionem Jmciow PP. Posłow Wielkopol-
skich. Na ostatek nie chcąc czynić tedium in mora oczeku
iącemu otwartym sercem Panu pozwolili się do Izby Se-
natorskiey po Woiewztwie Krakowskim hoc prius praemisso dicto
przez Jmć Pana Lipskiego Obozn.go koron.e pierwszego Po-
sła Poznańskiego aby post regressum do Izby była assecu-
rowana Projektem alternata tegoż Woiewztwa. Ztąd per-
Turnum wychodzili z Paweł Jchmć PP. Posłowie do Izby Se-
natorskiey za którymi szedł Jmć P. Marszałek Seymowy
który uprzedzał Jch Mć według zaniesionych przekładaiąc
o regress do Izby. Odpowiedział a Majestate innata fauni-
dia Jmć P. Kanclerz W. X.stwa Litt. upewniaiąc że Jch Mć
cieszy się visione Equestris Ord.s radby znim permanere le-
Satisfaciendo Prawu post expedita expedienda w Izbie Senatorskiey

pozwoli cunctem regressum, maiąc nadzieię że w krotce przy złą
czeniu się Izb oglądać będzie non vanum Consilio przy ufermo
wanych przeciwko praefatum Ord.m Equestrem, y na Dozwed Swo
iey Laskawości ad osculum manus zaprasza. Post haec finita
czytał przy Tronie Vaita Conventa Jmć Xdz Kanonik Wołowicz
co dosyć czasu zabrało, y gdy się toż czytanie skończyło adve
sperascente die zalimitowana iest Sessya in Crastinum na go
dzinę Dziewiątą do Senatu.

Dzien 7. Sbr.

O godzinie circiter Dziesiątey za zeschaniem się Senato
row et Equestris Ordnis zasiadł JE.o kr. Mć. na Tronie, y nie
długo bawiąc zaczął czytać propozycyę a Maiestatē Jmć Xdz
Załuski Kanclerz Koron.y które to w sobie continebant co
kolwiek ad Justitiam Proventus Reipublicae et Militaria
należy. Po skończonej propozycyi chciano czytać Immunitan
ter Senatus Consilia, lecz Jmć Pan Szeliż Kasztellan Kijow
ski odezwał się prosząc o głos maiąc Intencyą przymowić
się ad Vaita Conventa na dniu wczorayszym czytane ale per
swasione Jchmć Senatorow y Ministrow, nakłoniony nieu
pierał się przy swoim zdaniu zachowuiąc sobie czas przyno
wienia się circa Votum Senatorium. Odezwali się byli Jchmć
PP Posłowie Poznańscy zamuiąc zasiadania Jmć Panu
Podskarbiemu WW.K. Sewa. Sitt.o ex ratione że miała być na
Nim Kondemnata, ale y ta materya prędko uspokoiona
y tak czytano dwa Senatus Consilia które między przeszłym
a teraźnieyszym Seymem były post haec zalimitowana iest
Sessya in Crastinum na godzinę Dziewiątą do Senatu.

Dzien 8. Sbr.

Jeszcze była nie doszła zupełnie Dziesiąta Godzina gdy
JE.o kr. Mć zasiadł na Tronie. Zaraz dany był Głos Jmć Panu

Mar

Marszałkowi Poselskiemu który in virtute Prawa, o porządku
Seymowania upominał się o rozdanie Walansow. Odpowie
dział a Majestate Jmć Xż Kanclerz Koron.ć iż Satisfaciendo
Legi rozdał Jć.o Kr Mć wszystkie Walanse Szczegulnie Xx
Skarbstwo W. Koron.ć zatrzymał y zatrzymuie ex ea ratione
aby Rzplta przy teraźnieyszym czasie Seymu ubi agitur o
Exulyą Woyska mogła opisać to Ministerium nie maiąc ni
kogo Ktoryby mogł pisu przerzeczone opisanie. Wyraził
y to iż lubo Jć.o Kr Mć. ma supremam potestatem bez dołu
dania się Stanow Rzpltey in distribuendis Gratijs przecież to
czyni ex amore tey Oyczyzny, iż zda się pod ten czas limitare
nullatenus Prawo Swoie. Mowił po tym Jmć P. Kanclerz Litt.
iż Walanse Prowincyi W.o Xstwa Litt.o similiter są rozdane
a które ieszcze zostawać mogą te iedlanuie Jć.o Kr Mć rozda bene
meritis civibus tey Prowincyi. Post hec zaczęły się vota Senatorskie
a nayprzod miał Ks Xże Jmć Prymas dziękuiąc za rozdanie Bulaw
W.o Xstwa Litt.o rekommendując oraz Jmci Pana Podczaszego Xstwa
woią Ptockiego y Jmć Pana Stolnika Kasztellana Kijowskiego. Za
znaiąc oraz summas gratitudines ze Virga Directionis expedia
się Godnemu Marszałkowi. Instytu zas Propozycyi a Frono
czytanych wyraził że Izba Poselska potrzebne wprzod ułoży
Sposoby ich potym continuabantur Głosy Senatu Duchownego
między ktorymi przed zaczęciem votorum swoiem dziękowali za
Biskupstwa Jmć Xż. Sierakowskie. Biskup Przemyski y Jmć
Xż Tyszkiewicz Biskup Zmudzki y gdy się skończyły vota
Senatus Spiritualis które dosyć czasu zabrały zalimitowana iest Sessya
in Crastinum na godzinę Dziewiątą przyść do Senatu.

Dzień 9 Aprl

Jak zasiadł Jć.o Kr Mć. na Tronie po Dziewiątey tak zaraz zaczął

ły się Vota Senatus Saecularis od Jmci Pana Potockiego Woiewody Po-
znańskiego Hetmana W.o Koron.d et continuabantur aż do Jmci Pa
Woiewody Pomorskiego. Tych zaś wszystkich Głosow było idenasa-
set to iest po Jmci P. Hetmanie W. Koronn.d Mowił Xże Ra-
dziwiłł Woiewoda Wileński Hetman W W.o X.stwa Litt.o teraźniey-
szy ponieważ przed zaczęciem Seymu immediate wziął tor Kij-
sto z Bulawą post Fata Xcia Wiśniowieckiego. Deinde Jmć
Pan Woiewoda Sendomirski, Jmć Pan Massalski Kasztellan
Wileński Hetman Polny Litt. który similiter w czasie tera-
źniejszym post assensum Xcia Radziwiłła z kijszem Kasz-
telanij wziął Bulawę Polną, Jmć P. Woiewoda Trocki Jmć P.
Starosta Żmudzki, Xże Wwda Ruski JmPan Wwda Podolski
Jmć P. Wwda Płocki Jmć P. Woiewoda Mazowiecki y inni
wyżey nadmienieni Jmć P. Wwda Pomorski. Wszyscy Jchmć
wyrazili potrzebę ugruntowania Sprawiedliwości Ekonomij Skar-
bu Koron.y y W.o X.stwa Litt.o y oraz aukcyonowania Woysko
do czego rożne podawali sposoby, lecz insuper w Głosie swoim
Jmć P. Wwda Sendomirski nadmienił iż długo zostaiąc bez
prezencyi JE.o kr. Mci był ciężar Patrie dużo utyskniony, y
wiele zaczęło się działo Inkonwenienciyi: Dlatego upraszał
JE.o kr. Mci ażeby chciał według Konstytucyi 1717. Anni-
podziału czasy rozrządzenia Swoiey y dla Polski y dla Sasa-
nij. Ex ea przyczyną occasione nadmienił zabicie Jmci P.
Tarła Woiewody Lubelskiego. Processi przeciwko Jcymu Pa
ni Kuchmistrzowey Koronn.e Jchmć Panom Szamelium y
innym osobom niewinnie uformowany Praepotentium
Melitorych Osob cum praejudicio aequalitatis et Libertatis
Wszym wszystkim praecipuo dział sobie Głos po złożeniu
się

się Izby Poselskiey z Senatorską. Ad hoc punita z Swego
mieysca odpowiedział Jmć P. Wojda Mazowiecki. Iż lubo
Sprawa Syna Jego iest wyniesiona ad Forum competens
y tam powinna oczekiwać decyzyi rednak pociągnioney od
Jmci Pana Wojewody Sendomirskiego gotow usprawiedli-
wić się in fauie całey Rzpltey Tandem gdy iuż było zupełne
do pierwszey zalimitowana iest Sessya in Crastinum na go
dzinę Dziewiątą do kontynuacyi Głosow Senatorskich.

Dzien 10 Obrz.

Na Dniu dzisieyszym kontynuowane były vota Sena
torow zaczawszy od Jmci Pana Kasztellana Kijowskiego Kto
ry do Propozycyi podaney od Tronu in multis etiam przy
mawiał się et instruper dowodząc że Wwdztwo Kijowskie
incompatibiliter iest oddane przezlemu Jmci Panu Woiewo
dzie Smolinskiemu. bo ponieważ Wojewoda Kijowski
iest razem Starostą Kijowskim więc trzymać by nie powi
nien Halickiego / az do Jmci Pana Kasztellana Brzesciań
skiego Halickiego. Post, zalimitowana iest Sessya na Poniedziałek
na Godzinę Dziewiątą precise do Senatu do wysłuchania Vo
torum Ministerij

Dzien 11. Niedziela vacat.

Dzien 12. Obrz.

Dnia dzisieyszego były kontynuowane vota Mini
sterij to iest miał pierwszy Głos Jze Jmć Marszałek W.
Litt.e nie tylko iako Jegomość tey Prowincyi ale też ob ab.
sentiam Jm P.a Marszałka W.e Koron.e Po nim mowił.
Jmć Ky Kanclerz W. Koron.e przymawiaiąc się ad punta
Propozycyi czytanych. od Tronu malta intulit in puncto =

Audyi Woyska recessana. Deinde Jmć P. Kanclerz W. Litt. Jmć Podkanclerzy Litt. bo Jmć P. Podkanclerzy Koronny nie był przytomny dla słabości zdrowia. Na ostatek Jchmć Panowie Marszałkowie Nadworni nayprzod Koronni potym Litt. Jmć P. Ogiński expedyowali rzeczy swoie. Po których skończonych zalimitowana iest Sessya przeciwie na godzinę dziewiątą do Senatu.

Dzien 13 Obr.

Dzisieysza Sessya była Semotis arbitris na którey były relacye czynione Legacyi do Postronnych to iest Jmci Pana Benuego Instigatora Koronnego do Turek, Jmci Pana Ogińskiego przeszłego Obozneg, teraznieyszego Marszałka Nadw. Litt. do Moskwy po których wysłuchanych dana iest audyencya Posłom wprzod Woyska Koronne po tym Woysku Litt. post hac nastąpiło Nazanaczenie Deputatow do Konstytucyi to iest ex Senatu Jmci Xcza Biskupa Kujawskiego Xcia Jmci Wuody Ruskiego Jmci P. Wuody Płockiego Jmci P. Wuody Trockiego. Insuper do Liquidacyi Skarbu są naznaczeni Jmci Xy Biskup Kamieniecki Jmci P. Wuda Płocki Jmci P. Woiewoda Pomorski. I tak zalimitowszy według Prawa cuncta preliminaria w Izbie Senatorskiey pozwolony iest regress Jchmm PP. Posłom do Izby Poselskiey ad condendas Leges gdzie Stanąwszy Jmć P. Marszałek nieudaiąc się w żadne materye dla spoznionego czasu zalimitował Sessyą na godzinę ósmą przeciwie.

Dzien 14 Obr.

Zagaiwszy Sessyą dzisieysza Jmć P. Marszałek gdy chciał [illegible]

stapie do Nominacyi Deputatow do Konstytucyi, odezwał się Jmć
Pan Radziminski Pisarz Grodzki Winnicki Posel Bracławski.
upraszaiąc o Glos ale Cała Izba nie pozwalaiąc na żadne Głosy
domawiała się wspomnioney Nominacyi Deputatow tak do Kon
stytucyi iakoż też do Liquidacyi Skarbu tudzież do wysłuchania
Rachunkow Artyllerycy Koron.ae et insuper Jmć P. Malinski
Podkamorzy y Posel Łęczyckii inserebat aby byli naznaczeni
Sędziowie do Sądow Seymowych, o co Sami Jmci Posłowie in:
stabant. y tak czyniąc na Mieyscach, częścią ryzykuiąc się do
disceptatum aż na ostatek. zabrawszy Głos wspomniony Jmć P.
Radziminski wyraził iż ponieważ Generały Ruskie iako to
Woiewodztwo Ruskie Woiewodztwo Kijowskie Woiewodztwo Podolskie
Woiewodztwo Bracławskie oświadczaią się z ochotą płacenia Woy
sku auktuowanemu na teraznieyszym Seymie. Więc należy
aby miały Swego Deputata do Konstytucyi y gdy mu persua
debatur od wszystkich aby odstąpił tey illacyi stitit activitate
długo tamże trzymała wszystkich attonitos. Tandem po przy
wróceniu activitatis zasiedli wszyscy na mieyscach swoich.
y zaraz Jmć P. Marszałek nominował Deputatow do Konsty
tucyi, to iest: z Prowincyi Litt. Jmci Pana Sapiehę Łowczego
W. Litt y Jmci Pana Lanckorońskiego Chorążego y Posła Slo
nimskiego z Prowincyi Wielkopolskiey Jmci Pana Lipskie
go Obozney Koronnego pierwszego Posła Poznańskiego y
Jmci P.a Godzkiego Kuchmistrza Koron.e z Prowincyi Mało
polskiey Jmci Pana Małachowskiego Starosty Oświecimskie
go y Jm P.a Potockiego Starosty Szczerzeckiego, którzy Jchmć uy
Konawszy według Prawa Iurament zasiedli mieysca Swoie
przy Jm Panu Marszałku. Post hec delegował Jmć P. Mar
szałek ex Prowincyi do Liquidacyi Skarbu Koron.e y Litt.
tudzież do wysłuchania rachunkow Artyllerycy Koron.e ex hac

occasione intuitu Jm P. Działyńskiego Chorąży Kaliski Poseł Poznań
aby następiła delegacya do uczynienia rachunku z Jm Panem
Opolińskim przeszłym Podskarbim y toż samo Jm Pan Mirosławski Starosta Kcyński Poseł Kaliski kilku głosami sive mi
zabranemi promovebat: e converso zaś Jm Pan Opoliński
Chorąży Nadw. koronn. sudzież y inni Posłowie rato w Jm Pan
Karwowski Podczaszy y Poseł Wileński Jm P. Malinowski Podskarbi
rzy Lecyckiego Jm P. Kossowski Starosta Przedecki y innych
wiele Posłow Litt. inserebant iż gdy pod czas Seymu A. 1758
przeszłego Rachunki przez delegowanych tam ex Senatu
quam ex Equestri Ordine są trutynowane, liquidowane y
podpisane et non desideratur tylko aby był dany Hwit a
Rpblica Więc ta Questya miejsca mieć nie powinna. Cz.
pilnował się przeszłego Jm P. Działyńskiego Poseł Poznań
iż dwojakie Sub Jnterregno Jm Pan Opoliński odbierał bro
ventus to iest z Cell ordynaryine y oraz z Dobr Stołowych
JM. Kr. Mci y Expp Selnych, iżeli to wszystko potrzeby
w Seruycie swoiey chce dowcip, alias iżeli nie weszły w ser
cepty Proventus Dobr Stołowych tedy tenetur dać ration
y tey materyi nieodstępuie deklarował się. Rożne nad tym
pro et contra były dyskursy, lecz gdy iedna Strona urgeba
aby przynaymniey w Jzbie były remonstrowane te Ra
chunki druga zaś bronita Jm P. Opolińskiego y nieprzy
tata Jm P. Marszałek ob spem melioris Concordiæ zali
mitował Sessyą na godzinę Dziewiątą in Crastinum.

DZIEŃ 15 Obrz.

Przy zagaieniu Sessyi wyraził: Jme P. Marszałek, iż iakie

Zalimitowana na dniu wczorayszym Sessya iest ob spem meliorem concordiae tak ma mocną vfność, iż wszyscy Questya odelegowaniu Do. Rachunkow Jmci P.o Opolinskiego więcey trudnić nie będzie ile że agitur de Tide godnych Posłow ktorzy byli delegowani ad hanc liquidationem z ktorych etiam nonnulli zasiadaią teraz w Izbie pytał się przy tym iżeli iest zgoda naznaczyć Prowincyonalne Sessye in ordine do Ułożenia Sposobow ad auctionem Woyska I gdy conclamatum Zgoda, Denominował Jmci P. Marszałek miejsce Prowincyi Litt u OO Jezuitow Prowincyi Małopolskiey u OO Dominikanow a Prowincyi Wielkopolskiey u OO Bernardynow Interim zaszły byli zabierać Głosy Jchmci PP. Posłowie rożni wstawaią Izby y Jmci Pana Marszałka, drudzy wnoszą rożne materye ale maior Pars Izby niechciała pozwolas na żadne głosy asserendo iż praecipuum et principale Objectum Seymowania iest auctya Woyska adeoq przed ułożeniem y informowaniem Prowiantu tego finaliter żadne mieścić się nie powinny materye tym bardziey gdy ad hanc effectum maią sobie naznaczone Sessye Prowincyonalne Jnterea Jmci P. Sołtyk Chorąży y Poseł Sendomirski wniosł in fundamento Jnstrukcyi swoiey Ktorą prezentował iż ponieważ zamyna się myslec o Ekstrakcyi Woyska więc expedit ułożyć pierwey Prowiant żaby Rzeczpltа ze wszystkiemi Sąsiedztwami Potencyami chce nienaruszenie zachować Przyiazn aby nie rozumiano że przysposabiaią się w celu dla obrony swoiey in Casum ingruentis periculi arma przeciwko komu— paramus. Ta illacya była plausibilis, ponieważ iest nie inna intencya Rzpltey tylko tak aucturgowicwać Zołnierza ut Serventur cum Vicinis foedera lex gdy potym rożne chciały zabierać głosy a wielu było tych ktorzy na żadne nie chcieli

porwalau Jm L. Marszałek limitował Sessyą in Castrum na godzinę ósmą

Dzień 16. Obr.

Po zagajeniu dzisieyszey Sessyi na którey nie wiele znayd
wało się Posłow denominował Jm L. Marszałek z Izby Poselskiey
Sędziow do Sądow Seymowych to iest z każdey Prowincyi po
sześciu a po tym ex ratione zaszłych Prowincyonalnych Sessyi
limitował Sessyą w Izbie Poselskiey na godzinę ósmą in crastino.

Prowincyonalne Sessye zaszły się o godzinie Dziewiątey iako
to Litewska u OO Jezuitow w Refektarzu. Wielkopolska także
u OO Jezuitow na Górze w Kaplicy, z tąd ponieważ był mały
że Jmć Prymas tam za przeniosł która miała bydź u
OO Bernardynow Na Małopolskę zaś zsiedli się tuszyscy
byli do OO Dominikanow z Jmcią Kardynałem bo
maiąc Relacyą że Wielkopolska Sessyą agitatur u OO Jezui
tow, a miesca też w tym Klasztorze Dominikanskim nie
było wygodnego, tak dalece iż musiano by w Kościele zasiadać
więc poiechali do OO Bernardynow y tam w Refektarzu Sessya
Prowincyi Małopolskiey była.

Dzień 17 Obr.

Jmć L. Marszałek zagaiwszy dzisieyszą Sessyą w małey liczbie
Jchmć PP. Posłow limitował onąż na Godzinę ósmą na Ponie
działek ex ratione Kontynuuiących się Prowincyonalnych Sessyi
in ordine do Audyencyi Woyska.

Dzień 18 Obr. Niedziela vacat.

Dzień 19 Obr.

Od tego dnia aż do dwudziestego Piątego Giusc. żadnych nie
było Sessyi w Izbie Poselskiey, ale ie od dnia do Dnia limito-
wał Jm L. Marszałek ex ratione agituiących się actualne Pro-
wincyonalnych Sessyi które ieszcze nie są skończone y 27 to iest

we Czwartek były Sądy Seymowe na których zasiadał Jgo Ks. M. z Se
natem et cum delegatis z Izby Poselskiey na tych Sądach było
Spraw N. 16 z których iedne poszły per non sunt a drugich
nastąpiło wydawanie iedna tylko Szczegulnie Miasta Warsza
wy cum Capitulo Insignis Collegiata Varsaviens. promove
batur w którey pozwolona iest dilatio ad munimenta ad asse
rationem Partis Actae. Na Prowincyonalnych Sessyach
Ziemi Litt. zgadza się super omnia genera Podatkow do Ar
kuszy Woyska, ale na szosie conclusum nie stanęło Prowincya
Wielkopolska similiter zgadza się na wszelkie Podatki et eo
intuitu na Lustracye y rewizye, byle mogło być zniesione
Pogłowne iakoż że Jmć Xiądz Prymas prezydujący tey Prowincyi
delegował non nullos tam ex Senatorio quam Equestri Ordine
do ułożenia Projektu. ad communicandum drugim Prowincyom
lecz w Prowincyi Małopolskiey dotąd niemogły walescere Con
cluta Generalia et praesertim na Lustracye y rewizye potrzebne. Woy
ewodztwa Ruskie Woiewodztwa opponuią się nadmienio
nym Lustracyom nie chcąc dać tylko arbitrariae Summy
y z razu dosyć mało ofiarowali tandem na wezwanie Szcześ.
Jzy to iest 22 powagnęły się trochę dali złotych lecz to wszy
stko Kompucyat ledwie wynosić może Ktory Prowincyi
dziesiąt Tysięcy.

Dzien 26. Obr.

Zadney Sessyi nie było w Izbie Poselskiey szczegulnie tyl
ko zasiadszy Jmć X. Marszałek zalimitował onę in crastinum na godzinę osmą. Interim Sessya Prowincyalna W.
Xięstwa Litt. Solwowana także iest do jutra ex rationibus niepo
ścionych Projektow similiter w Prowincyi Wielkopol.
ex eadem ratione zalimitowana. A na Małopolskiey Sessyi
ieszcze były kontrowersye, bo iakoż Woiewodztwa Ruskie pozwalaią

dat arbitrarias Summas tale nie chciały by w rownay z Urzędzeniami gorniejszymi wnieść Podatek, a zas Urzędzenia Wielkopolskie y Małopolskie gorne omnino pretendunt Kwequacyi, będąc przeładowane Podatkiem Pogłownego.

Dzien 27. Obr.

Nie było także y Dzis w Izbie Poselskiey Sessyi Kronej, Jm Pan Marszałek zaraz zaswiadczy, zalimitował na Sexwarte na godzinę czwartą z rana. Tym czasem w Prowincyi Lit. czytany był Projekt in Ordine do Auluyi Woyska przez który tez Prowincya pozwala zaraz Aktualney Auluyi Woyska Kwa Tysiące dla Kompletowania Chorągwi y Regimentow a zas w do Ewentualney Auluyi pozwala na Rewizye y Lustracye wszystkich Dobr z których by mogły formari Taryfty et Deficeps z Nich tale Quantitas Woyska Nowego iako tez punktualna płaca dla niego aby ułożona bydź mogła. Wielkopolska Prowincya Sessya Solwowana ex ratione nie Odwołanego Projektu. W Małopolskiey Gas Prowincyi z Niczym się wyjąc nie chciały Deklarowac Ur Urzędzenia Ruskie oprocz Summ wyzey wyrazonych, ale to Notandum iż Urzędzenie Wołynskiego nie Summę iakąś dac ale Tysiąc Ludzi wystawić obiecało na usługi Rzpltey Interea wszyscy urgebant, aby gornieysze Urzędzenia pozwoliły similiter dac Summas arbitrarias przy pogłownym które aktualnie płacą na Auluyą Woyska, ofiarując się y oni gotowi daley się powiększyć ale żadnym sposobem nie było zgody na to, y długo trwała Kontrowersya przy zabiernieniu głosow wyrażaiących ze Te gorne Urzędzenia dopiero wiele dadzą y nie mogą wyjąc się powiększyć owszem pragną

Inter

znicse Pogłowne dla pofolgowania uiźmierzonemu podatkiu Ludowi y na tym się rzecz rozeszła aż do Czwartku

Dzien 28 Swięto

DZIEN 29 Obr.

Dzis ieszcze nie zasiadano w Izbie Poselskiey tylko Jm. P. Marszałek cum nonnullis Nuntijs zasiadszy limitował Sessyą in Crastinum. Na Prowincyonalnych Sessyach to iest na Litt nie długo się bawiono maiąc iuż uformowany Projekt do aktualney y Eventualney Assekuracyi Woyska, bo to uznano przemowiwszy na ceymie teraźniey szym Wielkopolska Sessya Similiter nie bawiła ponieważ nie stanowiony był Projekt około którego Delegati prawią. Na Małopolskiey zaś Sessyi Województwo Podolskie Deklarowało dać ieszcze dwadzieścia Tysięcy. do tych czterdziestu które na dawnieyszey obiecało Sessyi. Insze zaś Województwa Ruskie y Ziemie chciały aby Województwo Krakowskie y Sendomirskie co ofiarowały na aktualną Assekuracyą Woyska oświadczaiąc się że gotowi y oni postąpić uiścy ale chcą wprzod mentem uprzedzić gornych Województw, lecz nie było na to zgody y tak odłożona Sessya do iutra.

DZIEN 30 Obr.

W Izbie Poselskiey zagaiona y zaraz zalimitowana iest Sessya in Crastinum. Na Prowincyalnych Sessyach to iest na Litt czytano znowu Projekt do Assekuracyi Woyska przez co którego uznie zanoszono exceptyi, y rozne formowano Questye, w Wielkopolskiey Prowincyi ieszcze nie było tego czego Projekt y dla tego nie było Sessyi. W Małopolskiey Prowincyi Ruskie Województwo postąpiło ieszcze Pięćdziesiąt Tysięcy do deklarowanych dawniey pięciudziesiąt. Similiter Ziemia Halicka postąpiła pięćdziesiąt do deklarowanych także dawniey pięciudziesiąt. Inne Województwa zniczyrr. się niechciały Kilkadziesiąt.

wat et præcipue Woiewodztwa Braclawskie y Kijowskie chcąc wprzod aby nadmienione Woiewodztwa Ruskie y Ziemia Halicka do wyższey pociągnęły się Summy a to na Annualną aukuyą Woyska to w do Ewentualney wszystkie prawie zgadzaią się Woiewodztwa y Wielkopolskie y Małopolskie na Podatek ultimo Consumentice alias Czopowego y Szelężnego. et eo fine na Lustracye y rewizye. do tey że Konstytucyi regulującey się szczegulnie Ruskie Woiewodztwa niechcą mieć Lustracyi Podymnego y Pogłownego Jgdy długo nad tym rzecz trwała przy zbieraniu Głosow odłożona iest Sessya do Jutra.

Dzien 31 Obr.ca

Dalej przez te Dni immediate tak y dziś niebyło Sessyi w Izbie Poselskiey, ale są Limitowane Jmć. Marszałek do Poniedziałku. W Prowincyi Litt czytano znowu Projekt ułożony do Aukuyi Woyska do którego przymawiano się y wiele bardzo wynaydowano Scrupułow et dubia nad którymi były długie Kontrowersye. W Wielkopolskiey Prowincyi lubo nabydź skończony Projekt, ale niebył ieszcze czytany, ex ratione Sądow relacyi nych na których król Jmć zasiadał cum Senatu. Na Małopolskiey Sessyi chcąc aby Woiewodztwa Ruskie postąpiły wyższe Summy na Annualną aukuyą Woyska, ale gdy żadney nie było rezolucyi na to odłożona iest Sessya teyże Prowincyi do Poniedziałku.

Dzien 1 9br.e Niedziela

Dzien 2 9br.e

Jeszcze y dziś niebyła w Izbie Poselskiey Sessya którą Jmć P. Marszałek Solwował in Crastinum in presentia niektorych Posłow. Litteweska Prowincya na swoiey Sessyi znowu przeciwko Projektowi ułożonemu in Ordine do aukuyi Woyska wnosiła Lustracye y w wielu punktach niebyła zgody uniwersalney

salney. Prowincya Wielkopolska przystąpiła do czytania Projektow per Delegatos uformowanych. I tak czytano nayprzod Projekt Securitatis interne et externe po tym Quarty Sprawiedliwey Szlęzney Cła generalnego zamnieyszenim Procentu: to iest aby extra Regnum wiozge albo ad Regnum wprowadzaiąc nomine excepto Czery pro cento a intra Regnum dwa, znoszge wszelkie Protekcye Paszporty, y obwiwiek przedtym od płacenia Cła zastawianie mogło takowe ze y Wozy Krolewskie zdgce Pozwą consensum est reiectowac. Deinde opisanie Skarbu, Pogłownego Zydowskiego ktore do Milliona extendetur/ Wprowadzenia Monopoliorum Papieru Kart Tabaki & przeciwko ktorym Projektom a maxy contra nonnulla w nich Puncta lubo zachodziły niemałe dysputy y kontrowersye, iednak gdy iedne poprawiono, drugie wyrzucono, przeiie ad dispositionem Jeyo Krolewskiey suspendowano stanęła zgoda uniwersalna. Naybardziey zas do tych Dysput dało okazyą ze Ziemia Warszawska pretendebat aby do lat Kilku nieptacita Pogłownego na Woysko policzyć z Długow nie wyszła rachuige onych. 170 albo zeby Ex Summy Skarb Koron: zapłacił, ale wszyscy byli temu contrarij wyrazaiąc ze tylko się in particulari exsypować nie może gdy wszyscy ten Podatek opiarwią na Woysko znoszge ex złie Pogłowne. Alterum movit Quęstionem ze w Procliwie Szlęzney Pogłowne. Alterum movit Quęstionem ze w Procliwie Szlęzney Pogłowne. Alterum movit Quęstionem ze w Miastach Krolewskich wyiąwszy Szynki Zamkowe y Miysliwe wszystkie parzyhularne propinacye y oraz te ktore naiq Duchowni

Cassantur et abrogantur. Na co odezwał się Xże Jmć Biskup Warmiński aby dołożono salvis Privilegijs Spiritualibus con. cessis allegando, że są niektore Plebanie które nie mają alium Fundum tylko z Propinacyi, lecz ex parte Świeckich y Senatorow y Posłow to Salve non admittebatur. Tandem mowił Xże Jmć Prymas. Jmć Xy Biskup Kujawski Jmć Xy Kanclerz Koron. utrzymując Jura Spiritualium, y dowodząc że Rzplta nic nie traci bo kiedykolwiek będzie chciała trzymać płacić musi. Zgodzono się natym po długich Kontrowersyach ut apponatur w tym Projekcie salvis Exemptionibus et Privilegijs antiquis collatis ante Constitutionem 1635. Anni Która to w Sobie continet, iż Dobr Ziemskich nie godzi się Duchownym nabywać z tey okazyi były dysturby, aby Duchowieństwo w Dobrach swoich dupliковało Stycznę na Woysko, y przez tego ofiarowało Subsidium charitativum. Odezwał się tedy Xże Jmć Prymas wyurdzaiąc immunitates Ecclesiasticas y że nigdy przedtym non praetendebatur od Duchownych Podatki a przez to wiekszy było blogosławieństwo Bożie nad Polską, którego y teraz ieżeli Sobie życzy Rzplta nie powinna do ujścia obligować Kontrybucyi Stanu Duchownego który we Same Dni deklaracie co y Dobra Ziemskie płacić będą płacąc oraz y Stycznę która ad praesens idzie z Dobr Duchownych. Interea przyszło że jusz mieć będzie w Sobie Collegium Episcopale Wspierał hunc Sensum Xża Jmć Prymasa Jmć Xy Kanclerz Koronny y Jmć Xy Biskup Kujawski przytomni na tey Sessyi bowiem Jmć Biskup Warmiński impatientia ductus odiechał był do Stancyi swoiey. Tandem po długich pro et contra dysputach Kontynuowano czytanie nadmienionych Projektow. Po których Skończonych delegował Xże Jmć Prymas Jmć Pa Rogalińskiego Sędziego Ziemskiego Wschowskiego Porta Poznańskiego y Jmć Pana Mirosławskiego

Starostę Kleckiego Posła Kaliskiego cum communicatione Summatim zebranych tych Woiewodw Prowincyi Małopolskiey, Ktora vczekiwała na przyrzeczoną delegacyą przy zabieraniu roznych głosow, ale iuz non tentabantur Woiewodztwa Ruskie aby o wiecey postąpiły docho: dząc ze żadnym sposobem powiągnąc się nie dadzą y nabym Stycz dzieiszeyse Prowincyalne rozeszły się osobliwie y z Wielkiey polskiey Samym prawie wieczorem roziachali się wszyscy

Dzien. 3 9bris

Dzisiey z rana były expedyowane delegacye od Wielkopolskiey Prowincyi to iest przez wyzey wyrazonych Postow do Prowincyi Małopolskiey, a do Prowincyi Litt przez Jmć Pl: Zbinskiego Posła Dobrzyn: kiego y Karwowskiego Podczaszego y Posła Wi skiego Interea Prowincya Wielkopolska znowu reassumowała czytanie Projektow tych ze samych ktore na dniu wczorayszym legebantur y do Nich przymawiano się z zachodzącymi coraz ro wymi trudnościami, zabierano oraz y głosy et preipue diser tissimo ore mowił Asze Jmć Biskup Warminski tuendo Jura Duchowieństwa. Po ułatwionych za tym Dysputach y kontro wersyach Solwowana iest Cessya tey Prowincyi iuz do Izby Posel skiey Małopolska zas Prowincya wysłuchawszy Jchmow dele gowanych ktorym diserti̇ssimo ore Exhibował Asze Jmć Kardynał za kommunikacyą Sentymentow, gdy ab ijdem delegatis nie mogli mieć Pruchtow tylko to Summatim na wsią Prowincya Wielkopolska zgodziła, domawiano się aby Emmus dyspenso wał iść do Izby Poselskiey do wysłuchania Projektow, zgadzaiąc się chyba eadem genera Podatkow na ktore y Prowincya Wielko polska z tym dołkładem ze chcą wiedzieć quibus modis et mediis stan się to może ile ze agitur, zeby była actualna y Eventualna Audiencya Wczesna, y tak Asze Jmć Kardynał nie chcąc extenuare czasu z tuszey pozegnał Jchmow Pl: Postow Prowincyi Małopolskiey

którzy zaraz wszyscy pojechali do Izby Poselskiey ale że Prowincya Wielkopolska ieszcze bawiła na swoiey Sessyi, a ponieważ też pojechano na obiady. Litewska też Prowincya czytaiąc swoie Projekta przy wielkich niezgodach ieszcze limitowała Sessyą na Jutro do OO. Jezuitow. Więc y ci roziechali się do Stanuy swoich Interim Jm P. Marszałek przybywszy o godzinie trzeciey po południu do Izby Poselskiey in pleno Numero Posłow zalimitował Sessyą in crastinum na godzinę osmą precise.

Dzien 4 9br.

Tandem post longam expectationem była dziś Sessya w Izbie Poselskiey ale prozno dosyć zaszło się ex ratione że Jchmć Litewscy Posłowie bawili na Sessyi swoiey Prowincyalney y nie zeszli się razem z innemi Prowincyami aż po południu. Przy zagaieniu wyraził Jmć P. Marszałek consolationem et satisfactionem Czczy Stany iż na to mieysce congregantur dla zaszczytu y ratunku oney ze przynoszące manipulos prac swoich Przystąpiono za tym do czytania Projektu Securitatis interne et externe na ktory uniwersalna zaszła zgoda. Potym czytano Projekt zwyczayny Pospolitego Ruszenia, lecz y ten nie miał Kontradyktuyi. Deinde wzięto Projekt Kwarty Sprawiedliwey ktory iak był przeczytany Jmć Pan Wiśniowski Chorąży Przemyski tudzież Posłowie Bractawscy opponowali się onemuż ex ratione że iest napisano aby Delegati ex Senatu et Equestri ordine wraz z Skarbem Koronn ułożyli tęż Kwartę Sprawiedliwą a kto by był z Starostow praegravatus cum impositione, tedy naznaczano czas aby z tąd zawsze do Warszawy abiuret iako tyle a nie więcey czyni mu Starostwo długo nad tym pro et contra były dyskursy przy zabieraniu Głosow aż na ostatek wspomniony Jmć P. Horąży Przemyski deklarował iutro przynieść swoie reflexye stawaiąc mocno przy tym iż ieżeli ma być ta ubikadna Quarta tedy to sit interea na

alia

Actualna Audyencyą Woyska lecz co do Eventualney Życzyl aby wprzod
przedtant Lustracyę y rewizyę; y tak nie ustawszy zupełnie tego Prze
litu wzięto inny do czytania, to iest: Duplikaty Hybern nad Ktorym
nie wielkie były dysputy szczegulnie dołożono, aby te Duplikaty
Hyberny płaciły y Dobra Duchowne. Na ostatek chciano czynić
Proiekt do czytania opisania Ministeryi Podskarbstwa W. Koron.
ale Jmć P. Starosta Oswiecimski niechciał pozwolić upraszaiąc
raczey Jmć Pa Marszałka aby in virtute Prawa chciał adire Maie
statem względem dysponowania tegoż Ministerium in virtute Prawa
względem rozdania Wakansow postanowionego. Za tak znacione
wszczęły się wielkie dysputy, gdy iedni dopominali się czytania
nadmienionego Projektu, allegando że to provide factum y pra
udziwie ex amore ku tey Oyczyznie Jć Kr Mći że nie wprzod Po
dane iest Podskarbstwo policzby nie było opisane, drudzy urge
bant także o czytanie, ale inferebant aby po Solwowaney Sessyi
był u Jć Kr Mći Jm San Marszałek. Inni na nie niepozwalali
policzby wprzod tenże Jmć P. Marszałek non adiret Principem
y tak in hac lucta trwaiąc, ponieważ też dobrze iuż było po za
chodzie Słońca, Solwował sessyą Jmć P. Marszałek in Crastinum na godzinę czwartą przeiść.

Dzien 3. 9bris

Przy zagaieniu dzisieyszey Sessyi ewyrazil Jmć P. Marszałek
iż Satisfaciendo desiderijo publicis był u Jć Kr Mći upraszaiąc
o dysponowanie Ministeryi Podskarbstwa W. Koron. y takowe
odebrał rezolucyą iż także przy dopomnieniu się w Izbie Senator
skiey o Wakanse iuż kazał donieść Król Jmć Stanom Rzpltey
że co solo intuitu zatrzymał oddanie tegoż Podskarbstwa aby
Rzplta miała czas y sposobność opisania przedtit Ministeryi
tak y teraz tym się oświadcza że gotow iest dysponere byle
Izba Poselska iak naydoskonaley ugruntowała sobie Oekonomia

Skarbu nie maiąc ad praesens żadney przeszkody. Pytał się zatym czyli iest zgoda przystąpić do czytania Projektu Skarbowego zatrzymanego na dniu wczorayszym. Wziął tedy Głos Jmć P. Starosta Czerniowski y w nim wyraził że iako na dniu wczorayszym non temere ale przy Prawie które zaraz czytał: aby Walanse sine omni mora były rozdawane: stawał, lubo y teraz miałby Słuszne rzeczy opponować się przy tym Prawie, iednak pozwala; aby czytany był nadmieniony Projekt do którego gdy iuż przychodziło czytania zabrał Głos Jmć Pan Wilczewski Podkomorzyc y Poseł Wiślicki oświadczaiąc się że iako kocha Oyczyznę y niechciałby w niczym ubliżać Jey Dobru tak widząc iako Postronne Potencye chcą psuć Sejm teraźnieyszy musi pro innata realitate et consuetudine wyrazić iż zentabatur od Posła y Rezydenta Brandeburskiego aby Sejm zerwał, y że mu za to ofiarowano trzy Tysiące Czerwonych złotych które nie wprzód miał odebrać aż by to uczynił quod praetendebatur. Interim dano mu Trzysta Złotych dziesiąt Czerwonych złott. które w Worku białym będące, wyiąwszy z Kieszeni, rzucił na Ziemię, dodaiąc iż bywaią tam y inni Jchmć PP Posłowie których zaraz niechcąc wyiawiać prosił o cokolwiek czasu, będąc tey nadziei że pari animedi Zelo wyznaią ex amore Patriae o tey swoiey Sedulitate. Odpowiedziała tedy zaraz cała Izba podziękowanie wspomnionemu Jmci Panu Wilczewskiemu iż impraticato prawie w tey Izbie exemplo pokazał quae zelo et amore fertur erga hanc Patriam. Były za tym iedne Głosy aby tenże Jmć P. Wiślicki wyiawił wszystkich którzy byli Seducti et corrupti od Ministrow Prywatnych drudzy życzyli aby cokolwiek temporyzował. Inni upraszali Jmci Pana Marszałka aby adeat Majestatem względem przestrzegania Posła Brandeburskiego aby takowych nie robił fabryk

przy

przynoszących zgubę Oyczyzny. Gdy in tali circumstantia rerum wszystkich ciekawość brała Kto tam należał do tak nie pięknych Panij urgebant aby przerzeczony Jm Pan Wilczewski nie trzymaiąc dłuzey Sekretu wydał. Stało się przeto wielkie poruszenie w Izbie. Interea zabrał Głos Jm Pan Łanicwski Chorąży Słonimski wyrazaiąc: Iż na zawołanie Jmci Pana Marszałka nie odważył by się odezwać ad publicata Confessata ile całe nie należą do Brandeburskiey Kointelligencyi, ale że idzie o całość Oyczyzny y o Jey ubespieczenie, upraszał Jmci Pana Wilczewskiego aby nie tylko tych wydał którzy są corrupti ale oraz y tych przy których by tentabantur ile że się tu znayduią tak Jm P. Molranowski iako też Jm P. Musnicki z Litwy którzy dopomagaią złey pracy Ministrom Pruskim. Zaszła tedy mowa Jm P. Wilczewski iż przez Pełnego osobliwie Jm Pana Molranowskiego nie był tentowany, ale maiąc Punkt w Instrukcyi aby u Ministrow Pruskich dopominał się Krzywd dzieią cych się Ziemi Wileńskiey et per consequens. szukał Satisfakcyi, był tam wprzod z Kollegą swoim Jm Panem Karwowskim Podczaszym Wileńskim a potym sam części ex ea ratione że też ma Dobra swoie w Prusiech y tak nie tylko pieniędzy ale y Dobr Libertatem miał sobie do Posła Pruskiego appremissam, y lubo wiedzi że nie vydą konfiskaty że Dobra iednak oświadczył się iż nie chce tey Oyczyzny w którey się urodził bydź Proditor Przysiągł przytym iż nizali przystąpi do objawienia którzy brali Pieniądze, chce wprzod wykonać Juramenta iako non odio damnatus ale z Szczerey rzetelności to co słyszał od Posła Brandeburskiego wyiawiał. Tey okkazyi znowu się stał motus bo iedni upraszali aby accedał do tego Juramenta, drudzy allegabant że nie masz tego potrzeby ale satius aby sam sobie opisał na iaką

Rothy chcą przysiadz Inni też rożne a każdy pro opinione Sua firmo
wali zdania y gdy tak długo trwała rzecz, zaczął mowić Jm Pan
Wilczewski iż ponieważ wola iest całey Izby aby przeczytał ten
Regestr, zamawia sobie wprzod Securitatem y wprasza Jo: Kr
Mci aby in tali casu mógł mieć necessariam assistentiam
po tym wypraszał całey Izby aby miał y od Niey wyprowidowane
bezpieczeństwo. Co gdy mu deklarowała taż Izba z wszelkim
oświadczeniem wypraszaiąc Jm Pana Marszałka aby adcat w tey
obliczności Mcjestatem, dobywszy z kieszeni Kartki czytał
et quidem wyraził 1mo Jmci P. Kietlinskiego Sędziego Ra
domskiego Posła Sendomirskiego 2do Jmci P. Grodzickiego
Posła Kaliskiego 3tio Jm Pana Gurowskiego Stolnika y Po
sła Podolskiego. 4to Jmci P. Rogalinskiego Sędziego Ziemskiego
Wschowskiego Posła Poznańskiego. 5to Jmci P. Hulka Pisarza Ziem
skiego y Posła Witebskiego 6to Jm Pana Wolbeka Podkomorzego y
Posła Mozyrskiego 7mo Jmci P. Osiolinskiego Chorążego Nadw. Ko:
ron. Posła Nurskiego 8vo Jmci P. Jezewskiego Stolnika y Po
sła Płockiego. Na ostatek subjunxit iż Poseł Brandeburski obli
gował go prawie aby się znosił zawsze z Jm Panem Trzypolskim
Podkomorzym y Posłem Kijowskim dołożaiąc że ma ubiedz zło
żone Żydowskie Pieniądze na zepsucie Seymu. Po przeczytaniu
za tym tego Regestru oddał go do ręki Jmci P. Marszałka. Interim
stał się motus wielki w Izbie bo iedni urgebant, aby Sądzeni byli,
ci obwinieni Posłowie in plenis Ordinibus drudzy na to niepozwa
lali ale życzyli aby Izba sama onych ze Sądziła. Tandem przyszło
do tego że pozwolona iest tym że Posłom Instygatorowie y tak naypier
wey mowił Rogalinski wyrażaiąc iż na tak obrzydłą Kalumnią honor
swego zapasrzaiąc się, więcey ma żalu niżeli słow Chcąc iednak uspra
wiedliwić się iż sam cały Rzpltey y pokazał nieustrzeżoność serdecznie intami
nate Cyrzynie manifestuie się naypierwey iż z Jm Panem Posłem Prusskim
miał

miał dawną znaiomość Który obaczywszy go na Poloviach Królewskich u-
czynił Komplement przypominaiąc się dawney Jć. przyiaźni ale mu
na te Słowa odpowiedział zaraz iż będąc in haraltere Posła nie
może z Nim sam wiele mowić aby nie podpadł iakiey Suspicyi
Upraszał go przeto Poseł Brandeburski aby mu poliazał Kille
gow z których gdy tylko ieden był na ten czas Jmć L. Obozny Ko-
ron. rzekł do niego że to iest pierwszy Poseł Woiewodztwa Poznań-
y tak obrocił się zas do wspomnionego Jmć Pa Obozney Koron.
z Komplementem, lecz y ten nie chciał z nim rozmawiać w dyskurs
Upatrzywszy tedy czas gdy wszyscy Jchmć PP. Posłowie Urzędu
polscy to iest Poznańscy y Kaliscy, collegialiter się zeszli; iako
zawsze czynią z rana, przybył do Nich y chciał promowować Jn-
teressá Monarchy swego, ale mu wszyscy reprezentarunt, iż nie
maią z nim nic ad tractandum, bo ieżeli iakie occurrunt Kró-
wdy to przez Ministrow doniesiono będzie. Po tym zas ani się
z Nim widział ani mowił ani Konferował a daleko bardziey aby =
miał brać pieniądze maiąc dostateczną dla Siebie Fortunę z Ktorey
Sustentari może, y gdy by mu to miało probari oddać się na Sąd
całey Izby et per consequens inomnia Martyria Salezyplenitę For-
tunę y życia swoie nie chcąc daley mieć czum tego wszystkiego
Dowodził przy tym iż z Jmć Panem Obozny Koron. razem stoi w
Stancyi w iedney Karecie z nim ieździ nie maiąc y iednego Konia
z Sobą w Grodnie z nim wszędzie bywa. y upraszał aby mu dał =
Sprawiedliwe Testimonium niewinności. Wziął wdy Jćs Jm Pan
Obozny Koron. rekapitulując to wszystko et demonstrando inno-
centiam wspomnionego Jm Pana Sędziego Ziemskiego Urzędu-
Kollegi swego. Po tym Głosie zaczął był rozni odzywać się Jchmć
pp. Posłowie wyrażaiąc in tali casu Sentimenta Swoie ale znowu
przystąpiono aby justificentur inculpati Miał tedy Jmć Pan Hetko

explikuiąc się iż ani Posła Brandeburskiego ani Rezydenta zna, ani wie gdzie stoi, ani znim kiedy mowił ofiaruiąc się similiter in omnia Martyria et insuper aby delegatur Imie jego z całą Familią ieżeli by mu kto dowiódł Praktyke y Korrespondencyą z Pruskimi Ministrami Mowił po tym Jmć P. Osolinski Chorąży Nadw. Koronn. zelose broniąc niewinności swoiey y uprzykrzał o Delatora który inquantum by succumberet in probando, aby pena talionis sequeretur. Deinde justyfikował się Jmć. Wolbek iż będąc na Prowincyalnych Sessyach poznał się z Jmcią Xdzem Cieninskim Kanclerzem Xcia Jmci Prymasa który go po oddanych sobie wizytach y rewizytach namawiał iechał w Kompanij z sobą et ignotum za prowadził do Stancyi Posła Brandeburskiego o którym nigdy niewiedział, y tam przy rożnych dyskursach gdy mu ofiarował ten że Poseł wielkie nadgrody ieżeliby przez zerwanie Seymu utrzymał Interess Principała jego, Doniósł to zaraz Jmci P. Grafowi Brylowi, który ieszcze aperebat miał go dyspensować aby brał Pieniądze ieżeli mu dadzą, lecz że po tym na tychże Prowincyalnych Sessyach fortius nad innych przemawiał Auktor Woyska, iako się tym świadczył cała Prowincyą W Xstwa Lit. żadnego po tym Poseł Brandeburski nie uczynił rekursu, Justyfikował się po tym Jmć P. Kiełbinski Sędzia Radomski nie przeczając że tentabatur od Posła Brandeburskiego ale o tym donióst Jmci Panu Grafowi Brylowi y cale nic nie wziął do Ministrow Pruskich. Zabrał przy tym mowę Jmć P. Jezewski Schol nik Płocki explikuiąc się iż dawne ma znaiomość z Posłem Pruskim abardziey z Rezydentem z którym często w Warszawie grywał Karty ale żeby teraz miał iaką Korrespondencyą poddawał Sądowi całey Izby Życie y Fortunę swoię. Mowił po tym zaraz Jmć P. Przyiemski Podkomorzy Kijowski allegando iż ie

zeb.

xeli tentabatur od Posła Ruskiego doniosł to Jmć Panu Grafowi Dry
lowi od Ktorego miał mieć pozwolenie bywać tam y brać Pie
niądze ale tego nigdy nie czynił. Długo ta była mowa ale dla
cichego Głosu trudno iey było dobrze słyszeć. Nadszedł po tym
Jm Pan Grodzicki Poseł Kaliski bo się przez ten czas nie znay do
wał w Izbie, przeciwko Ktoremu conturbarunt wszyscy aby
się iustyfikował. y tak zabrawszy Głos mowił cum fervore że
ani Posła zna, ani u niego bywa y nikt go tam nie widział.
Odezwał się Jm P. Wilczewski mowiąc że widziałem; na co repo
suit Trevr iako niepocciwy. Ruszyło to Izby y upraszali o sąd
na Niego et per consequens aby poszedł zaraz pod Laskę, ale tandem
explicationibus że to nie do Jmć P. Wilczewskiego mowił tylko do tego
Kto przed Jmpanem Wilczewskim powiadał o nim, oraz deprecationibus
rzecz się uspokoiła. Gdy zaś przyszło do explikacyi Jmć P. Sorowskie
go Stolnika Podolskiego upraszał aby semotis Arbitris to się stało nad
czym lubo trochę bawiono się, iednak przy naleganiu Posłow ruszował
Arbitrow z Izby Jmć P. Marszałek y gdy Sami tylko zostali Posło
wie wyraził iż ieżeli bywał u Posła Brandeburskiego, tedy miał
de super to iest od Jmpana Grassa Brylla pozwolenie y że kazano mu
się tam znosić żeby iednak ialnie wziął pieniądze nikt mu dedueere
nie może. Po talwrzey Inculpatorum Justyfikacyi zaszły były zale
dwa Głosy iedni życząc aby ta materya in plenis Ordinibus była są
dzona, drudzy aby per Delegatos z Izby nie zabierając czasu do
czytania y formowania Sprzeciwow Inni aby w tey okoliczności za:
raz Sąd nastąpił jutro deklarując się nieprzystąpić do Niczego. O
co y Sami Inculpati urgebant. Na ostatek były y te zdania że nie
iest certus Delator. to Jm P. Wilczewski to tylko co słyszał refert
iako się sam toties w Izbie klarygował. Gdy iuż mało co
widać było w Izbie dla mroku Jm Pan Marszałek Solwował
Sessyą in crastinum na Godzinę Dziewiątą precise.

Dzien 6. 96.

Dziewiąta Sessya ktora była ludna y ciekawa zagaiaiąc Jmć P. Marszałek wyraził iż kiedy przy pokazaniu prawdziwey Cnoty y miłości erga Patriam przez Jmć P. Wilczewskiego Posła Wołkiego Koronnego dziękował, weszło zamięszanie do tey Izby Wyięciało przez napisanie Projektu do Konstytucyi salvari może niewinnose cudzych Posłow obwinionych przez Posła Brandeburskiego. Iakoż sam rzekł za Jm Panem Kurlicm Pisarzem Ziemskim y Posłem Witebskim ze Vir est intaminata fidei? tak non extenuando czasu obradom publicznym potrzebnego życzył przystąpić do czytania Vłożonych Projektow. Subjungendo ze przez to demonstrabitur całemu Światu na Oko ze nikt nigdy nie miał malas Intentiones, gdy wzgodzie y iedności pracowali się zaraz dla Dobra Publicznego. Po tym zagaieniu wziął był Głos Jmć P. Sierau Starosta Kowienski wyrazaiąc iż kiedy nie masz Delatora Więc też nie może constitui Judicium, dla czego życzył aby per Constitutionem stała się Satisfakcya Honoru Vłożonych Posłow zaraz mowił Jmć P. Rogalinski in hunc Sensum iż ponoszący tak wielką krzywdę Honoru nie może bydź taciturnus biorąc podobieństwo od owych Psałtow Ktorym przypisano = clangorem necessitas exigit. Mowił tedy ze wniesiono iest iż non est certus Delator, azaż Jmć P. Wilczewski nie mowił pierwey gdy rzucał pieniądze że y Swiadczy znayduią się corrupti? a zaś nie wnosił że bywał u Posła Brandeburskiego? nie iest tedy to tak audita referre. Insuper Subjunxit iż ieżeli Jmć P. Wilczewski nie chce bydź Delatorem iako się pokazał bydź Kalumniatorem tedy bierze na siebie Actoratum, y uprasza całey Izby aby Jmć odpowiedział ex reatu. Objął mu albowiem ze bywał u Posła Brandeburskiego, a Posłowi nie godzi się nigdy w żadne wchodzić Kontestacye. Fassus iest Jmć że złożone są dla niego 3000 Czerwonych Złotych za

za Zerwanie Seymu. Ktoz tedy moze bydz Sponsor iezeli to nie sztuka
iest Posla Brandeburskiego, aby tym sposobem zamieszał Izbe
et per extenuationem czasu uczynił skuteczną intencyą y zamy
sły swoie, a Jm Pan Wilczewski do tego tymi ktorymi drze dro
gami przyszedł depozytu, w tym bardzicy czyni Suspicyą ze
ten ze Jm P. Wilczewski iako się Sam przyznał ma Fortunę swo
ią w Prusiech. Uprasza tedy o Sąd y na siebie y na Jm P. Wil
czewskiego, dolitadaiąc ze ztey Izby wyniose incurzy nie chce tyl
ko aut mortuus aut relevatus. Zabierali rozni po tym Głosy rozni
chcąc aby był Sąd iuxta Constitutionem 1649 de Securitate Po
stow, albo też według Konstytucyi 1588. Drudzy wnosili iż iako
Sąd sine Judice actore et Reo bydz nie może, tak gdy deest Delator
iakze formabitur Judicium. Explikowali się przy tym y obwinie
ni repetendo wczorayszą Justyfikacyą swoią obszernie et urgendo
o Sąd, y oraz zamawiaiąc aby pena Talionis za niedowiedzenie
Zarzutu sequeretur. Były y te głosy aby nie tracąc darmo czasu
Saluti Publicae potrzebnego przyniesć Satisfactionem honor Po
slow przez Konstytucyą a interea przystąpić do czytania
Proiektu. Zabrał też był Głos Jm Pan Wilczewski oświadczaiąc
się ze iako Nikomu nie zadawał aby wziął Pieniądze tylko to do
niosł, co z ust Posła Brandeburskiego y Rezydenta Słyszał
tak y teraz przy tym stawa. A co do Jmci Pana Regalinskiego
Sędziego Ziemskiego Wschowskiego to wyraził się przyznaiąc się
że go nigdy u tego Posła Pruskiego nie widział; y ouszem gdy mu
przeciwny Poseł nadmienił że też to moy iest Przyiaciel rzekł
że ten Sztowiek tak wielkiey godności reputacyi y Estymacyi in Re
pblica nigdy się nie podeymie tey roboty na Szkodę Oyczyzny. Od
powiedział iż lubo wspomniony Jmć P. Sędzia Wschowski nie
bywa u mnie, lecz per subordinatas Personas mogę się z Nim

znosie. Mowił tak że Jm Pana Osolinskiego nie widział u Posła Pruskiego ale ma od przerzeczonego Posła relacyą iż iesze w Warszawie assekurował Sobie przyiaźń Jego. Cały ten dzień Strawiony iest na Głosach pro et contra zertuiących, więcey iednak było dalibo tych Które chciały aby mimo insze materye był Sąd formowany przez Marszałka y Izby Poselską. Tandem na ostatek upraszał Jmć P. Rogalinskiego Jm P. Marszałka o deklaracyą Sądu o co wszyscy prawie exceptis non nullis instabant, ale gdy iuż był pozny wieczor Soluowana iest Sessya in crastinum na Godzinę Osmą

Dzien 7. 9bris

Poznicy trochę bo iuż dobrze po dziesiątey zaczęła się dzisieysza Sessya. ex ratione że Jchmć PP Posłowie Których obwiniono wszyscy z rana u JO. Xcia Jmci Kardynała byli, do Którego y Jm P. Marszałek Seymowy przyiechał był wspolnie prumiąc azeby wniesiona do Izby materya mogła bydź aliquo modo wspokoyona. Zagaiła się tedy Jm P. Marszałek w ten sens że ponieważ upływa czas obrad publicznym, a interea w tym krótkim czasie nie widzi iakby obserwuiąc formalitates Sądu dogodzić się mogło desideriis Godnych Posłow powszechnych krzywdę Honoru y oraz przyniesć satisfakcyą Ojczyznie oczekuiącey Solatia od Synow swoich przez utożenie sposobow do zmocnienia sił onejże: Wyczytał aby nadmienieni Jchmć PP. Posłowie kontentowali się Projektem do Konstytucyi pro relevatione innocentia sua, Który iuż był gotowy, a potym przystąpił do czytania innych Projektow. Odezwał się Jmć P. Rogalinski Sędzia Ziemski Wschowski Poseł Poznański że iakby na dzisieyszym przy Limicie Sessyi przemyślili sobie aby dzisieysze Konsultacye zaczynały się od Sądu, tak upraszał aby Jm P. Marszałek co fine per Turnum rozdawał głosy o co y inni Jchmć PP. Posłowie upraszali. Zaraz Jm P. Marszałek mowił Jm P. Rogalinski Chorąży y Poseł Słonimski iż gdy Jm P. Wileński Koronny przy

przyznawał wielką cnotę że wydał molimina Vstromych nie iest
Delator bo to tylko co słyszał retulit, więc co było słownie życzył
to in scripto do Laski podał, aby była certitudo, że tak a nie
inaczey iest confessus y ta relacya aby była przy Jmci Pana Mar:
szałka pro majori fide podpisana. Sequebatur Pan Cenzum
przy zabraniu głosu y Jm P. Skrzetuski Podczaszy Przemyski bo
set Halicki. Po tym zas nastąpiły głosy z wielką dysputą y
rayami, gdy iedni ſ. a tych mało bardzo byłoy życzyli dla kro
tkości czasu przyięć Projekt do Konstytucyi in Satisfactionem
laski honoris Posłow, inni zas wszyscy życzyli Sądu. ale nie ie
dnakowo, to iest ex una Parte proponebatur aby pro Norma
ejusdem Judicij wzięta Konstytucyą 1588. Krora to ma w sobie
że in Causis contra Statum et Rmplicam zasiadać powinien
Król y Senat z Ośmia deputowanemi z Izby Poselskiey: z drugiey
Strony wnoszono y wielkiemi rayami przez Jmci P. Gorczyckiego
Posła Bełskiego y Jmci P. Chołonieuskiego Podstolego Winni
ckiego y Posła Bracławskiego iest wsparto, aby ten Sąd był nie
inszy tylko iuxta Constitutionem 1649. maiący to w sobie
że Poseł nie może bydź inaczey Sądzony tylko przez Marszał
ka Seymowego y całą Izbę Poselską. Wywodzili y to iż ieżeli
nie iest Jm P. Wilczewski Delator, tedy ex reatu powinien odpo
wiadać kiedy się iistunt przeciwko Niemu Autores. Jn subsidium
Zas tey Konstytucyi 1649 wnosili y drugą 1669 sub titulo Re
laczya Decretu przeciwko W. Lubomirskiemu Marszałkowi
W. Koron. ferowanego, w którey napisano że Król Jmć zasiadać
na takich Sądach nie będzie. Certabatur tedy fortissimis pro et
contra rationibus et praecipue Jm Pan Puławeski Poseł Czerski
dowodząc że nie może bydź tylko według Konstytucyi nadmienioney

1588. Sąd: A zas Jm P. Wilczewski iako nie iest Delator tak może być
pro teste gdy się zaczne Sędzie Sprawa. Wyrazili y to nie literzy
w Głosach swoich ze kiedy oświadczyła Izba Securitatem Jm Panu
Wilczewskiemu obligując go aby wydał o kim wie ze bywa u Posła
Brandeburskiego iakoże go teraz może Sędzie? Gdy zatym na takich
kontrowersyach czas upływał zabrał Głos Jm P. Sulistrowski Po
sel Czerniawski w krotkich słowach deklaruiąc się iż ieżeli nie
przystąpią ad Turnum in ordine zaczęcia Sądu, tedy nie pozwalaiąc
na żadne Głosy sistit Activitatem. Ruszyli się przeto wszyscy z
miejsc swoich y przez poltory godziny blisko będąc in motu
gdy zasiedli na miejsca swoie zaczął mowić tenże Jm Pan Poseł
Czerniawski iż wraca activitatem ale ieśli będzie zgoda na Limity
Seymu, lecz ieżeli nie masz zgody tedy na nic nie pozwala et
sistit denuo activitatem. W tym odezwali się Jchmć PP. Wa
lewscy to iest Jm Pp Chorąży Sieradzki y Stolnik Brzezinski
iż kiedy in tali puncto sistitur activitas, tedy proszą zegnać
Izbę. Pomięszało to zaraz wszystkich y gdy ruszyli się z miejsc
swoich Jmć P. Marszałek ledwie mogąc uprosił aby znowu
zasiedli: bo iuż też był y wieczor: limitował Sessyą na Poniedziałek na godzinę osmą. Dzie 8 Niedziela Vacat

Dzien 9 9bris

Przy zagaieniu dzisieyszey Sessyi która iuż około iedenastey
przed południem zaczęła się wyraził Jm P. Marszałek: Iż kiedy
orta tempestas w tey Izbie tak wielkiey iest obłazyą znuudzenia
że zda się pogrążać y zatapiać Navim Consiliorum. Więc poki
ieszcze mogą bydź in manibus sposoby do wspolnego ratunku uży
szałoby nadmienione Izba determinować się raczyła albo przystąpić
do Sądu czyli to według Constytucyi 1588. czyli też 1588. 1649.

albo

albo akceptował in satisfactionem honoru obwinionych Jchmw PP.
Posłow Processu do Konstytucyi, oswiadczaiąc się iż gotow to uczy
stko sequi ile dependuiący a nutibus tey Izby, na co uniwersał
na zaydzie zgoda y chciał aby był czytany nadmieniony Processu
ale wziął Głos Jmć P. Sulistrowski Poseł Oszmiański wyrażaiąc
się iż iezeli na dniu onegdayszym proponował limity Seymu, stało się
ex hac ratione iż widząc czas szczupły, chciał tym sposobem dogo
dzić ex honori godnych Posłow sub cvioi ad presens będących y
przy tym Saluti Patrie. Interea oswiadczył się iż wraca ad
vitatem: Mowił po tym Jmć P. Chorąży Sendomirski życząc przez
Processu do Konstytucyi ulatwić materyą łaski honoris Posłow
a po tym agere agenda. Toż samo w mowie swoiey poparł.
Jmć P. Zamoyski Starosta Lubelski; Deinde zabrał Głos Jmć P.
Walerian Chorąży Sieradzki y Poseł explikuiąc się obszernie, że
iezeli przy Limicie onegdayszey Sessyi odezwał się aby Jmć Pan
Marszałek pożegnał Izbę tedy nie powinno to nikogo gorszyć
albo opacznej czynić suspicyi. Miał bowiem iusta do tego mo
tiva ex occasione wniesionej Limity dowodząc iż nie może nikt
imperative w tey Izbie czynić bo tu każdemu et sentire que
velit et dicere que sentit wolno; Interim życzył Projektem do
Konstytucyi reparare Honor vbliżywdzonych Posłow. Nastąpił
po tym Głos Jmć P. Zyminskiego Posła Sendomirskiego który
obszernie wywodząc że iest potrzebny Sąd życzył sequi Kon
stytucyą 1649. Jegoż Sentymentu był y Jmć P. Szeliż Ka
waler Mazowiecki Poseł Kijowski wyrażaiąc w Mowie swo
iey iż w tey Izbie Prawa stanowiemy Trybunały poprawiamy
a Sami sprawiedliwości czynić nie chcemy. Przy tym że za

stawał y Jmć P. Castell. Kaszellanie y Powet Wołyński nie chcąc odstą
pić Konstytucyi 1649 oraz capitulacyą innocentiam tak Jm P. Cho
rążego Nadw. Koronn. iako też Jm P. Rogalinskiego Sędzie
Ziemskiego Wschowskiego et insuper przydaiąc że ponieważ dela
tum iest tu że y Żydowskie pieniądze są złożone na zepsucie cy
mu więc życzył Kazać wziąć w Sequestr Żydow, oraz upraszał
Jm Pana Wilczewskiego aby nikogo nie ochraniaiąc wydał y
tych przez kogo y on y inni byli tentowani. Po tym Głosie
zaczął mowić Jm P. Gumowski Powet Sanocki upraszaiąc o Sąd
iuxta Const. 1649 y oświadczył się iż ieżeli nie przystąpią
do Sądu tedy sistit activitatem. W tym ruszyli się wszyscy z
mieysc y przez dwie godziny bliskow nic nierobiąc znowu za
siedli, y tak in passivitate zabrał był Głos Jmć P. Grabski Po
rządy Łęczyckie życząc Sądu ale iuxta Const. 1588. Odezwał
się Jmć P. Gąsiecki Powet Bełzki nie pozwalaiąc na żadne Gło
sy chyba in ordine do Sądu y znowu przez siebie sistit ac
vitatem Były po tym dwa Głosy in passivitate to iest Jmć
Pana Platera Posła Inflantskiego, drugi Jmci Pana Kie
sowskiego Starosty Przedeckiego pierwszy radził aby delegare
Deputatos Ktorzyby z Krolem Jmcią y Senatem osądzili tę
Sprawę a interea w Izbie agere agenda życzył Drugi wyw
dzaiąc obszernie przeciwko komu ma bydź ten Sąd kiedy Jmć
Wilczewski to co słyszał retulit będąc pociągniony od całey
Izby Ktora mu oświadczyła y przyrzekła Securitatem. życzył
aby ta materya Projektem do Konstytucyi była vspokoiona
Post haec pytał się Jmć P. Marszałek ieżeli Jchmć chcą przyw
cie activitatem Ktorzy odezwali się że przywracaią ale in ordine
do

do Sądu. Pytał znowu ialiż ten ma bydz Sąd? Odezwali się tedy i mi aby iuxta Conett. 1649. a tych dalelw więcy było drudzy aby według Konstt. 1588. y gdy nad tym etiam interlocutorie przez niektorych certabatur, a już też był wieczor. Jmc P. Marszałek solwował sessyą in crastinum na godzinę osmą.

Dzien 10 9br.

Przy zagaieniu dzisieyszey Sessyi wyraziwszy Jmć P. Marszałek żal nad Strawnym infructuose czasem, upraszał całey Izby aby się determinowac raczyła albo przystąpić do Sądu obwinionych Posłow, iuxta Consttt. 1588. albo też accedere do czytania Projektu, in satisfactionem laesi honoris tychże Posłow, a to uprzątnąwszy aby potrzebne Saluti Publica promoveantur et legantur Projekta. Zabrał Głos Jmć P. Zboinski Poseł Dobrzynski et facundissime mowił broniąc Jmć P. Wilczewskiego Pytał się nayprzod przeciwko komu ma bydz ten Sąd ieżeli przeciwko wspomnionemu Jmć Panu Wilczewskiemu przyznawał iż meruit iudicari ze bywał u Posła Prusskiego ze brał pieniądze, ale kiedy in facie tey Izby wyznał y odkrył zdrady, tym samym iest absolwowany a tym bardziey gdy mu Izba oświadczyła elogia et gratitudines, iależe trahi nowe ad Iudicium Dowodził po tym iż ieżli według Konstytucyi 1649. ma bydz ten Sąd, nie był by to Sąd ale tylko oczyszczenie obwinionych Posłow, bo gdzież Archivum Seymowe gdzie formalitates iudicij? y obszernie to et rationabiliter probował a na ostatek że sam czas Nowowny nie pozwala wchodzić w takowe Sądy dla których bawiąc straciła by się wszystka pora do ratowania Dobra publicznego. życzył tedy nayprzod umowania

Limitę aby Jchme inculpati byli Senatores ułożonego in Satisfactio
nem honoru Ich Kroiestwu. A ieśliby się to medium nie podoba
to tedy zgadzał się na Sąd, ale juxta Const.t 1588. Mowił po tym
Xże Jmć Lubomirski Podstoli Koronny wyrażaiąc iż Konsty
tucya 1649 to w Sobie ma wyraźnie że in quauuy Causa
Poseł respondere teneatur przed Marszałkiem Izby y całą
Izbą Poselską. a zatym życzył trzymać się tego Prawa. Wtym
odezwawszy się Jmć P. Gumowski Poseł Sanocki stetit acti
vitatem, deklaruiąc się iż potym nie wrocił eandem poticy nie
przystąpią do Sądu Ruszyli się tedy wszyscy z miejsc swoich
y od południa samego do godziny trzeciey byli otwarci. Zasiedszy
po tym na miejsca swoie pytał się Jm P. Marszałek czyli
restituitur activitas tey Izby? ale reperitum iż restituitur
tex ut accedatur do Sądu Pytał się po tym iakoż ma bydź
Sąd.e iedni tedy chcieli aby mieć pro forma Const. 1588.
drudzy potych więcey dalekoż było Konstytucyą 1649. Post
hiec dano znać że delegowani są Senatorowie cum per
suasionibus do Izby Poselskiey y tak ad hunc volum actum
przyięcia tychże Senatorow przywrócona iest activitas
lubo y nad tym długo prawowano nizeli pozwolił Jm Pan
Chorąży Nad.w Koronn.e Przyszli za tym to iest Xże Jmć Bi
skup. Warmińskі Jmć P. Wuda Podolskі. y Jmć P. Ka
szellan Wileńskі et diserticsime ieden po drugim mowiąc
przypominali nie tylko czas tąszenia się z Izbą Senator
ską ale też perswadowali aby w zgodzie y iedności mogły
perficі consilia publica. Odpowiedział Jm P. Marszałek Jaw
dosime dziękuiąc za wszelkie starania y czułość Przestrzegaiąc
Senatu y że ordo Equestris quantum bydź może nie ubliży pil
nuie

nosci swoiey ad jungenda Vota et Consilia. Po wyscin Jchmc
PP. Senatorow gdy iuz tez ledwie widac byto. solwowal Jm P.
Marszatek Sessyą na Cwartek na godzing osmą z rana.

Dzien 11 Swięto.

Dzien 12 9br

Jmć P. Marszatek dzisieyszą zagaiaiąc Sessyą wyraził iż Stra-
ciwszy tak wiele drogiego czasu a zadnego in publicum vtilitatem
nie uczyniwszy Krolu zyczył chwycić się nayblizszych sposobow
tak in satisfactionem vbrzydzonych w Honorze Posłow iako
tez in consolationem Oyczyzny, ile gdy iuż Seym iest na Schyllu
upraszał oraz zaiąc od tego co widzieć Izba może nayzbawien
niyszego dla salwowania Interessu publicznego Zabrał Głos
Jm Pan Rumowski Poseł Sanocki y oswiadczywszy się iż na
dniu onegdayszym stiterat assistatem ex ea ratione, iż chciał
widzieć reparationem celeriorem przez Sąd Izby Poselskiey Ho
noru zadnych Posłow, przywraca oney teraz dla umowienia
Sposobow iakby tak porządana stać się mogła Satisfactuya. Za
czął mowić Jm P. Puławski Starosta Warecki Poseł Czerski
ay obszernie ex per rationes wywodząc iż ieżeli ma bydź Sąd
tedy nie inny tylko juxta Constt. 1588. explikowat tak tę iako
y drugą Konstt. 1649 przez które ze reassumitur Statut Ży
gmunta Augusta więc go hoc in puncto czytał probuiąc że
pod ten czas tylko Izba Poselska ma potestatem Sądzić gdy by
zachodziła iakaa wiolencya Posłowi od Posła vczyniona lecz o
Crimina Status powinny in plenis Ordinibus judicari. Allegował
przy tym y inne konstytucye, iako to sub Titulo Sprawa Smo
lenska E. tudzież Konstytucyą 1670. przydaiąc iż ponieważ Rzpla

Stanowiąc posledniejsze Prawa nie postanowiła aby Izba Poselska Sądziła crimina Status: Instrukcya też iego obligat aby na tym mieyscu utrzymywał Prawa: Wgc in hoc puncto gdyby chciano contra Legem postąpić sistit activitatem. Jmxper wyraził iż ieżeliby tracheretur ad judicium Jm P. Wileńskiemu tedy by obwinionych y on traheret ut fiat Justitia, ale to in plenis Ordinibus. Wziął deinde głos Jm Pan Gąseski Poseł Bełski y obszernie tabra et rationabiliter wywodził że in hoc casu directe sąd do Izby Poselskiey należy bo chcąc utrzymywać Konstytucya, 1588. expedit zachowaw formalitates Juris, to iest wydas Mandaty mnie Delatora &. a tu krotszą drogą rzecz się może zakończyć Alterum że się to mowić niemoże aby było crimen Perduellionis ponieważ iest tylko relacya Niebronię Jmowił uchowaj Boże nikogo, ale że tu znayduią się iedni całe niewinni, a drudzy przed sądem zawinili że postępuiąc contra haracterem Poselskiego bywali tam gdzie im nie należało przeto potrzeba uczynić przez Sąd dystynkcyą, ile że idzie nie tylko zewnąd ale in posterum o wszystkich, aby takowe nie były insymulacye To tedy wywodziwszy iżeli Izba nie przystąpi do nadmienionego Sądu sistit activitatem. Ruszyli się tedy wszyscy z mieysc swoich y dla tego bardzo byli otiosi Tandem znowu zasiadszy upraszał Jm P. Marszałek aby mogła bydź restituta activitas do umowienia sposobow skutecznych w zachodzących okolicznościach. Explikował się uspomniony Jm P. Gąseski że gotow iest ad omnia condescendere byle był uspokojony Interess Łasi honoris Posłow wywodząc że nie tylko w tym iest partykularna niektorych ale całey Rzpltey krzywda przydaiąc iż ialko nie Dependuie od nikogo tale solum ma Zelum pro oculis et amorem Oyczyzny Upraszał na ostatek Jm Pana Marszałka aby chciał adire Majestatem azeby ta sprzeczka

w Jeden

Sądzona była. Były po tym Głosy interlocutorie bo na żadne inne pozwalać nie chciano ex eo że była zatamowana activitas Tandem Jmść. Obrzewski Posel Bełzki stawaiąc przy Kolledze swoim, y explikuiąc że cokolwiek uczynił, to ex Zelo boni Publici restituit activitatem co samo y Jmść. Gąsiorski uczynił. Mowił po tym Jmść. Karwowski Posel Wiślic: dosyć długo chcąc aby w przod Projekta były czytane a po tym była Sądzona Sprawa z tą deklaracyą że potem nie ruszy się ztąd do Senatu ponieważ non satisfiet Honorowi Jchmć. PP. Posłow Chcieli potym ieszcze rożni zabierać głosy ale że też iuż był wieczor Jmść. Marszałek zalimitował Sessyą in Crastinum na godzinę Dziewiątą przeuse.

Dzien 13 9bris

Zagaiaiąc dzisieyszą Sessyą Jmść. Marszałek wyraził y upraszał całey Izby aby reflektuiąc się na czas Stracony y uważaiąc że iuż mało zostaie razyta przystąpić do tego co Oyczyznie go może przynieść pomoc et injuriatis Satisfactionem przynieść może. Wziął tedy Głos Jmść. Pan Karwowski Podczaszy y Posel Wiślic et in virtute weterany swoiey illacyi życzył aby w przod czytane były Projekta, a potym przystąpić do obmyślenia Satisfakcyi ulszy orzeczonym Posłom deklaruiąc się nie ruszyć z Izby Poselskiey do Senatu poki by nie byli iż ulszy uczyniony Posłowie rekuntentowani co Suis desideriis na co gdy zaszła zgoda zaczęto czytać Projekt Seymu rnatis interna et externa. Pospolitego ruszenia do których Jchmć. PP. Posłowie przydawali clausulas. Po tym czytany był Projekt Kwarty Sprawiedliwey do którego przymawiaiąc się rożni zabierali Głosy Et quidem Jmść. Starosta Wareckt inovavit obszerniey utrzymuiąc napisany Projekt in hoc puncto aby Skarb Koron

tyz kwarty ułożył, pozwalaiąc po tym Possessorom ieżeliby byli
ulerzywdzeni abjurare w Warszawie wram Commissione Jmć P.
Iąselki Posł Bełzki był tego zdania aby taż kwarta Sprawie
dliwa praevijs Lustrationibus et revisionibus była ułożona. Post
hac zaczęła się Lucstya. czyli tu Lustratorowie maią bydź na
znaczeni zawsze czyli też na Seymikach w Woiewodztwach maią
bydź obierani. Rożne zatym zrodzey materyi były zdania ychże
no przez zabieranie Głosow umowić się. W tym zaczął mowić
Jmć P. Opolinski Chorąży Nadw Koronn. upraszaiąc o kompos
syą. nad Honorem swoim et per consequens o Sąd, oswiadczaiąc
się iż woli nieżyć, niżli z tey Izby wynisć bez honoru. Mowił
potym Jmć P. Działyński Chorąży Kaliski Posł Poznański
discretissime życząc tak mierzowac czasu, aby y publicznemu
Interesowi dogodzić się mogło y oraz Satisfiat honorowi ubo
wdzonych Posłow et eo fine chciał czytać ułożony Projekt Który
miał u siebie Jmć P. Rogaliński Sędzia Ziemski Wschowski.
Lecz wspomniony Jmć P. Chorąży Nadw rzekł iż nie trzeba tu
Projektow ale Sądu, o który iterum iterumq upraszał Izby przy
daiąc iż w tych Krajach gdzie mniey o Bogu wiedzą, przeciż iest
Sprawiedliwość, a tu Sey in Regno Orthodoxo doprosić się nie mogą
Subjurził y to na ostatek iż deficiente Justitia quid erunt Regna ni
si mera latrocinia. Chcieli upraszać wszyscy nadmienionego Jmć
P. Chorążego Nadw Koronn. aby interea pozwolił cokolwiek czasu
do czytania Projektow, lecz Jmć P. Brzezinski Chorąży y Posł
Nurski odezwał się iż ieżeli Izba nie przystąpi do Sądu tedy sistit actio
tatem. Ruszyli się tedy wszyscy z mieysc swoich y do Samego
wieczoru ob non restitutam activitatem byli otiosi. Tandem gdy
iuż był poźny wieczor y wszyscy urgebant aby solwowana była Sessya
Jmć P. Marszałek ob spem meliorij Successus zalimitował onąż na godz. Sin Crastinum
Dzień

Dzień 14 9bris.

Dzisieysza Sessya iuż poźno bo około południa prawie zaczęła się ex ratione że Jchmć PP. Posłowie mieli partykularną swoią rozmowę u OO Jezuitow ułatwiaiąc Projekta swoie do Konstytucyi aby nie zatrudniali po tym Izby iakoż prętko iednak zeszli się wszyscy do Izby Poselskiey zagaił Jm P. Marszałek wyrażaiąc y szczupłość czasu nieiednaiącego y pilną potrzebę ratowania Interessu publicznego. zyczył oraz zabierać się celeriori passu do tego co Oyczyznie od Ich chaiących Jey Synow przynieść może satisfactionem. Zabrał głos zaraz Jmć P. Brzezinski Chorąży Nurski, y wywiodł iż zatamowana na dniu wczorayszym activitas processu ex hoc zelo aby injuriati mogli exoptatam od Izby otrzymać Justitiam, iakoż spodziewa się ze adinventus est modus ulterioris towania onychże tak rystituit activitatem ad ulteriora Consilia Mowił potym Jm Pan Wilczewski Pisarz Wielki. wte słowa: Jeżdy widzę ze wniesiona odemnie relacya zatamowała tak publiczne obrady potrzebne, nie chcąc bydź obleczoną dłuższych Jch tergiwersacyi słusznie widzę się bydź obligowanym wyznać iakom w żadney szkodzącey honorowi WMMPanow nie był y bydź nie może opinij bo Jch rectefacta cała zawsze Oyczyzna na wszelkich Sessyonach wyprobowała. Finiuyąc więc cześć tem się tutey Lapis offensionis WMMPanow przez powtarzam mi relacyą którą tu WMM Panom doniosłem y Powiadaiąc wyminiłem przepraszam eum omni intaminati honoris re paratione upraszaiąc Jm Pana Marszałka y całey Izby WMM Panow y Braci aby się raczyli dedać swoiey powadze

instanuyi za mną do Jchmć urażonych aby mi fraterne to darowa
raczyli, amore Boni publici ne quidquam detrimenti przez
to patiatur y nie ukontentowanie swoie Kondonowali JW Mci
Panie Marszałku ut adeas Magestatem aby powagą swoią JKMci
My P. N. Mtt. et cum interpositione Przeswiętnego Senatu do
tego concurrere raczył. Consurrexerunt tedy wszyscy w raz
z Jmcią Panem Marszałkiem y obchodząc tych do których się
rzecz ciągała przeprasząli zasiadszy po tym miejsca swoie
wziął Głos Jm P. Osiołinski Chorąży Nadw. Koronn. y obszernie
wywodząc niewinność swoią na którey obronę nie mogł dopro
sić się sprawiedliwości Bogu y Oyczyznie którey wszystko zo
stawien saleryfikuie urazy swoie niechcąc potrzebnego Interes:
som publicznym tamować czasu. Ale w tym głosie swoim
mowiąc trochę zelosiów wyrzekł te słowa niegodziwa P. Ur
czesliego relacya zaszym odezwał się Jm P. Wilczewski pro:
szęc o Sąd, lecz persvasionibus zmowliwiwany pozwolił
dalszey Kontynuacyi głosow y tak zaczął mowić Jm P. Rogali
ski Sędzia Ziemski Wschowy explikuiąc similiter niewinność
swoią która /nadmienił/ podobno zgod cierpieć musi ze libero
ore circa tuitionem Spraw stawał. Wyraził przy tym obszernie
iżeli by na potym takowe miały bydź insymulacye mowił be
spiecznie nigdy by się nie godziło, a gdy z tego planu civiliter mo
dus schodzi, bierze to za Testament Honoru swego iż Boguch
ty cierpiał więcy niewinnie sędziez dla miłości Oyczyzny ko
ra iest ratione valentior omni daruie Krzywdy swoie. Mowił
po tym y inni iako to Jm P. Jerzewski Stolnik y Poset Ptoc
Jm P. Hurko Pisarz Ziemski y Poset Wieluński Jm P. Trzypolski
Podlaski y Poset Kijowski Jmć P. Wolbek Podkomorzy y Poset
Mozyr

Mozyrskii iustyfikuiąc innocentiam suas. Po ktorych wziął Głos
Jm P. Zakrzewski Podczaszy y Surrogator Poznanskii wyrażaiąc
iż kiedy uderzywdzeni Jchmć PP. Posłowie czynią tak wielkie
krzywd swoich Sacrificia Wie in satisfactionem Honoru Jch
nadmienił że ma gotowy Projekt ktorego że nie miał alter
alnie przy sobie wyraszał o moment czasu aby poiechał do
Gospody, y przywiózł. Na co zaszła uniwersalna zgoda. W
tym chciano przystąpić do czytania Projektow in ordine do
Auluyi Woyska, lecz Jm P. Sołtyk Chorąży y Poset Sendomir
skii odezwał się, iż Instrukcya obligat onegoż aby intuitu nad
mienionej Auluyi Woyska, ten był promowowany Projekt
ktory ad mentem Kommissyi przez ś.p. Xcia Jmci Prymasa
Potockiego wykonany iest ułożony y tak zaraz go podał do
czytania. Interim gdy tenże Projekt legebatur rożni wzne
wnosili Zwłyże tak że ledwie mogło bydź skończone czytanie
po ktorym odezwał się Jm P. Horąży y Poset Lubelskii aby ten
że Projekt wszystkim Xięstwom był Kommunikowany per
Copias. lecz gdy wszyscy uznali że to tak w krotkim czasie
stać się nie może perswadowali, aby odstąpił swoiey illayi
Interim Jchmć uderzywdzeni Posłowie urgebant aby czytany
był Jch Projekt. ale Jm P. Wileżewski będąc urażony głosem
Jm Pana Chorążego Nadw. Koron. niepozwalał. Lecz tedy że
Jm P. Chorąży Nadw. Koron. Iż ponieważ Głos moy offen
dił Jm Pa Wileżewskiego, w ktorym nie nieuraził więcey tyl
ko iż niegodziwa była Jego relacya, przydaiąc ut redeat in au
thorem suum. Więc ieżeli tenże Jm P. Wileżewski nie iest auth
orem suum. tedy to do Jmci nie ma się niepowinno bo y teraz to powta-
rzam, tedy to do Jmci nie ma się niepowinno bo y teraz to powta-

rza azeby redeat in authorem Scelus. Przystąpiono tedy do tego Projektu y czytano caty lecz ponieważ Jm.P. Wiszniewski opponował się przeciwko niektorym punktom, przeto concessum est mu liorowac Czytany po tym był Projekt względem czasu schy mowania ktoremu naznaczono pierwszy poniedziałek po S. Bartłomieju. Chciano y daley continuare czytanie Projektow przy zachodzących roznych głosach ale że już widać nie było to w Izbie na Swiece też nie było zgody Jm.P. Marszałek Solwował sessyą na Poniedziałek na godzinę 9tą in Vir tute Prawa, iż Kazdego się dnia Seym zaczyna tego się y Konczyć powinien

Dzien 15 Niedziela

Dzien 16 9bris.

Dzisieyszą ostatnia, Sessya, zagaił Jm.P. Marszałek wtem sens iż Straciwszy tak wiele czasu w tey Izbie a żadnego in publicum nieczyniwszy porobku, ma za pewne wielką nadzieię w Prowidencyi Boskiey iż nie pozwoli złego planu na kto rym dotąd infructuose certabatur zeyść z tamtąd dla Oyczy zny niepomyślności, a jako bywa in fine velocior motus, tak życzył admaturare Consilia publica przystąpieniem do czytania Projektow. Wniosł Jm.P. Pogaliński Sędzia Ziem ski Wschowski Poset Poznań aby umowione Projekta y skoncertowane zaraz podpisywał Jm.P. Marszałek tudzież Jchmć Deputati do Konstytucyi o co cała Izba upraszała. lecz Jchmć PP. Łęczycey Posłowie to iest Jm.P. Grabski Podkomorzy Łęczycki y Jm.P. Kossowski Starosta Przedecki nie pozwala li allegando że to iest novitas, atak obstante z tamtey strony

con-

contradictione, a z drugiey urgentibus Nuntijs, o podpisywanie
przez godzinę, y daley była kuta, y gdy nie którzy Jchmć Deputa-
dla uspokoienia tey materyi oświadczyli się że gotowi podpi
sywać nadmienione Projekta accedente universali assensu ca
tey Izby iednak Jmć P. Łanicuski Chorąży y Poseł Stanisław
Deputat zabrawszy głos wyraził iż nie może inaczey podpisy
wać się tylko wraz cum Senatoribus Deputatis. et sic hoc punc
to cytował przysięgę obligującą onegoż, iż talowe Szczegulnie
Projekta tenentur subscribere, na które wszech Stanow bydź
zgoda; tu zaś iest unus tylko Ordo przeto do nadmienionego
podpisywania się nie może bydź pociągany. Stanęło tedy na
tym aby sam Jmć P. Marszałek podpisywał. W tym dano
znać że są delegowani Senatorowie do Izby Poselskiey, którzy
iako nadeszli, to iest: Jmć Xż Biskup Kamieniecki Jmć P.
Wuda Pomorski Jmć P. Wuda Trocki. wszyscy dissertissime
ieden po drugim mowiąc perswadowali aby Ordo Equestris
chciał się tęgzyć z Senatem y razem z nim vdoskonalił Com-
vidia Publica. Odpowiedział Jmć P. Marszałek facundissime
dziękuiąc za nieustaiące starania około Dobra Publicznego
Jć. Kr. Mć y oraz za tę Przeswiętnego Senatu Kondescensyą
Po tey delegacyi zaczęto czytać Projekta et quidem pierwszy
był na Planu Securitatis interna et externa na który gdy
zaszła zgoda zaraz Jmć P. Marszałek podpisał Chciano znowu
aby y Deputaci podpisywali y wszczynało się certamen pierwsze
lecz dla nieubiegaiącego czasu przystąpiono do Kontynuowania
czytania Projektow. y tak wzięto Pospolite ruszenie. Po tym

Projekt czasu Sejmowania na którym kiedy disputabatur, bo ie
dni chcieli aby w pierwszy Poniedziałek po S. Bartłomieju
drudzy po S. Małgorzacie inni post Festum Assumptionis
nie daiąc czasu dalszym dysiuzom był odrzucony Wzięto
dalsze Projekt Expedycyi Szlacheckiego który był na Prowin
cyonalny Sessyi Wielkopolskiey ułożony, lecz po przeczy
taniu onego cały niepodobał się Prowincyi Małopolskiey
y pierwey był głosem JmPana Gąsieckiego Posła Bełskie
go attakowany a po tym JmPana Wieniawskiego Chorążego
Przemyskiego. E contrario utrzymywała go Prowincya Wiel
kopolska, maiąc Subsidium z Głosu JmPana Zabrzezińskiego
Podczaszego y Surrogatora Poznań. tudzież JmPana Wale
wskiego Chorążego Sieradzkiego, a gdy nad tym długo
była kuta, wzięto krotszy Projekt Autorytet Woyska rewizyi
Szlacheckiego naznaczenie Kommissyi do ułożenia Taryffy po
wyprowadzonych Lustracyach po Województwach, na które
Projekta przydaiąc non nullas clausulas zgadzała się Pro
wincya Małopolska, ale Wielkopolska nie chciała ich przy
iąć utrzymuiąc swoie Jn hoc tedy certamine bawiąc się
przyspieszono ieden Projekt oświadczenia przyiaźni Se
natorskiey Protestacyom na który zaszła zgoda. Tandem
iuż niebyło dobrze widać pytał Jmc P. Marszałek ieżeli
iest zgoda na Swiece, do dalszego czytania Projektowo? Jedni
tedy pozwalali a drudzy nie. Pytał zatym kiedy nie masz
zgody na Swiece, tedy ieżeli iest universalis assensus łączy
się z Senatem? ale y nato uniwersalney niebyło zgody

z nami

z razu allegando iż nie maią z czym isc do Senatu et praecipue iż Litewskie Projekta nie były czytane. Wtym dano znac że delegowani są od Jeo. Kr. Mci Senatorowie cum pervasionibus y tak przyszedszy Jmć P. Wuda Poznanski Hetman W. Koron.d Jze Wuda Wileński Hetman W. Litt. Jmć P. Wuda Sendomirski Wszyscy ieden po drugim mowiąc, remonstrowali potrzeby Seymu na ktorym moze bydz ułożona auxilia Woyska, dla ubezpieczenia Rzpltey zostaiącey in metu od Postronnych Potencyi, oraz uprzedzaiąc do łączenia się z Senatem. Nizeli tedy odpowiedział Jmć P. Marszałek obchodzili Woiewodztwa ia. kę dac maią rezolucyą, ale iednych było zdanie łączyc się z Senatem cum hac praemissa conditione ażeby pozwolona była do kilku dni provocacya Seymu tudzież regressus ut coepit datur do Izby. Drudzy chcieli Limity Seymu, Inni na ostatek nie pozwalali całe na łączenie się. Zasiadszy tedy Jmć P. Marszałek dziękował za nieustaiące Starania Jeo. Kr. Mci tudzież Senatu dla Dobra Oyczyzny Obchodzili potym y wyrazeni Jchmć PP. Posłowie Senatorowie perswaduiąc obliguiąc amore Patriae, w ktorych Posłach widzieli pertinaciam ale to mały uczyniło Skutek. Po odeyściu tychże Senatorow ponieważ od ciemności w Izbie trudno było rozeznać Posłow od Arbitrow, zaczął Jmć P. Marszałek dawac per Turnum głosy na ktory lubo nie pozwalano, przecięż zaczęty continuabatur aż do ostatniego Woiewodztwa. Mowił tedy nayprzewagę Jmć P. Starosta Oświecimski z taką Energiią y ex-

pressyą iż powinno było omnino movere contradicentes, Kon
lludując aby iść do Senatu y tam upraszał o prorogacyą
cum regressu do Izby. Za tym zdaniem wiele Urzędów pozo
y owszem naywięcey. Z niektorych zaś Urzędów Posłowie
chcieli Limity. Były y takie dwa Głosy azeby delegowani
do Senatu aby był asseturowany regressus do Izby, zostało
się zaś bardzo mała cząstka nie chcących całe złączenia
się y poznano ich ex continuatione hujus Turni, to iest:
z Podlaskiego Jmć P. Kuczynski y Kollega Jego, Jmć P. Kuszel
z Połockiego Jmć P. Chlasko y Kollega Jego oraz y Jmć P.
Brzezinski Chorąży Nurski także Jmć P. Szczawinski
Podkomorzy Jastynski, tudzież Jchmć PP. Posłowie Trocc
obydwa et praecipue Starszy JmPan Grapowicki który po
wtornym Głosem swoim explikował się że nieczytane był
Projekta Litt. adeoq ruszyć się nie może. Jchmć PP. Rzeczyc
Posłowie obydwa Jmć P. Czernichowski ieden. Przychodzili
tedy ad Ostium Izby Poselscy rożni Senatorowie a drudzy do
Izby wchodzili. Jako to Jmć P. Massalski Kasztellan Wileń
Hetman Polny Litt. tudzież JmP. Podskarbi W. Litt. perswa
dując JmPanu Hlaskowi Który zdał się bydź naytrudniey
szy, lecz dziwna rzecz była, że gdy iedni zdali się bydź uspo
kojonemi, drudzy ex improviso odzywali się niepozwalaiąc
na łączenie się gdy tak długo rzecz trwała z wielką pracą y
utrudzeniem JmPana Marszałka perswadującego mowiąc
proszącego obligującego zalalinaiącego na miłość Oyczyzny sy
taiącego się często iżeli iest zgoda isc do Izby Senatorskiey gdzie
Król Jmć z Senatem aż do iedenastey godziny z nocą bawili.

Tandem

Tandem gdy iuż żadney nie było nadziei do Skończenia rzeczy y
wypersuadowania. Contradicentibus uporu przy zbliżaiącey
się godzinie dwunastey pożegnał Izbę Jmć P. Marszałek
w te słowa: Jak były uszczęśliwione Seymowania tego
początku y w dalszym trakcie nie rozerwane Konsultacyi
progressa, Ktoż by niewnosił, iż primis Fortunae flassi
bus Daburs extrema eventum. Śmierzały do tego celu z
wszystkich Wurztw pragnienia przez Instrukcye Panom
Rzplitey doniesione zdała się y WMWMPanow cirta
media ad finem prawwai publica legalitas, a naybardziey
sekundowały wszystkich usiłowania zbawienne Jl.o Kr. Mci
P. N. Mć.o intencye, nostri Instrumenta fauti, nawet y Bog
Sam malorum non egens poblogosławił Obradom Naszym
kiedy prosuit auspicijs. Ale widać przemogła prevaricatio
Sensum, disceptatio unanimitatem, zwracamy się dobrowol
nie z prostego traktu ad devia, idąc do głębszey fatalnosci
zguby naszey na brzegu Kostaiącey. Niechcemy się ratować
kiedy możemy kiedy wielkami pożądana przyświeca pora
A ktoż Sponsor że tak pogodny potym et alaqueis tenta
tionum postronnych Potencyi dalchi mieć będziemy czas.
Ja upewniam się że była godzina momentum Salutare
Seym teraźnieyszy, przyszły czas otworzy inne pola, rożne kon
iunktury które mogą uczynić audaciores Sąsiad Naszych
ad ineśnem statum Rzplitey. Nie narzekaymyż na nikogo kie
dy apponetur Securis ad radicem do wyniszczenia Kraiu bez.

Woyska bez obrony bez ratunku będącego Sami na Siebie
własne Izy obracamy że nie iesteśmy Sensibiles ad interi
tum Nostrum. Sąsiedzi nasi z garści Ludzi czynią liczne
Pułki, Regimenty Woyska, My iakbysmy in Sanctuario
byli immunitatem plusquam inviolabilem perswadujemy
Sobie, nie reflektuiąc się nato że nawet Bog w Swiątnicach
Swoich non evitat Profanatores, nec Salvatur ab ictu. Spu:
szczamy się iednostajnie na Prowidencyą Bożą, że Polska
iest Cura Deorum, to prawda, ale kiedy użycza pory y zba
wiennych Sposobow do ratowania się zostawiwszy Nas przy
wolnym głosie pro arbitrio Sentiendi in manu Consilij
a tych Srodkow nie chwytamy się z lwgoz winą iżeli nie
znanych resentymentow? Sądząc tedy z tych miar bardzo
opłakania godną nie pomwcy Oyczyznę Naszą nie rozwo
dzę się nieszczęśliwości na obszerniejsze expressye. Zamy
kam Strzwiałe od żalu Usta ięzącym wzdychaniem
ipsa Suspiria gemitusq; canens, a zegnaiąc prozne robo
ty Nasze tristes Ideas tuteysze Siany obracam do Nich
żałosny Głos: Claudite fatale theatrum, jam Nostris
Scena peracta jocis
y iuż po Seymie

x

Mowa.

Jasnie W.e Imci Pana Kazimierza Niesiołow. skiego Kasztellana Smolinskiego miana w. Warszawie zapraszaiac Izbę Poselską do zła czenia się z Izbą Senatorską Anno 1746 d. 4. Nov.

Przychodzimy tu ad vicina Libertatis Limina z obserwancyą wielkich Imion et magni Presidio Prze swiętt Izby Poselskiey. Witamy z. W.m Panami iako z da. wnemi gwardam in hac Officina Legum Kollegami Jun gimus hospitio dextras sentaq subimus. Przynosiemy W.m Panom grande Legationis opus Najiasn.t Moje. stalu y przeswięt.o Senatu desiderium, kolaemy do Ser rożnych Serc kochaiących Majestat Wolnosci y Oycz. iczych zapraszaiąc ad Unionem Majestatis et Senatus. o. ny nihil Thesea pectora iuncta fide. Zatuscimy utraconego czasu iacturam ktory to egregie citius labitur affricis ze sperowanego Seymu ostatniq in pectoribus. W.m Pa. nowie składamy nadzieię, et qui iam periit non perisse potest. Przekładamy W.m Panom vicina pericula Prowin. cyi Pruskiey Przypominamy extremos casus Ducatus Curlan die et Semigallie internam necessitatem, Correcturam Furiu rie et Semigallie internam necessitatem, Correcturam Furiu Wiącey iam moriente die czas mowić nie pozwala, to tylko dokładamy aut Stabit aut ruet veteris Roma Lacertis. Czyn zadosyć Majestat Panskiey z Przeswięt.m Senatem w pięciu dniach ukrzywdzony publicznego Prawa determinacyi ieszcze ex innata Clementia amore Boni Publici tanquam Pater Pa tria ukochanych Synow czuła aperta Pectoris arca. Przeswięt Senat cum inillenii wzgląda amplexibus ite mei gwardy Sanc.

ite fobies, iterate laudes, ac alacres nunquam vestri mori entur honores.

Zagaienie Seymu Grodzinskiego przez JW. JMci Pana Wielopolskiego Czesnika koronnego w Izbie Poselskiey 14 Stia Obris

1744.

Pierwszy raz od lat kilkunastu na tym mieyscu gdzie według opisaney Prawami Kolei Ja sam na trzech Seymach z których pierwszy szczęśliwie był dozedł, Poselska zaszczycałem się funkcyą, dawnieyszas Przodkowie Nasi wymowne y zarliwe o dobro pospolite Oyczyzny o Jey swobody y Wolność wystawiali rady własną nieudolnością moią, skrępowane otwieraiąc Usta, naypierwsze moiey accenta na powinny hołd naypokorniieyszego dziękczynienia nayWyższey Bogu moiego oddaią Opatrznosci, która niedoścignionym rozumowi Ludzkiemu przedwiecznych Rządow swoich ułożeniem niewymylną przeciwko wszystkim stworzonych siłom y sposobom przezornością nieprzebranym y złości występkow naszych przewyższaiącym miłosierdziem Oyczyznie naszey pożądanego dotąd użyczać raczy pokoiu. Kiedy tak wiele Europeyskich Państw zawziętym wiecznego pożaru zapalone upadem smutne dni bezsenne Nowy opłakane po sile mieyscach w ostatniey prawie tędzy strawią nie szczęśliwie godziny.

Drugie po Bogu Namiłościwszey Jego na Ziemi a widomy

w.

w Rządach Krolestwa Naszego władzy Nayiasnieyszemu Jego Krolewskiemu Mci Panu M. Mci Maiestatowi oddaiąc dzielki, Ktorego szczęśliwe a stodkie nad Nami Panowanie przykładnym prawdziwie Krolewskich Cnot zbiorem a mądrzy temi gruntowną zaszczycone pobożnoscią tak oczywiście na Nas Niebieskie ciągą błogosławieństwa że przy ostropney w pomiarkowaniu postronnych Interessow przezornosci naymnieyszego wnętrzney w kraiu naszym spokoynosci nie doznaiemy pozwolenia; Ktorego Cywowska przeciwko Nam pełna Dobroci miłosierdzia minąwszy delikatne wieraznieyszych powszechnych prawie Europy rezterkach na dziedziczne Państwo swoie względy pożądaną Panskiey swoiey w Granicach Naszych obecnosci Nas obdarza szczęśliwoscią. Ktorego na koniec czułe chcioto całosci Praw Naszych staranie na skuteczne zewnętrznego y wewnętrznego Rzpltey naszey bespieczeństwa opatrznie, teraznieyszy Seym walny według alternaty Przesmirney W. X. Litt. Prowincyi dobrotliwie składaiąc rady a oświadczywszy krotko to, co powinna Stworzenia przeciwko Bogu wiernego Poddanego przeciwko Krolowi y Panu swemu wdzięczność po mnie wyciągała podziękowanie, obracam się do tey co mi Braterska przeciwko Wm Panom propensya, należyte Jednosci każdego z nich z osobna poszanowanie a wtey przesmirney Izbie Posel skiey Ich Haraktter inspiruie weneracyi.

I gdy się zapatruię na wielkie Oyczyzny naszey w osobach Wm Panow nie mniey zacnym urodzeniem iak wysmienitemi szczerey o Dobro pospolite zarliwosci nie zmyslonej zachowania Praw Oyczystych ochoty przezornej

w Radach y zdaniach wstrzymuie cnotami zaszczyconych ozdoby uznac musz ze nieznaydując w sobie tak do skonałych wymowy talentow zebym Ich należytą u-czcił pochwałą milczącą Ich raczey a naynizszą wene-racyą unizonoscią, za naywiększą poczytaiąc sobie szczę-śliwość z tak godnymi ze wszystkich stanow y tytułow Kollegami do wspolney a publiczney Oyczyzny Naszey usługi bydź powołany.

Seymu teraznieyszego obwieszczenia ponieważ nam wszystkim przez uniwersały na Seymiki Przedsey-mowe wydane y przez cyrkularne JE^o^ Kr. Mci Pana M^o^ M^ci^ Instrukcye sufficienter innotuerant zdałoby by mi się superfluum tu recensere, ile gdy z zwykłą expressyą rzeczą stara Laska Seymowa w nieudobnych rękach moich sorte Woiewodztwa Krakowskiego osadzona w rozterkach Activitatis Całą zaczęciem nie może policzyć Sey wolne a zgodne WMPanow suffragia ta-kiego ex turno Przeswiet^o^ W^o^ Xięcia Litt^o^ Prowincyi nieodbiorą Piastuna ktoryby wielkimi z talich za-szczytow wyciągaiąc talentami ubogacony obfitych z. Prac swoich owocow Nas uczestnikami uczynił. Dla czego stosuiąc się ad mentem Legis positivae to iest Konstytucyi 1690. 1699. 1736. o porządku Seymowania ktore Instrukcya Woiewodztwa mego Ichmm Kollegom moim y mnie ad exequendum et

manutenend

manutenendum inuitare nie zaniedbała, stosuiąc się do ho
nestatem która Nas in hac officina Legum do stanowienia
nowych przez zachowanie dawnieyszych Praw pociąga
y zachęca stosuiąc się na ostatek ad utilitatem która Nam
w dalszych obradach Naszych z ochrony kosztownych na
der podczas Seymu momentow żeby nam na niepożyte
cznych in passivitate kontrowersyach y dyscepatyach
nie upływały energere nie omylnie powinna Zaprawdę
WMPanow ad Turnum Głosow Przeswiętl. Woiewodztw. Ziem
y Powiatow in ordine do Electyi Izby Naszey Marszałka
Ponieważ zas ani moia przy starey Lasce ustawa
ni WMPanow samych w teyże okoliczności activitas
dalcy iak do tego nieprzestoczonego obrania nowego
Dyrektora Królu extendi nie może; więc in vatestatio
nem wyrażonemu Prawu za pozwoleniem Ich dan Głos
ex Turno co nomine Woiewodztwu Krakowskiemu.

Oddawanie Laski JW Imu Panu Ogińskie
mu Pisarzowi W. X. Lit. przez pomienio
nego JW Imu Pana Czesnika Koronna
tymże Seymie.

Oczekiwała niecierpliwie oyczyzna nasza
szczęśliwey godziny ktorey pasiwum Izby Naszey
Poselskiey silentium in activitatem wolnych Gło
sow ad utilitatem oneyże rozwiązać miało; Oczekiwa
ła sama Izba nasza pożądanego momentu w ktory

uterowawszy sobie otwartą do dalszych Seymowania postępków drogę zamierzoney day Boże zabrnąwszy szczęśliwiey spodziewać by się mogła dostąpić mety. Oczekiwałem y ia sam y anhelis życzyłem votis directricem virgam liżenia lubo krotko ale sine spe fructûs w nieudolnych moich piastowałem rękach wtakiey osadzie dłoni wktorey by na wesołą bycznie naszey przynaymnie dobrey nadziei wiłowitnąć mogła gałązkę.

I widząc że pobłogosławił supremus omnis boni Dator pragnieniom naszym. Kiedy Marszałkowska Izby naszey Poselskiey Lasha concordibus Przeswietn. Xięstw Zmudzkiego y Powiatow przez godnych tu Posłow swoich reprezentowanych votis w rękach twoich JW. Mci Panie Oginski Pisarzu W. Xięstwa Litt. pożądanym osiadą sukcesem. Na którego czyli się wysokie uwadzenie zapatrzę, umiele o nim rzec mogę hic fasces situlię fremunt, fremit agmen honorum, czyli Osobę twoię cnotami ieszcze bardziey niż tytułami Honorow rozszerzoną uważę, omni Laude majorem będę osądzę przez uniwersalną in admovendo te huic oneri parem Izby naszey Poselskiey / którą sprawiedliwie we wszelkie pochwały compleditur / grymacya. Więc żebym Imienia y Osoby Twoiey dłuższy incultio sermone nie żądał się adumbrare raczey niż illustrare żebym się nie zdał publicam expectationem et gaudia morari; Ściągniey JW. Marszałku Izby naszey Poselskiey ręku na odebranie

tey Laski ktorey ci pełnym życzliwości winszuię sercem
a ktora fulcire Dobro Oyczyzny Praw y Wolności nie za
niedbay y piastuy Ią tak delikatnie iako ci wrodzona
Cnota y nabyte wielkiemi pro communi publico czynami
nauczyły Talenta. Ia pro coronide mowy mitey to
krotkie dodaię votum y życzę zeby Marszałkowska ſtby
naszey Lasha w umieiętney y zdolney ręce tworzey obprzod
w Izbie Poselskiey w kwiat wdzięczney rozwinąwszy ſię
nadziei. po tym in plenis da Bog Ordinibus pożyteczne
na Dobro Rzpltey y słodkie z wspolnych prac naszych
wydata owoce.

Mowa JW. Imci P.a Tarla Wiewody Sendomir
skiego w Senacie na tymże Seymie.

Co w głosach wszystkich W. Kr Mśc P. N. M. słyszysz
to gdybyś mogł weyrzeć in profundum serc naszych oba
czyłbys y wyczytał rzetelnie ze nayprzod Bogu cujus Pro
videntia gubernamur nieskończone oddaiemy dzięki iako
za zdrowie iako y szczęśliwe do Oyczyzny na mieysce obrad
publicznych przybycie W Kr Mci P. N. M.ci, za Boska
oraz Opatrzność nad Rzpltą Naszą ze nam daie Lasha
wie to Consiliorum tempus acceptabile hos dies salutis:
A potym oglądałbys W Kr Mć szczere w sercach Naszych
ku Sobie y Oyczyznie sentymenta, nie tak iak iniqui De
latores albo malevolorum conatus mogą enotliwych

zyczliwych y wiernie Oyczyznie służących maiestatowe deferre, dividunt Konfidencya, inter Majestatem et Conives ut impe-rent. Dornac mogles WKr Mći tego nie wątpliwie ze Nam tyle prawdziwey y nieiymownej radości przyniosła WKr Mci przytomność, ile nieiwyrażonych tadia, quà publicè quà privatim ponieśliśmy. ex absentia Maiestatu Jego boć to iest bez przytomnego Pana Krolestwo quod sine Patre Do-mus quod sine sole dies; przeto niech mi się godzi napo-rządku głosu mego. nayprzod humanitus de fatis quem-ze te niesprzyiaiące Oyczyznie Naszey teraźnieysze Europy Koniunktury Pana Nam invitis invitum wydzieraią et paucorum consilia universorum privant solatium. Uboż-szam tedy gorąco y polornie WKr Mci ile mozna ile spo-sobow y wielki rozum WKr Mći, y miłość Ku swym Pod-danym ktorym Laskawie Krolowiey podać mogą abyś po-zencyą swoią uszczęśliwiać nas raczył abyś partem Inte-resow Panstw Dziedzicznych ile ktore y z tego Kraiu dy-sponowane bydź mogą w granicach Naszych dysponowa-raczył, aby umartwienie Nasze pozwolonym od Nayiasne-niesmiertelney pamięci Oyca swego Traktatem 1717mo ya-samego WKr Mci ostrzeżonym in pactis conventis sposobem moderari raczył, abys na ostatek te usilną y szczerą prozbę Nasze ktorą nieprzestaiemy powtarzać mane Nobiscum Dominę brać y rozumieć sobie raczył, iako tylko iedynie pochodzącą ex his duobus principijs ktore są ze wszech mia-

pra

prawdziwe to iest ze anima corpori Rex præsens dat Regno vitam tudzież ze Principem quem populi semper videre cupiunt, semper amant. Bo y my z tych tylko dwoch przytomnosci Jego Panskiey życiemy przyczyn, iedno ze na prezencyi w tym swoim WKr Mci Panstwie naypierwszą Oyczyzny zakładamy szczęśliwość y Poboy y całość Druga ze WKr Mci poznawac będziesz szczere y prawdziwe Sentymenta Poczciwych Ludzi, którzy Synowskim affektem kochaią WKr Mć y Oyczyznę swoią. Acz cyrcumstancye czasu nas iednego ordynaryinego pozbawiły Seymu, aby y na potym złe nieboły konsequencye, mowić o to pro iurata fide należy; indulgere musiemy fatis co się iuż stało, ale teraz nomine publico powinnismy sobie ostrzedz iako et sine Senatoria ostrzegamy ze żadne Senatus Consilia czyli prawdziwiey mowiąc absit invidia verbo residuatorum ad libitum zachodzące decyzye o których by wiele mowić należało, nie powinny y nie mogą dispensare positivam legem o dwuletnich Seymach, na których totalis legum salus Patriæ Majestatis et Libertatis Securitas iedynie recumbit. dla tego z obligacyi Senatorskiey upraszam z mieysca mego y zgromadzonych Stanow Rzpltey, aby mocnym y skutecznym obwarować Prawem aby in posterum co dwuletnia ordynaryinego Seymu kadencya ullis Senatus Consilijs bydź dyspensowana nie mogła, y iednego etiam oppozycyą Senatora circa positivam legem aby przyięta y konsyderowana była. Dni Seymikowe Przedseymowym tak Prawem determinowane były iako y Deputacye, co y o Seymikach Relationis rozumieiąc ut sint dies Sacratæ Libertati raz na zawsze. Instrukcye zaś WKr Mci niech wychodzą. Wcale bowiem differens u nas regimen forma ab antiquis Majorum nostrorum institutis. Primatis alis dignitas Senatus authoritas wcale depressa vana zostaią nomina

mina Catonum, dum pauci privato commodo Student, aqualitas
Justitia et Bonum publicum patitur; iakbysmy iuż niewolni w
Niewolnym Narodzie urodzeni byli Vox libera pro crimine repu
tatur. Radzą o Sobie ustawicznie certa forma regiminis swi
Wenecka Hollenderska Szwaycarska y inne Rzplte radzi z kro
lem cum vera generositate et vera libertate Angielski Parla
ment, radzi Szwecya y Moskwa z Senatem swoim sine dependen
tia od Gabinetowey rady continuo agituią się suprema consilia
Statûs nieodwłocznie wszystkich Interessow Publicznych zacho
dzą rezolucye y decyzye, zli poenas dobrzy praemia odbieraią;
Jak crimina Statûs examinuią dowodem tego serio examino
wana w Parlamencie Angielskim procedera P.e Walpona;
My cztery lata bez Pana bez rady zostawaliśmy y to cięższe
po dwuch zerwanych Seymach na też same prolongacyą y
dyspensą odłożenie Seymu trzeba było choc dwu letnego cztra
ordynaryinego Seymu. Naznaczenie Komissyi Extraordynaryey In
westytura Iuia Kurlandzkiego Seymowe to materye były, y tera
znieyszego przed seymem immediate złożenia Senatûs Consilij
y propozycyi y resultatum nie mogę ex teneritudine Conscientiæ
approbować co się in prejudicium dwuch Stanow Rzpltey dzia
ło, bo Seymy unica są malorum Rzpltey remedia do których
ciągaią się wszystkie interna et externa negotia. Toć aby zawsze
w znaczonym terminie co dwa lata były składane y dni Sey
mikow Przedseymowych y relacyonalnych Prawem obwarowa
ne, sacrosancte et indispensabiliter obwarować trzeba, et in ca
sum zerwania którego Seymu Ordynaryinego azeby naydaley upad
rokiu zawsze Extraordynaryiny był złożony y Prawem determinowa
ny. Upraszam Wkrtki y Rzpltey o to Prawo, bo quid sunt Regna
sine consilijs nisi sine ventis sine Velis sine Remige Navis, aby

Konstyt.

Konstytucye w tym czasie zakończone y podpisane były 1717. et 1736a.

Upragniona Całemu Narodowi Kulicya Woyska iest iuż tyle Seymom Skoputem, a chyba by dobrze Swoiey Oyczyznie nieżyczył, kto by Rzpltey w siłach Swoich ustanowioney sibi securitatem Extensis considerabiliorem oglądać nie pragnął. A toli iako y do tey Kulicyi Woyska Skutecznie przystąpić, bez ułożenia w przod po całym Krolestwie indi Spensabiliter potrzebnych a Sprawiedliwych Taryf. Które przynaymniey w pięć lat renowowane bydź powinny na których pewny fundus Zapłaty Woyska bez którego Woysko stać żadną miarą nie może do pieroby się pokazał. Więc nayprzod o naznaczenie na tym Seymie Komissyi po Woiewodztwach do Lustracyi Dobr y do układania Sprawiedliwych Taryf mowić potrzeba y ote Comissye Stanow Rzpltey uprzątać należy iako do tego in a. 1740 Koncertowany y ułożony był Projekt przeczytać go należy ad approbationem. Drugi Projekt przez Xcia Imci Prymasa ułożony vigore Constitucyi 1736a. Iako kolwiek zaś alijs modis od wiele kochaiących Oyczyznę Cynow wynalezionemi stać się może tym czasem Kulicya Woyska na tym Seymie Koron. y Litt., y te wszystkie media lubo nie zupełnie Sufficientia iako dobre y pożyteczne akceptować się godzi y day Boże iako nayprędzey augendarum virium Reipblicæ solida principia y na tym Zobaczyć Seymie y tu Kommissyą uspokoić. In spe tedy że Po winiemy onalne Sessye mieć będziemy zachowuiąc sobie tam podanie sposobow do Kulicyi Woyska do fundamentalney wynalezienia zapłaty Woyska, do przyczynienia Intrat Skarbu Koron. ale y to bez particularnych delegacyi z Senatu et ex Lentibus obeyść się nie może y ze Skarbem Koron. Delegacya do korrelatury Trybunału aby Sprawiedliwości w Taryfach Wkr. Mci restorowat iako nayprzod punkt Propozycyi Wkr. Mci tu zaraz naznaczona bydź może bo iako wiele wyrażonych w niey materyi które przez Projekta ufanilitowane bydź muszą y na kilka Projektow rozdzielone bydź muszą między sobą nayprzeszłemi

starami na których tak mocno Państwa iako y nadwątlone wspie
rają się Krolestwa ze Iurista sprawiedliwość iest fulcrum fortis
mum wyrazita to Iednego Senatora odpowiedz, y na Cielawe Pa
na swego pytanie quamdiu Regnum illud cet duraturum? tam
diu, quam diu regnatura est in illo Iustitia, bo regna sine Iu:
stitia Latrocinia sunt, bo snadno mocniejszy słabszego oppri:
mere może, y zły dobrego osłarzyć. I in ea tempora inuidimus
ut iniuria non Ius et æquum sed potentia dominetur et more
præsidere videantur. Należy et iustitiam distributivam przypo
mnieć, azeby honory y Dygnitarstwa Panis bene merentium Zasłu
żonym Capacibus et benemeritis oddawane były. Miesiące Żołnier
skie aby według Prawa obserwowane były za Instancyami Ie:
dnych Hetmanow, bo zabierając się do Rukcyi Woyska trzeba Ve:
teranum militem. Duces Legiones, żeby daremny koszt, y zawod nie
był Rzpltey. Przy konferencyi z Ichmć Panami Hetmanami y
Posłami Woyskowemi trzeba y nowy regulament opisać y nowe
artykuły Woyskowe o czym suo loco et tempore wiele mowić po
trzeba. Życzę y chcę szczerze Rukcyi Woyska o to iednak pro li
bertate et amore Patriæ pro manutenenda pace et tranquillitate
publica pro fide Senatoria za wszystkiemi dobrze tey Oyczyznie
życzącemi upraszam, iako o rzecz w teraźnieyszych konium[k]turach
essentialiter et indispensabiliter potrzebną, to iest żeby ta siła ko:
wiek będzie Rukcya Woyska y sił Rzpltey, żadnym Sąsiadom
naszym, żadnym belligerantibus Posentyi, niedawać naymnie y
szey ad Suspicandum obłazyi, albo iakiejkolwiek iaka w podo
bnych Woyska exygowaniach naturalnie zwykła się trafiać nor
causare żelozyi. Żebysmy mowiąc a capite Vpaw teraźnieyszego
stanu

x

mu z tym się iawnie Sąsiadom naszym y szczerze woiuiącym o-
świadczyli Potencyom że w żadną peritus Woyny pod żadnym pre
textem, żadnym sposobem implikować się nie chcemy ale iednostay
są zawsze y podczas teraźnieyszey Niemieckiey Woyny chcemy że
wszystkiemi stateczne obserwować przyiaźń, bo nic pewnieyszego
nic oczywistszego nad to że Rzplta cała y wszystky bene Sentientes
et quibus bello non opus est nietęschnią sobie wtym miłym polo
żeniu, ktory nam Bog y W K Mci Staranie użycza łaskawie że nihil
magis abhorrendum est quam vel nomen ipsum non necessarij bel
li żeby się Nasza Polska inne Potencye polombinowac y podzielic
nie chciały ze mens całey Rzpltey iedna y iednostayna iest parata ty
lko tueri, y ze wteraźnieyszych cyrcumstancyach Pax triumphis
innumeris potior, toż necessario convenit żeby przy iaknaymoc-
niey augmentowaniu sił Cyezystych veteri optimaq fide ube
spieczyc de hac mente Rpltę wszystkie Sąsiedzkie Potencye
iż im wszystkim przyiazni y pokoiu stateczne dochowniemy
a tą auctorytą Woyska nihil aliud intendimus, ile wteraźnieyszych
cyrkumstancyach, tylko sobie lepszy porządek uczynić
y swego tylko kraiu Praw y wolności swych bespieczeństwo
iaknależy prospicere chcemy. Że tedy publiczną deklaracyą
Neutralitatis, Deklaracyą et bene cum vicinis harmonie ile
w teraźnieyszych Koniunkturach ante auctionem Woyska
za rzecz zbawienną arcypotrzebną y nieuchybną sądzę y mnie
ysze że et mente całego Senatu y wszystkich Wardzeu. to mowie
y o łaskawą in limine ustaw Seymowych upraszam deklaracyą
sub titulo Konstytucyi interna et externa securitas. Do in-
nych materyi pro obligatione mea Senatorska domowie się nie
ozmieszkam. Mowie nayprzod będę circa Primatialem Dignitatis

ktory Punkt y Posłowie Nasi pro principali maią w Instrukcyi Swo
iey. Mowii będę o niesłuszne impetycye ktore z Rzymu przez
Imci Xdza Nuncyusza miał godny, zasłużony, Swiątobliwy Pri
mas Primus Regni Princeps et Legatus Natus. Obeszłbysmy
się bez Nuncyusza maiąc Legatum Natum bo wiele inkon
wenienceyi z Nuncyatury wychodzi, kiedy y oni naszego nie
chcieli przyiąć Poselstwa. Potrzebna będzie ta reassumpcya
Konferencyi z Imcią Xdzem Nuncyuszem bo oprocz Iuris Patro
natus Opastw w ktorych ieszcze nie zupełna Satisfakcya wszystkie
inne materye ieszcze in Suspenso non decisa. Powiem suo loco et
tempore cokolwiek ex orbita Legum wypadło, powiem co czyni
inter Majestatem et Libertatem dyssidencya; mowii będę de pro
potentiis niektorych Osob et quae nos mala premunt.

Nieczytaię żalu mego y publicznego o zabiciu S.p. Imci Pana
Woiewody Lubelskiego o zgwałceniu aresztu W.K.Mci o niesprawie
dliwe promocye Osob ktore subsunt pana publice o zbyteczną dla
Nich Konniwencyą z zgorszeniem uniwersalnym nie tylko Narodu
Naszego ale y obcych. Jako perseguitowana niewinnie Matka,
Brat rodzony Przyiaciele jego z niegodziwego Rejestru Prawem
zakazanego otrzymane Infamie, o ktorych Kassacyą prosić będę
y o rekompensę poczciwie zasłużoną u Rzpltey. I lubom był za
Surowany w Opatowie o wolny Głos, mowii y tu będę co żelus
co amor boni Publici każe, invictus adversus ea, quae caeteros ter
rere possunt. Będę prosił aby W.K.Mć iednostaynym dla wszy
stkich był umysłem, et communem Patrem geras, a przeto Swia
tu Polskiemu wstawionym y kochanym zostaniesz y przytomny
pamiętny wielom. ponieważ nulla laus laudem Justi Principis
superare potest, qui dixerit Justum Principem dixit omnia. Preca
veo Solennissime nie dni Senatorskie Zupełne abysmy mieli do prze
mowienia

mowienia się do Konstytucyi iako każdy Senator ma liberam vocem et promovendi Bonum Publicum et se se opponendi quid quid novi suiverit. Pracavco y to aby wszystkie generalnie Konsty tucye przed pozegnaniem Jmci Pana Marszałka nietylko przeczy tane były ale y według przysięgi Jego ad Instantiam ejusdem wy dane et sine ulla immutatione Czwartego dnia ad acta podane były. Doznalismy bowiem tego y przy ostatniey Konstytucyi 1736. ze po Seymie wiele w Konstytucyach poodmieniano, wiele poprzypisowa no y wiele nowych materyi powchodziło. Anno. 1710. byłem tu. Deputatem do Konstytucyi kiedy Neyburskich Dobr zachodził spór, y Neyburskie pozwzdawano Pieniądze, nie dbano na oppozycye Kiiślu Deputatow do Konstytucyi musiałem się cum manifestatio ne w Sameyze Konstytucyi podpisać. Wiem ze nie kdy naznaczo ny do Konstytucyi, ale o to ani prosiłem ani proszę, tylko Mci Panie Marszałku Seymowy Któremu winszuię has Pascas dyrekcyi Sey mu teraznieyszego, do Wmpana wnoszę Instancyą za Jchmć Pa nami Posłami Woiewodztwa Sendomirskiego aby ieden z nich nazna czony był do Konstytucyi, Naywięcey w małey Polszce con tribuuit to Woiewodztwo w Podatkach Rzpltey potrzebuiemy coegua cyi z Woiewodztwami Ruskiemi, a zawsze Deputaci do Kon stytucyi mianowani byli niech y teraz upostrzedzone nie będzie Woiewodztwo. Rekommendowanych rekomendacyi, ale bardzie tych Którzy non servilibus obsequijs non flagitiosa adula tione ale vera virtute Staropolska cnotą służą W Kr mci Mu szyli Oyczyznie. Bo kto Bogu Kto Oyczyznie perfidus nie może bydź życzliwym W Kr mci: y nie może bydź wierną za dą kto przeciwko Boskim y Oyczystym radzi Prawom. Wsku mu panuiąc Narodowi Mciwemu Panie non statuas propec cato ze Senator ze Posel ze Szlachcic liberę mowi a kiedy Ja sławnie to przyimowac będziesz y dla Siebie y dla Sukcessorow Swo

ich gratam civium zostawiwszy memoriam. A my za długoletnie
tak sprawiedliwego Pana z Nayiaśnieyszą Krolową Jeymością
a Panią Naszą Miłswą z Przykładem wszelkich Cnot Kro
lewskich. y Chrześciańskich y z Nayiaśn. Wkr. Mci Potom
stwem zdrowiu życiu y iako nayszczęśliwsze Sukcessa placa
bimus Numina et Votis onerabimus aras.

Votum J.O. Xcia Jmci Grabowskiego Biskupa Warminskiego na tymże Sejmie.

Jest czego powinszować iakoż uprzeyźnie winszuię Prze
świtte w wielkich Osobach swoich y prerogatywach W. Xtwa
Litt. że ma upragnione szczęście y honor widzi Króla Wielkiego
Xcia y Pana swego który ex augusto Jagiellonum sanguine wie
lorahą maiący descendencyą wznawia w cnych Narodach Litteraą
stodhą pamięć sławnych w potomne wieki Imion wielkiego Wła
dysława Jagiełła y Zygmunta Augusta Krolow, od których za po
winęcya tuem vera fidei y spolney z Koroną Polską wolności decom
reset, á szczęśliwą y nierozerwaną unią złączonym Narodom w Kra
kowskiem Augusti reddis tempora. Do tego albowiem wszystkie stara
nia trudy y fatygi twoie szczegulnie zmierzaią Miłscwy Panie aże
byś Narody y tak obszerne w Granicach swoich Państwa rządom
swoim od P.a Boga powierzone doskonale uszczęśliwił. Wyznaią
my wszyscy uno labio y pełnym prawdziwey wdzięczności ceremu
że nikomu po Bogu iako W.Kr.Mci powinnismy, że dotąd w całości
praw wolności y swobod naszych żyiemy. A gdy prawie cała Euro
pa bellorum calamitate premitur, Ojczyzna Nasza zostaie w milcz
polocju atq alienæ felicitatis tranquilla spectatrix. Jako zaś felix
Civitas

civitas est quæ etiam in pace de bello cogitat tak Oyczowskiey pieczołowa
nie W. K. Mci y wtym naszey szczęśliwości szuka, azebysmy ten miły
Pokoy staraniem Jego pracowicie utrzymany wraz z złotą wolnością ha
szą presidio armorum słusznie sobie obwarowali ne firmis in pace
potentioris, osobliwie kiedy alieno periculo experimur ze nulla fœden
religio żadne przy nayswiętszych Traktatach bespieczeństwo et omne
Jus in armis. Przeto W. K. Mć Pan Miłosny czuły Gospodarz Rzpltey y ko
chaiący Oyczic przezornie civitas dulcedine Pacis sopitos Synow Koron.
y W. X. Lttt. ad fortia consilia, pobaczniey zayść a szeroko po Chrze
scianskich Państwach grassuiący pożar woienny, pobaczwszy ze przeciw
ardet Ucalegon blisko nie bespieczeństwo blisko ogień liczy y nas zapa
lić y spalić może jeżeli strepitu armorum z głębokiego pernitiosa secu
ritatis letargu non excitabimur, y wczesnie nie pomyślemy o Sposobach
ażeby Rzplta była respectabilis u Sąsiadow, potrzebna y pożyteczna
Przyiaciołom, a straszna nieprzyiaciołom, o tym nam na Seymie
teraźnieyszym potissimum radzić każesz. Mowię o Aukcyi Woyska
y przyczynieniu się Rzpltey in omnem casum potrzebnych. Uznały
Mciwy Panie że potrzeby wszystkie Woyska Ziemie y powiatykow
nowog. y W. X. Lttt. kiedy zaraz nie Posłowie swoich do tego dostatecznie
instruxerunt. Przeswiętny Stan Rycerski celebravit anniversarium
Electcyi W. K. Mci przez zgodne obranie z tak wielkiego Imienia
swego iako ex personalibus qualitatibus godnego Marszałka Imć
Pana Ogińskiego Pisarza W. X. Lttt. który zaraz nazaiutrz
z Przeswiętny Izbą Poselską miał honor uczestować waleczną y do
broczynną rękę W. K. Mci. nie tak z zwyczaiu iako na oświadcze
nie ze zbawiennę Intencye Jego dla własnego Interessu y bespie
czeństwa swego szczerze y słusznie secundabit wierna rada W. K.
Mci Przeswiętny Senat et Ministerium Status ze Oyczowskie staranie
Jego eodem Publicæ salutis studio tudzież z poprzysiężoney powinności

iako nayusilniey adjuvabit w cale nie wątpię. Rzeto mam nieżawodną nadzieię że sub felicissimis auspicijs Augusti III za pomocą Boską uradzimy quod Reipblicæ utile fuerit atq; salutare. Ja sobie in particulari Religioni dano obsequij woli W:K:M: publicum bonum promotio zawsze maiącey. Przyznaię że wszystkiemi Stanami Rzpltey nieochronna potrzeba Kuluczyi Woyska non ut hostem provocemus ale gdyby nas kto zaczepił fortiter ulciscamur injuriam y na obronę Oyczyzny y wolności naszey. Ale gdy zamyślam edificare molem powszechnego bezpieczeństwa sedens computavi sumptus: ile się na tym znam: przyznam się Mtlwy Panie że intellectum meum przewyższa wynalezienie potrzebnego y dostatecznego Funduszu na Kuluczyą Woyska iakie suppleat pro dignitate et securitate Reipblicæ na Artyleryą na Arsenały w amunicyę woienne dobrze opatrzone na reparacyą upadłych fortec et his similia. Zapatrując się alboweim na dezolacyą kraiu na ubostwo Poddanych sudzież na Importancyą Skarbu Oboyga Narodow lubo przy Cłach wszelkich proporcyą z zrażeniem obcych Kupcow y ruiną Commertij przewyższaiących nie wiem w zkąd co fine wziąść. Miasta y Miasteczka częścią przeszłych nieszczęśliwości calamitate, częścią też przez nierząd oppressye y niesprawiedliwość upadaiące Wioski nie ludne y spustoszałe wszędzie tristem desolationis faciem reprezentuią, a nietylko regularna płacą 1717 postanowiona z ciężkością wypłacaią ale też wsiłu Woiewodztwach iako to Sieradzkim Łęczyckim y Mazowieckim pulsis Haeredibus woysku ęsserunt in possessionem. Teraz pytam się siebie samego unde emeritus panes in deserto? Komu to uiścicy się zaraz należyć? Kto będzie płacił numerosis Legionibus? Bydź może że co mnie się zda, iest rzecz przystrudna y niezrozumiana, bieglszey że w takiey okoliczności sensus pokazą mi zelatowa. Osobliwie zas.

zas spodziewam się że Instrukcye Woiewodztw resolvent modum Fordium Abo
żebym w publicznej potrzebie powiedział iakiekolwiek zdanie moie, rozu
miałbym że iako commune periculum, communi overe propulsandum est, tak
coequacya czyli porownanie Podatkow po Woiewodztwach iest naydowodniey szy
Fundusz y Fundament do Aukcyi Woyska; Należy wprzod przez Ludzi Sumien
nych y Pana Boga boiących się odprawić rewizyą y Lustracyą wszystkich
generalnie Miast Miasteczek Wsi osiadłości Karczm, Młynow y Gruntow
a dopiero ułożyć Sprawiedliwą Taryffę ad proporcionate contribuendum
Cło generalne nemine excepto dyskretnie ułożone y Sumiennie administrowa
ne mogłoby nie mało importare na Woysko oprocz innych potrzeb Rzpltey
ale by trzeba constituere pensyą Jchmć PP. Podskarbim. quia officium nemi
mini debet esse damnosum. Nie wątpie że prześwietne Woiewodztwa ochotnie
inficabunt Oyczyznie prowenta czopowego, y szelężnego. Zostawiwszy cer
tum quantum na publiczne expensa swoie. Sprawiedliwa Quarta z Sta
rostw y Krolewszczyzn augebit aerarium Publicum; takowa zas Quarta
powinna by regulari przeciw accusatione Prowentow wszystkich przez
Starostow y Dzierzawcow faciendą. A to pod tym rygorem że gdy
by Ktory prawdziwie Intratę zataił, tedy Starostwo lub Dzierżawca
za doniesieniem fałsi Delatori cedere powinna. Na Zydow handlami
swemi Miasta ruynuiących y nie doscigłemi fortelami Kray niszczą
cych może sprawiedliwie imponi alterum tantum Pogłownego co
teraz daią. Mogło by się postanowić Monopolium papieru Stepło
wanego ad usum wszystkich generalnie Kancellaryi. na Extraty
Kontraktu Zapisy rezne aliosq quovis Officiosos actus et Juridicos
Jeszcze Monopolium na Tabakę y na Karty ktore to monopolia
przez Jchmciow PP. Podskarbich Obojga Narodow po stołecznych
y znaczniejszych Miastach wszystkich Woiewodztw plus offerenti oddane
znaczny Prowent uczynią iako się przypatrzyłem w cudzych Kraiach
Te są sposoby Miłuy Krolu Panie moy ktore hic et nunc widze nayslusznie
sze na obwarowanie Securitatis ab extra, ktore aprobacyi Jego Panskiey y Stana

Rzpliey reverenter submitto Salvis semper Juribus et immunitatibus Ec-
clesiæ et Terrarum Prussiæ. Czy zas Rzplta przezemnie opowie
dziane środki, lub insze assumentur, rzecz pewna że iako tanti mo
menti negotium maturè discuti powinno, tak wyidzie czasu nie mało
nizeli przyidzie do skutku, bo nie prędzey może formari Woysko
policey stany Rzpliey nie będą dokładnie informowane iaka summa
na zwynalezionych sposobow pro fundo et subsistentia onego
emanabit y iak luzne Woysko za wynikaiącą summę erigi mo
że. Wszakże wieczna iest prawda że należy prius computare Sum
ptus quam edificare, y to ow Architekt w Ewangelij sedens com
putabat, przysiedział mowię nie spieszył się, quia omnis festinatio
cum de Rpblica agitur iest pernitiosa, y obawiaiąc się zawodu
w przod pensitium swoie ad exactum calculum revocabat. Ułożenie
sprawiedliwey y proporcyonalney taxy facta Lustratione, wyro
znieniu importancyi z Cell Czopowego y innych iakichkolwiek
podatkow non unius diei opus est. Gdyby tedy impossibilitas prę
tkiego skutku publicum desiderium moraretur, Zakładam tym ta
kiem powszechne bespieczeństwo w cyrowskiey opiece y staraniu
W. Kr Mci pokornie supplikuiąc abyś czyli też przez reassumpcyą
z Ministrami Cudzoziemskiemi dwiema konstytucyami posta
nowionych konferencyi omnem lapidem offensionis amovere
raczył. Mogł byś W Kr Mć y Rzplta dawne foedera z Sąsiedzkie
mi Potencyami odnowić ad reciprocam securitatem. A ieżeliby Ko
Nas zaczepił, wszakże Rzplta oddała do rąk W Kr Mci moc wy
dania Woiska na Pospolite ruszenie in subsidium Woyska które iuż
actu. Przy tym nie wątpię że gdyby nam ieden Sąsiad był aggre
wował by się za Rzpltą drugi przeciw przyiazni takiey W Kr Mć sollicite
zachowuiesz, nie mniey y dla własnego Interesu swego. Interna se
curitas

curitas naybardziey zawisła na dobrym szafunku Sprawiedliwosci na zachowaniu Praw. y exekucyi Dekretow quia Justitia est omnium Regnorum fundamentum et quid prosunt Leges si earum executio nulla? Zagrzęzły się w Trybunałach y wszystkich Instancyach primae Instantiae takie abusus y bezprawia ktore nie tylko gorszą Obce Narody, ale też gniew Boski na oyczyznę Naszą za tak wielkie niesprawiedliwosci zaciągaią, y gdy nulla Securitas Fortun y Substancyi szlacheckich czynią dla Sędziow Prawa impune przestępuiących, czynią też ze Exekucya Dekretow ciężka y trudna, trzeba się obawiać azeby serius aut citius nie przyszło ad civiles discordias. Zabieżyć temu W Kr Mć Kiedy ex Senatorio et equestri ordine deputare raczysz do poprawy wszystkich abusuum salva approbatione Jego y Stanow Rzpltey. Nieminiey mercur Jasnawą abeneyą W Kr Mći uchronić które Miasta y Miasteczka przez zgwałcenie dawnych przywileiow, przez exempcyą Kamiennic, Domow, y Gruntow od Podatkow mieyskich przez uzurpacyą wolney propinacyi przez szkodę w Handlach przez protekcyą Żydow, bezprawne wdawanie się w Rządy Domowe Miast przez z Nieważk Osob in Magistratu będących y Mieszczan, przez konwulsya Jurisdykcyi Kiedy Miasta y Miasteczka przeciwko wyraznemu Prawu do Trybunałow y Grodow pociągane bywaią y przez rozne niesprawiedliwosci multipariam cierpią. Wszakże z Miast naywyższe dochody Rzpltey w nich powinna Bydź Sedes commerciorum z ktorych abundantia et Nervus rerum gerendarum provenit. Zatym provideat im dobrać W Kr Mć wszelkie bezpieczeństwo Supplikuię nec Leges sint ipsis nomen inane

Kupcom Domowym y Obcym trzeba także opatrzyć omnem securitatem na publicznych Traktach y drogach od Napastnikow y swywolnych Ludzi et Justitiam z nieslownych dłużnikow iezeli Rzplta sobie życzy aby u Nas commercia y manufakture floreant. Cła powinny bydź reducowane ad Justam y u Sąsiedzkich Krajach usitatam proporcionem bez wszelkiey de palatacyi. Myta prywatne mostowe gdzie y mostow nie masz y tym podobne exactye należałoby znieść na zachęcenie Obcych Kupcow z ktorych będzie prowent dla Rzpltey. Przy expensie na dalszą woyska o ktorey Stany Rzpltey zamyślaią non est de tempore radzić osobliwiey, a do tego niemałey na otworzenie Gor Słuszkich potrzeba expensy. Interim notorium est że coraz to większy iest defekt monety w Polskim Kraiu. Przeto czy non expedit wtey potrzebie publiczney pozwolić cursum monety Cudzoziemskiey ktora iuż idzie w pogranicznych Woiewodztwach dla wygodnieyszego commercium z Sąsiadami. Syte mi sufficit dissentuisse o proponowanych od Tronu Pańskiego publicznych interessach ktore W Kr Mć dostatecznie iak wynowni potrafią in vias planas wyprowadzisz, bo wyznawaiąc niewypowiedziane staranie Jkć Bywaiąc o pomnożenie powszechnego Dobra y o Sławę Narodu Polskiego z Osobymnoiey Fortunam Reipblicæ oddaią wtale dobroczynne ręce Jkć Pańskie.

Xiążętom Jchmm Kardynałowi y Prymasowi niemniey y Jchmm Ministrom Status et Belli Obozu Narodow zmiey sza mego powinne czynią dzięki ze zmiłosci swey oyczyzne zbawienne W Kr Mci Intencye pracowicie secundują interna tranquillitate

quietatem utrzymowali Sluszeznie et Securitatem ab extra vigili na
Pogranicza Cura niezaluiąc fatygi y Kosztu przeprzegali

Jchmć P. Wuiow Plockiego y Pomorskiego Viros Consilij tak
re Jmci Pana Kasztellana Czerskiego in Sago et Joga emeritissi
mum Lasce y Munificencyi W Kr Mci w poliorze Duha zalecam.

Jakze Jmci Pana Marszałka Izby Poselskiey alterius Vicibus
Ojczyznei zasługuiącego się y teraz Fasces Directionis godnie trzyma
iącego dobroczynnosci Panskiey rekommenduie aby post exantlatos
pro Rplica labores spoczął sobie na Krzesle Kasztelanij Trockiey
Jmć Pan Sługocki Stolnik Chełmski y Straznik Polny Rzpltey
z młodosci lat swoich in sago służący y na wielu Funkcyach
publicznych, iako to: Marszałkowskiey Trybunału Koronnego na
Poselskich Deputackich y Komissarskich w Radomiu z powsze
chną approbatą y pochwałą, a znacznym Kosztem swoim
odprawionych dobrze zasłużony Owszem teraz actu Posel Woiewodz
Kijowskiego W Kr Mci y Ojczyznie zasługuiący się czelą z dobro
czynnych rąk Panskich aliquam portionem de pane benemerentiae

Miasto Elbląg na swoiey Territorium a raizey Patrimonium
Rzpltey z dalekich Patrzące zebrze Kilemencyi W Kr Mci y Sprawie
dliwego względu Rzpltey Przeswiet Stanow azeby in oneribus Pu
blicis miało folgę Ubostwu y zniszczeniu Swemu proporcyonal
na pobliey mu Territorium nie bydzie przywrocone.

Stany Ziem Pruskich wierni Poddani W Kr Mci Supplikuią
ią o Sprawiedliwą y łaskawą attencyą na Prawo y Przywileie
swoie a nie wporuszoney wiernosci y Subiekcyi perseverando
Protekcyi Jo Panskiey oddaia się

Na ostatek siebie samego siekę pod Nogi Panskie cum
intimo voto et suspirio do Pce Boga. Conservet Augustum verè
Augustum Patrie et mihi diu hospitem et semper felicem.

Votum JW. Jmci Pana Wielopolskiego Czesnika Koron. na Prowincyonalney Sessyi pod czas tegoż Sejmu.

Chwalebna y przykładna Przeswiętey Wwdztw Ruskich chęć do skutecznej obrony Oyczyzny Zarliwość lubo Sprawiedliwą y w Naszych Wwdztwach przy winney religionis Sprawie admiracyą, do naśladowania iednak generosarum mentium liberalia proposita pociągnąć nie może przez niepodobieństwo raczey sposobow Naszych, niżeli przez defekt J: miłowaney Bożey wrodzoney Nam wszystkim przeciwko wspolney Oyczyznie miłości

Explikowana et discussa na przeszłych Sessyach alternis vocibus smutna Wwdztwa Naszego sub intolerabili Pogłownego y Hiberny onere sytuacya, spodziewam się że do dnia dzisieyszego, tak mocne we wszystkich WMMPP. umysłach exhaust status ziść uczynił impressye, że cokolwiek dzisiey mogłbym ieszcze w tey materyi edisbere, albo bym tylko nie potrzebną J: ktorey się zawsze strzegę J zabawił Uszy Ich am plificacyą albo bym też same ktore tu godne przedemną w tey materyi zabrane głosy luculenter et enucleate wyraziły lubo inszym ułożeniem y innemi słowami musiał powtorzyć argumenta. Nie adhuc ergo tedy tey o ktorey WMPP. persuasos bydź mniemam prawdzie pytam się co za znaczne emolumentum Oyczyznie Naszey na aktualnie potrzebną że w teraźnieyszych Konjunkturach obronę emergere będzie mogło, ieżeli iak nam iuż Sami WMPanowie pozwalacie tenuem tylko pro posse nro ofiarować bysmy mogli dato non concesso

gubie

kwoty. Co za korzyść z tego że pozostali Bracia nasi którzy nas depositorios woli swoich y mentium Interpretes natym mieyscu zo czynili; miasto wesołego do Wardztwa Naszego za powrotem naszym swego da Bog czasu powitania za spodziewane y pożądane cizarow ktorymi pramuntur udzenie, zmarszczonym czołem podobno nie bardzo łagodnymi słowy a uchoway Boze zeby nie żywym w sercach resentymentem witac nas będą. Ale podobno indispensabilis in presenti casu necessitas żywa y nieprzestanna Przeswietne Wardztwo Ruskich sollicytacya, tychze godnych a kochanych bo cidney znami Prowincyi Braci generosa exempla flectere powinny Wardztwa Naszego pozostałych Conciwium serca że nasze utey mie rze audaces contra expressam Instrukcyi mentem gressus exkuzowac będą. Dał by to Bog żeby tego bardziey życzyc, niżeli rationabiliter spodziewac się możemy. indispensabilis in presenti statu necessitas urgens iest prawda: ale mogą Nam Bracia nasi ale conservatio tantisper Wardztwa Krakow.ro które ab immemorabili ostatnich sił na obronę y usługę Oyczyzny dobywało y dobywa. Które świeżo ab anno 1717 świeżo mowię chociaż lat 27. minęło bo y dawniey circa florentiorem tegoż Wardztwa statum przed powietrzonemi Powietrza y przymorlubow plagami bardzo znaczne na zapłatę Woyska kwarti bruwałe summy, świeżo zaś pogłownym y Hiberną ciężką premitur, żeby na dalsze sposoby które tu in Subsequens convertantur zdobyć się mogło nie mniey iest potrzebna.

Żywa y nie przestanna Przeswietn. Wardztw Ruskich sollicytacya day Boże żeby Nas przed Bracią exkuzowac mogła, bo Nas zagadnąć mogą że temu co kilka funtow ciżaru nosi drugie tyle albo co wiecey ciżaru przyczyniwszy ieszcze go zniesć może; temu zaś który całym ciżarem premitur że podnim wzdychat

y tattau nowych funtow przyczynienie intolerabile nieznosnego ciężaru sprawi pondus. Więc iuż nie Oyczyzna nasza od Kochaiących Synow f: Signanter o naszym Woiewodztwie mowić y spodziewać się in presenti statu levaminis nie powinna? absit tantum nefas od Woiewodztwa mego, suppetunt ieszcze media ktore Przeswiętne Woiewodztwa Ruskie arripere mogą. Generalny wszystkich Woiewodztw ijsdem Pogłownego y Stiberny pressuris przyciśnionych efficatiq nizeli Czterech naszych Małopolskich Woiewodztw przykład y pociągnienie się na nowy ieszcze ad normam kiedy nie mozno ad aequalem z Woiewodztwy Ruskimi quantitatem ofiarowanych pieniężnych Subsidiorum Oyczyznie subvenire może. Informetur cała Prowincya Wielkopolska przez solenną ad congressum Jey delegacyą de generositate mentium Przeswiętn. Woiewodztw Ruskich chcącym na usługę teraźnieyszą Oyczyzny summy nie małe ofiarniących wiąższe ieszcze circa imitationem tak chwalebnego przykładu obiecujących. Invitetur taż Prowincya Wielkopolska ad succursum Patriae in tam urgenti necessitate praestandum, przez podobnez pari zelo kiedy nie mozno pari quantitate deklarowane Summy Stimuletur nadzieią ze z tych Summ choć mniey znacznych con sensi może circa frequentiam numeri tychże Woiewodztw sufficiens na obronę Oyczyzny hic et nunc unum satis. A tak y Woiewodztwo Nasze Krakowskie torrentem innych Przeswiętn. Woiewodztw sequendo na iakąkolwiek pro posse zdobędzie się kwotę. I lubo uchyli cokolwiek w tey mierze mentem instrukcyi swoiey, przecież naśladuiąc wielkich innych Woiewodztw przykłady nie bez chwały przed pozostałemi Braćią po łapać się będzie mogło, kiedy universalis obudwuch Prowincyi na ofiaro-

Ofiarowanie pewnych Summ assensus, iakichkolwiek niechcianych ex Concivibus Nostris nie uiuentowanie absorbere potrafi. &c.

Proiekt

Pokazuiący Sposoby do zapłaty Kulicyonowanemu Woysku.

Zdaie się Rzeczpta opływaiąca za staraniem Jeo kr. Mci P. N. Mllo w polskiey zewnętrznym y wewnętrznym bydź nader szczęśliwą, ale że opasana zewsząd mocnemi Sąsiadami a Sama bez wszelkiey zostaie obrony, iednego momentu nader nieszczęśliwą znaleść się może

Nadtym tedy wiszącym nad Karkiem Naszym mieczem wsteréś przerażaiąca refleksya powinna każdego zagrać kochaiącego Oyczyznę, a ieżeli nie Oyczyznę to Siebie samego aby na przyszłym dla P. Bog Seymie nie tylko Usty Kulicyą Woyska formował, ale y rzetelnemi y niezawodnemi sposobami; do czego niżey specyfikowane takowe podaią się sposoby

A nayprzod ponieważ przy większym coraz nierządzie Polskim od lat kilkudziesiąt żadney do Dóbr Królewskich Duchownych Ziemskich niebyło nowey Lustracyi tak zrete Dobra które Lasami pozarastały płacą tyle iakby były in flore, a nowe Kolonie ex Bona omijsa do żadnego nie przykładaią się ciężaru przez co musi konieczne następować ruina kraiu, a Taryffy żadney nie masz którąby proporcyonalnie sprawiedliwość w podatkowaniu pokazała. Utrzymuie Tas Varijs calamitatibus anterius Expugnowane nie vestigium Taryffy maią, Zaczym przyszły Seym musi naypierwey zaiąć się od Lustracyi Królewskich Duchownych y Dóbr Ziemskich, dla uformowania

wania za iedną drogą Kilkoratnich Taryff aby wziąwszy Statum całey Polskiey tali, iakii się teraz znayduie mogł formari podatek niezawodny y mniey kray obiązuiący na auktuowanie sił Oyczyzny y zniesieniu generalnego Pogłownego, ktore mało na Woysko importuie, a summe aggravat.

Sposob tedy naypierwszy iest do Aukcyi Woyska generalne Szlacheine y Cłopowe, ten Podatek niewoszczuie niiwogo a wielką może przyniesi importancya, ale sita może bydz z tego Podatku Summa trzeba Kommissyi z Seymu, aby z Lustrowawszy Miasta Miasteczka y wsie biorąc rok średni vstanowili ten Podatek aż do nowey Lustracyi, ktora w pięc lat powinna bydz nowa według porządku Starych Prawow.

Sprawiedliwa kwarta.

Ponieważ ab anno 1662 żadney niebyło Lustracyi zaczym do Starostw nowa z Seymu potrzeba naznaczyc Lustracya. Te dwa sposoby są dalsze, ale arcypotrzebne bez nowey Lustracyi ze się nie obeydzie, bo bez niey niemoże formari hui et nunc na przyszłym Seymie podatek bez taryffy.

Sposoby prędkie ktore adinterim mogą zaraz uczynić Aukcyą Woyska.

Woiewodztwa Ruskie Wołynskie Kiiowskie Podolskie y Bracławskie niechay zaraz zgodzą się super summas arbitrarias na Seymiku uczyniwszy porządek między sobą wybierania tego Podatku zaraz przez Poslow na Seymie przyszłym offerant dona gratuita, ia kie dictabit amor Boni Publici, iako się nie raz na Seymie cum hac generositate oswiadczali.

Woiewodztwa zas Wielkopolskie, to iest Poznanskie y Kaliskie nie aggrawuiąc nie siebie niechay podzieliwszy depozyt dawny w Poznaniu u OO. Iezuitow leżący na dwie lecie offerant tę Summę Rzpltey na się

Duke

odwłoczną Auktuią Woyska a we dwoch leciech muszą stanąć nowe Taryffy ktore caly Kray z Poglownego tak ciężkiego uwolnią, y punktualna Woyska obmysla Płacą Wszystkie zas generalnie Woiewodztwa niechay zaraz oddadzą na przyszłym Seymie Gopowe y Szelężne według tey importantiyi iakie teraz wybierą w Woiewodztwach policzy generalna niestanie Taryffa wszak privatum commodum ustąpić powinno gwałtowney potrzebie całey Rzpltey.

Cło generalne z zniesieniem partykularnych.

Na to byle się zgodzic zniosszywszy go sine aggravatione handlujących może zaraz Wielmożny Podskarbi certum quantum dać na Woysko zostawiwszy na potrzeby Rzpltey.

Podatek z Dobr Duchownych.

Tu trzeba dystynkcyi że Dobra Duchowne iuż płacą Hibernę tak iż pretendować więcey z tych Dobr niepowinniśmy ale że drugie Dobra Duchowne nic nie daią sub titulo iż Jure Terrestri Dobra trzymaią a drugie Dyecezye całe nic, eo quo że przedtym były sub hostio Zatym upraszać trzeba całego Collegium Episcopeum aby amore Boni Publici pomiarkowania między sobą poczynić et in conservatione universi chcieli wszyscy contribuere równo.

Podatek z Dobr Duchownych Ritûs Graeci.

Ponieważ Anno 1620 chętnie wszyscy Ritûs Graeci Duchowni pozwolili począwszy od Metropolity po złotych Osm z Każdey Woloki a Popi którzy Rol niemaią po złotych cztery od obeyścia swego za czym Spodziewać się trzeba że in conservatione tego Kraiu w którym Żyią y teraz na ten podatek pozwolą Jchmć tedy Duchowni nieczekaiąc determinacyi Seymu mogą między sobą componere.

Poglowne Żydowskie.

Nie trzeba tu Auktuować Podatku na Żydow bo ci sieła daią a mało do Rzpltey importuią, ale ponieważ Skarb iest wrzału tych którzy do siebie chcą ciągnąć emolumenta Skrytej Więc to samo Żydzi teraz Starsi exorquent z Kahałow, niechay sekret wydadzą Summa znaczna przybędzie, a in futurum niechay dyspartyment na

wszystkie Kahały y Miasta oczywisty będzie, czego z Skarbowych Ludzi nauczyć się może. Lub też kondonowaw im kaźdy Summam arbitrariam ktorą corocznie do Skarbu na Płacą Woyskową dają, a niech każdy wielki y mały po złotemu corocznie od głowy płaci a daleko większa bez obciążenia Ich na zapłatę Woyska wynikanie prowenieneya.

Kiedy zaś est imminens periculum odwłoki nie cierpiące zagrzewa do ratowania prawdziwego Oyczyzny tak że sitia się oświadcza est acerbitas Jmć Pan Hetman W. Koron. iż dwudziestą części Intrat Swoich ofiaruie na auxilia Woyska z Dóbr Ziemskich a z Dóbr Królewskich dziesiątą nim przyidzie do ułożenia Taryfy y znich regulowania punktualney y nie zawodney płacy Woyska ktora ma być na Seymie starać niemoże bez Lustracyi. Zaczym ta Chwalebna Jmci Pa Hetmana W. Koron. rezolucya iako y wszystkich innych dla ratunku Oyczyzny wzbudzić powinna ad simile sacrificium, ktore lub nie iest ciężkie, ieżnak choćby się zdawało, zawsze lżeysze niżeli albo oderwanie Prowincyi iakiey od Polski albo ostatnia Kraju ruina.

Kazanie w Boczeni
1743 R
140

Lw Festo Sancti Ioannis Baptistæ

Ioannes est Nomen ejus Luæ 1mo.

Ma wiele y wielkich Panegirystow S. Jan Chrzciel, Każdy bowiem, ktokolwiek ma vsta y język powinien chwalić y sławić Jana. Dyz pochwały Panowi swemu Chrystusa zaszczycaią authoryzuią Ewangelią vznaią Dzieią Wiarą tak trzyma z Ambrozym S. Ilefonsus Pyron Nulla lingua à laudibus Ioannis cessare debet Luæ 1mo quia laudes Ioannis in Xti Evangelij Fidei Laudem robur atq; firmitatem adiunt. Ale choćby nikt o Janie nic nie mowił ni nieprisiał, samo Imie Jan. Które Sobie S. Jn. fant przynosł na świat wysoko go deprecyhuie. Vrząd. zi tego Wielkiego Imienia etymologią Cornelius à Lapide gdy pokazuie że iest vformowane z tych dwch Slow Hebrayskich Iohova y Chanan. y wszystko Hebrayskim Języku Iehochanan rzeczone Iohova po Naszemu Bog. Chanan iest tedno co zmiłował Sią albo łaskę pokazał. Misertus est, gratiam exhibuit. Toma: czy się tedy Imie Jan Bog Sią zmiłował Bog łaskę pokazał Pokazał ludzy modlitwą Zacharyasza gdy co o Potomstwo proszącego wysłuchał Exaudita est deprecatio tua et Uxor Tua Elisabeth pariet tibi Filium, et vocabis Nomen Ejus Joannem. Pokazał tym wydatniey że nieplodney Matce y podeszłym we Wieku obojgu Rodzicom

dał Syna takiego á Syna takiego po Chrystusie Świat
nie miał Inter natos Mulierum non surrexit major
Math. IImo Joanne Baptistâ Niech mi się użyczy względem Zasług
P.a Boga na samymże Janie polegających mowię godzi=
że Jan tak iest Synem Zacharyasza że bardziey niby=
zda się bydź iakoby Synem Bożym to iuż przez Zacha
ryasza opisowy ale Ryto Divinitus za cudowną
Laską y sprawą P.a Boga stało Joannis Nativitatem
Iverius Abbas Serm. Imo gratiæ operabatur ipsiż Natura locum gratiæ, stupuit,
et jucundabatur. Wielkim podobieństwem do Jrlan
nayś X.owey Prandia si parvis assimilare licet Narodze
nie Jana zaszczycone X.a Marya nienaruszona w Panień
stwie Jana Elżbieta niepłodna w Matrymonie cudownie
poczęta y porodzita. Sicut Mariam veneramur, quia
Virgo peperit ita Elisabeth miramur quia Anicula pro=
creavit. Obserwuie Ambroży Swięty, á według S.tugu:
styna Jako Xstus iest Synem Panieństwa, tak Jan iest
Isaiæ IImo Synem Czystości Sicut Xstus Dnus Filius est Virginitatis
ita Joannes Filius est Castitatis. Chrystusowe Proroko
wał Izaiasz. Requiescet super eum Spiritus Dni
Dnia Spocznie na Nim Duch Pański. Toż samo obiecał
przez Zwiastowanie Janowi Gabryel. Replebitur Spiritu
S.ancto adhuc ex utero Matris suæ. Trabczyk czyta In utero
Jeszcze wżywocie Matczynym będzie y był Jan
napełniony Duchem Swiętym, tak dostatecznie że tey ła
ski y Matce swoiey Elżbiecie w Obfitości Wyszarzył

Krem

Kommunikowac. Non prius repletur est Mater quam Filius, Sed cum Filius esset repletus, replevit et Matrem S. Ambr
Ledwo co poczuł się w Żywocie Maryey Xistus, zaraz do Jana wzywaiąc Elżbiety Zostaiącego wielkim wsi Zouraniem spieszył cum festinatione Przyczyny tey alleberacyi kładzie Origenes. Jesus qui in utero Virginis erat Joannem adhuc in utero Matris positum, Sanctificare festinabat. Dla tego do Jana kwapił się Xistus aby go był tym prędzey od pierworodnego uwolnił grzechu y poswięcił Sobie. A ia mowię że Sympatya przyrodniey wobudwuch dostoiności, pociągnęła Xsa do Jana; Jana zas tak rozweselita; że na przyście Xsa ledwo Wnętrzności Macierzyńskich Jan wradości nie wyskoczył. Exultavit Infans in utero. Similis simile gaudet quaerit Similis Simili gaudet. Sposob. Dochodzenia y poznawania Boga dwiema tylko y tłuchym rozumem naszym Naytatwieyszy podaie nam Doktor Anielski Dicit Deum per Negativa percipi, quid non sit quam affirmativa, quid sit. Uważaie kaze bardziey czym Bog nie iest aniżeli czym iest. Tak na przykład, nie iest Bog Zwierzęciem, nie iest Ptakiem nie iest Rybą nie iest gwiazdą Miesiącem Słońcem, nie iest Człowiekiem nie iest Aniołem nie iest żadną ludzkich rąk Sztuką wiąc tylko cokolwiek bądź wymyślimy y Bożym sercu Pogańskie w rożne formy wyrobione. Ujrzę

Origenes

S. Thomas

musi bydz Czymsis osobliwszym pylnieyszym wyższym
y doskonalszym. Spytay mysdź Jana, czym tez on iest
Ioan. 1mo Quis es? odpowie nam iak dzpowiedział Kapłanom
y Leuitom Jerozolimskim na Inwestygacyą do niego
Abdens posłanym Non sum Xtus nec sum Elias nec sum
Prophęta. Nie iestem Xem ni iestem Eliaszem nie
stem Prorokiem z tego responsu w trzech negacyach
danego wnosi prerogatywę Jana Illephonsus Cyron
Cone 1mo Ioannis ergo dignitas per negationes explicata im
mensam Dei optimi perfectionem videtur imitari.
Nie iest Jan Prorokiem bo iest Plusquam Prophęta
Urzędy nie Prorok. Nie iest Eliaszem bo inszy Eliasz
inszy Jan. ani też w komparacyą Jana z Eliaszem
Ktoś mierzemy bo Jan nietylko nad Eliasza ale nad wszy
stkich Świętych Pańskich cnotą y zasługami w prze
mienioną wyrosł. Twierdzi Franciszek Labbe Electorum
Labbe omnes Sanctis meritorum prerogatiris ante Consistorio
Diuinæ Magnitudinis, et non erit qui ad priuilegium
Ioannis Baptistæ valeat aspirare. Nie iest Słowo bo
nie iest wtorą osobą Troycę Przenayświętszey. Nie
iest Bogiem ale do Boskiey należącey natury do tego
go Bog przypuścił dawszy mu Imię Imieniem
Illephons Cyrob Swoim Boskim Nobilitowane. Nomen est magni
Cone 2do. illius Doni gratiæ quod Conferres effecit Diuina natura
O wielkich tajemnic y dotąd nieslychane na Ziemi Imie

Re

Nomen novum quod os Domini nominavit. Imie Isaiæ 62
Niebieskim Rodzicem Jana probuiące Lucernam nomą Stephanus
Gyrun
Conf 2da
Coelestem Oedubat Nomen Terrenum et Nomen Coeleste
Conjungebat Imie tak Swiąte y wielkie że go iakie Historie
nie mogą, tylko Archaniol Gabryel zwiastowaniu Swiatu.
Imie cudowney mocy, ktorego wyrazenie w Duchu Swiętym
mowe Niememu Zacharyaszowi przywrocilo Aperutum
est illico Os Ejus, et lingua ejus et loquebatur. Imie Za-
dumienie na całe Sedzgorze Judzkie sprowadzaiące
Mirati sunt Universi. Imie od całey Troycy Swiętey
Swiętszey inwentowane. Nominatur à toto Trinitate Rudolphus
Clutius
Joannes Imie w ktorym wszystkie prerogaty
wy y Doskonałosci Jana Bog Thompendyowali. =
Sufficit dicere Joannes est, hoc enim Deus nomine Jacobus Arcosius
Sermone de codem
Praecursorem Usti quis et quantus futuris definiret.
ale niedarmo Bog tym Jana Zaszczycił Imieniem
informuie Leo Seleucensis. Propter praeclara meri Flor ad Evan
gelia
ta et virtutes, tam gloriose Deus Nomine Sanctum
Baptistam insignivit. Dla przeyrzanej cnoty y
Zasługi tak chwalebnym Imieniem Bog. S. Chrzciciela ozdobił. Znaczey niebyłby Jan Janem, y bydzmy
pewni wszyscy. że: Nieima dobrego Imienia Proverb
Komu go Chrystus niedał. otym na wiecznej Czesć
y Chwałę Jemu na ktorego Imie wszelkie Kolano
vpada.

Nie lepszego nad dobre Imie Eulezyastyki
Panskie na Balsamy y wszystkie perfumenty dyszy

laty Krore drogim Kosztem z Arabiey Sprowadzac potrz
ba Imie dobre przekłada Melius est Nomen bonum
Ecclesiast. 7mo quam Unguenta pretiosa. Bo wonnieyszy wydaie
Zapach dobre Imie niżeli piżma całey Arabiey w Psalmo
Psalmo 73° 72 Spiewa ułworonowany Prolialista Posuerunt signa
cula Signa Siedmdziesiąt tłomaczy Posuerunt Nomi
na Nominum Między wszystkiemi chwałosciami
nayznaczniejsze dobre Imie Signa alia Signa Nomi
na Nominum Publikuie Fortunatow Ezechiel Opes
Ezech. 27 et pretium acceperunt Bogactwa y Szanunek wzięli Ihd
Dey czyli czyta Honorem et nomen acceperunt Chwałe
y Imie otrzymali iedno to widzę bydź bogatym albo
mieć dobre Imie. Wyżey owszem Izraelowat sobie dobre
Imie niżeli Fortunę; Fryderyk trzeci Cesarz, ktory ież
dy mu iako opiekunowie młodego Władysława Króla
go potym Króla, Ministrowie y Konsiliarze persuado
wali aby Dziecię zgubił atym sposobem sobie Krole
stwa Czeskiego przyiął aszczył Sukcesyą, dał replike
ułworonowaney gędźby głowy y niegodziwe zaustydził
Aneas Syl rady Ergo me opulentum magis Regem quam pium
vius quam pium habere cupiatis at ego bonum Nomen cum
tas. divitijs antepono. Iż to bardziey mię mi dzięcie bo
gatym niżeli Sprawiedliwym; niżeli pobożnym Panem
lecz niechcie otym że ia nad wszystkie Bogactwa dobre
Imie przenoszę. Estymował Auiątobliwie rozsądny mo
narcha Imie dobre y dla nabycia ga; enoż ież Sprawiedli
wości y pobożności trzymał Justus et pius cżędzy zna

u

u Siebie z Starym Orygenesem, że inaczey bydź niemo
że dobre Imię nabyte tylko przez cnotę Non acquiritur
bonum Nomen nisi per Virtutem. Origenes

Zostawszy Viercygem Egyptu Joseph Patryarcha
Sprowadza do Siebie z Chanaan Jakuba Oyca z całą
Familią; y powiada Pismo Swięte że Siedmdziesiąt
Mężow z Jakubowey idących prokreacyi do Egyptu nie
szło Erant omnes animæ eorum qui egressi sunt de fe- Exodi 1mo
more Jacob Septuaginta. Wielka cnota w Joseph że
się przy Stryciu y Panowie przy Wyniesionej na Tron
Viercyorskim Prerogatywie ubogich Rodziców, y brzewnych
niewstydzi. Niemniey ta bydź musiała w Jakubie bie-
go Pan Bog tak licznym ubłogosławił potomstwem;
Znak bowiem cnoty y pouiwego Rodzicom życia, Znak
Błogosławieństwa y Łaski Pana Boga gdzie się Potom-
stwo tak obfite według Psalmisty płodności rozradza
y krzewi. Filij tui sicut Novellæ Olivarum in circuitu Psalmo 127mo
mensæ Tuæ, ecce sic benedicetur homo qui timet Domi-
num. Liczą po Imieniu Synow Jakubowych,
do Egypstu wprowadzonych tylko ich jedenastu z
Siedmiudziesiąt znaiduią nominowanych. Hæc sunt Exodi 1mo
Nomina filiorum Israël qui ingressi sunt in Egy-
ptum cum Jacob, Ruben, Simeon, Levi, Judas, Issa-
char, Zabulon et Benjamin, Dan et Nephtali, Gad
et Aser to inni Imion niemieli. Nie mieli bo im Ich
cnota nie dała. Jako obserwuie Ostan Kantuaryenzyk
Hæc sunt Nomina filiorum Israel, id est bonorum Stephanus Can-
thuarensis

Coli enim boni nomen habent Że się Imiona Synow
Jakubowych, to iest Dobrych cnotliwych sami bracia
tey na Imię Abrii zastugują Idą dalcy za Familią
Jakubową. Jest to Familią Ktorą Pismo Swięte ludem
Izraelskim zowie ztey racyey że oryginalnego Jey Prawo
ta Jakoba Izraelem Bog przezwał. Negnaquam
Jen. 32 Jakob appellabitur Nomen tuum sed Izrael. Za-
wziął się był przeciwko temu Izraelskiemu Plemie-
niu nieubłaganą papugą Faraon Krol Egiptu; y nie
tylko Jeh zali Woty y Ozty niarzmo do tarzeli za
przągł, czednił Karki niewolnicze Lateribus Duris-
tis et Lateris plewami Sprawowanych zrazu Karmiąc
potym y tych zakazał dawać Paleae non dantur
Vobis, ale natym zamachu całą Imprezą Swoią Zako-
Pił żeby od Swiatłego do Ostatniego wygubił
wszystkich. Opprimamus eum ne forte multiplicetur
Wyrzał Bog miłosierny na Sromotnych Tyranskim
Ucieczkom Izraelskow y zesłał Moyżesza aby Jch
z Egiptu wyprowadził. O! wielka nad miłosier-
nym Stworzicielem Dobroci twoia Panie! przeciwić
mi się niepodobna: mowią znalezyty Majestatu
go reverencyą że się tak exagierniesz zalo Dzieci
wtych że Exodi Xięgach Cap: 19 czytam. Vos Ipsi
Exod 19 Vidistis quae fecerim Egyptijs quomodo portaverim
Vos super alas aquilarum Naprzeciwiscie
się dobrze zalicznim za Was Plagami całostat Egip-
cyanow, Dorwalisie zalem was na Orlich Dzwigach

Skrzy-

Skrzydłach. Niczytam ia tego w Pismie aby chociaż
Dnego Izraelczyka, iak owego nayukochanszego Lid-
czaszego Ganimedesa na Orle Niebieskie Vniosły Sa-
lwory Super alas Aquilarum. Za czym Panskiego Re
Spektuie Proroczopowieia Portaui Vos Super alas
aquilarum. Swiatowych to znac ostentacyi mine,
wyrazit Pan Bog Ktore czystolirze zdanego iednego
y drugiego fenika, Arabskiego złotey Munificen-
cyi turgentibus bucis formuią Penisa Niewarta
czasem iednego wrobla promocya Panska przeciąż
cyt, trzeba mu za to tak applaudowac, iak by ią nie
mowię na Tureckiego Konia ale na bystrolotnego po
nayuyszych w Cyrcznei Subselliach Orta wsadził.
Portauit Vos Super alas Aquilarum Czyni zadosyc
Ordynansowi Boskiemu Moyzesz, y kiedy wybra
ne Grono Izraelskie z Olimpney prowadzi Spowie-
dzi, wiele między Izraelitami Egipcyanow zbraia
y Cyrcznę swoią wyszło. I to pewna że się tam
niemało Szlacheckich Domow, Dystyngwowanych
Parentelki Znaydowało. Przeciż Ich bez Dystynkcyi
Niłaskawym Nostrichem wzgardzoną Mieszaninę
generalnie zowią. Vulgus promiscuum innumerabile
ascendit cum eis Czemuż to? Dochodzę przyczyny Nu-
merorum 11mo Vulgus quippe promiscuum, quod
ascenderat cum eis flagrauit desiderio Carnium
Wszystek albowiem Ow gmin iednomyslnym miał
chuć do Mięsa, Uszyscy Zmysłnieysi, obżarstwu ciała
Jak dogodzić Vsiłowali, niebyło między nimi Dystynkcyi

Exod. 17

w appetycie nie było wstrzemięźliwości niebyło cnoty więc niepowinno być dystynkcyi Tytułu gdyż tu Ho. nieznie ad cnoty dependuie. Nullius vir Nominis Clanitate insignis, sed inter fœces Vulgi obscenus mancat necessum est, qui se Ventris Servitute tradidit Mortis Bucza Lib 1mo.

Luca 16to Homo quidam erat Dives qui inducebatur purpurâ & byssô et epulabatur quotidie splendidè et erat quidam mendicus Nomine Lasarus, qui jacebat ante Januam Ejus. Był niejaki Człowiek bogaty który się codzień y Pańskiego stroił, y bankietował huzno. Był też niejaki zebrak Imieniem Łazarz który leżał przy bramie tegoż bogacza Uwierzyć trzeba że to iest przydawka Historyą nieprzypowieść tak Wszyscy prawie Doktorowie y Expozytorowie Pisma S. wierzą Euthymius dowodzi z Hebrayskich Tradycyi że tak Bogaty iako Łazarz za czasow Chrystusowych żyli. Praktykowało się tedy że Bogacz Szlachcic dla tego żył, żeby iadł pił, y chudał żeby się wyluwintną modą stroił In eo collocans Summam felicitatem nec cogitans de altera futura, ac sperans eam non credens przydaie Cornelius a Lapide. Zatem pierwszy rozpustnik myśl y serce w Łazarek pałacach dobrach, w strojach dopansem ozdobnych w strojach stanowych y rządzie nieprzyzwoitych

bo

bo nie będąc ten Imię Monarchą Królem niebędąc par Regibus równy Królom a przecię purpury zażywał, induebatur purpura, niepomyślił o owych rozkoszach Szczęśliwościach ozdobach Które Bog zgotował w Niebie a raczey niewierzył podobno żeby Niebo nad Jego Kontenteu mieć co lepszego mogło; Frukstyko walo się y o Łazarzu że był nędznym Mendykiem Erat quidam Mendicus Nomine Lasarus qui iacebat ad portam. Nagi głodny wrzodami obsypany robactwem roztrzęsiony, od wszystkich wzgardzony Leżał przy progach bogaczowych w błocie. Uważmy iakiej tu obłażył, iakiej przynuty miał do cnoty. Bogacz Leż się zaślepiony y zapamiętały w swoich ołezyrach całe opuścił. cnoty y powinien był przy takich dostatkach swoich nagiego obrzyć nie obrzył, łaknącego nakarmić, pragnącego napoić, niżeli karmił nie nagrził. Nakarmionemu Pierzynami tulaczowi dać iakiekolwiek wdzięczności Futrowych gmachach Kącik, przytulenie, niedał, wostatniey potrzebie zostającemu obruszyny przynaymniey z Dworow swoich udzielić, nieudkuśił; Przeto nie tylko z Ciałem y duszą zagrzebiony w przepaści piekielney, Mortuus est Dives et Sepultus in Inferno. ale y Imienia niezostawił Nullum reliquit Nomen quem nulla nobilitavit Virtus. Sens Orgenesa. Nie zostawił Imienia bo go niemiał bo go nim cnota nie uszlachciła. Ubogiemu Mendykowi wyraźnie przyznać Ewangelia że mu Imię było Łazarz Erat quidam

Mendicus nomine Lazarus Z bydze ten zaszczyt nu
zernemu Febrahowi? Odpowiada Cyrillus in Catena
Mendicus substantiâ pauperrimus sed patientia
et virtute ditissimus Był ten Mendyka ubogi in sub:
stancyą ale w cierpliwości y cnotę Lancutą gdzie
Wszystkie owe Utrapienia Dolegliwości nud którymi
wdrygą się natura nieprzelomaną zwyciężył cier
pliwością. Ja tedy cierpliwość, ta cnota niesmier
telne mu w Ewangelicznych Aktach Zapisała
Imię. Erat Mendicus Nomine Lazarus.

Lucae 7mo. Pokazuie obyczaiem Ewangelia
Ecce Mulier quae erat in Civitate ~ peccatrix Oto
Niewiasta Która była w Mieście grzesznica &:
Jaka ranitas, iakaż Nowalia, grzesznica à ciszsze
w Mieście Widzę to według Ambrozego Miasta
Seminaria Meretricum. Theatra iniquitatis Gdzie
nayuyęcy nierządnie, gdzie publiczne Metresy, nie
teżne Bery gdzie Panny bez niewinności gdzie
wstyd na tandecie? gdzie nayczęsciey w Małżeństwie
Wiara niedotrzymana? gdzie pocciwość gwałtu Nie
w Mieście, pędzmy do iniszych niprawości ad Thea
trum iniquitatis Gdzie w chandlach przedażach osz
ukanie gdzie fałsz y niesprawiedliwość w miarach
gdzie krwawicyszy Nabrzego przyczynie, zedrze? gdzie
Sami Urzędy podatki Składki kontrybucye płacić
muszą? gdzie na pospolstwie Surowe kary à na
Panow Burmistrzow, Woytow, Rayców, prawa nie
masz? gdzie Rzemieśnicy polityczni złodzieje nie

kra

Kradzey policey im nieprzyiaciey. w Mieście. gdzie ca
łowanie zgraie, bitwy zabóystwa Krwie rozlynia. w Mie
ście pod wiechami. Dziwiąciu ludzi poczciwych w Mie
ście znaleść nie mogł Abraham, Szczęśliwe ialnies Mia
sto w Którym iedna Kę tylko znalazła nierzia stała
Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Co by to była za
iedna ta Mulier peccatrix zgadzaią Kę wszyscy Do
ktorowie ze nieinsza tylko Maria Magdalena. Di
citur Mulier Peccatrix quia aliter propter peccata
Nominari non poterat. animadwersya wielkiego Grze
gorza. Nazywa Magdalenę Ewangelia Nierzasta,
Grzesznica bo Kę inaczey dla Grzechow zwać nie mo
gła. Dopiero wtenczas Magdalena została Magdale
ną, kiedy Życie odmieniła. kiedy tylko mowi Auguſty
Euthymius. Instrumenta peccati fuit instrumenta
Virtutis. Sposobnosci y applikacyi do grzechu obroci
ła do cnoty. Kiedy według Grzegorza S.to Convertit ad
Numerum Virtutum numerū Criminū. Ile porzuciła
Zbrodni, tyle potym cnot liczyła. Ctziało grzechy da
ły Jey Imię Grzesznica, tak Cnoty Magdalena. Imię
grzesznica Imię sprosne niluzemne bo y grzech ie:
dno nic. Peccatum nihil est, et nihil fiunt homines S. Aug.
cum peccant. Imię Magdalena Imię wspaniałe y go
dne. Magdalena Magnificia. bo y cnota cała na wierzch
Tek y przy Jednowcu Virtus nihil aliud est quam Aucr.
in Se perfecta et ad Summam perducta Natura.
Cóżkolwiek iakie ma Imię Komu go cnota nieda, ma
my wszyscy Dwoyliczne Imiona przy Chrzcie Auguſty

wzięte, Tobie Imie Jan Tobie Józef Tobie Piotr Jr
zemu Paweł, Andrzey, Jakub, Marcin, Franciszek
Tobie Anna Tobie Barbara in fine Elżbieta Ka
tarzyna y sam daley ale Słuchaymy Cassiodera cum
omnis appellatio ad delinendas res adcatur impo:
sita, absurdum est nomen alienum portare et aliud
dici quam possit in moribus invenire Te Imiona tak
piękne bo Świętych Pańskich dla tego Nam dane
żebysmy tych Świętych Których Są Imiona Życiem
y cnotą na Sobie reprezentowali, jeżeli nie reprezen
tujemy niepowinniśmy się Ich nazywać Imionami.
Cur appellationi cujus virtute cares, convumelia
irrogas? przydaie Basilius Seleuensis Krzywdę czy
nisz Świętemu kto Imie Jego bez cnoty usurpuiesz
Sobie. Jesteśmy Chrześcianami co mowią jesteśmy
Christiani Nomen ille frustra portatur, qui istum
minime imitatur, Sed si Christianum te esse delectat
quae Christianitatis sunt gere, et meritu Tibi Nomen
Christiani assume Exhortuie Augustyn Święty. Da:
remnie nazywa się Chrześcianinem Kto nie nasla
duie Xa ale jeżeli ie miło będzie Chrześcianinem,
Żyiże po Chrześciansku. Żyi według przykładow
y Reguł Chrześciańskich a dopiero Słusznie Chrze
ścianinem Imieniem od Xa Derywowanym quod
est Supra omne Nomen Nazwać się możesz. Ale
prowadzaycie Jasnie Oświecone, Jasnie Wspaniałe
Wielmożne Domy Wielkie y godne z Przodków

Imio

Antenatow Antecessorow Waszych Imie. Ich to było
ale nie iest Wasze iezeli W[ie]m go wasze własne cnoty
Zasługi nieprzyznaią Vere in illo omnis Nobilitas Cicero
cujus laus est in ongine sola. Krzyżacie Woyskowe
Junalierye Vivat Imie Towarzysz. Ja mowię nieuwa
z czym na popis wyiezdzaią iezeli cię w Waszych Kompa
tach owa Kiara Pygmin Wytchnął Kompania Gray
dui. Ceres Bachus et Venus inseparabiles Militie co
mites Cerera Stodoły Szpichlerzow cudzych Pani =
Bachus Kufla zręku niepuszczaiący, Wenera mierz
dem zabawiona vdesnym nierozerwane Woyskowych
Towarzystwo, Zgin nie vivat iako Sromotne y Zaszcz
tu niegodne talue Imie Towarzysz.

Joannis 7mo Wszczęła się kuleta między Rospd.
stwem Zydowskim o Chrystusie Quidam dicebant quia
bonus est, alij autem dicebant Non; sed seducit turbas
Jedni mowili dobry Tasiemny Pan, drudzy nie ale nas
tylko zwodzi obiesmiami ludzi a wsamey rzeczy nie
cię dorzeluc niemozemy ta iednak Kontrowersya
tylko w Szeptach po Szemraniu była Murmur multus
erat de eo. Jawnie nikt onim gdau niesmiał bo się
wszyscy Zydow bali Nemotamen palam loquebatur
propter metum Judeorum. Coż to za iedni ci
Zydzi ktorych Zydowska bała się Rzeczpa? Luca Scriba-
rum Phariseorum et Principum expunuit formulas
a lapide to iest bali się Pisarzy Faryzeuszow y Bisku
pow to Pisarze y Faryzeusze byli to przeto Lens y Sędzie
nie

nie Żydowscy Erant Rectores et Judices populi. A ozemuż owych ustawzakonnych Biskupow ozemutych na Sędziowskiey funkcyi vrzędnikow tylko zydami Jan S. zowie? Indignum Judicarit homines deco a pietate remotos, Sacerdotes vel Seniores appellare odpowiada S. Cyrylł. Za niegodziwą rzecz sądził Ewangelista Ludzi tak bezbożnych Kapłanami, tak niesprawiedliwych Sędziami zaś ich Prałatami y Paryzeuszowie byli, nazywani. Niżeli się Kapłanie Kapłanowie Sędzio Sędzim. Ktorey Według twoiey nieczyiesz Ktory według twoiey niesprawiesz się obligacyi Niema Pytułu Kapłańskiego Komu go Zakonnose, niema Sędziowskiego Komu go Sprawiedliwość niema przyzwoitego Kondycyi Stanowi Randze attribuowana przyłączona Niedaie Prapter przywisa merita et Virtutes, tam gdzie Deus Nomine Sanctum Baptistam insignivit. Jezeli dla cnot y zasług nieprzyrzanych tak vdzielbionym Imieniem zaszczycił Bog Jana, ktoż wmysł y przyznać nie powinien że y Tobie cui nomen Joannes. Nie trafunkowym sposobem albo inszym nie beneplacito hominum ale z dyspozycyi y Objawienia Pana Boga To Imie przyszło Ten vmyślnie Nazwał dzieciu twemu w wiecznym odrazu Bog determinował Czas Ktoryby o byt Imie Jana przyniósł. Thoma Twoy Myśl y Vsta tych ktorzy o Imieniu dla siebie delibe rowali aby ię niemiano nazwali tylko Janem Vocabitur Nomen Ejus Joannem. Bo antiquum fundamentum

Utrer novit Przeyrzal ginis et quantus precis. Przeyrzał te wszystkie Cnoty zasługi twoiey y dzieła twoie, ktory mi teraz hoznot zdobisz, zaś czytasz y dziwigasz ex Ore Fatorum Oyczyzny Nieba y Swiat cały napełniasz Implesti mentis Orbis Utramq; domum Do Adrianowa napisał Panegyri ad Gratianum Ausonius Accepisti Nomen ex meritis et probas in Te quod denotat Vocabulum. Jako Cnotom y zasługom Twoim Imie Jan należało tak Naturze y humorowi przypadło. Imie Jan znaczy Laskę każda ty Twoia Alitya, każde Słowo wydaie Gratiam exhibes. Nieimożesz nic czynić nie rymowsic bez grzecy I Majestat powagi y sprawie dliwości rygor pełen Laskawości Probas inte quod denotat Vocabulum Znaczy Wszelkiey miary zes Jan. ces Gratianus. Genesis 12mo Dekdanie Pańskie Abraha mowi Pr. Bog Magnificalo Nomen tuu Ten y Benedi ctus. Prandzi dy Na Tobie obietnica Boska Magnifi zami Imie twoie Wysokiemi Tytułami rowną Maie statom prerogatywą tego tylko teszcze niedostaie Ut sis Benedictus decimus quintus. Nie wchudzą Daley in cylvam dziendź wnieskonczoną pochwał twoich ma terią Laudet te alienus et non os tuum Ktory chleb twoy iem. Masz Wybor Cyezliwey na Twoie Ample anmus Zeguenyi wszyscye iednomyślnemi wdzię gnie wznoszą y dozną applauzami. Widzia ta między Francya iako pisze Bou Bieres. Jan Ktory tyle lat wieku swego przyst, ile dni w roku y dla tego ten zywy rok rocznemi dniami wymierzo ny nazwany był Joannes de temporibus alb Bonnus

In Hoc. Mis. Mis. niarum

nus Temporum Tyi wiatu nay Dusze uzelow przeciągi luz pomyślnimi [illegible] tyle lat, ile dla Ciała niá Cnot y zasług Kompetesz. Mensuram Numeris Imple Panie czas pod twoią Sprawiedliwością dla Klęski Duszy Życia abys ią wtasną Ostrzeż wymierzał wolą y był Dominus Temporum Judices De temporibus

Amen

Skanowanie i opracowanie graficzne na CD-ROM :

ul. Krzemowa 1
62-002 Suchy Las
www.digital-center.pl
biuro@digital-center.pl
tel./fax (0-61) 665 82 72
tel./fax (0-61) 665 82 82

Wszelkie prawa producenta i właściciela zastrzeżone.
Kopiowanie, wypożyczenie, oraz publiczne odtwarzanie w całości lub we fragmentach zabronione.

All rights reserved. Unauthorized copying, reproduction, lending, public performance and broadcasting of the whole or fragments prohibited.